

Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek

NEJVYŠŠÍ SOUD

10/2019

Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu

Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu je jediným pramenem, který obsahuje výlučně judikaturu vycházející z kolektivní procedury upravené zákonem, jejím vydavatelem je Nejvyšší soud. Výběr rozhodnutí provádějí a o zařazování rozhodují kolegia Nejvyššího soudu.

Před projednáním jednotlivých vybraných rozhodnutí jsou tyto judikáty zasílány na připomínková místa uvedená v tiráži. Rozhodnutí publikovaná v této Sbírce nepředstavují názor jednotlivce ani nevycházejí z volného uvážení nakladatelství, nýbrž jsou výsledkem kolektivního projednání a kolektivního názoru o vhodnosti zveřejnění řešení nového nebo dosud neřešeného problému.

Redakční rada:

Předseda: prof. JUDr. Pavel Šámal, Ph.D.

Místopředseda: JUDr. Roman Fiala

Členové: JUDr. Antonín Drašík, JUDr. Václav Duda, JUDr. František Púry, Ph.D.,
JUDr. Zdeněk Krčmář

Adresa redakce: Nejvyšší soud, Burešova 20, 657 37 Brno
tel.: +420 541 593 111, fax: +420 541 213 493
e-mail: podatelna@nsoud.cz

Ročník LXXI, Index 47 301

Číslo 10/2019 vychází 22. 1. 2020

ISSN 0036-522X, EMK 1 200

Připomínková místa:

Nejvyšší správní soud, Vrchní soud v Praze, Vrchní soud v Olomouci, Ministerstvo spravedlnosti, Ministerstvo vnitra, Česká advokátní komora, Právnická fakulta Univerzity Karlovy, Právnická fakulta Masarykovy univerzity, Právnická fakulta Palackého univerzity, Právnická fakulta Západočeské univerzity, Ústav státu a práva Akademie věd ČR, Krajský soud v Ústí nad Labem, Krajský soud v Hradci Králové, Krajský soud v Plzni, Krajský soud v Brně, Krajský soud v Ostravě, Krajský soud v Českých Budějovicích, Krajský soud v Praze, Městský soud v Praze, Institut pro kriminologii a sociální prevenci, Nejvyšší státní zastupitelství

Vzor citace rozhodnutí uveřejněných ve Sbírce:

- stanovisko pléna Nejvyššího soudu ze dne 5. 1. 2017, sp. zn. Plsn 1/2015 (uveřejněné pod č. 1/2017 Sb. rozh. st.)
- rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2012, sp. zn. 29 Cdo 300/2010 (uveřejněný pod č. 32/2013 Sb. rozh. obč.);

nebo

- rozsudek Nejvyššího soudu uveřejněný pod č. 99/1995 Sb. rozh. tr.

Vzor citace rozhodnutí neuveřejněných ve Sbírce:

- usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 4. 2012, sp. zn. 3 Tdo 225/2012

Rozhodnutí uveřejněná ve Sbírce jsou redakčně zpracovávána.

OBSAH

Stanoviska

Důkaz

č. 1

Trestní oznámení

č. 1

OBSAH

Rozhodnutí ve věcech trestních

Ne bis in idem	č. 51
Nepřípustnost trestního stíhání	č. 51
Porušení autorského práva, práv souvisejících s právem autorským a práv k databázi	č. 53
Porušení povinnosti při správě cizího majetku	č. 54
Přerušování trestního stíhání	č. 51
Řízení o stížnosti pro porušení zákona	č. 52
Škoda	č. 54

OBSAH

Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Byt	č. 131
Cena	č. 124
Daň z přidané hodnoty	č. 130
Daňové řízení	č. 130
Dědění	č. 127
Incidenční spory	č. 130, 131
Insolvence	č. 131
Konkurs	č. 131
Lhůty	č. 120
Likvidace právnické osoby (o. z.)	č. 128
Majetková podstata	č. 131
Náhrada škody	č. 122, 125, 126
Návrh na zahájení řízení	č. 128
Neplatnost právního úkonu	č. 127
Politické strany	č. 123
Pravomoc soudu	č. 122
Promlčení	č. 125
Příslušnost soudu věcná	č. 123
Relativní neúčinnost (o. z.) [Právní jednání (o. z.)]	č. 127
Smlouva kupní	č. 124
Soudní poplatky	č. 120, 121
Společenství vlastníků jednotek	č. 131
Správa daní a poplatků	č. 128
Uplatňování pohledávky	č. 131
Veřejný rejstřík (zápis & výmaz) (o. z.)	č. 128
Zánik obchodní společnosti	č. 128
Závěť	č. 127
Změna závazku	č. 129

STANOVISKA

Č. 1

Č. 1

Trestní oznámení, Důkaz

§ 59 odst. 1, 4, § 89 odst. 2, § 158 odst. 1, 2, 6 a 8, § 213 odst. 1, 2 tr. ř.

I. Trestní oznámení jako úkon podle trestního řádu činěný ještě před zahájením trestního řízení (§ 158 odst. 1, 2 tr. ř.) může být, a to bez ohledu na jeho formu ve smyslu § 59 odst. 1 tr. ř., důkazním prostředkem toliko ke zjištění poznatků o předmětu důkazu (tj. v tom smyslu důkazem), jen ohledně samotných okolností, za nichž bylo toto oznámení podáno, např. kdy, kde, kdo, s kým, ohledně čeho je učinil apod. Trestní oznámení důkazním prostředkem (důkazem) naopak být nemůže ohledně skutečností v něm tvrzených (tj. ohledně vlastního obsahu tohoto oznámení), které je třeba dokazovat postupy výslovně stanovenými v hlavě páté trestního řádu (obdobně též rozhodnutí uveřejněné pod č. 46/1993 Sb. rozh. tr.).

Pouze ve výjimečných případech může být trestní oznámení důkazním prostředkem (důkazem) i z hlediska jeho vlastního obsahu, a to např. v rámci trestního řízení vedeného pro trestný čin spáchaný podáním trestního oznámení (trestný čin krivého obvinění podle § 345 tr. zákoníku apod.).

II. Při provádění důkazu trestním oznámením se v řízení před soudem postupuje podle § 213 odst. 1 nebo odst. 2 tr. ř. Ustanovení § 211 odst. 6 tr. ř. se na provádění důkazu protokolem o podání trestního oznámení, sepsaným policejním orgánem nebo státním zástupcem podle § 158 odst. 2 tr. ř., neužije, neboť tento protokol nesplňuje náležitosti úředního záznamu o podání vysvětlení ve smyslu § 158 odst. 6, 8 tr. ř.

Je-li trestní oznámení přijímáno až poté, co již byly v dané věci zahájeny úkony trestního řízení (§ 158 odst. 3 tr. ř.), je třeba při provedení tohoto úkonu postupovat podle § 158 odst. 6 tr. ř. a s osobou oznamovatele sepsat úřední záznam o podání vysvětlení, popř. ji vyslechnout jako svědka podle § 158 odst. 9 tr. ř., nikoli podle § 158 odst. 2 tr. ř.

III. Jsou-li oznamovatelem k podanému trestnímu oznámení připojeny jako přílohy listiny a věcné důkazy (např. u trestních oznámení správců daně daňová přiznání a související listiny, zejména zprávy či protokoly o daňových kontrolách), lze jimi v trestním řízení provést důkaz podle § 213 tr. ř.

[Stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 18. 9. 2019, sp. zn. Tpjn 300/2019, k otázce, zda a v jakém rozsahu je v trestním řízení jako důkaz (důkazní prostředek) použitelné trestní oznámení učiněné ústně do protokolu, písemnou formou nebo jiným způsobem předpokládaným v § 59 odst. 1 tr. ř., ECLI:CZ:NS:2019:TPJN.300.2019.1]

č. 1

I.

Návrh na zaujetí stanoviska

1. Předseda trestního kolegia Nejvyššího soudu podle § 21 odst. 1 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o soudech a soudcích“), a podle čl. 13 písm. e) jednacího řádu Nejvyššího soudu podal trestnímu kolegiu Nejvyššího soudu návrh, aby podle § 14 odst. 3 zákona o soudech a soudcích a čl. 12 odst. 1 písm. c) jednacího řádu Nejvyššího soudu zaujalo stanovisko k řešení otázky, zda a v jakém rozsahu je v trestním řízení jako důkaz (důkazní prostředek) použitelné trestní oznámení učiněné ústně do protokolu, písemnou formou nebo jiným způsobem předpokládaným v § 59 odst. 1 tr. ř.

2. Tento návrh učinil předseda trestního kolegia Nejvyššího soudu na základě podnětu nejvyššího státního zástupce ze dne 21. 11. 2018, č. j. 1 SL 745/2017-25, podaného předsedovi Nejvyššího soudu. Nejvyšší státní zástupce v něm upozorňuje na nejednotnou rozhodovací praxi soudů, spočívající v jejich rozdílném přístupu k otázce, jakou povahu má protokol o trestním oznámení a zda je přípustné provedení důkazu takovým protokolem v řízení před soudem. Některé soudy totiž nepovažují protokol o trestním oznámení za důkaz, zatímco jiné soudy mu přiznávají důkazní hodnotu. Obdobná situace je též ohledně provádění důkazu písemným trestním oznámením.

3. Jak dále nejvyšší státní zástupce připomněl, ustanovení § 59 odst. 1 tr. ř. připouští, aby trestní oznámení, jako každé jiné podání, bylo učiněno písemně, ústně do protokolu, v elektronické podobě, telegraficky, telefaxem nebo dálkopísem. Protože jde o různou formu téhož, měl by být přístup soudů k písemným trestním oznámením shodný jako přístup k oznámením zachyceným do protokolu. Trestní oznámení je úkon podle trestního řádu činěný před zahájením trestního stíhání (viz § 158 odst. 1, 2 tr. ř.), který je podkladem pro konání trestního řízení. Skutečnosti tvrzené v trestním oznámení (obsah trestního oznámení) je potřebné dokazovat postupy stanovenými trestním řádem.

4. S ohledem na upozornění na nejednotnou praxi soudů požádalo Nejvyšší státní zastupitelství v souladu s § 12h odst. 1 zákona č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů, o součinnost nižší státní zastupitelství, zejména pak o sdělení aktuální aplikační praxe a zaslání jednotlivých rozhodnutí soudů, která případně dokládají tuto rozdílnou praxi. Byl zajištěn reprezentativní

vzorek rozhodnutí, která potvrzují nejednotnou praxi jednotlivých soudů při posuzování použitelnosti trestních oznámení v procesu dokazování. Praxe se zpravidla liší mezi jednotlivými soudy, shledány však byly i případy, kdy se praxe liší mezi jednotlivými senáty jednoho a téhož soudu (Krajský soud v Plzni, Krajský soud v Ústí nad Labem, soudy v působnosti Krajského soudu v Českých Budějovicích, Okresní soud v Olomouci). Ve věci však nebylo dohledáno větší množství rozhodnutí, která by se výslovně zabývala problematikou použitelnosti trestního oznámení, neboť část praxe důsledně vychází z rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 14. 5. 1993, sp. zn. 6 Tz 46/93, publikovaného pod č. 46/1993 Sb. rozh. tr. Rozsudky, které by se blíže zabývaly otázkou (ne)použitelnosti trestního oznámení k důkazu, je obtížné opatřit, neboť státní zástupci nenavrhují k důkazu prostředky, o nichž předem vědí, že je soud nepřipustí, a pokud soudy takový důkaz připouštějí, neodůvodňují ve svých rozsudcích, proč tak učinily.

5. Pokud jde o rozhodnutí odmítající užití trestního oznámení (protokol o trestním oznámení i písemné trestní oznámení) jako důkaz, nejvyšší státní zástupce upozornil především na již zmíněný rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 14. 5. 1993, sp. zn. 6 Tz 46/93, uveřejněný pod č. 46/1993 Sb. rozh. tr., v němž uvedený soud dovodil, že: „Oznámení o trestném činu podle § 158 odst. 1, 2 tr. ř. není důkazem v trestním řízení, a orgány činné v tomto řízení z něj tedy nemohou vycházet při zjišťování skutečného stavu věci. Pokud je oznamovatel po zahájení trestního stíhání vyslýchán jako svědek, musí být proto vyslechnut i k těm skutečnostem, které uváděl již v oznámení o trestném činu, jinak je dokazování neúplné.“

6. Otázka použitelnosti protokolu o trestním oznámení nebyla judikaturou vyšších soudů delší dobu řešena. Až v usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 16. 2. 2016, sp. zn. 6 To 3/2016, tento soud označil protokol o trestním oznámení za důkazně zcela nepoužitelný, neboť „nenaplnuje charakteristiky úředního záznamu o podání vysvětlení“.

7. Z předložených vyjádření státních zastupitelství vyplynulo, že v trestních věcech vyřizovaných v tzv. prvostupňové agendě dozorovi státní zástupci v seznamu důkazů nenavrhují přečtení protokolu o trestním oznámení jako důkaz, nicméně v některých trestních věcech soudy při provádění důkazů ze spisového materiálu z protokolu o trestním oznámení konstatují k důkazu postupem podle § 213 odst. 1 tr. ř. toliko datum a čas, kdy bylo dané trestní oznámení podáno, resp. sepsáno, kým a kde, nikoli však skutečnosti v něm tvrzené.

8. Nejvyšší státní zástupce dále konstatoval, že pokud jsou k podaným trestním oznámením připojovány relevantní listinné přílohy (např. u trestních oznámení správců daně), tyto soud bez dalšího návrhu provede jako důkaz v souladu s § 213 tr. ř. (jde např. o usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 14. 9. 2015, sp. zn. 8 To 50/2015, v němž se uvádí, že trestní oznámení není důkaz, ale všechny přílohy poskytnuté oznamovatelem slouží jako důkazy podle § 89 odst. 2

tr. ř.). Praxe soudů, které nepřipouští protokol o trestním oznámení a ani písemné trestní oznámení jako důkaz, avšak jejich přílohy provádí jako listinné důkazy podle § 213 tr. ř., byla zjištěna též například u Okresního soudu v Prachaticích, Okresního soudu ve Strakoniciích, Okresního soudu v České Lípě, Okresního soudu v Děčíně, Okresního soudu v Liberci, Okresního soudu v Litoměřicích, Okresního soudu v Mostě, Krajského soudu v Brně, Okresního soudu Brno-venkov, Okresního soudu v Břeclavi, Okresního soudu v Jihlavě, Okresního soudu v Prostějově, Okresního soudu ve Zlíně, Okresního soudu v Karvině, Okresního soudu v Šumperku a Okresního soudu ve Vsetíně.

9. Některé soudy výjimečně připouští provedení důkazu protokolem o trestním oznámení, avšak pouze ve vztahu k tomu, kdy bylo podání učiněno: jde např. o Okresní soud v Chebu, Okresní soud v Blansku, Okresní soud v Kroměříži, Okresní soud ve Vyškově, Okresní soud ve Žďáru nad Sázavou, Městský soud v Brně, Okresní soud v Novém Jičíně a Okresní soud v Ostravě.

10. Pokud jde o rozhodnutí připouštějící užití trestního oznámení (protokol o trestním oznámení i písemné trestní oznámení) jako důkazu, uvedl nejvyšší státní zástupce, že byla zaznamenána praxe, kdy někteří soudci akceptují protokol o trestním oznámení jako důkaz a opírají se o něj ve svých skutkových zjištěních. V takovém případě postupují podle § 213 odst. 1 tr. ř., ale na návrh kterékoli strany je tento protokol přečten ve smyslu § 213 odst. 2 tr. ř., tj. je konstatován jeho obsah a skutečnosti tvrzené v trestním oznámení (např. Krajský soud v Českých Budějovicích, Okresní soud v Písku, Okresní soud v Českých Budějovicích, Okresní soud v Chomutově, Okresní soud v Hodoníně, Okresní soud v Třebíči, Okresní soud v Uherském Hradišti, Okresní soud ve Znojmě, Okresní soud ve Frýdku-Místku, někteří soudci Okresního soudu v Olomouci).

11. Byla však zaznamenána i ojedinělá praxe, že protokol o trestním oznámení je v řízení před soudem přečten podle § 211 odst. 6 tr. ř. (např. Okresní soud v Teplicích, Okresní soud v Pelhřimově, Okresní soud v Jindřichově Hradci, Městský soud v Praze; podklady, které by tuto praxi výslovně dokládaly, však nebyly předloženy).

12. V rámci vyjádření nižších státních zastupitelství také zaznělo, že někteří soudci hodnotí písemná trestní oznámení jako listinný důkaz a nakládají s nimi v souladu s § 213 tr. ř., ač trestnímu oznámení učiněnému do protokolu nepřisuzují takovou důkazní hodnotu. Zpravidla jde o písemná trestní oznámení podaná jiným orgánem veřejné moci, zdravotní pojišťovnou, bankou apod. (např. Krajský soud v Českých Budějovicích, Okresní soud v Písku, Okresní soud v Českých Budějovicích, Okresní soud v Pelhřimově, Krajský soud v Hradci Králové, Krajský soud v Českých Budějovicích – pobočka v Táboře, Okresní soud v Táboře, Okresní soud v Českém Krumlově, Městský soud v Praze, Okresní soud v Chebu, Okresní soud Plzeň-jih, Okresní soud v Tachově, Okresní soud v Jeseníku, Okresní soud v Opavě a Okresní soud v Přerově).

13. Nejvyšší státní zástupce dále poukázal na podklady, z nichž je patrné, že soud posoudil obsah trestního oznámení (protokol o něm nebo písemné trestní oznámení) jako důkaz. Jako příklad uvedl usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 30. 12. 2015, sp. zn. 9 To 601/2015, rozsudek Krajského soudu České Budějovice – pobočky v Táboře ze dne 29. 11. 2016, sp. zn. 18 T 10/2016, rozsudek Okresního soudu ve Žďáru nad Sázavou ze dne 10. 4. 2017, sp. zn. 2 T 40/2017, rozsudek Okresního soudu v Hodoníně ze dne 14. 6. 2006, sp. zn. 1 T 208/2006, nebo protokol o hlavním líčení ze dne 21. 11. 2012 v trestní věci vedené u Krajského soudu v Ústí nad Labem pod sp. zn. 56 T 3/2011.

14. Nejvyšší státní zástupce zdůraznil, že skutečnosti tvrzené v trestním oznámení (obsah trestního oznámení) je potřebné dokazovat postupy stanovenými trestním řádem. Trestní oznámení, ať už v jakékoliv formě (protokol o trestním oznámení nebo písemné trestní oznámení), nelze zcela vyloučit jako důkazní prostředek v trestním řízení. Trestní oznámení může sloužit jako důkazní prostředek, zejména pokud trestním oznámením byl spáchán trestný čin (např. trestné činy krivého obvinění podle § 345 tr. zákoníku či pomluvy podle § 184 tr. zákoníku). Není také vyloučeno, aby jako důkaz (důkazní prostředek) sloužily i listiny a věci, které byly opatřeny ještě před zahájením trestního stíhání, resp. trestního řízení. Tak tomu je zejména v případě písemných trestních oznámení správců daně o daňových trestných činech, jejichž přílohami jsou daňová přiznání, kterými měl být spáchán trestný čin, související listiny, především zprávy či protokoly o daňových kontrolách (k tomu viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 2. 9. 1999, sp. zn. 8 Tz 110/99). Z uvedeného vyplývá, že jsou-li k trestnímu oznámení předloženy jako přílohy důležité listinné materiály, pak tyto listiny nejsou znovu vyžadovány, ale jsou v řízení před soudem navrhovány jako důkaz k přečtení podle § 213 tr. ř. Ve vztahu k protokolu o trestním oznámení lze uvést, že pokud by jej bylo možno předkládat v rámci dokazování k nahlédnutí nebo číst jako listinu podle § 213 tr. ř., fakticky by důkaznímu prostředku v podobě protokolu o trestním oznámení byl přiznán silnější význam, než jaký má protokol o výsledku svědka či úřední záznam o podaném vysvětlení, neboť listinné důkazy lze v hlavním líčení předkládat k nahlédnutí či číst bez ohledu na vůli stran. Ze všech shora zmíněných skutečností nejvyšší státní zástupce dovedl nejednotnou praxi soudů spočívající v rozdílném přístupu nejen k protokolu o trestním oznámení jako formě zachycení ústně podávaného trestního oznámení u konkrétního orgánu činného v trestním řízení, ale též k písemně podanému trestnímu oznámení.

15. Závěrem nejvyšší státní zástupce pro úplnost upozornil, že v praxi se lze setkat s případy užití protokolu o trestním oznámení policejním orgánem i v procesní situaci, kdy již nepochybně došlo k zahájení úkonů trestního řízení. Je tomu tak zejména tehdy, když policejní orgán před vlastním sepsáním protokolu o trestním oznámení provedl neodkladný úkon ve smyslu § 158 odst. 3 věty třetí tr. ř., např. ohledání místa činu. Fakticky tedy již jsou úkony trestního řízení zahájeny,

proto by policejní orgán měl při výsledcích osob nadále postupovat buď podle § 158 odst. 6 tr. ř., anebo podle § 158 odst. 9 tr. ř., ale nikoli tak, že sepiše protokol o trestním oznámení.

II.

Vyjádření zainteresovaných orgánů a institucí

č. 1

16. Trestní kolegium Nejvyššího soudu si před zaujetím stanoviska vyžádalo podle § 21 odst. 3 zákona o soudech a soudcích vyjádření od Ministerstva spravedlnosti České republiky, Ministerstva vnitra České republiky, Nejvyššího státního zastupitelství, předsedů vrchních a krajských soudů, právnických fakult univerzit v Praze, v Brně, v Plzni a v Olomouci, Institutu pro kriminologii a sociální prevenci, Ústavu státu a práva Akademie věd České republiky, České advokátní komory a veřejného ochránce práv.

17. Z oslovených připomínkových míst se k návrhu stanoviska vyjádřily Nejvyšší státní zastupitelství, Krajský soud v Hradci Králové a Institut pro kriminologii a sociální prevenci. Krajský soud v Hradci Králové, jakož i Institut pro kriminologii a sociální prevenci, souhlasily s návrhem stanoviska, který jim byl zaslán a který z velké části odpovídal nyní schválenému stanovisku. Nejvyšší státní zastupitelství také v zásadě vyjádřilo souhlas s návrhem stanoviska. Jeho připomínky směřovaly vůči některým bodům odůvodnění, které podle jeho mínění řešily obdobný problém, a včlenění textu jednoho bodu do dalšího by přispělo ke gradaci textu odůvodnění od obecného ke zvláštnímu. Významnější připomínka Nejvyššího státního zastupitelství se týkala úpravy textu druhého odstavce právní věty pod bodem II. návrhu stanoviska a směřovala k vypuštění poslední věty ve znění: „Je-li v takové situaci i přesto sepsán protokol o trestním oznámení, je namístě na tento úkon pořízený již v rámci probíhajícího trestního řízení z hlediska jeho obsahu pohlížet materiálně, tedy jako na úřední záznam o podání vysvětlení.“ Současně byl učiněn návrh, aby z jednoho bodu odůvodnění byla vypuštěna pasáž, v níž se relativizuje rozdíl mezi protokolem o trestním oznámení a úředním záznamem o podání vysvětlení, a to v situaci, kdy je protokol o trestním oznámení sepsán po zahájení úkonů trestního řízení. Podle názoru Nejvyššího státního zastupitelství mezi protokolem o trestním oznámení a úředním záznamem o podání vysvětlení je nezanedbatelný rozdíl, který není jen formální a který neumožňuje ztotožňovat tyto instituty ani v situaci, kdy je protokol o trestním oznámení sepsán po zahájení úkonů trestního řízení. Tento rozdíl spočívá v poučení. Osoba podávající vysvětlení v trestním řízení, s výjimkou podezřelého, vypovídá pod sankcí za spáchání přestupku krivého vysvětlení [viz § 6 zákona č. 251/2016 Sb., o některých přestupcích, ve znění pozdějších předpisů (dále „zákon č. 251/2016 Sb.“); dříve šlo o § 47a zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů (dále „zákon č. 200/1990 Sb.“)], osoba podávající trestní oznámení

do protokolu nikoli. Skutkovou podstatu přestupku křivého vysvětlení nelze analogicky použít též na osobu podávající trestní oznámení do protokolu (viz díkci § 6 zákona č. 251/2016 Sb., dříve § 47a zákona č. 200/1990 Sb., kde je zmínka o osobě podávající vysvětlení před orgánem činným v trestním řízení o trestném činu spáchaném jiným), neboť pojem „podání vysvětlení“ má v trestním řádu jasně definovaný význam a zásada *nullum crimen sine lege* nepochybně platí i v přestupkovém právu. Materiálním pohledem, který klade trestní oznámení sepsané po zahájení úkonů trestního řízení na roveň úředního záznamu o podání vysvětlení, nelze odůvodnit rozšíření skutkové podstaty přestupku křivého vysvětlení.

III.

Stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu a jeho důvody

18. Poté, po zvážení vyjádření výše uvedených připomínkových míst, přihlížeje zejména k připomímkám Nejvyššího státního zastupitelství, jež byly shledány relevantními, zaujalo trestní kolegium Nejvyššího soudu shora uvedené stanovisko.

19. Zákonná úprava institutu trestního oznámení je obsažena v § 59 a § 158 odst. 1, 2 tr. ř.; právní úprava dokazování v trestním řízení v § 89 a násl. tr. ř. Postup před zahájením trestního stíhání je upraven v § 158 a násl. tr. ř. a dokazování v hlavním líčení v § 207 a násl. tr. ř.

20. S ohledem na obsah citovaných zákonných ustanovení je podle názoru trestního kolegia Nejvyššího soudu zřejmé, že oznámení o skutečnostech nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, učiněné podle § 158 odst. 1, 2 tr. ř., nelze považovat za důkazní pramen vypovídající o skutkových okolnostech oznamovaného jednání ve smyslu § 89 odst. 2 tr. ř., a to bez ohledu na charakter osoby, která činí takové oznámení. Toto trestní oznámení totiž představuje úkon realizovaný ještě před zahájením samotného trestního řízení, přičemž je samo o sobě podnětem (podkladem) pro zahájení úkonů trestního řízení v konkrétní věci. V opačném případě by byl důkaznímu prostředku v podobě protokolu o trestním oznámení, jestliže by jej bylo možné provádět jako listinný důkaz mimo jiné i k jeho vlastnímu obsahu, přiznán (z hlediska způsobu provedení) silnější význam než protokolu o výsledku svědka nebo úřednímu záznamu o podání vysvětlení, neboť listinné důkazy lze v rámci hlavního líčení či veřejného zasedání předkládat stranám k nahlédnutí, popřípadě přečíst, a to bez ohledu na vůli stran, tedy i bez jejich souhlasu ve vztahu k provedení důkazu listinou, zatímco provedení důkazu protokolem o výsledku svědka, stejně jako úředním záznamem o podání vysvětlení, je v zásadě závislé na vůli, resp. na výslovném souhlasu procesních stran (státního zástupce a obžalovaného).

21. Orgány činné v trestním řízení proto nemohou při objasňování skutkového stavu věci vycházet z obsahu přijatého oznámení o skutečnostech nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin (§ 158 odst. 1, 2 tr. ř.), nýbrž skutečnosti tvrže-

né v trestním oznámení je třeba po zahájení trestního řízení dokazovat postupy stanovenými trestním řádem. V rámci prověřování tak přichází v úvahu u osoby oznamovatele podání vysvětlení ke skutečnostem tvořícím obsah jeho oznámení postupem podle § 158 odst. 3, 5 tr. ř., případně její výslech podle § 158 odst. 9 tr. ř. V dalších fázích trestního řízení je pak nutné dokazování postupy stanovenými v hlavě páté trestního řádu, zejména výslechem oznamovatele v postavení svědka za podmínek § 97 a násl. tr. ř. V tomto ohledu se tedy Nejvyšší soud ztotožnil s právním názorem Vrchního soudu v Praze vyjádřeným v jeho rozsudku ze dne 14. 5. 1993, sp. zn. 6 Tz 46/93, který byl uveřejněn pod č. 46/1993 Sb. rozh. tr. s právní větou: „Oznámení o trestném činu podle § 158 odst. 1 tr. ř. není důkazem v trestním řízení, a orgány činné v tomto řízení z něj tedy nemohou vycházet při zjišťování skutečného stavu věci. Pokud je oznamovatel po zahájení trestního stíhání vyslýchán jako svědek, musí být proto vyslechnut i k těm skutečnostem, které uváděl již v oznámení o trestném činu, jinak je dokazování neúplné.“

22. Uvedený právní závěr koresponduje i s judikaturou Ústavního soudu zabývajícím se otázkou důkazní hodnoty trestního oznámení. Zde je nutno zmínit především nálezy Ústavního soudu ze dne 3. 11. 2004, sp. zn. II. ÚS 268/03, v jehož odůvodnění se uvádí následující: „Za hodnotu důkazu je nutné podle teorie trestního práva procesního považovat i jeho zákonnost. Mezi kritéria zákonnosti je přitom namísto řadit i hledisko, zda byl důkaz opatřen a proveden v tom procesním stadiu, v němž je příslušný procesní subjekt podle zákona oprávněn opatřovat a provádět důkazy v procesním smyslu, a hledisko, zda byl důkaz opatřen a proveden způsobem, který stanoví, popřípadě připouští zákon (srov. REPÍK, B. Procesní důsledky porušení předpisů o dokazování v trestním řízení. Bulletin advokacie, 1982, červen – září, s. 125 a 126; MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P. a kol. Kurs trestního práva. Trestní právo procesní. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 408). Trestní oznámení je pořízeno v procesním stadiu, které slouží k vyprávění podkladů pro věc závažných, vedoucích ke zjištění, které důkazy budou provedeny v dalších fázích trestního řízení (obdobně úřední záznam o podaném vysvětlení podle § 158 odst. 3 a 4 tr. ř.). Trestní oznámení tedy není možné považovat za pramen důkazu vypovídající o skutkových okolnostech oznamovaného skutku. K otázce využitelnosti trestního oznámení jako důkazu v uvedeném smyslu se shodně staví ustálená soudní judikatura, pokud jde o oznámení trestné činnosti údajného pachatele poškozeným. Obsah oznámení o trestném činu podle § 158 odst. 1 tr. ř. jako důkaz v řízení o oznamovaném skutku nepřipouští (srov. ŠÁMAL, P., KRÁL, V., BAXA, J., PÚRY, F. Trestní řád. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 1997, s. 435; shodně 4. vydání. I. díl. Praha: C. H. Beck, 2002, s. 578).“ Závěr, že záznam o podaném trestním oznámení je procesně nepoužitelný důkaz (s odkazem na již zmíněný nálezy Ústavního soudu ze dne 3. 11. 2004, sp. zn. II. ÚS 268/03), lze najít také v odůvodnění usnesení Ústavního soudu ze dne 19. 2. 2019, sp. zn. II. ÚS 3138/17. Výše uvedené úvahy vztahující se

k důkazní povaze trestního oznámení nekolidují ani se závěry obsaženými např. v nálezech Ústavního soudu ze dne 7. 6. 2016, sp. zn. III. ÚS 905/13, či ze dne 23. 5. 2007, sp. zn. II. ÚS 615/06.

23. Nepoužitelnost oznámení o skutečnostech nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, jež bylo učiněno postupem podle § 158 odst. 1, 2 tr. ř., však nelze chápat absolutně, neboť po zahájení trestního stíhání je možno při objasňování skutkového stavu věci vycházet z okolností, za kterých bylo trestní oznámení učiněno, tedy zejména z údajů o čase a místě jeho podání, dále o osobě, která jej učinila, či o tom, v jaké věci se tak stalo (tedy pro jaký skutek zakládající podezření ze spáchání trestného činu bylo oznámení podáno). Nelze pominout ani informace o orgánu, u kterého bylo trestní oznámení sepsáno či jemuž bylo podáno, včetně osoby, která je za daný subjekt sepsala. Trestní oznámení tak může být důkazním prostředkem vedoucím ke zjištění či ověření poznatků o předmětu důkazu, tj. v tomto smyslu důkazem, pouze výjimečně, a to jen ohledně informací časového, místního a personálního charakteru, jež se vztahují k samotným okolnostem, za nichž bylo takové oznámení podáno podle § 158 odst. 1, 2 tr. ř. za užití § 59 odst. 1 tr. ř. Informace o okolnostech, za kterých bylo trestní oznámení v konkrétní věci podáno, mohou být přínosné a důkazně významné např. při posouzení pohnutek, jež vedly oznamovatele k takovému podání, jeho vztahu k orgánu činnému v trestním řízení, u něhož bylo oznámení sepsáno, či k osobě obviněného apod.

24. Zcela odlišnou důkazní hodnotu je však třeba přiznat oznámení o skutečnostech nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, v trestním řízení vedeném pro trestný čin spáchaný prostřednictvím právě tohoto podaného oznámení, tedy např. pro trestný čin krivého obvinění podle § 345 tr. zákoníku, neboť v takovém případě může být trestní oznámení důkazním prostředkem (důkazem) i z hlediska jeho vlastního obsahu, nejen stran okolností, za nichž bylo podáno. Za situace, kdy oznamovatel o jiné osobě v rámci ústně či písemně podaného trestního oznámení (§ 59 odst. 1, 2, 4 tr. ř.) nepravdivě tvrdí, že se dopustila jednání, které naplňuje skutkovou podstatu trestného činu, představuje podané trestní oznámení přímý důkazní prostředek (důkaz) ve smyslu § 89 odst. 2 tr. ř. vedoucí ke zjištění poznatků o jednání osoby oznamovatele z hlediska prokázání naplnění zákonných znaků skutkové podstaty trestného činu krivého obvinění podle § 345 tr. zákoníku.

25. Ohledně způsobu provedení trestního oznámení jako důkazu v procesu dokazování v řízení před soudem Nejvyšší soud konstatuje, že je třeba vždy, tedy bez ohledu na formu, již bylo učiněno toto oznámení ve smyslu § 59 odst. 1 tr. ř., postupovat podle § 213 tr. ř. Soud tedy předloží takové oznámení podle § 213 odst. 1 tr. ř. stranám, popřípadě dalším subjektům zúčastněným na řízení (tj. svědkům a znalcům) k nahlédnutí, aniž by bylo třeba danou listinu při hlavním líčení či veřejném zasedání vždy přečíst. Ostatně stranám, které měly nejpozději při

skončení vyšetřování podle § 166 odst. 1 tr. ř. možnost prostudovat příslušný spisový materiál, jehož je trestní oznámení součástí, je obsah tohoto oznámení zpravidla znám. Jestliže však kterákoli z procesních stran (§ 12 odst. 6 tr. ř.) přítomných hlavnímu líčení či veřejnému zasedání navrhne přečtení listiny obsahující ústně či písemně podané trestní oznámení, je soud povinen při tomto jednání přečíst takovou listinu. S ohledem na důkazní využitelnost trestního oznámení je ovšem soud povinen učinit tak pouze v rozsahu okolností, za nichž bylo oznámení podáno, tedy toliko v rozsahu údajů o tom, kdy, kde, kdo, s kým a ohledně čeho sepsal dané oznámení, nikoli ohledně vlastního obsahu tohoto oznámení, nejde-li o výjimečný případ v podobě trestního stíhání vedeného pro trestný čin spáchaný podáním tohoto trestního oznámení.

26. Při provádění důkazu trestním oznámením podaným ústně do protokolu, který sepsal policejní orgán nebo státní zástupce podle § 158 odst. 2 tr. ř. ve spojení s § 59 odst. 2 tr. ř., nelze v hlavním líčení nebo veřejném zasedání postupovat podle § 211 odst. 1 nebo odst. 6 tr. ř., a to ani s odkazem na pravidla analogického užití těchto ustanovení. Záznam (protokol) o trestním oznámení sepsaný před zahájením trestního řízení totiž nesplňuje náležitosti nejen úředního záznamu o podání vysvětlení ve smyslu § 158 odst. 3, 6 tr. ř., který jediný lze podle zákonné díky § 211 odst. 6 tr. ř. přečíst v hlavním líčení (veřejném zasedání) se souhlasem státního zástupce a obžalovaného, ale ani náležitosti protokolu o výsledku svědka ve smyslu § 158 odst. 9 tr. ř., na který lze uplatnit pravidla obsažená v § 211 odst. 1, odst. 2 písm. a), odst. 3 písm. b), c) tr. ř.

27. Je-li trestní oznámení přijímáno až poté, co v dané věci již byly fakticky zahájeny úkony trestního řízení (§ 158 odst. 3 tr. ř.), např. jestliže již policejní orgán před vlastním sepsáním protokolu o trestním oznámení provedl neodkladný úkon ve smyslu § 158 odst. 3 věty třetí tr. ř. (např. ohledání místa činu), je třeba při výsledku osob, včetně oznamovatele, postupovat podle § 158 odst. 6 tr. ř. a sepsat s oznamovatelem úřední záznam o podání vysvětlení, popřípadě s ním za podmínek § 158 odst. 9 tr. ř. sepsat protokol o výsledku svědka, nikoli postupovat podle § 158 odst. 2 tr. ř.

28. Na rozdíl od výše definované omezené důkazní využitelnosti samotného oznámení o skutečnostech nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, lze jeho relevantními přílohami v podobě listin či věcných důkazů, jestliže je oznamovatel připojil k podanému trestnímu oznámení, v následně zahájeném trestním řízení provést důkaz ve smyslu § 89 odst. 2 tr. ř. ve spojení s § 213 tr. ř. O takový případ půjde nejčastěji u trestních oznámení, která podávají správci daně a jejichž přílohou jsou zpravidla daňová přiznání a související listiny, zejména zprávy či protokoly o daňových kontrolách apod. Plné důkazní využitelnosti těchto listin, popřípadě věcí, jsou-li pro trestní řízení důležité a oznamovatel je získal zákonným způsobem, nebrání okolnost, že policejní orgán nebo státní zástupce je opatřil ještě před zahájením trestního řízení postupem podle § 158 odst. 2 tr. ř.,

neboť na jejich obstarání až po zahájení přípravného řízení postupem podle § 158 odst. 3 písm. c) tr. ř. nejsou kladeny žádné specifické požadavky (na rozdíl od sepisování úředních záznamů o podání vysvětlení či protokolů ve smyslu § 158 odst. 2 a § 158 odst. 3, 6 tr. ř., popřípadě podle § 158 odst. 9 tr. ř.). V tomto ohledu nemá Nejvyšší soud žádný rozumný důvod odchýlit se od právního závěru již vyjádřeného v jeho rozsudku ze dne 2. 9. 1999, sp. zn. 8 Tz 110/99.

č. 1

29. Z důvodů podrobně vyložených výše dospělo trestní kolegium Nejvyššího soudu ohledně otázky, zda a v jakém rozsahu je k důkazu použitelné oznámení o skutečnostech nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, k právním závěrům, které byly vyjádřeny v právních větách tohoto stanoviska. Tím byl zároveň upřesněn právní názor obsažený v dřívější judikatuře.

ROZHODNUTÍ
VE VĚCECH TRESTNÍCH

Č. 51

Č. 51

Ne bis in idem, Nepřipustnost trestního stíhání, Přerušení trestního stíhání § 11 odst. 1 písm. k), m) tr. ř., § 224 odst. 1 tr. ř.

Čl. 4 odst. 1 Protokolu č. 7 k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod

Jestliže dřívější řízení pro týž skutek proti téže osobě skončilo pravomocným rozhodnutím o přestupku a dosud neuplynula lhůta pro zahájení přezkumného řízení podle § 100 odst. 2, 3 zákona č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, ve znění pozdějších předpisů, nemůže soud trestní stíhání zastavit z důvodu uvedeného v § 11 odst. 1 písm. k) tr. ř., ale trestní stíhání přerušit z důvodu uvedeného v § 173 odst. 1 písm. e) tr. ř.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 2019, sp. zn. 8 Tz 46/2019, ECLI:CZ:NS:2019:8.TZ.46.2019.1)

Nejvyšší soud ke stížnosti pro porušení zákona, kterou podal ministr spravedlnosti České republiky ve prospěch obviněného R. B. proti pravomocnému rozsudku Okresního soudu v Děčíně ze dne 17. 10. 2017, sp. zn. 5 T 201/2016, vyslovil, že jím byl porušen zákon v § 11 odst. 1 písm. m) tr. ř., čl. 4 odst. 1 Protokolu č. 7 k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod a § 2 odst. 6 tr. ř. v neprospěch obviněného R. B., napadený rozsudek zrušil a současně zrušil také všechna další rozhodnutí na zrušené rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Okresnímu soudu v Děčíně přikázal, aby v potřebném rozsahu věc znovu projednal a rozhodl.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Rozhodnutím Magistrátu města Děčín, odboru správních činností a obecního živnostenského úřadu, jako správního úřadu, ze dne 28. 11. 2016, sp. zn. MDC/Rp-2742/85718/2016, byl R. B. (obviněný) uznán vinným z úmyslného spáchání přestupku podle § 125c odst. 1 písm. d), § 125c odst. 1 písm. e) bodu 1, § 125c odst. 1 písm. f) bodu 5 zákona č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích a o změnách některých zákonů (zákon o silničním provozu), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon č. 361/2000 Sb.“), a ze spáchání přestupku z nedbalosti podle § 125c odst. 1 písm. a) bodu 1 téhož zákona, za což byla

č. 51

obviněnému uložena podle § 125c odst. 5 písm. d) zákona č. 361/2000 Sb. pokuta ve výši 25 000 Kč, podle § 125c odst. 6 písm. a) zákona č. 361/2000 Sb. mu byl uložen zákaz činnosti spočívající v zákazu řízení motorových vozidel na dobu 20 měsíců ode dne nabytí právní moci tohoto rozhodnutí. V dalším bylo rozhodnuto též o povinnosti nahradit náklady spojené s projednáváním přestupku. Toto rozhodnutí nabylo právní moci dne 28. 12. 2016.

2. Podle skutkových zjištění Magistrátu města Děčín se obviněný označených přestupků dopustil tím, že dne 31. 8. 2016 ve 21:55 hod. v XY na ulici XY řídil motocykl zn. Honda, na němž v rozporu s jiným právním předpisem byla umístěna tabulka registrační značky XY, která nebyla vozidlu přidělena. Za jízdy v rozporu s § 4 písm. b) zákona č. 361/2000 Sb. nezastavil vozidlo na pokyn „Stůj“ daný při dohledu na bezpečnost a plynulost provozu na pozemních komunikacích a pokračoval v jízdě do ulice XY, kde byl hlídkou policie zadržen. Na místě policejní kontroly bylo zjištěno, že motorové vozidlo řídil a v rozporu s § 3 odst. 3 písm. a) zákona č. 361/2000 Sb. není držitelem příslušného řidičského oprávnění. Řidičské oprávnění pozbyl 25. 7. 2012 dnem právní moci rozhodnutí, kterým mu byla příslušným správním úřadem uložena sankce zákazu činnosti spočívající v zákazu řízení motorových vozidel. V rámci policejní kontroly se v rozporu s § 5 odst. 1 písm. g) zákona č. 361/2000 Sb. odmítl podrobit vyšetření, zda při řízení vozidla nebyl ovlivněn jinou návykovou látkou. Tímto svým jednáním porušil § 3 odst. 3 písm. a), § 4 písm. b), § 5 odst. 1 písm. a), g) zákona č. 361/2000 Sb.

3. Jen pro úplnost je v této souvislosti vhodné dodat, že podle závěrů Magistrátu města Děčín, jak se podává z odůvodnění jeho rozhodnutí, obviněný mimo jiné porušil jednu ze základních podmínek účasti na provozu na pozemních komunikacích, neboť řídit motorové vozidlo může pouze osoba, která je držitelem příslušného řidičského oprávnění. Z dostupné evidence řidičů vyplývalo, že obviněný není držitelem příslušného řidičského oprávnění, které by ho opravňovalo k řízení uvedeného motorového vozidla, neboť řidičské oprávnění pozbyl dne 25. 7. 2012 dnem právní moci rozhodnutí, kterým mu byla příslušným správním úřadem uložena sankce zákazu činnosti spočívající v zákazu řízení motorových vozidel. K formě zavinění správní orgán uvedl, že obviněný si byl vědom skutečnosti, že není držitelem řidičského oprávnění, a že tedy není oprávněn řídit v provozu na pozemních komunikacích motorové vozidlo. Řidičský průkaz, jehož byl držitelem, mu byl již dne 1. 5. 2012 zadržen. Přesto toho nedbal a vozidlo v provozu na pozemních komunikacích řídil. V jeho jednání lze spatřovat úmysl, a to minimálně úmysl nepřímý.

4. Následně byl obviněný R. B. rozsudkem Okresního soudu v Děčíně ze dne 17. 10. 2017, sp. zn. 5 T 201/2016, uznán vinným přečinem maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku. Za to mu byl podle § 337 odst. 1 tr. zákoníku za použití § 43 odst. 2 tr. zákoníku uložen souhrnný trest odnětí svobody v trvání dvou let, pro jehož výkon byl podle § 56

odst. 2 písm. a) tr. zákoníku zařazen do věznice s ostrahou; podle § 73 odst. 1, 3 tr. zákoníku byl obviněnému uložen trest zákazu činnosti spočívající v zákazu řízení všech motorových vozidel ve výměře 36 měsíců a podle § 70 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku mu byl uložen trest propadnutí věci, a to motocyklu zn. Honda, černé barvy, XY. Dále byl citovaným rozhodnutím zrušen výrok o trestu z rozsudku Okresního soudu v Děčíně ze dne 20. 10. 2016, sp. zn. 5 T 52/2016, jakož i v všechny další rozhodnutí, na tento výrok obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo tímto zrušením, pozbyla podkladu. Proti tomuto rozsudku obviněný podal odvolání, které však svým výslovným prohlášením ze dne 9. 11. 2017 vzal zpět. Usnesením ze dne 9. 11. 2017, sp. zn. 5 T 201/2016, samosoudce Okresního soudu v Děčíně vzal na vědomí zpětvzetí odvolání obviněného podané proti rozsudku Okresního soudu v Děčíně ze dne 17. 10. 2017, sp. zn. 5 T 201/2016. Označený rozsudek nabyl právní moci dne 9. 11. 2017.

5. Podle skutkových zjištění Okresního soudu v Děčíně se obviněný přeciinu maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku dopustil tím, že dne 31. 8. 2016 kolem 21:55 hod. v XY, v ulici XY ve směru jízdy do ulice XY, řídil motocykl tovární značky Honda, barvy červené, VIN: XY, přestože si byl vědom skutečnosti, že mu byl rozsudkem Okresního soudu v Děčíně ze dne 24. 2. 2015, sp. zn. 23 T 132/2014, který nabyl právní moci dne 24. 2. 2015, uložen mimo jiné trest zákazu činnosti spočívající v zákazu řízení všech motorových vozidel na dobu 48 měsíců.

II.

Stížnost pro porušení zákona a vyjádření k ní

6. Proti pravomocnému rozsudku Okresního soudu v Děčíně ze dne 17. 10. 2017, sp. zn. 5 T 201/2016, podal ministr spravedlnosti ve prospěch obviněného R. B. stížnost pro porušení zákona. Podle názoru ministra spravedlnosti byl napadeným rozhodnutím v neprospěch obviněného porušen zákon, poněvadž byla porušena zásada *ne bis in idem* a rovněž § 2 odst. 6 tr. ř.

7. Ministr spravedlnosti předně konstatoval, že nepřipadalo v úvahu zastavení trestního stíhání podle § 11 odst. 1 písm. k) tr. ř., neboť v době rozhodování soudu neuplynula lhůta pro zahájení přezkumného řízení podle jiného právního předpisu, v němž může být rozhodnutí o přestupku zrušeno. Tímto jiným právním předpisem byl podle § 112 odst. 5 zákona č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon č. 250/2016 Sb.“), právě tento předpis, i když řízení o přestupku pravomocně skončilo dne 28. 12. 2016, tedy ještě předtím, než dne 1. 7. 2017 přestupkový řád nabyl účinnosti. Z příloženého správního spisu Magistrátu města Děčín je podle ministra spravedlnosti zjevné, že ten o žádném důvodu k zahájení přezkumného řízení nevěděl, takže subjektivní tříměsíční lhůta nezačala vůbec běžet. Objektivní tříletá lhůta

začala běžet dne 28. 12. 2016, kdy nabylo právní moci rozhodnutí Magistrátu města Děčín o předmětném přestupku, a uběhne teprve dne 28. 12. 2019.

č. 51

8. Důvodem nepřípustnosti trestního stíhání obviněného však shledal § 11 odst. 1 písm. m) tr. ř. a Úmluvu o ochraně lidských práv a základních svobod, která je vyhlášenou mezinárodní smlouvou, kterou je Česká republika vázána, a to konkrétně její Protokol č. 7 čl. 4 odst. 1.

9. Ministr spravedlnosti měl za to, že v přezkoumávané trestní věci je tedy zásadní otázka, zda lze považovat jednání obviněného, pro které byl potrestán rozhodnutím Magistrátu města Děčín ve věci projednávané pod sp. zn. MDC/Rp-2742/85718/2016, za totožné s jednáním, pro které byl odsouzen ve věci vedené u Okresního soudu Děčín pod sp. zn. 5 T 201/2016. Uvedl, že podstatou předmětného jednání byla jízda obviněného R. B. na motocyklu v XY z ulice XY do ulice XY dne 31. 8. 2016 kolem 22:00 hodin, kdy si byl obviněný vědom toho, že pozbyl řidičského oprávnění a že mu byla uložena sankce zákazu činnosti spočívající v zákazu řízení všech motorových vozidel. Popis skutku ve výrokové části správního rozhodnutí a dále ve výrokové části rozsudku je tedy v podstatě shodný, zároveň není pochyb o tom, že se jednalo o téhož pachatele, obviněného R. B. Skutečnost, že jednou byl skutek kvalifikován jako přestupek fyzické osoby podle § 125c odst. 1 písm. e) bodu 1 zákona č. 361/2000 Sb. a podruhé jako přečin maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku uplatnění zásady *ne bis in idem* nijak nebrání.

10. Dále je podle ministra spravedlnosti potřeba zhodnotit, zda byl skutek obviněného ve správním řízení projednán jako čin trestněprávní povahy. V tomto smyslu konstatoval, že zákon č. 361/2000 Sb. má nepochybně obecný charakter, neboť cílem je ochrana obecného zájmu na bezpečnosti silničního provozu a jedná se o normu adresovanou všem občanům. Sankce upravené zákonem č. 361/2000 Sb. včetně sankcí uložených v předmětné věci obviněnému pak mají též represivní povahu, neboť jejich cílem je mimo jiné způsobit pachateli přestupku újmu v důsledku porušení jeho právní povinnosti.

11. Uzavřel, že Okresní soud v Děčíně potrestal obviněného R. B. ve věci vedené u něj pod sp. zn. 5 T 201/2016 za jednání, za které byl obviněný již dříve potrestán Magistrátem města Děčín ve věci vedené u něj pod sp. zn. MDC/Rp-2742/85718/2016 v řízení, které mělo trestněprávní povahu. Okresní soud v Děčíně tak porušil čl. 4 Protokolu č. 7 k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod. Jelikož měl Okresní soud v Děčíně rozhodnutí Magistrátu města Děčín, sp. zn. MDC/Rp-2742/85718/2016, k dispozici, je postup soudu též v rozporu s § 2 odst. 6 tr. ř., neboť si soud potřebný důkaz sice opatřil, tento však již nijak nehodnotil.

12. Ministr spravedlnosti navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 268 odst. 2 tr. ř. vyslovil, že rozsudkem Okresního soudu v Děčíně ze dne 17. 10. 2017, sp. zn. 5 T 201/2016, byl porušen zákon v neprospěch obviněného R. B. v ustanovení

čl. 4 Protokolu č. 7 k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod a § 2 odst. 6 tr. ř., podle § 269 odst. 2 tr. ř. zrušil rozsudek Okresního soudu v Děčíně ze dne 17. 10. 2017, sp. zn. 5 T 201/2016, včetně dalších rozhodnutí na zrušený rozsudek obsahově navazujících, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, a dále postupoval podle § 270 odst. 1 tr. ř. a Okresnímu soudu v Děčíně přikázal, aby věc znovu projednal a rozhodl.

13. Ve veřejném zasedání Nejvyššího soudu intervenující státní zástupce Nejvyššího státního zastupitelství po rekapitulaci podstatného obsahu stížnosti pro porušení zákona ji shledal opodstatněnou. Upozornil, že Okresní soud v Děčíně se nejenže důsledně nevypořádal s otázkou *ne bis in idem*, ale s přihlédnutím ke konkrétním okolnostem případu především nezvolil procesní postup opírající se o § 224 odst. 1 tr. ř. Je totiž zřejmé, že v době jeho rozhodnutí neuplynula subjektivní a ani objektivní lhůta pro případné zrušení rozhodnutí o přestupku správním orgánem v přezkumném řízení, a proto soudu nic nebránilo, aby za tímto účelem trestní stíhání přerušil. Proto také navrhl, aby Nejvyšší soud vedle vyslovení porušení zákona navrhované ve stížnosti pro porušení zákona vyslovil i porušení § 224 odst. 1 tr. ř.; naopak není nezbytně nutné vyslovit porušení zákona v § 2 odst. 6 tr. ř. V dalším se ztotožnil s petitum podaného mimořádného opravného prostředku.

14. Obhájce obviněného shledal stížnost pro porušení zákona důvodnou a ztotožnil se i s návrhem v ní učiněným. Měl však za to, že není vyloučeno, aby konečné rozhodnutí ve věci učinil již Nejvyšší soud. Pokud by však Okresnímu soudu přikázal, aby věc znovu projednal a rozhodl, nechť tak učiní jiný samosoudce. Obviněný se k návrhu obhájce připojil.

III.

Důvodnost stížnosti pro porušení zákona

15. Nejvyšší soud přezkoumal podle § 267 odst. 3 tr. ř. zákonnost a odůvodněnost rozhodnutí, proti němuž byla stížnost pro porušení zákona podána, v rozsahu a z důvodů v ní uvedených, jakož i řízení napadenému rozhodnutí předcházející, a shledal, že zákon byl skutečně napadeným rozhodnutím soudu ve vytykaném směru porušen v neprospech obviněného.

16. Dotčenými relevantními ustanoveními jsou podle ministra spravedlnosti především § 2 odst. 6 tr. ř., § 11 odst. 1 písm. k), m) tr. ř. a čl. 4 odst. 1 Protokolu č. 7 k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod.

Podle § 2 odst. 6 tr. ř. orgány činné v trestním řízení hodnotí důkazy podle svého vnitřního přesvědčení založeného na pečlivém uvážení všech okolností případu jednotlivě i v jejich souhrnu.

Podle § 11 odst. 1 písm. k) tr. ř. trestní stíhání nelze zahájit, a bylo-li již zahájeno, nelze v něm pokračovat a musí být zastaveno, jestliže dřívější řízení pro týž

skutek proti téže osobě skončilo pravomocným rozhodnutím o přestupku a uplynula-li lhůta pro zahájení přezkumného řízení podle jiného právního předpisu, ve kterém může být rozhodnutí o přestupku zrušeno.

Podle § 11 odst. 1 písm. m) tr. ř. trestní stíhání nelze zahájit, a bylo-li již zahájeno, nelze v něm pokračovat a musí být zastaveno, stanoví-li tak vyhlášená mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána.

č. 51

Podle čl. 4 odst. 1 Protokolu č. 7 k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod nikdo nemůže být stíhán nebo potrestán v trestním řízení podléhajícím pravomoci téhož státu za trestný čin, za který již byl osvobozen nebo odsouzen konečným rozsudkem podle zákona a trestního řádu tohoto státu.

17. Dále nutno zmínit i § 100 (Přezkumné řízení) a § 112 odst. 5 zákona č. 250/2016 Sb. Podle § 100 odst. 1 zákona č. 250/2016 Sb., vyjdou-li najevo skutečnosti, které odůvodňují posouzení skutku, o kterém již bylo pravomocně rozhodnuto jako o přestupku, jako trestného činu, zruší příslušný správní orgán rozhodnutí o přestupku v přezkumném řízení. Rozhodnutí o přestupku správní orgán zruší v přezkumném řízení též tehdy, pokud bylo vydáno přesto, že o totožném skutku již pravomocně rozhodl orgán činný v trestním řízení tak, že se nestal, nespáchal jej obviněný, spáchání skutku se nepodařilo obviněnému prokázat nebo že skutek je trestným činem, trestní stíhání bylo podmíněně zastaveno, trestní stíhání bylo zastaveno na základě schválení narovnání, bylo podmíněně odloženo podání návrhu na potrestání nebo bylo odstoupeno od trestního stíhání mladistvého.

Podle § 100 odst. 2 tohoto zákona přezkumné řízení podle odstavce 1 se zahájí

a) do 3 měsíců ode dne, kdy se správní orgán dozvěděl o důvodu pro zahájení přezkumného řízení, a

b) nejpozději do 3 let od zahájení trestního stíhání nebo ode dne nabytí právní moci rozhodnutí orgánu činného v trestním řízení o tom, že se skutek nestal, skutek nespáchal obviněný, že spáchání skutku se nepodařilo obviněnému prokázat nebo že skutek je trestným činem, trestní stíhání bylo podmíněně zastaveno, trestní stíhání bylo zastaveno na základě schválení narovnání, bylo podmíněně odloženo podání návrhu na potrestání nebo bylo odstoupeno od trestního stíhání mladistvého.

Podle § 100 odst. 3 označeného zákona přezkumné řízení podle odstavce 1 nelze zahájit po uplynutí 3 let od právní moci rozhodnutí o přestupku.

Podle § 112 odst. 5 zákona č. 250/2016 Sb., bylo-li řízení o přestupku a řízení o dosavadním jiném správním deliktu, s výjimkou řízení o disciplinárním deliktu, pravomocně skončeno přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, postupuje se při přezkumném řízení nebo novém řízení podle tohoto zákona.

18. Ustanovení § 11 odst. 1 tr. ř. taxativně, pozitivně a výslovně uvádí okolnosti, jejichž existence činí trestní stíhání nepřipustným, takže v jejich důsledku trestní stíhání nelze zahájit, a bylo-li již zahájeno, nelze v něm pokračovat a musí

být zastaveno. Podle citovaného ustanovení jde o kogentní úpravu, kterou je třeba chápat jako průlom do zásad oficiality (§ 2 odst. 4 tr. ř.) a legality (§ 2 odst. 3 tr. ř.), které patří mezi základní zásady trestního řízení. Nepřípustnost trestního stíhání pak vyplývá též ze zásady *ne bis in idem*, tedy z práva nebýt souzen či trestán dvakrát za týž čin. Okolnosti zakládající nepřípustnost trestního stíhání z tohoto důvodu jsou vymezeny v ústavních předpisech, v ustanoveních trestního řádu a v mezinárodních smlouvách, jimiž je Česká republika vázána. V tomto směru je základní vnitrostátní normou ustanovení čl. 40 odst. 5 Listiny základních práv a svobod (publikována pod č. 2/1993 Sb., ve znění pozdějších předpisů), podle něhož nikdo nemůže být trestně stíhán za čin, pro který již byl pravomocně odsouzen nebo zproštěn obžaloby. Prakticky stejný je i obsah § 11 odst. 1 písm. h) tr. ř., které tuto zásadu rozvíjí a z něhož vyplývá, že trestní stíhání nelze zahájit, a bylo-li zahájeno, nelze v něm pokračovat a musí být zastaveno proti tomu, proti němuž dřívější trestní stíhání pro týž skutek skončilo pravomocným rozsudkem soudu nebo bylo rozhodnutím soudu nebo jiného oprávněného orgánu pravomocně zastaveno, jestliže rozhodnutí nebylo v předepsaném řízení zrušeno. Obdobně je nepřípustnost trestního stíhání vymezena i v § 11 odst. 1 písm. i), j), k) tr. ř., pokud jde o pravomocné rozhodnutí o schválení narovnání, o postoupení věci a o přestupku.

19. Podle § 11 odst. 1 písm. m) tr. ř. trestní stíhání nelze zahájit, a bylo-li již zahájeno, nelze v něm pokračovat a musí být zastaveno též tehdy, stanoví-li tak vyhlášená mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána. Podle čl. 10 Ústavy České republiky platí, že vyhlášené mezinárodní smlouvy, k jejichž ratifikaci dal Parlament souhlas a jimiž je Česká republika vázána, jsou součástí právního řádu; stanoví-li mezinárodní smlouva něco jiného než zákon, použije se mezinárodní smlouva. Ve smyslu čl. 95 odst. 1 Ústavy České republiky je soudce při rozhodování vázán zákonem a mezinárodní smlouvou, která je součástí právního řádu. Takovou mezinárodní smlouvou je nepochybně i Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“), která byla publikovaná pod č. 209/1992 Sb., a to včetně protokolů, jež ji doplňují a považují se za její součást. Ustanovení čl. 4 odst. 1 Protokolu č. 7 k Úmluvě má v českém překladu název „Právo nebýt souzen nebo trestán dvakrát“. Český text tohoto ustanovení uveřejněný ve Sbírce zákonů zní: „Nikdo nemůže být stíhán nebo potrestán v trestním řízení podléhajícím pravomoci téhož státu za trestný čin, za který již byl osvobozen nebo odsouzen konečným rozsudkem podle zákona a trestního řádu tohoto státu.“ (viz sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí uveřejněného pod č. 209/1992 Sb.). V této souvislosti je nutno odkázat jak na judikaturu Evropského soudu pro lidská práva vztahující se k aplikaci tohoto ustanovení Úmluvy, tak na ministrem spravedlnosti citovaný rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 7. 2004, sp. zn. 11 Tdo 738/2003, ale i na další aktuální rozhodnutí Nejvyššího soudu, jež se podrobněji zabývají stejnou problematikou (např. rozsudek Nejvyš-

šího soudu ze dne 22. 3. 2006, sp. zn. 4 Tz 183/2005, publikovaný pod č. 10/2007 Sb. rozh. tr., usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 2. 2006, sp. zn. 5 Tdo 166/2006, ze dne 11. 10. 2006, sp. zn. 3 Tdo 1026/2006, či ze dne 7. 3. 2007, sp. zn. 5 Tdo 223/2007).

č. 51

20. Jak vyplývá z české vnitrostátní úpravy obsažené v § 11 odst. 1 písm. k) tr. ř., trestní stíhání nelze zahájit, a bylo-li již zahájeno, nelze v něm pokračovat a musí být zastaveno, jestliže dřívější řízení pro týž skutek proti téže osobě skončilo pravomocným rozhodnutím o přestupku a uplynula-li lhůta pro zahájení přezkumného řízení podle jiného právního předpisu, ve kterém může být rozhodnutí o přestupku zrušeno. Tímto jiným právním předpisem je v případě obviněného zákon č. 250/2016 Sb. Třebaže tento zákon nabyl účinnosti až 1. 7. 2017, v přechodných ustanoveních v § 112 odst. 5 citovaný zákon stanoví, že bylo-li řízení o přestupku a řízení o dosavadním jiném správním deliktu, s výjimkou řízení o disciplinárním deliktu, pravomocně skončeno přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, postupuje se při přezkumném řízení nebo novém řízení podle tohoto zákona. Řízení o přestupcích obviněného bylo pravomocně skončeno dne 28. 12. 2016, kdy nabylo právní moci rozhodnutí Magistrátu města Děčín ze dne 28. 11. 2016, sp. zn. MDC/Rp-2742/85718/2016. Jak správně poukázal i ministr spravedlnosti, z přiloženého správního spisu Magistrátu města Děčín nevyplývá, že by tento věděl o jakémkoliv důvodu k zahájení přezkumného řízení, tudíž subjektivní tříměsíční lhůta stanovená § 100 odst. 2 písm. a) zákona č. 250/2016 Sb. nezačala vůbec běžet. Dosud neuplynula ani lhůta 3 let uvedená v § 100 odst. 2 písm. b) zákona č. 250/2016 Sb., poněvadž návrh na potrestání byl doručen Okresnímu soudu v Děčíně dne 9. 9. 2016 (§ 314b odst. 1 věta druhá tr. ř.), a ani limitní lhůta 3 let od právní moci rozhodnutí o přestupku ve smyslu § 100 odst. 3 zákona č. 250/2016 Sb. Ta začala běžet dne 28. 12. 2016, kdy nabylo právní moci rozhodnutí Magistrátu města Děčín o předmětném přestupku, a uběhne dne 28. 12. 2019.

21. Ministr spravedlnosti správně upozornil, že za takové situace nepřipadalo v úvahu zastavení trestního stíhání z důvodu uvedeného v § 11 odst. 1 písm. k) tr. ř., poněvadž v době rozhodování soudu neuplynula lhůta pro zahájení přezkumného řízení podle jiného právního předpisu, tedy podle zákona č. 250/2016 Sb. Okresní soud, který měl rozhodnutí Magistrátu města Děčín ze dne 28. 11. 2016, sp. zn. MDC/Rp-2742/85718/2016, k dispozici a provedl jím důkaz v hlavním líčení, však nezvolil správný procesní postup, pakliže ignoroval § 224 odst. 1 tr. ř. a nevysvětlil, proč za daných okolností nepřerušil trestní stíhání pro existenci okolností uvedených v § 173 odst. 1 písm. e) tr. ř. Podle § 224 odst. 1 tr. ř. soud přeruší trestní stíhání, shledá-li za hlavního líčení, že tu je některá z okolností uvedených v § 173 odst. 1 písm. b) až f), nebo z důvodu uvedeného v § 9a odst. 2 tr. ř. Podle § 173 odst. 1 písm. e) tr. ř. státní zástupce přeruší trestní stíhání, jestliže dřívější řízení pro týž skutek proti téže osobě skončilo pravomocným rozhodnu-

tím o přestupku a dosud neuplynula lhůta pro zahájení přezkumného řízení podle jiného právního předpisu, ve kterém může být rozhodnutí o přestupku zrušeno. Místo tohoto procesního postupu soud rozhodl o vině obviněného rozsudkem, který posléze i nabyl právní moci. Pozornost stěžovatele byla tudíž opodstatněně soustředěna k otázce nepřipustnosti trestního stíhání z důvodu uvedeného v § 11 odst. 1 písm. m) tr. ř. a čl. 4 odst. 1 Protokolu č. 7 k Úmluvě.

22. Ze znění čl. 4 odst. 1 Protokolu č. 7 k Úmluvě vyplývá, že zásadu *ne bis in idem* je namístě vztáhnout jak na činy patřící podle českého právního řádu mezi trestné činy, tak i na činy spadající mezi přestupky, a to ve všech kombinacích, které mezi nimi přicházejí v úvahu. V praxi proto může dojít k porušení této zásady v případech vynesení dvou po sobě následujících rozhodnutí pro týž čin kvalifikovaný v obou případech jako trestný čin (tzn. v kombinaci trestný čin – trestný čin), dvou takových po sobě následujících rozhodnutí pro týž čin kvalifikovaný nejdříve jako trestný čin a poté jako přestupek (tzn. v kombinaci trestný čin – přestupek), dvou po sobě následujících rozhodnutí pro týž čin kvalifikovaný nejdříve jako přestupek a poté jako trestný čin (tzn. v kombinaci přestupek – trestný čin) a dvou takových po sobě následujících rozhodnutí pro týž čin kvalifikovaný v obou případech jako přestupek (tzn. v kombinaci přestupek – přestupek). Zákaz dvojího stíhání a potrestání vyplývající ze zásady *ne bis in idem* v podobě vymezené Úmluvou se tedy uplatní ve čtyřech typově odlišných situacích: (1) osobu, jejíž trestní stíhání pro určitý čin již meritorně skončilo, není možné pro týž čin znovu trestně stíhat a potrestat, a to bez ohledu na to, zda je v daném činu nově spatřován stejný trestný čin jako v dřívějším trestním řízení nebo jiný trestný čin; (2) proti osobě, jejíž trestní stíhání pro určitý čin již meritorně skončilo, není možné pro týž čin vést přestupkové řízení a postihnout ji za takový čin znovu a tentokrát jej kvalifikovat jako přestupek, zatímco předtím byl takový čin kvalifikován jako trestný čin; (3) proti osobě, jejíž přestupkové řízení před příslušným správním orgánem pro určitý čin již skončilo meritorním rozhodnutím, nelze vést další přestupkové řízení pro týž čin a znovu jí za něj postihnout, byť by tento čin byl po právní stránce kvalifikován jako jiný přestupek než v prvním případě; (4) osobu, jejíž přestupkové řízení pro určitý čin již meritorně skončilo rozhodnutím příslušného správního orgánu, není možné pro týž čin trestně stíhat a odsoudit ji, byť by byl nově tento čin kvalifikován jako trestný čin, zatímco v již skončeném přestupkovém řízení byl kvalifikován jako přestupek.

23. To vše pochopitelně platí za předpokladu, že první pravomocné rozhodnutí o daném činu nebylo zrušeno v předepsaném řízení z podnětu mimořádného opravného prostředku. Navíc, s ohledem na specifické pojetí činu podle Úmluvy, nelze uvedené principy vztáhnout na všechny činy kvalifikované správními orgány smluvních stran této úmluvy jako přestupky, nýbrž toliko na ty z nich, které mají trestněprávní povahu.

24. Evropský soud pro lidská práva (dále též „ESLP“) ve své judikatuře vymezil tři kritéria pro posouzení, zda se jedná o trestný čin v pojetí Úmluvy (známá též jako tzv. „Engel kritéria“ obsažená v rozsudku ESLP ve věci Engel a další proti Nizozemí, č. 5100/71, rozsudek pléna ze dne 8. 6. 1976). Prvním kritériem je kvalifikace činu podle dotčeného vnitrostátního právního řádu, tj. zda ustanovení, které delikt definuje, spadá do trestního práva. Jde však pouze o relativní kritérium, neboť pokud čin není ve vnitrostátním právu kvalifikován jako trestný, používá ESLP další dvě kritéria. Druhé kritérium představuje povaha deliktu z hlediska chráněného zájmu (obecný, či partikulární), adresáta normy (potenciálně všichni občané, či pouze určitá skupina osob se zvláštním statutem) a účelu sankce, která se za takový delikt ukládá (zda je – alespoň částečně – preventivně represivní, či pouze reparační povahy). Třetím kritériem je druh a závažnost sankce, a to nikoliv sankce skutečně uložené, nýbrž sankce, kterou bylo v daném případě za konkrétní delikt možné uložit. Druhé a třetí kritérium jsou v zásadě alternativní, nikoli kumulativní. V současné době aplikuje ESLP tato kritéria v podstatě tak, že ukazuje-li druhé kritérium na trestní povahu deliktu, potom třetí kritérium nemá žádnou relevanci. Naopak, pokud se delikty co do své povahy nejeví jako trestní, může závažnost uložitelné sankce ve výsledku převážit hodnocení ve prospěch trestní povahy deliktu (srov. KMEC, J., KOSAŘ, D., KRATOCHVÍL, J., BOBEK, M. *Evropská úmluva o lidských právech. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 578, v podrobnostech též usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 7. 2014, sp. zn. 5 Tdo 587/2014, uveřejněné pod č. 40/2015 Sb. rozh. tr. aj.).

25. Na základě těchto kritérií ESLP posoudil jako činy s trestněprávním charakterem podle čl. 6 odst. 1 Úmluvy též některé přestupky, a to na základě povahy deliktu. Za trestné činy ve smyslu čl. 6 Úmluvy i Nejvyšší soud považoval ve svých rozhodnutích např. přestupky podle § 47 odst. 1 písm. a), c) a podle § 49 odst. 1 písm. d) dříve platného zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů (k tomu též usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 2. 2006, sp. zn. 5 Tdo 166/2006, ze dne 12. 12. 2007, sp. zn. 5 Tdo 1399/2007 aj.). Trestní charakter přestupků byl dovozován z toho, že norma má obecný charakter, obrací se na všechny občany, nikoliv pouze na určitou skupinu se zvláštním statutem, a že uložená pokuta, i přes relativně malou závažnost užití sankce, měla charakter trestu majícího odradit od dalšího spáchání. Při posuzování trestněprávní povahy se tedy klade důraz na typ deliktu, zejména na to, zda porušený zájem chráněný zákonem je obecný, či partikulární, a v tomto ohledu též na to, zda je daná právní norma adresována všem, nebo pouze určité skupině lidí. O trestní povaze věci obvykle svědčí univerzálnost dané normy a represivní účel uplatnitelné sankce. V tomto smyslu je zákon č. 361/2000 Sb. normou adresovanou všem občanům, nikoliv pouze omezené skupině se zvláštním postavením, přičemž i uložitelné sankce mají zjevně represivní povahu. Rozhodnutí o přestupcích podle tohoto zákona jsou tak ve smyslu Úmluvy věcmi trestními.

26. V neposlední řadě je pro dosah uplatnění zásady *ne bis in idem* rozhodující též otázka totožnosti činu, který je předmětem dvou řízení a rozhodnutí. Nutno uvést, že dne 10. 2. 2009 rozhodl velký senát Evropského soudu pro lidská práva ve věci Sergey Zolotukhin proti Rusku (č. 14939/03, rozsudek velkého senátu ze dne 10. 2. 2009), v němž došlo ke sjednocení do té doby v některých směrech vnitřně rozporné judikatury Evropského soudu pro lidská práva, která se týká čl. 4 odst. 1 Protokolu č. 7 k Úmluvě.

27. Co se rozumí „týmž skutkem“ zákon nedefinuje; soudní praxe vychází z toho, že skutkem je určitá událost ve vnějším světě charakterizovaná určitým jednáním a jeho následkem. Pro posouzení toho, zda jde o týž skutek, je podstatné, že o něj jde nejen při naprostém souladu v jednání i v následku, ale také v případě úplné shody alespoň v jednání při rozdílném následku, stejně jako v případě úplné shody alespoň v následku při rozdílném jednání. Totožnost skutku je zachována i při alespoň částečné shodě v jednání nebo v následku (nebo v obojím), to ovšem pouze pokud je taková shoda v podstatných okolnostech, jimiž se rozumí zejména skutkové okolnosti charakterizující jednání nebo následek z hlediska právní kvalifikace, která přichází v úvahu. Ve stejném smyslu je používán i pojem „čin“. Z těchto zásad vychází ostatně i judikatura Evropského soudu pro lidská práva. V rozsudku ve věci Zolotukhin proti Rusku, č. 14939/03, dne 10. 2. 2009 velký senát ESLP dospěl k závěru, že čl. 4 odst. 1 Protokolu č. 7 k Úmluvě zakazuje stíhání pro druhý trestný čin, pokud je tento druhý trestný čin založen na „totožném skutku či v podstatných rysech totožném skutku“. Popisy skutkového stavu v obou řízeních představují zásadní východisko pro posouzení otázky, zda jsou skutky v obou řízeních totožné (resp. jsou totožné alespoň v podstatných rysech), a to bez ohledu na případné odlišnosti v právní kvalifikaci tohoto skutku v obou řízeních. Totožnost skutku je dána tehdy, když se konkrétní skutkové okolnosti týkají téhož obviněného a jsou neoddělitelně spjaté v čase a místě (shodně též věc Ruotsalainen proti Finsku, č. 13079/03, rozsudek ze dne 16. 6. 2009).

28. Totožnost skutku je zachována, je-li úplná shoda alespoň v jednání při rozdílném následku, je-li úplná shoda alespoň v následku při rozdílném jednání, či jsou-li jednání nebo následek alespoň částečně shodné v podstatných okolnostech, jimiž jsou zejména skutkové okolnosti charakterizující jednání nebo následek z hlediska právní kvalifikace (k tomu viz č. 9/1972-II. a č. 1/1996-I. Sb. rozh. tr.).

29. Při vlastním rozhodování o porušení čl. 4 Protokolu č. 7 k Úmluvě, jehož cílem je zákaz opakování trestního řízení, které již bylo skončeno pravomocným rozhodnutím, bylo nezbytné zabývat se v konkrétní věci následujícími otázkami. Za prvé, zda obě řízení jsou trestního charakteru, a za druhé, zda se obě týkala stejného činu. Kladná odpověď na první otázku je nezbytná pro aplikaci čl. 4 Protokolu č. 7 vůbec, druhá poté pro shledání jeho porušení.

30. Z rozhodnutí o přestupku Magistrátu města Děčín ze dne 28. 11. 2016, sp. zn. MDC/Rp-2742/85718/2016, Nejvyšší soud zjistil, že obviněný byl uznán

č. 51

vinným, že „dne 31. 8. 2016 v 21:55 hodin v XY na ulici XY řídil motocykl zn. Honda, na němž v rozporu s jiným právním předpisem byla umístěna tabulka registrační značky XY, která nebyla vozidlu přidělena. Za jízdy v rozporu s § 4 písm. b) zákona č. 361/2000 Sb. nezastavil vozidlo na pokyn „Stůj“ daný při dohledu na bezpečnost a plynulost provozu na pozemních komunikacích a pokračoval v jízdě do ulice XY, kde byl hlídkou policie zadržen. Na místě policejní kontroly bylo zjištěno, že motorové vozidlo řídil a v rozporu s § 3 odst. 3 písm. a) zákona č. 361/2000 Sb. není držitelem příslušného řidičského oprávnění. Řidičské oprávnění pozbyl 25. 7. 2012 dnem právní moci rozhodnutí, kterým mu byla příslušným správním úřadem uložena sankce zákazu činnosti spočívající v zákazu řízení motorových vozidel. V rámci policejní kontroly se v rozporu s § 5 odst. 1 písm. g) zákona č. 361/2000 Sb. odmítl podrobit vyšetření, zda při řízení vozidla nebyl ovlivněn jinou návykovou látkou“.

31. Přestupku podle § 125c odst. 1 písm. e) bodu 1 zákona č. 361/2000 Sb. se dopustí ten, kdo řídí motorové vozidlo a v rozporu s § 3 odst. 3 písm. a) citovaného zákona není držitelem příslušného řidičského oprávnění. Za tento přestupek lze uložit pokutu od 25 000 Kč do 50 000 Kč a zákaz činnosti od jednoho roku do dvou let.

32. Dne 9. 9. 2016 byl Okresnímu soudu v Děčíně doručen návrh na potrestání pro skutek, v němž byl spatřován přečin maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku, jehož se měl dopustit obviněný, přičemž věc je u označeného soudu vedena pod sp. zn. 5 T 201/2016. Rozsudkem označeného soudu ze dne 17. 10. 2017 byl obviněný ve shodě se skutkem označeným v návrhu na potrestání uznán vinným, že „dne 31. 8. 2016 kolem 21:55 hodin v XY, v ulici XY ve směru jízdy do ulice XY, řídil motocykl tovární značky Honda, barvy červené, VIN: XY, přesto, že si byl vědom skutečnosti, že mu byl rozsudkem Okresního soudu v Děčíně ze dne 24. 2. 2015, sp. zn. 23 T 132/2014, který nabyl právní moci dne 24. 2. 2015, uložen mimo jiné trest zákazu činnosti spočívající v zákazu řízení všech motorových vozidel na dobu 48 měsíců“. Takto popsaný skutek byl právně posouzen jako přečin maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku, jelikož podle tzv. právní věty rozsudku obviněný mařil výkon rozhodnutí soudu tím, že vykonával činnost, která mu byla takovým rozhodnutím zakázána.

33. Přečinu maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku se dopustí, kdo maří nebo podstatně ztěžuje výkon rozhodnutí soudu nebo jiného orgánu veřejné moci tím, že vykonává činnost, která mu byla takovým rozhodnutím zakázána nebo pro kterou mu bylo odňato příslušné oprávnění podle jiného právního předpisu nebo pro kterou takové oprávnění pozbyl. Objektem tohoto trestného činu je zájem na řádném výkonu rozhodnutí soudů a dalších orgánů veřejné moci a na vykázání.

34. Jde-li o odpověď na první položenou otázku, není podle Nejvyššího soudu žádných pochybností o tom, že jak řízení o skutku, pro nějž byl podán návrh na potrestání a který byl rozsudkem Okresního soudu v Děčíně ze dne 17. 10. 2017, sp. zn. 5 T 201/2016, právně kvalifikovaný jako přečin maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku, tak řízení o skutku, který byl rozhodnutím Magistrátu města Děčín ze dne 28. 11. 2016, sp. zn. MDC/Rp-2742/85718/2016, které nabylo právní moci dne 28. 12. 2016, posouzen mj. jako přestupek podle § 125c odst. 1 písm. e) bodu 1 zákona č. 361/2000 Sb., byla řízeními o deliktech trestního charakteru. Tomuto závěru odpovídá nejen již stěžovatelem zdůrazněná okolnost, že zákon č. 361/2000 Sb. má nepochybně obecný charakter, neboť cílem je ochrana obecného zájmu na bezpečnosti silničního provozu a jedná se o normu adresovanou všem občanům, ale i hodnocení sankce potencionálně uložitelné v rámci přestupkového řízení (pokuta v rozmezí od 25 000 Kč do 50 000 Kč a zákaz činnosti od jednoho roku do dvou let).

35. Z komparace popisu skutku, za který byl obviněný postižen v přestupkovém řízení, se skutkem vymezeným v návrhu na potrestání podaném u Okresního soudu v Děčíně, je rovněž zřejmé, že se jedná o totožný skutek, resp. dílčí část téhož skutku. Lze učinit závěr, že výše popsané jednání obviněného, které vedlo k uložení trestu za přestupek podle § 125c odst. 1 písm. e) bod 1 zákona č. 361/2000 Sb., tvoří nedílnou součást jednání významného z hlediska trestního práva ve vztahu ke skutkové podstatě přečinu maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku, jimž byl týž obviněný uznán vinným. Totožnost skutku je zde zachována především proto, že jednání je shodné v tom, že obviněný řídil motorové vozidlo bez řidičského oprávnění, přičemž ani o časové a místní souvislosti není pochyb, poněvadž obviněný byl v obou případech potrestán za jednání, kterého se dopustil dne 31. 8. 2016 kolem 21:55 hodin v XY na ulici XY. V daných souvislostech není rozhodné, že v rozhodnutí Magistrátu města Děčín a napadeném rozsudku Okresního soudu v Děčíně byla odlišně specifikována rozhodnutí, kterými byl obviněnému uložen trest zákazu činnosti spočívající v zákazu řízení motorových vozidel.

36. V projednávané věci bylo Okresním soudem v Děčíně porušeno i § 2 odst. 6 tr. ř., neboť z protokolu o hlavním líčení ze dne 17. 10. 2017 vyplývá, že tento soud sice provedl rozhodnutím Magistrátu města Děčín ze dne 28. 11. 2016, sp. zn. MDC/Rp-2742/85718/2016, důkaz jako listinou, z odůvodnění rozsudku Okresního soudu v Děčíně ze dne 17. 10. 2017, sp. zn. 5 T 201/2016, však není zjevné, že by soud tuto listinu v souladu s § 2 odst. 6 tr. ř. hodnotil. Zjištění ohledně předchozího přestupkového řízení o totožném skutku se tedy nutně mělo odrazit v úvaze samosoudkyně o případné existenci překážky *ne bis in idem* a především o nutnosti přerušení trestního stíhání obviněného podle § 224 odst. 1 tr. ř. z důvodu existence okolnosti uvedené v § 173 odst. 1 písm. e) tr. ř. Dojde-li k přerušení trestního stíhání, pak od právní moci takového rozhodnutí se již

neprovádí procesní úkony směřující k trestnímu stíhání obviněného, nýbrž toliko úkony vztahující se k odstranění překážky trestního stíhání.

č. 51

37. Nejvyšší soud proto podle § 268 odst. 2 tr. ř. vyslovil, že Okresní soud v Děčíně rozsudkem ze dne 17. 10. 2017, sp. zn. 5 T 201/2016, porušil zákon v neprospěch obviněného v § 11 odst. 1 písm. m) tr. ř. a čl. 4 odst. 1 Protokolu č. 7 k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod a § 2 odst. 6 tr. ř. Podle § 269 odst. 2 tr. ř. zrušil napadený rozsudek, jakož i všechna další rozhodnutí na zrušený rozsudek obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, a podle § 270 odst. 1 tr. ř. Okresnímu soudu v Děčíně přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl. Bude na něm, aby se především důsledně vypořádal s otázkou totožnosti skutku v intencích daných tímto rozhodnutím a v návaznosti na to i možností přerušení trestního stíhání ve smyslu § 224 odst. 1 tr. ř. Po pominutí důvodu přerušení, budou-li splněny zákonné podmínky pro tento procesní postup, aby v trestním stíhání pokračoval a o skutku uvedeném v návrhu na potrestání rozhodl. Nebude-li odstraněna překážka trestního stíhání spočívající v existenci dřívějšího řízení pro týž skutek proti téže osobě, jež skončilo pravomocným rozhodnutím o přestupku, a uplyne lhůta pro zahájení přezkumného řízení podle § 100 odst. 2, 3 zákona č. 250/2016 Sb., ve které může být rozhodnutí o přestupku zrušeno, přichází v úvahu zastavení trestního stíhání z důvodu uvedeného v § 11 odst. 1 písm. k) tr. ř.

Č. 52**č. 52****Řízení o stížnosti pro porušení zákona**

§ 266 odst. 1, § 267 odst. 1 tr. ř.

Stížnost pro porušení zákona podaná jen proti odůvodnění pravomocného rozhodnutí soudu nebo státního zástupce není přípustná.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 4. 2019, sp. zn. 8 Tz 46/2018, ECLI:CZ:NS:2019:8.TZ.46.2018.1)

Nejvyšší soud ke stížnosti pro porušení zákona, kterou podal ministr spravedlnosti ve prospěch obviněných M. H., M. T., F. Š., Š. K., L. F. a F. S., vyslovil, že pravomocným usnesením státní zástupkyně Krajského státního zastupitelství v Brně ze dne 20. 4. 2018, sp. zn. 2 KZV 16/2017, byl v neprospěch obviněných porušen zákon v § 134 odst. 2 a § 148 odst. 1 písm. c) tr. ř. a v řízení předcházejícím v § 147 odst. 1 tr. ř. Toto usnesení zrušil a současně zrušil i všechna další rozhodnutí na zrušené usnesení obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, a státní zástupkyně Krajského státního zastupitelství v Brně přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednala a rozhodla.

I.**Stížnost pro porušení zákona**

1. Stížnost pro porušení zákona, č. j. MSP-342/2018-OJD-SPZ/2, byla ministrem spravedlnosti podána ve prospěch obviněných M. H., M. T., F. Š., Š. K., L. F. a F. S. proti pravomocnému usnesení státní zástupkyně Krajského státního zastupitelství v Brně ze dne 20. 4. 2018, sp. zn. 2 KZV 16/2017, kterým byly podle § 148 odst. 1 písm. c) tr. ř. zamítnuty jako nedůvodné stížnosti podané uvedenými obviněnými směřující proti usnesení policejního orgánu Policie České republiky, Národní centrála proti organizovanému zločinu, Služba kriminální policie a vyšetřování, Expozitura Brno, ze dne 25. 1. 2018, č. j. NCOZ-1354-324/TČ-2016-417604, jímž bylo podle § 160 odst. 1 tr. ř. zahájeno trestní stíhání obviněných M. H. a M. T. pro zvlášť závažný zločin podvodu podle § 209 odst. 1, odst. 5 písm. a) tr. zákoníku ve spolupachatelství podle § 23 tr. zákoníku zčásti dokonaného a zčásti ve stadiu pokusu podle § 21 odst. 1 tr. zákoníku, obviněných F. Š., Š. K., L. F. a F. S. pro zvlášť závažný zločin podvodu dle § 209 odst. 1, odst. 5 písm. a) tr. zákoníku ve formě pomoci podle

§ 24 odst. 1 písm. c) tr. zákoníku zčásti dokonaného a zčásti ve stadiu pokusu podle § 21 odst. 1 tr. zákoníku.

č. 52

2. Ministr spravedlnosti odůvodnil uvedenou stížnost pro porušení zákona tím, že se obvinění měli vytýkaných zločinů dopustit jednáním podrobně popsáním ve výroku usnesení o zahájení trestního stíhání. První usnesení policejního orgánu ze dne 31. 5. 2017, č. j. NCOZ1354-193/TČ-2016-417604, bylo zrušeno usnesením státní zástupkyně Krajského státního zastupitelství v Brně ze dne 9. 10. 2017, č. j. 2 KZV 16/2017-68, pro absenci některých náležitostí ve smyslu § 160 odst. 1 tr. ř., v němž ve dvou závěrečných odstavcích na straně 8 jen obecně konstatovala, že předmětné usnesení tyto náležitosti nesplňuje, neboť v popisu skutku byla opomenuta subjektivní stránka podle § 15 odst. 1 písm. a) nebo písm. b) tr. zákoníku.

3. Usnesením, které následovalo a je nyní napadeno stížností pro porušení zákona, státní zástupkyně včas podané stížnosti jmenovaných obviněných podle § 148 odst. 1 písm. c) tr. ř. zamítla a nesplnila požadavky vyplývající z toho ustanovení i z § 134 odst. 2 tr. ř., podle něhož státní zástupce v odůvodnění svého rozhodnutí vyloží rozhodovací důvody tak, aby byl patrný rozsah provedeného přezkumu a dále aby bylo vysvětleno, proč o podaných stížnostech rozhodl určitým způsobem. V intencích těchto požadavků kladených na odůvodnění usnesení trestním řádem se státní zástupkyně nevypořádala ani s jedinou námitkou uplatněnou obviněnými v podané stížnosti, neboť toliko konstatovala, že usnesení splňuje všechny náležitosti uvedené v § 160 odst. 1 tr. ř. a že se ztotožňuje se závěry obsaženými v odůvodnění usnesení policejního orgánu. Na konkrétní námitky stěžovatelů však státní zástupkyně věcně vůbec nereagovala, přestože obvinění M. H. a M. T. napadli druhé usnesení o zahájení trestního stíhání obsáhle odůvodněnou stížností, v níž namítali nedůvodnost zahájení trestního stíhání pro daný skutek, ale také skutečnost, že jednání, jak je popsáno v usnesení o zahájení trestního stíhání, není způsobilé naplnit skutkovou podstatu žádného trestného činu, a poukázali na konkrétní důkazy obsažené ve spise. K těmto důvodům se ve svých stížnostech připojili i obvinění L. F., F. S. a F. Š. Rovněž obviněný Š. K. ve své stížnosti zpochybňoval správnost skutkových zjištění. I přes podrobná odůvodnění a výhrady se státní zástupkyně s argumentací žádného z obviněných vůbec nezabývala v konkrétní rovině. Přestože napadané usnesení obsahuje 12 stran, vyložení důvodů, které státní zástupkyně vedly k vyslovenému závěru, obsahuje jen tři odstavce, v nichž jsou obecné formulace a konstatování, že usnesení o zahájení trestního stíhání splňuje formální náležitosti podle trestního řádu a že skutečnosti odůvodňující zahájení trestního stíhání jsou obsaženy v odůvodnění samotného usnesení policejního orgánu.

4. Takto uvedené skutečnosti podle ministra spravedlnosti svědčí o porušení zákona, protože v případě usnesení o zahájení trestního stíhání „je stížnost

zpravidla první možností obviněného vyjádřit se ke skutečností, jež jsou mu kladeny za vinu, a podrobit tak usnesení, jímž policejní orgán zahájil trestní stíhání obviněného, přezkumu co do jeho zákonnosti a věcné správnosti“. Ministr spravedlnosti zdůraznil, že i když usnesení o zahájení trestního stíhání a následné usnesení státního zástupce nejsou konečnými rozhodnutími ve věci, není možné akceptovat naprostou rezignaci na jeho odůvodnění, neboť nedostatky v odůvodnění svědčí o vadách celého trestního řízení. Důsledkem nesprávného postupu při přezkumu usnesení o zahájení trestního stíhání státním zástupcem může být nezákonné vedení trestního stíhání, a tedy i závažný zásah do ústavně garantovaných práv obviněného. Podle ministra spravedlnosti „je tak namístě, aby se státní zástupce stížnostními námitkami v přiměřeném rozsahu zabýval a zdůvodnil, proč je shledal nedůvodnými. V daném případě není vůbec zřejmé, na základě jakých úvah dospěla státní zástupkyně k rozhodnutí zamítnout stížnost obviněných“.

5. Ministr spravedlnosti proto shledal, že „rozhodnutí státního zástupce, které je neodůvodněné, je nepřezkoumatelné, a proto i nezákonné, když nese znaky libovůle orgánu činného v trestním řízení, což nepřispívá k věrohodnosti jeho procesních úkonů a postupů“. V této souvislosti odkázal na nálezy Ústavního soudu ze dne 21. 2. 2006, sp. zn. I. ÚS 661/2005, ze kterého mimo jiné vyplývá, že i ve stadiu rozhodování podle § 160 odst. 1 tr. ř. musí rozhodnutí orgánů činných v trestním řízení splňovat základní zákonné požadavky na ně kladené, a to včetně odůvodnění ve smyslu § 134 odst. 2 tr. ř. Odůvodnění rozhodnutí státního zástupce reagující na stížnost vůči usnesení o zahájení trestního stíhání, jehož důvody byly konstruovány obecným a povšechným způsobem, je třeba považovat za nedostatečné z hlediska ústavně zaručených kautel a též za nepřezkoumatelné (viz usnesení Ústavního soudu ze dne 3. 7. 2003, sp. zn. III. ÚS 511/02).

6. Podle ministra spravedlnosti státní zástupkyně Krajského státního zastupitelství v Brně uvedeným postupem porušila zákon v neprospěch obviněných M. H., M. T., F. Š., Š. K., L. F. a F. S., a proto navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 268 odst. 2 tr. ř. vyslovil, že usnesením státní zástupkyně Krajského státního zastupitelství v Brně ze dne 20. 4. 2018, sp. zn. 2 KZV 16/2017, byl porušen zákon v § 134 odst. 2 a § 148 odst. 1 písm. c) tr. ř. a v řízení předcházejícím v § 147 odst. 1 tr. ř., a to v neprospěch obviněných M. H., M. T., F. Š., Š. K., L. F. a F. S., dále aby podle § 269 odst. 2 tr. ř. zrušil usnesení státní zástupkyně Krajského státního zastupitelství v Brně ze dne 20. 4. 2018, sp. zn. 2 KZV 16/2017, a všechna další rozhodnutí na toto zrušené usnesení obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, a postupoval podle § 270 odst. 1 tr. ř. a přikázal státní zástupkyni Krajského státního zastupitelství v Brně, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednala a rozhodla.

II. Dosavadní průběh řízení

č. 52

7. Nejvyšší soud přezkoumal podle § 267 odst. 3 tr. ř. napadené usnesení i předcházející řízení a s ohledem na námitky uvedené ve stížnosti pro porušení zákona je třeba uvést, že v přezkoumávané trestní věci bylo podle § 160 odst. 1 tr. ř. zahájeno trestní stíhání obviněných M. H. a M. T. nejprve usnesením policejního orgánu ze dne 31. 5. 2017, č. j. NCOZ-1354-193/TČ-2016-417604, pro zvlášť závažný zločin podvodu podle § 209 odst. 1, 5 písm. a) tr. zákoníku, spáchaný ve spolupachatelství podle § 23 tr. zákoníku, zčásti dokonaný a zčásti ve stadiu pokusu podle § 21 odst. 1 tr. zákoníku, a obviněných F. Š., Š. K., L. F. a F. S. pomocí podle § 24 odst. 1 písm. c) tr. zákoníku k zvlášť závažnému zločinu podvodu podle § 209 odst. 1, odst. 5 písm. a) tr. zákoníku, zčásti dokonanému a zčásti ve stadiu pokusu podle § 21 odst. 1 tr. zákoníku. Toto usnesení bylo z podnětu stížností obviněných usnesením státní zástupkyně Krajského státního zastupitelství v Brně usnesením ze dne 9. 10. 2017, č. j. 2 KZV 16/2017-68, zrušeno a policejnímu orgánu bylo uloženo o věci znovu jednat a rozhodnout, což policejní orgán následně usnesením ze dne 25. 1. 2018, č. j. NCOZ-1354-324/TČ-2016-417604, učinil a podle § 160 odst. 1 tr. ř. zahájil trestní stíhání obviněných M. H., M. T., F. Š., Š. K., L. F. a F. S. pro stejnou trestnou činnost jako v předtím zrušeném usnesení.

8. S tímto usnesením se obvinění nespokojili a podali proti němu stížnosti, o kterých státní zástupkyně Krajského státního zastupitelství v Brně rozhodla nyní přezkoumávaným usnesením ze dne 20. 4. 2018, č. j. 2 KZV16/2017-103, tak, že je podle § 148 odst. 1 písm. c) tr. ř. zamítla, neboť nebyly důvodné.

9. V odůvodnění tohoto usnesení státní zástupkyně uvedla, že „jako nadřízený orgán v souladu s § 147 odst. 1 písm. a), b) tr. ř. přezkoumala napadené usnesení policejního orgánu, řízení jemu předcházející, jakož i veškerý spisový materiál, který byl podkladem pro jeho vydání, a shledala, že stížnosti obviněných jsou přípustné, byly podány osobami k tomu oprávněnými, v zákonné třídenní lhůtě, avšak nejsou důvodné. Policejní orgán postupoval ve věci v souladu s trestním řádem. Z obsahu spisového materiálu lze dospět k závěru, že rozhodnutí o zahájení trestního stíhání je věcně správné a řádně odůvodněné. V odůvodnění stížností napadeného usnesení policejní orgán uvedl, které skutečnosti vzal za prokázané, důkazy, o něž opírá skutková zjištění, jakož i úvahy, kterými se řídil při hodnocení provedených důkazů. Skutkový stav popsany ve výroku napadeného usnesení plně koresponduje s doposud opatřenými důkazy a pro danou fázi řízení dostatečně odůvodňuje závěr, že prošetřovaný trestný čin se stal a že tohoto se mohli dopustit právě obvinění. Rovněž právní kvalifikace je plně přílehavá“. Dále státní zástupkyně konstatovala, že: „Z podnětu stížností, které byly podány řádně a včas, bylo přezkoumáno napadené usnesení a též řízení

jemu předcházející. Na podkladě přezkoumání obsáhlého spisového materiálu dospěl státní zástupce k závěru, že stížnosti obviněných nejsou důvodné.“ Uvedla též, že výrok usnesení policejního orgánu obsahoval popis skutkového děje, který vykazoval znaky trestného činu včetně subjektivní stránky zavinění, přičemž je natolik konkretizován, že nemůže být zaměněn s jiným skutkem. Usnesení policejního orgánu podle státní zástupkyně obsahovalo i další potřebné náležitosti, které v souhrnu dokládají důvodné podezření, že k trestné činnosti došlo způsobem uvedeným ve výrokové části usnesení. Podle státní zástupkyně k zahájení trestního stíhání uvedla, že ve smyslu § 160 odst. 1 tr. ř. postačí vyšší stupeň pravděpodobnosti, který je v daném případě doložen konkrétně zjištěnými skutečnostmi. Poukázala také na to, že závěr o tom, že popsany skutek spáchali obvinění, nemusí být konečný, neboť je otázkou dalšího dokazování, zda bude prokázáno, že skutek uvedený ve výroku napadeného usnesení se stal a že jej spáchali obvinění. Usnesení o zahájení trestního stíhání není podle státní zástupkyně v žádném případě rozhodnutím o vině, nýbrž vytváří zákonný rámec pro vedení trestního řízení a zejména pro procesní obstarávání důkazů. Svou argumentaci uzavřela tím, že v postupu policejního orgánu při vydání usnesení o zahájení trestního stíhání obviněných nebylo shledáno pochybení, proto stížnosti obviněných jako nedůvodné zamítla.

10. Z obsahu přiloženého spisu Vrchního státního zastupitelství v Olomouci, sp. zn. 1 VZT 77/2018, Nejvyšší soud zjistil, že obhájce obviněných M. T. a M. H. dne 10. 5. 2018 podal vůči tomuto usnesení podnět k výkonu dohledu Vrchnímu státnímu zastupitelství v Olomouci podle § 12d zákona č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství (dále jen „zákon č. 283/1993 Sb.“), který se svým obsahem v zásadě shodoval s nyní podanou stížností pro porušení zákona. V jeho závěru bylo navrženo, aby státní zástupce Vrchního státního zastupitelství v Olomouci v souladu s § 12d odst. 1 zákona č. 283/1993 Sb. a § 1 odst. 2 písm. e) vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 23/1994 Sb., o jednacím řádu státního zastupitelství, nařídil státní zástupkyni Krajského státního zastupitelství v Brně napravit nezákonný stav, který v důsledku její činnosti nastal, a to formou zrušení rozhodnutí o stížnosti a vydání nového usnesení, kterým bude o stížnosti obviněných znovu rozhodnuto.

11. Státní zástupce odboru trestního řízení Vrchního státního zastupitelství v Olomouci připisem ze dne 23. 5. 2018 (č. 1. 22 spisu sp. zn. 1 VZT 77/2018) odboru přezkumnému řízení tohoto vrchního státního zastupitelství doporučil, aby námitkám obviněných uvedeným v podnětu k dohledu bylo vyhověno, neboť jim přisvědčil v absenci odůvodnění rozhodnutí ve smyslu § 134 odst. 2 tr. ř., protože odůvodnění předmětného usnesení státní zástupkyně je ryze formální. To plyne z přípisu „Informace pro náměstka vrchního státního zástupce“ ze dne 23. 5. 2018, v němž státní zástupce uvedl, že je třeba přihlédnout k návrhu obhajoby, která nebrojí proti samotnému usnesení o zahájení trestního stíhání, ale

vylučně proti nezákonnosti usnesení státní zástupkyně, kterou spatřoval v absenci odůvodnění rozhodnutí ve smyslu § 134 odst. 2 tr. ř., a to zejména s ohledem na obsah stížností podaných obviněnými. Rozhodnutí státní zástupkyně považoval za formalistické a neobsahující žádnou věcnou argumentaci ve vztahu ke kvalifikovaným námitkám vzneseným obhajobou, protože se zaměřila pouze na formální stránku přezkoumání přípustnosti podaných opravných prostředků a mimo rekapitulaci obsahu stížností již v odůvodnění pouze uvedla formální a nic neříkající floskule, kde v zásadě jen opsala trestní řád. Proto bylo dáno obhajobě za pravdu, že kritéria § 134 odst. 2 tr. ř. zde splněna nebyla. Nápravy stavu, jenž považoval za nezákonný, bylo možné docílit pouze iniciací stížnosti pro porušení zákona podanou ve prospěch obviněných. Státní zástupce měl tak za to, že se ze strany obviněných nejednalo o podnět k výkonu dohledu, ale o podnět pro podání mimořádného opravného prostředku, jenž nemůže vyřizovat odbor trestního řízení, ale odbor přezkumného řízení, kterému věc se souhlasem ředitele odboru trestního řízení a náměstka vrchního státního zástupce postoupil.

III.

Přípustnost a důvodnost stížnosti pro porušení zákona

12. Nejvyšší soud nejprve zkoumal, zda stížnost po porušení zákona koresponduje s podmínkami stanovenými v § 266 a § 267 tr. ř., neboť z převážné části jejího obsahu vyplývá, že se týká zejména nedostatků obsahu odůvodnění. Pokud by tomu tak bylo, Nejvyšší soud by podanou stížnost pro porušení zákona nemohl přezkoumat, protože jen proti odůvodnění rozhodnutí nelze stížnost pro porušení zákona podat. Tato zásada plyne zásadně z jejího zákonného vymezení, protože podle § 266 odst. 1 tr. ř. lze stížnost pro porušení zákona podat proti pravomocnému rozhodnutí soudu nebo státního zástupce, jímž byl porušen zákon nebo které bylo učiněno na podkladě vadného postupu řízení, ale i z jejího účelu, jímž je jednak náprava právních vad pravomocných rozhodnutí nebo náprava vadného postupu řízení, které pravomocnému rozhodnutí předcházelo. Jde o mimořádný opravný prostředek, který sleduje dva cíle, a to nápravu vadného konkrétního pravomocného rozhodnutí, kdy se důsledky projeví zejména v konkrétním posuzovaném případě v novém řízení, popřípadě výjimečně i novým rozhodnutím orgánu rozhodujícího o stížnosti pro porušení zákona (§ 269 odst. 2 až 272 tr. ř.), a usměrnění soudní praxe při řešení důležitých právních otázek (§ 268 a § 269 odst. 1 tr. ř.) (viz ŠÁMAL, P. a kol. Trestní řád. Komentář. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 3296 až 3297). Jestliže Nejvyšší soud podle § 267 odst. 3 tr. ř. přezkoumává stížnosti pro porušení napadené rozhodnutí, přezkoumává zákonnost a odůvodněnost těch výroků rozhodnutí, proti nimž byla stížnost pro porušení zákona podána, v rozsahu a z důvodů v ní uvedených. Řízením, které předcházelo napadenému rozhodnutí, se rozumí procesní postup

orgánů činných v trestním řízení, který vyústil v rozhodnutí, proti němuž směřuje stížnost pro porušení zákona. Je to nejenom řízení bezprostředně předcházející napadenému rozhodnutí, ale i řízení vzdálenější za podmínky, že jde o řízení v téže věci a že jím bylo nebo mohlo být ovlivněno napadené rozhodnutí. Řízení, které předchází napadenému rozhodnutí, se přezkoumává z toho hlediska, zda všechny procesní úkony provedené v této době orgány činnými v trestním řízení byly provedeny podle zákona, popřípadě zda některé úkony nebyly provedeny, ačkoliv podle zákona provedeny být měly (přiměřeně srov. rozhodnutí č. 7/1980 Sb. rozh. tr.). Součástí předcházejícího řízení jsou nejenom úkony dokazování, jako např. výslech obviněného, výslech svědka, znalecký posudek, nebo zajišťovací úkony (např. odnětí věci, domovní a osobní prohlídka, prohlídka jiných prostor a pozemků apod.), ale i pravomocná rozhodnutí za podmínky, že mají vliv na napadené rozhodnutí (např. usnesení o zastavení trestního stíhání, proti němuž směřoval návrh na povolení obnovy, je součástí předcházejícího řízení ve vztahu k usnesení o povolení obnovy řízení, neboť při zkoumání, zda usnesení o povolení obnovy řízení je v souladu se zákonem, má význam i obsah původního usnesení o zastavení trestního stíhání).

13. Uvedené zákonné vymezení doplňuje a konkretizuje i právní teorie, podle níž také není možné podat stížnost pro porušení zákona jen proti odůvodnění rozhodnutí (srov. např. CÍSAŘOVÁ, D., FENYK, J., GRÍVNA, T. a kol. Trestní právo procesní. 5. vydání. Praha: ASPI, 2008, s. 636, či JELÍNEK, J. a kol. Trestní právo procesní. 3. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 711. Rovněž i podle autorů DRAŠTÍK, A., FENYK, J. a kol. Trestní řád: Komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2017, s. 546). V takovém případě není stížnost pro porušení zákona přípustná, protože ve smyslu § 266 odst. 1 tr. ř. přezkoumávat jen správnost a úplnost odůvodnění rozhodnutí (nebo poučení).

14. V přezkoumávaném případě Nejvyšší soud shledal, že byť se s ohledem na převážnou část argumentace jeví, že stížnost pro porušení zákona ministrem spravedlnosti podaná směřuje proti odůvodnění, nejsou tyto námitky toliko tím důvodem, pro který je stížnost pro porušení zákona podána, neboť v ní nejde jen o nedostatky shledané pouze a výhradně v ustanoveních 134 odst. 2 tr. ř., ale podstata vady, o kterou se obsahem vytknutých nedostatků jedná, spočívá ve vadách předcházejících vydání tohoto usnesení, a tedy v postupu podle § 147 odst. 1 a § 148 odst. 1 písm. c) tr. ř. Tato vada se projevila ve vážném nesouladu mezi odůvodněným rozhodnutím a ustanoveními trestního řádu, a jde tak o pochybení ve vadném postupu řízení, o něž jde tehdy, jestliže v řízení, jež vyústilo v pravomocné rozhodnutí, které se však samo nejvíce nesprávným, byla porušena důležitá procesní ustanovení. V důsledku toho vznikla pochybnost, zda by se při jejich dodržení dospělo ke stejnému rozhodnutí, jaké bylo v konkrétním případě učiněno. Stížnost pro porušení zákona se tu nepodává proto, že rozhodnutím samotným byl porušen zákon, ale argumentuje se tím, že v důsledku nezákonného postupu řízení nelze

vyloučit, že tento vadný postup řízení měl vliv i na správnost napadeného rozhodnutí (viz ŠÁMAL, P. a kol. Trestní řád. Komentář. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 3296 až 3301).

č. 52

15. Nejvyšší soud s ohledem na takto vymezené podmínky přezkoumávání vad předchozího řízení a rovněž i vzhledem k obsahu stížnosti pro porušení zákona shledal, že důvody, o něž se stížnost pro porušení zákona opírá, mají příčinu v nesplnění povinností plynoucích z § 147 odst. 1 tr. ř., což vede k pochybnostem o správnosti rozhodnutí podle § 148 odst. 1 písm. c) tr. ř., a to přesto, že stížnost pro porušení zákona poukazuje převážně na nedostatky odůvodnění napadeného usnesení, které jsou však tak podstatné a zásadní, že vedou k jeho nepřezkoumatelnosti a nesplnění zásad plynoucích nejenom z § 134 odst. 2 tr. ř., ale i z § 147 odst. 1 tr. ř. a § 148 odst. 1 písm. c) tr. ř.

16. Přezkoumávaným rozhodnutím je usnesení o zahájení trestního stíhání, které vychází z postupu policejních orgánů při objasňování a zjišťování důvodnosti vedení trestního stíhání proti konkrétním osobám v konkrétní trestní věci (srov. § 160 odst. 1 tr. ř.), a proto je o to více nutné klást důraz na činnost dozorujícího státního zástupce, případně nadřízeného státního zástupce, je-li proti němu podána stížnost. Tyto skutečnosti plynou i ze stížnosti pro porušení zákona, z níž je patrné, že na vadný průběh trestního řízení předcházející vydání napadeného usnesení je možné usuzovat i ze samotného odůvodnění přezkoumávaného rozhodnutí, které je rozhodné pro závěry o tom, zda bylo opodstatněné zamítnout stížnosti obviněných proti rozhodnutí o zahájení trestního stíhání.

17. Je-li ve smyslu důvodů uvedených ve stížnosti pro porušení zákona příčinou vadný procesní postup, který se navenek projevil i v nepřezkoumatelnosti a vadnosti odůvodnění přezkoumávaného usnesení, je vhodné zmínit i judikaturu Ústavního soudu, který v nálezech ze dne 15. 3. 2006, sp. zn. I. ÚS 661/2005, a ze dne 3. 7. 2003, sp. zn. III. ÚS 511/2002, o něž se stížnost pro porušení zákona mimo jiné opírá. Zde Ústavní soud vyjádřil důrazný apel na odůvodnění rozhodnutí vydaná v přípravném řízení státními zástupci a jejich význam pro další trestní řízení. Tato rozhodnutí Ústavního soudu Nejvyšší soud i v této věci respektoval. Vycházel zejména z nálezu Ústavního soudu ze dne 3. 7. 2003, sp. zn. III. ÚS 511/2002, podle něhož „Postavení státního zastupitelství je potud odlišné, že již zmíněné procesní vztahy jsou jednak ovlivněny prvky zřetelně inkvizičními, jednak, a to především, tím, že k podání obžaloby (vznesení obvinění) podle zákona zcela postačí důvodné podezření, že inkriminovaný skutek, který je státním zastupitelstvím pokládán za trestný čin, se stal, a že zjištěné skutečnosti nasvědčují tomu, že jeho pachatelem je určitá osoba (§ 160 odst. 1 tr. ř.), později obviněný či obžalovaný (§ 176 odst. 1 tr. ř.). Toto, na rozdíl od ústavního postavení obecných soudů, odlišné postavení státního zastupitelství zároveň odůvodňuje odlišné pravomoci, jimiž státní zastupitelství v trestním řízení a zejména pak v přípravném řízení disponuje, a procesní práva a povinnosti, která z nich vyplývají; jestliže

nadto je státnímu zastupitelství ústavně přikázáno zastupovat veřejnou žalobu v trestním řízení (článek 80 ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky), je zřejmé, že státní zastupitelství není vybaveno nestranností v takovém slova smyslu, jako je tomu u obecných soudů, a že v důsledku toho mu nelze upřít právo na vlastní (procesní a vyšetřovací) taktiku; proto také po státním zastupitelství jako žalobci a zástupci státu nelze vyžadovat, aby zejména v přípravném řízení stíhaného seznamovalo s důkazní situací tak, jak se v tom kterém okamžiku (fázi) přípravného řízení jeví, případně jak a z jakých důvodů ji hodnotí, a vyjasňovalo tak předčasně (do okamžiku skončení vyšetřování) své bližší či vzdálenější procesně-taktické záměry (cíle). Postavení státního zastupitelství jako žalobce, jemuž přísluší dbát zájmů státu, však nikterak neznámá, že by ve svém postupu, zejména tam, kde je mu zákonem svěřena dozorčí činnost nad zákonností přípravného řízení (§ 174 odst. 1 tr. ř.) nebo pravomoc rozhodnout o podané stížnosti, bylo státní zastupitelství oprávněno k libovůli, jíž se zpravidla rozumí svévole v rozhodování či v provedeném postupu, tedy k rozhodování bez bližších kritérií či alespoň zásad odvozených jím z právní normy. Této nestrannosti státního zastupitelství dává procesní předpis výraz tím, že mu svěřuje – mimo jiné – ve vybraných věcech (§ 141 odst. 1 a 2 tr. ř.) právo a povinnost přezkumu všech výroků napadeného usnesení (§ 147 odst. 1 tr. ř.), příp. právo rušit nezákonná nebo neodůvodněná rozhodnutí [§ 174 odst. 2 písm. c) tr. ř.] s tím, že takto vydané rozhodnutí státní zastupitelství zákonem stanoveným způsobem odůvodní [§ 134 odst. 1 písm. d) a odst. 2 tr. ř.]. Posléze uvedenému požadavku zákona nelze podle přesvědčení Ústavního soudu rozumět jinak, než že státní zastupitelství v odůvodnění svého rozhodnutí rozhodovací důvody natolik vyloží, že z nich bude patrný rozsah provedeného přezkumu a zejména – alespoň podstatným způsobem – vysvětleno, proč materie stížnosti zůstala rozhodnutím o ní nedotčena, příp. z jakých důvodů bylo změněno napadené rozhodnutí či nahrazeno rozhodnutím vlastním. Jde o povinnost, která se úzce dotýká nejen procesní čistoty řízení, ale také práva na obhajobu, které je ústavně zaručeno od samého počátku řízení (§ 37 odst. 2 Listiny základních práv a svobod); řečeno jinými slovy, při absenci jiného plně nestranného institutu soudcovského typu (kupř. vyšetřujícího soudce) jde o procesní zábranu, která by – z pozice stíhaného – měla bránit překvapivým, nebo dokonce obmyslným rozhodnutím veřejné moci, kterou státní zastupitelství v trestním řízení disponuje a která téměř vždy stíhaného rozličným způsobem a v různém rozsahu zatěžuje. Dostatečnost odůvodnění rozhodnutí, které státní zastupitelství vydává, je proto nejen plněním zákonem stanovených požadavků, ale nadto je také výrazem ústavnosti, na níž jsou principy trestního řízení založeny (článek 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod).“

18. Na základě takto vymezených principů Nejvyšší soud vázán zákonností a odůvodněností těch výroků rozhodnutí, proti nimž byla stížnost pro porušení podána (§ 267 odst. 3 tr. ř.), v rozsahu a z důvodů v ní uvedených, jakož i řízení

č. 52

napadené části předcházející, právě z hlediska výše vymezeného odůvodnění podaného mimořádného opravného prostředku přezkoumal a z důvodů v rozsudku podrobně rozvedených dospěl k závěru, že se státní zástupkyně nevěnovala právě námitkám ve stížnosti uplatněným, a řízení, z něhož vzešlo rozhodnutí, které přezkoumávala, nepodrobila dostatečné revizi, ačkoliv tak byla povinna. Nejvyšší soud proto v souladu s návrhem ministra spravedlnosti podle § 268 odst. 2 tr. ř. vyslovil, že pravomocným usnesením státní zástupkyně Krajského státního zastupitelství v Brně ze dne 20. 4. 2018, sp. zn. 2 KZV 16/2017, byl porušen zákon v § 134 odst. 2 a § 148 odst. 1 písm. c) tr. ř., a v řízení předcházejícím § 147 odst. 1 tr. ř., a to v neprospěch obviněných M. H., M. T., F. Š., Š. K., L. F. a F. S. Podle § 269 odst. 2 tr. ř. zrušil toto usnesení, jakož i všechna další rozhodnutí na zrušené usnesení obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Podle § 270 odst. 1 tr. ř. státní zástupkyni Krajského státního zastupitelství v Brně přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednala a rozhodla, neboť shledal, že tím, že se v usnesení řádně námitkami obviněných nezbyvala, v odůvodnění je nevysvětlila, není zřejmé, zda rozhodnutí o zahájení trestního stíhání v potřebném měřítku přezkoumala, a tedy zda je toto rozhodnutí ve smyslu § 148 odst. 1 písm. c) tr. ř. věcně správné ve smyslu „fair“ procesu. Tím bylo porušeno právo obviněných na řádné objasnění věci bez porušení principu zákazu libovůle v rozhodování ve smyslu čl. 36 Listiny základních práv a svobod.

19. Státní zástupkyně Krajského zastupitelství v Brně proto bude povinna se znovu stížnostmi obviněných zabývat a v souladu se zákonem i judikaturou Nejvyššího i Ústavního soudu o stížnostech obviněných znovu rozhodnout tak, že ve smyslu § 147 odst. 1 tr. ř. přezkoumá správnost všech výroků napadeného usnesení, proti nimž může stěžovatel stížnost podat, a vypořádá se se všemi námitkami, které jsou ve stížnostech uplatněny tím způsobem, aby byly respektovány všechny požadavky v ustanovení v § 134 odst. 2 tr. ř. Teprve na základě takto zákonem stanoveného a judikaturou soudů upřesněného postupu bude znovu ze všech významných hledisek o stížnostech rozhodovat.

20. Pro úplnost Nejvyšší soud znovu zdůrazňuje, že tyto závěry činí zásadně jen na základě podmínek stanovených v § 267 odst. 3 tr. ř., podle nichž mu zde nepřísluší jakkoli přezkoumávat po věcné (meritorní) stránce rozhodnutí o zahájení trestního stíhání (§ 160 odst. 1 tr. ř.) a vyjadřovat se k opodstatněnosti trestního stíhání, ale své závěry učinil jen ve smyslu obsahu podané stížnosti pro porušení zákona.

Č. 53**č. 53****Porušení autorského práva, práv souvisejících s právem autorským a práv k databázi**

§ 270 odst. 1 tr. zákoníku

Přečinu porušení autorského práva, práv souvisejících s právem autorským a práv k databázi podle § 270 odst. 1 tr. zákoníku se nedopustí, kdo užívá počítačový program, jehož rozmnoženinu nabyl od předchozího uživatele, který tento program již nadále nevyužívá a ze svého zařízení jej odstranil. V takovém případě nejde o neoprávněný zásah do autorského práva, neboť právo autora na rozšiřování počítačového programu již bylo vyčerpáno jeho prvním prodejem (§ 14 odst. 2 zákona č. 121/2000 Sb., autorského zákona, ve znění pozdějších předpisů).

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 7. 2019, sp. zn. 5 Tdo 513/2019, ECLI:CZ:NS:2019:5.TDO.513.2019.1)

Nejvyšší soud k dovolání obviněného T. N. podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. částečně zrušil jednak rozsudek Krajského soudu v Plzni ze dne 5. 12. 2018, sp. zn. 6 To 182/2018, ve výrocích o trestech pod bodem I., a ve výroku pod bodem II., jímž bylo zamítnuto odvolání obviněného, a jednak rozsudek Okresního soudu v Karlových Varech ze dne 30. 4. 2018, sp. zn. 5 T 40/2014, ve výroku o vině pod bodem 2., jímž byl obviněný uznán vinným přečinem porušení autorského práva, práv souvisejících s právem autorským a práv k databázi podle § 270 odst. 1, odst. 2 písm. a) tr. zákoníku, a ve výrocích, jimiž bylo podle § 228 odst. 1, § 229 odst. 1 a § 229 odst. 2 tr. ř. rozhodnuto o nárocích poškozených. Podle § 265k odst. 2 tr. ř. zrušil také další rozhodnutí obsahově navazující na zrušené části rozhodnutí, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Podle § 265l odst. 1 tr. ř. Nejvyšší soud přikázal Okresnímu soudu v Karlových Varech, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

I.**Rozhodnutí soudů nižších stupňů**

1. Obviněný T. N. byl rozsudkem Okresního soudu v Karlových Varech ze dne 30. 4. 2018, sp. zn. 5 T 40/2014, uznán vinným pod bodem 1. pokračujícím přečinem neoprávněného přístupu k počítačovému systému a nosiči informací

č. 53

podle § 230 odst. 1, odst. 3 písm. a) zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „tr. zákoník“), a pod bodem 2. přečinem porušení autorského práva, práv souvisejících s právem autorským a práv k databázi podle § 270 odst. 1, odst. 2 písm. a) tr. zákoníku. Uvedený rozsudek je v pořadí třetí rozhodnutí, jímž rozhodl o obžalobě podané na obviněného Okresní soud v Karlových Varech, neboť předchozí dva rozsudky Krajský soud v Plzni v odvolacím řízení zrušil a věc byla vrácena soudu prvního stupně k novému projednání a rozhodnutí.

2. Skutek, kvalifikovaný jako pokračující přečin podle § 230 odst. 1, odst. 3 písm. a) tr. zákoníku spáchal obviněný ve stručnosti tím, že v době od 2. 2. do 5. 4. 2013 v místě svého bydliště v XY, případně z jiného místa, z počítače s IP adresou 85.207.25.96 a s označením THOMELESS-PC v síti poskytovatele SPA-NET – překonal heslo administrátorského přístupu na server poškozeného P. Š. podnikajícího v rámci obchodní společnosti K.CZ, s. r. o. (dále jen ve zkratce „K.CZ“), v oblasti telekomunikačních služeb, a takto získal neoprávněný přístup k počítačovému systému poškozeného v úmyslu získat informace o podnikatelské činnosti svého konkurenta a využít je v rámci své vlastní podnikatelské činnosti ve stejném oboru,

– po neoprávněném získání přístupového hesla vstupoval do e-mailové schránky XY@kvnet.cz, kterou užíval poškozený P. Š., a z této e-mailové schránky stahoval na svůj osobní počítač datové soubory, které byly zaslány poškozenému P. Š. z různých e-mailových adres, tímto způsobem překonal obviněný bezpečnostní opatření, a tím neoprávněně získal přístup k počítačovému systému v úmyslu získat pro sebe neoprávněný prospěch.

3. Přečin podle § 270 odst. 1, odst. 2 písm. a) tr. zákoníku spáchal obviněný podle skutkových zjištění soudu stručně vyjádřených pod bodem 2. výroku o vině tak, že do 7. 4. 2013 v místě svého bydliště v XY pro potřeby svého podnikání na základě živnostenského oprávnění v oboru „Poskytování software, poradenství v oblasti informačních technologií, zpracování dat, hostingové a související činnosti a webové portály“ neoprávněně užíval počítačové programy požívající ochrany autorského díla, a to:

a) od 14. 2. 2011, resp. od 28. 2. 2012 dvě různé verze programu WORK včetně databáze, které měl uložené ve svém osobním počítači, přičemž nejméně u jedné verze prováděl úpravy programu a jeho přizpůsobení vlastní podnikatelské činnosti, a činil tak bez souhlasu k užívání od nositele autorských práv k programu WORK – poškozeného P. Š. a způsobil mu škodu ve výši 54 496 Kč,

b) od 14. 11. 2012 operační systém Windows 7 Home Premium s ID 00359-OEM-8992687-00304, který nainstaloval a užíval ve svém počítači, od 10. 1. 2013 operační systém Windows 7 Home Premium s ID 00359-OEM-8992687-00118, který nainstaloval a užíval v notebooku Lenovo X60, od 21. 2. 2012 program Microsoft Office Enterprise 2007 s ID 89388-707-

1528066-65097, který nainstaloval a užíval ve svém počítači, vše bez souhlasu k užívání od nositele autorských práv k programu – společnosti M. C., se sídlem W., USA, zastoupené v České republice advokátem M. V., se sídlem P. 2, čímž způsobil škodu ve výši 31 321 Kč,

c) od 22. 11. 2011 skupinu programů CorelDRAW Graphics Suite X4, které nainstaloval a užíval ve svém počítači bez souhlasu k užívání nositele autorských práv – společnosti C. C., se sídlem O., Kanada, čímž způsobil škodu ve výši 4 320 Kč.

4. Za tyto přečiny byl obviněný odsouzen podle § 270 odst. 2 tr. zákoníku a § 43 odst. 1 tr. zákoníku k úhrnnému trestu odnětí svobody v trvání 1 roku. Podle § 81 odst. 1 a § 82 odst. 1 tr. zákoníku byl obviněnému výkon trestu podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání 18 měsíců, dále mu byl podle § 70 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku uložen trest propadnutí věci, a to stolního počítače v černé skříni „Fractal Design“ a notebooku zn. Lenovo X6, výrobní číslo 1707Y8U, včetně zdroje. Obviněnému byla dále podle § 228 odst. 1 tr. ř. uložena povinnost vydat poškozenému P. Š. bezdůvodné obohacení ve výši 108 992 Kč. Se zbytkem uplatněného nároku byl poškozený P. Š. podle § 229 odst. 2 tr. ř. odkázán na řízení ve věcech občanskoprávních. Podle § 229 odst. 1 tr. ř. byla poškozená společnost M. C., se sídlem W., USA, odkázána se svým nárokem na řízení ve věcech občanskoprávních.

5. Citovaný rozsudek Okresního soudu v Karlových Varech napadl odvoláním jak obviněný, tak poškozený P. Š. Na jejich podkladě rozhodl Krajský soud v Plzni rozsudkem ze dne 5. 12. 2018, sp. zn. 6 To 182/2018, tak, že odvolání poškozeného zamítl jako nedůvodné podle § 256 tr. ř. a z podnětu odvolání obviněného T. N. částečně zrušil podle § 258 odst. 1 písm. d), odst. 2 tr. ř. rozsudek Okresního soudu v Karlových Varech ve výroku o vině pod bodem 1. a ve výroku o trestu, podle § 259 odst. 3 tr. ř. znovu ve věci rozhodl tak, že uznal obviněného vinným stejným skutkem jako soud prvního stupně pod bodem 1. výroku o vině, pouze s tím rozdílem, že v tzv. právní větě tohoto výroku kvalifikoval skutek jako pokračující přečin neoprávněného přístupu k počítačovému systému a nosiči informací podle § 230 odst. 1, odst. 3 písm. a) tr. zákoníku ve znění účinném do 31. 8. 2015. Současně uložil obviněnému trest odnětí svobody s podmíněným odkladem ve výměře a délce zkušební doby jako soud prvního stupně. Ohledně výroku o vině pod bodem 2. zůstal napadený rozsudek nedotčen.

II.

Dovolání obviněného

6. Obviněný T. N. podal prostřednictvím svého obhájce proti rozsudku Krajského soudu v Plzni ze dne 5. 12. 2018, sp. zn. 6 To 182/2018, dovolání, které opřel o dovolací důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř.

7. V úvodu svého podání obviněný namítl extrémní nesoulad mezi provedenými důkazy a skutkovým zjištěním soudů, a to především ve vztahu ke skutku popsanému pod bodem 2. písm. a) výroku o vině v rozsudku soudu prvního stupně. Podle obviněného se soudy obou stupňů nezabývaly skutečností, že podle skutku popsaného pod bodem 1. výroku o vině v soudu prvního stupně, který v podstatě převzal i soud druhého stupně, měl obviněný neoprávněně přistoupit na server poškozeného P. Š. v blíže neurčené době v období od 2. 2. 2013, 19:04 hod., do 5. 4. 2013, 21:13 hod., tj. v rozmezí asi 2 měsíců roku 2013. Program WORK však měl neoprávněně užívat již od 14. 2. 2011, resp. od 28. 2. 2012, tedy více než 2 roky předtím, resp. více než 1 rok předtím, než měl poprvé přistoupit na server poškozeného, odkud měl podle tvrzení poškozeného „ukrাদnout“ program WORK. Obviněný tak namítl, že je prokazatelné, že verze programu WORK, které měly pocházet ze dne 14. 2. 2011 a ze dne 28. 2. 2012, nemohl získat ze serveru poškozeného, neboť obě pocházejí z doby předcházející spáchání přečinu pod bodem 1. výroku o vině v rozsudku soudu prvního stupně. Z toho dovodil, že následek předchází příčinu o asi 2 roky, přičemž tomuto extrémnímu rozporu ve zjištěných důkazech se obecné soudy nijak nevěnovaly a ponechaly jej bez komentáře. Podle obviněného tento extrémní rozpor podporuje jeho obhajobu, tedy že mu byl program WORK na nosiči CD vhozen neznámou osobou do poštovní schránky. Jeho obhajoba nebyla soudy vyvrácena a vyslovením viny tímto skutkem došlo k porušení zásady *in dubio pro reo*. Obviněný dále ve svém dovolání podrobněji rozebral namítaný extrémní rozpor s tím, že poškozený používá program WORK ke své podnikatelské činnosti, tedy pokud by pronikl na server poškozeného v roce 2013, mohl by získat program WORK pouze ve verzi pro rok 2013. Dokonce poškozený ani nikdy netvrdil, že by měl na svém serveru staré verze tohoto programu. Jak si tedy měl obviněný opatřit staré verze programu WORK, podle něj zůstalo nezjištěno. Obviněný poukázal na to, že nemohl užívat program WORK, neboť na svém počítači neměl nainstalovány podpůrné programy, bez kterých není možné program WORK spustit. Závěr soudu, podle něhož tento program užíval a upravoval pro vlastní podnikatelskou činnost, tak nemá oporu v dokazování. Obviněný rovněž zmínil skutečnost, že program WORK byl v minulosti prodáván, tudíž poškozený nebyl jedinou osobou, která by byla oprávněna rozhodovat o užívání programu WORK. Stejně jako v rámci své obhajoby, tak i v dovolání obviněný poukazoval na rozsudek Soudního dvora Evropské unie ve věci UsedSoft GmbH versus Oracle International Corp. č. C-128/11, z něhož vyplývá, že použitý software je možné dále prodávat i bez souhlasu jeho původního vydavatele. Závěr soudů o nelegálním držení programu WORK je v rozporu s judikaturou Soudního dvora Evropské unie, a nemůže tedy obstát. Současně zdůraznil, že není jeho povinností dokazovat, zda a od koho získal licenci k programu WORK, bylo naopak povinností orgánů činných v trestním řízení, aby prokázaly, že získal program WORK neoprávněně.

8. Nejpodstatnější rozpor v provedeném dokazování shledával obviněný v tom, že po celou dobu trestního řízení nebyla uspokojivě zodpovězena otázka, zda je program WORK autorským dílem, či nikoliv. Závěry soudů týkající se této otázky vycházejí z jediné věty znaleckého posudku a z výpovědi znalce Ing. J. K., přičemž ten uvedl, že neměl k dispozici zdrojový kód programu WORK. Podle obviněného bez znalosti tohoto kódu nemohl znalec nikdy provést analýzu, zda je program WORK skutečně autorským dílem, tedy zda soubor instrukcí tvořících program WORK je natolik unikátním výsledkem tvůrčí činnosti poškozeného, aby se na něj dalo hledět jako na autorské dílo. Pokud znalec uvedl ve svém posudku, že jde o autorské dílo, je to pouhé konstatování, nikoliv výsledek znaleckého zkoumání. S ohledem na to, že zdrojový kód programu WORK není součástí trestního spisu, neměly soudy podle obviněného vstupní údaje, ze kterých by mohly učinit závěr o tom, že jde o autorské dílo.

9. Obviněný také tvrdil, že došlo k porušení jeho práva na spravedlivý proces zaručeného v čl. 36 Listiny základních práv a svobod, neboť při hodnocení důkazů soudy obou stupňů ignorovaly skutečnost, že poškozený P. Š. opakovaně uváděl lživé informace, přesto jeho výpověď hodnotily jako věrohodnou a zásadní pro vyslovení viny. V následující části svého dovolání pak obviněný podrobněji rozvedl, v čem považuje výpověď poškozeného za lživou, a označil jeho konkrétní nepravdivá tvrzení.

10. Ve vztahu k výroku o vině pod bodem 1. obviněný vytkl orgánům činným v trestním řízení jejich závěr, podle něhož z IP adresy 85.207.25.96 pronikl do počítače poškozeného právě obviněný. Jde o veřejnou IP adresu, kterou sdílí větší množství počítačových zařízení, a IP adresa 85.207.25.96 tak není adresou jednoho konkrétního počítače. Stejně tak název počítače THOMELESS-PC není žádným jednoznačným identifikátorem konkrétního počítače. Prokázání skutečnosti, ze kterého konkrétního počítače byl učiněn průnik do počítače poškozeného a kam byla následně data přenesena, by bylo podle obviněného možné jediné při zajištění tzv. traffic logů, pro jejichž získání však orgány činné v trestním řízení nic nepodnikly. Chybí tak ztotožnění konkrétního zařízení, ze kterého došlo k průniku do počítače poškozeného. Další výhrady obviněného směřovaly proti nedodržení pravidel podle § 120 odst. 3 tr. ř., neboť časové vymezení skutku je pouze formální, a není tak splněna podmínka, aby skutek byl popsán přesným způsobem. Podle popisu skutku nemohlo jít o jednání, které by trvalo po celou dobu 2 měsíců bez přestávky. Současně s touto námitkou obviněný vytýkal soudům, že se nevypořádaly s úmyslem obviněného využít získané informace v rámci své podnikatelské činnosti.

11. Vady skutkových zjištění, resp. dokazování ve věci spatřoval obviněný v nepodloženém tvrzení o neoprávněných přístupech do e-mailové schránky poškozeného. Za porušení svého práva na spravedlivý proces považoval obviněný výrok o trestu, jehož výměra odporuje zásadě přiměřenosti trestu. Obviněný po-

ukazoval na skutečnost, že konečný rozsudek Krajského soudu v Plzni ze dne 5. 12. 2018 je třetím rozhodnutím tohoto soudu ve věci samé, přičemž bylo vydáno po více než 5 letech ode dne údajně spáchané trestné činnosti. Navíc došlo ke snížení rozsahu trestné činnosti, za niž byl odsouzen, přesto mu byl napadeným rozsudkem uložen stejný trest jako před 4 lety za větší počet skutků.

č. 53

12. Závěrem svého dovolání obviněný navrhl, aby Nejvyšší soud zrušil napadený rozsudek Krajského soudu v Plzni ze dne 5. 12. 2018, sp. zn. 6 To 182/2018, a aby mu podle § 265l odst. 1 tr. ř. přikázal věc k novému projednání a rozhodnutí, popřípadě aby podle § 265m odst. 1 tr. ř. ve věci sám rozhodl a podle § 226 písm. c) tr. ř. obviněného zprostil obžaloby.

III.

Vyjádření k dovolání

13. Nejvyšší státní zástupce se vyjádřil k dovolání obviněného T. N. prostřednictvím státního zástupce činného u Nejvyššího státního zastupitelství. Státní zástupce především poukázal na skutečnost, že v rámci dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. se nelze úspěšně domáhat revize skutkových zjištění učiněných soudy ani přezkoumávání správnosti jimi provedeného dokazování. Citovanému dovolacímu důvodu tak neodpovídá zejména tvrzení obviněného, jímž soudům nižších stupňů vytkl, že v trestním řízení nebyly zajištěny protokoly o síťovém provozu na přístupovém bodu do internetu. Mimo rámec tohoto důvodu dovolání jsou rovněž námitky, jimiž obviněný zpochybnil věrohodnost svědka P. Š. a jimiž namítal porušení pravidla *in dubio pro reo*, neboť jde o institut trestního práva procesního, který nelze v dovolacím řízení nijak zpochybňovat.

14. Státní zástupce neshledal oprávněnou ani výhradu tzv. extrémního nesouladu mezi výsledky dokazování a skutkovým zjištěním soudů, neboť skutkový stav popsaný v tzv. skutkových větách výroku o vině obou odsuzujících rozsudků zcela logicky vyplývá z provedených důkazů a navazuje na jejich obsah. K námitce zpochybňující časové okolnosti spáchání skutků popsaných pod body 1. a 2. písm. a) výroku o vině, podle které údajně následek předchází příčinu, státní zástupce uvedl, že obviněný se dopustil více přečinů, které však mají různý objekt. Obviněný z časového hlediska nejprve nikoli nepatrně neoprávněně zasáhl do zákonem chráněných práv k autorskému dílu a teprve následně překonal heslo administrátorského přístupu na server poškozeného, čímž se dopustil dvou přečinů, jimiž zasáhl různé objekty. Současně podle státního zástupce obviněný pominul i rozdílné předměty útoků obou přečinů, neboť v případě přečinu neoprávněného přístupu k počítačovému systému a nosiči informací podle § 230 odst. 1 tr. zákoníku byly napadeny informace o podnikatelské činnosti poškozeného, zatímco u přečinu porušení autorského práva, práv souvisejících s právem autorským a práv k databázi podle § 270 odst. 1 tr. zákoníku šlo o počítačový program. Pří-

čina a následek jsou tak podle státního zástupce u těchto přečinů rozdílné a vzájemně nepodmíněné. Dále se státní zástupce vypořádal s námitkou obviněného týkajícími se toho, že z provedeného dokazování nevyplývá, že by počítačový program WORK byl autorským dílem. Závěr soudů označil státní zástupce za správný a v souladu se zákonem. S vymezením uplatněného dovolacího důvodu se podle státního zástupce míjí rovněž výhrada ohledně se rozsahu provedeného dokazování.

15. Jedinou námitkou, která podle státního zástupce formálně odpovídá dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., je tvrzení obviněného, že počítačový program WORK nedržel neoprávněně. K tomu státní zástupce připomněl § 66 odst. 6 zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „autorský zákon“), a judikaturu Soudního dvora Evropské unie včetně rozsudku citovaného obviněným. Státní zástupce dovodil, že pokud by neznámá osoba bezúplatně poskytla obviněnému počítačové programy s tím, že je již sama nepotřebuje, nemohl se obviněný stát neoprávněným uživatelem takové rozmnoženiny počítačového programu. Soudy činné ve věci obviněného však dospěly k závěru, že obviněný užíval program WORK neoprávněně bez souhlasu poškozeného, a vyloučily, že by se předmětný program dostal do dispozice obviněného prostřednictvím neznámé osoby. Za takové situace obviněný používal počítačový program bez souhlasu jeho autora. Z hlediska nepřiměřené délky trestního řízení bylo právo obviněného na spravedlivý proces podle státního zástupce dostatečně zohledněno ve výměře trestu a odkázal k tomu na argumenty vyložené v odůvodnění rozsudku odvolacího soudu.

16. Závěrem svého vyjádření proto státní zástupce navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl dovolání obviněného jako zjevně neopodstatněné.

IV.

Replika obviněného

17. Obviněný využil svého práva repliky k vyjádření státního zástupce, ve které zdůraznil, že si je vědom skutečnosti, že se v rámci dovolacího řízení nelze domáhat přezkumu skutkového stavu a hodnocení důkazů. Dále upřesnil, že námitku tzv. extrémního nesouladu mezi zjištěními soudů a jejich vazbou na provedené důkazy lze uplatnit, a právě tímto směrem jsou jeho výhrady vedeny včetně konkrétních skutečností, z nichž tento nesoulad vyplývá. Obviněný opětovně poukázal na to, že nebylo zjištěno, jakým způsobem získal program WORK, přičemž ani státní zástupce se ve svém vyjádření s touto vadou nijak nevypořádal. Dále se obviněný znovu obsáhle vyjádřil k povaze programu WORK, který soudy nesprávně považovaly za autorské dílo, a zopakoval svou argumentaci týkající se

podpůrných programů, nevěrohodnosti svědka P. Š. a nepřiměřenosti uloženého trestu, jimiž se podle jeho přesvědčení rovněž státní zástupce ve svém vyjádření dostatečně nezabýval.

V.

Posouzení důvodnosti dovolání

č. 53

a) Obecná východiska

18. Nejvyšší soud po zjištění, že byly splněny všechny formální a obsahové podmínky k podání dovolání, dospěl k následujícím závěrům.

19. Pokud jde o uplatněný dovolací důvod, obviněný T. N. opírá své dovolání o § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., tedy že napadený rozsudek spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo na jiném nesprávném hmotněprávním posouzení. Podstata dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. spočívá v tom, že skutek, pro který byl obviněný stíhán a odsouzen, vykazuje znaky jiného trestného činu, než jaký v něm spatřovaly soudy nižších stupňů, anebo nenaplnuje znaky žádného trestného činu. K nesprávnému právnímu posouzení skutku může dojít i tehdy, když rozhodná skutková zjištění neposkytují dostatečný podklad k závěru o tom, zda je stíhaný skutek vůbec trestným činem, popřípadě o jaký trestný čin jde. Podobně to platí o jiném nesprávném hmotněprávním posouzení, které lze dovodit pouze za situace, pokud byla určitá skutková okolnost posouzena podle jiného ustanovení hmotného práva, než jaké na ni dopadalo.

20. Protože některé námitky obviněného odpovídají tomuto dovolacímu důvodu a Nejvyšší soud neshledal podmínky pro odmítnutí dovolání, přezkoumal podle § 265i odst. 3 a 4 tr. ř. napadený rozsudek Krajského soudu v Plzni, jakož i řízení, které mu předcházelo, a to v rozsahu a z důvodů uvedených v dovolání. Dospěl přitom k závěru, že námitka proti právnímu posouzení skutku pod bodem 2. ve výroku o vině v rozsudku Okresního soudu v Karlových Varech má opodstatnění a tento výrok nemůže obstát.

b) Námitky neodpovídající dovolacímu důvodu

21. Nejprve se Nejvyšší soud stručně vyjádří k těm výtkám obviněného, které neodpovídají uplatněnému ani žádnému jinému z důvodů dovolání taxativně vymezených v § 265b odst. 1, 2 tr. ř. Lze je úvodem shrnout tak, že obviněný jejich prostřednictvím primárně projevil nesouhlas se skutkovým zjištěním soudů obou stupňů a se způsobem, jakým hodnotily provedené důkazy. Jde zejména o námitku nevěrohodnosti výpovědi svědka P. Š., o tvrzení extrémního nesouladu mezi výsledkem dokazování a skutkem popsáním pod bodem 1. výroku o vině v rozsudku soudu prvního stupně, resp. v rozsudku odvolacího soudu (který znovu vyslovil

vinu tímto skutkem, jak vyplývá z bodu 5. tohoto usnesení Nejvyššího soudu), dále též o námitku, že nejsou k dispozici žádné záznamy o přístupech do e-mailové schránky poškozeného a tvrzení o nepřiměřenosti uloženého trestu. Uvedené výhrady obviněného se nijak netýkají právního posouzení skutků, ani jiného hmotněprávního posouzení, což potvrzuje i skutečnost, že obviněný v této souvislosti nepoukázal na žádné ustanovení hmotného práva, jež mělo být porušeno. Naopak v tomto smyslu obviněný ve svém dovolání pouze opakoval argumenty, které již uplatnil v předchozích stádiích trestního řízení včetně podaných odvolání a jež byly součástí jeho obhajoby. Soudy nižších stupňů na ně reagovaly, dostatečně se s nimi vypořádaly a vyložily důvody, pro něž odmítly tato tvrzení obviněného.

22. Formulace dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., který uplatnil obviněný T. N., přitom znamená, že předpokladem jeho naplnění je nesprávný výklad a použití hmotného práva, ať již jde o hmotněprávní posouzení skutku, nebo o hmotněprávní posouzení jiné skutkové okolnosti. Provádění důkazů, včetně jejich hodnocení a vyvozování skutkových závěrů z důkazů, ovšem neupravuje hmotné právo, ale předpisy trestního práva procesního, zejména pak § 2 odst. 5, 6, § 89 a násl., § 207 a násl. a § 263 odst. 6, 7 tr. ř. Nejvyšší soud tedy není oprávněn přezkoumávat a hodnotit správnost a úplnost skutkového stavu ani prověřovat úplnost provedeního dokazování a správnost hodnocení jednotlivých důkazů, byť by se pro obejití této podmínky obviněný dovolával existence extrémního nesouladu mezi provedenými důkazy a skutkovými zjištěními. V posuzované věci neshledal Nejvyšší soud žádné nedostatky v dokazování, ani v následném hodnocení jednotlivých důkazních prostředků, žádnou známku deformace jejich obsahu či nerespektování zásad logického uvažování ani ve vztahu k těm okolnostem, které zmínil obviněný v dovolání. Jak již bylo zdůrazněno výše, tato argumentace obviněného se vůbec netýká otázek hmotného práva, jejichž řešení je podstatou uplatněného dovolacího důvodu, ale obviněný jen zpochybňuje správnost a úplnost skutkových zjištění soudů nižších stupňů a vyjadřuje nesouhlas s hodnocením důkazů soudů nižších stupňů.

23. Pokud jde o námitku obviněného, již zpochybnil věrohodnost svědka P. Š., a v této souvislosti se cítil být zkrácen na svém právu na spravedlivý proces, nelze ji akceptovat. Obviněný se domáhal celkového hodnocení svědecké výpovědi P. Š. jako nevěrohodné, avšak pominul, že neexistuje pravidlo důkazního práva, které by soudy ukládalo, aby v případě pochybností o některých dílčích tvrzeních svědka musel posoudit též jiná jeho tvrzení automaticky za nepravdivá (viz např. usnesení Ústavního soudu ze dne 19. 6. 2002, sp. zn. II. ÚS 95/01, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 4. 2012, sp. zn. 8 Tdo 446/2012, a ze dne 22. 1. 2009, sp. zn. 6 Tdo 1651/2008). Navíc k této námitce, kterou obviněný uplatnil již v rámci své obhajoby a v odvolání, se dostatečně vyjádřil odvolací soud v odůvodnění napadeného rozsudku, přičemž Nejvyšší soud neshledal žádný důvod, proč by bylo nutné se od těchto úvah odchýlit.

24. Ve vztahu ke skutku kvalifikovanému jako přečin neoprávněného přístupu k počítačovému systému a nosiči informací podle § 230 odst. 1, odst. 3 písm. a) tr. zákoníku ve znění účinném do 31. 8. 2015 poukazoval obviněný na tzv. extrémní nesoulad mezi skutkovým závěrem soudů a provedenými důkazy. Jeho výhrady pak směřují k nedostatečně provedenému dokazování a tvrdí, že soudy neměly dostatek podkladů pro skutkový závěr vyjádřený pod bodem 1. výroku o vině. Nad rámec dovolacího přezkumu je třeba uvést, že jednak rozsahem dokazování provedeného v hlavním líčení soud vyčerpал nezbytné důkazní prostředky tak, aby byl žalovaný skutek objasněn i s okolnostmi významnými pro jeho právní posouzení, jednak hodnotící úvahy soudy obou stupňů odpovídají obsahu jednotlivých důkazů a byly završeny jasným skutkovým zjištěním, které bylo adekvátně právně posouzeno. Tvzení obviněného, že IP adresa a název počítače nemohly samy o sobě dostačovat k vyslovení viny, nepřihlíží ke všem skutečnostem, z nichž soudy vycházely. Je sice pravdou, že IP adresa 85.207.25.96 není adresou jednoho počítače a stejně tak název počítače THOMELESS-PC je možné změnit během několika vteřin, avšak bylo též zohledněno, že na zajištěném počítači obviněného byly nalezeny soubory, které byly evidentně staženy ze serveru poškozeného P. Š. Za této situace je zřejmé, že to musel být právě obviněný, kdo neoprávněně získal přístup k počítačovému systému poškozeného za účelem jeho využití pro vlastní podnikání ve stejném oboru. Z dokazování mj. též vyplynulo, že na počítači obviněného byl nalezen soubor, který se z 99,9 % shoduje se souborem, který byl neoprávněně stažen ze serveru poškozeného, přičemž bylo vyloučeno, aby z počítače obviněného tento soubor stáhnul někdo jiný.

25. Stejná situace se týká i obviněným vytýkaných nedostatků dokazování o jeho přístupu do e-mailové schránky XY@kvet.cz. Soudy svůj závěr o tom, že to byl obviněný, kdo neoprávněně vstupoval do e-mailové schránky poškozeného, a z této schránky stahoval datové soubory, dostatečně vysvětlily a zdůvodnily. Mohly se opřít zejména o svědeckou výpověď poškozeného a o soubory, které byly nalezeny na zajištěném počítači obviněného. Tyto důkazy Nejvyšší soud považuje za dostačující pro uznání viny obviněného skutkem pod bodem 1. výroku o vině napadeného rozsudku bez potřeby doplnění dokazování. V této souvislosti je možné ještě dodat, že je pouze na soudu, v jakém rozsahu bude provádět dokazování, zda vyhoví návrhům stran na provedení dalších důkazů, či zda je odmítne jako nadbytečné a svůj názor zdůvodní, jak se stalo v posuzované věci. Jde o projev nezávislosti soudů obsažené v čl. 81 Ústavy České republiky, z níž mj. vyplývají uvedená procesní pravidla, která nezahrnují povinnost soudům vyhovět každému z návrhů stran na doplnění dokazování, pokud považují skutek za dostatečně objasněný (viz např. náleží Ústavního soudu ze dne 20. 8. 2013, sp. zn. I. ÚS 1428/13, usnesení Ústavního soudu ze dne 7. 7. 2016, sp. zn. II. ÚS 3639/15, usnesení Ústavního soudu ze dne 28. 5. 2019, sp. zn. III. ÚS 1371/18).

26. Mimo obsah dovolacích důvodů se obviněný ocitl rovněž námitkou proti

nepřiměřeně přísnému trestu. Podle judikatury Nejvyššího soudu (viz usnesení Nejvyššího soudu publikované pod č. 22/2003 Sb. rozh. tr.) lze v dovolání úspěšně uplatnit námitky proti druhu a výměře uloženého trestu s výjimkou trestu odnětí svobody na doživotí jen v rámci zákonného důvodu uvedeného v § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. To znamená, že jde o případy, kdy byl obviněnému uložen nepřipustný druh trestu, nebo trest ve výměře mimo zákonnou trestní sazbu. Tento dovolací důvod však obviněný neuplatnil a evidentně to ani nepřicházelo v úvahu, protože obviněnému byl uložen přípustný druh trestu ve výměře, která odpovídá rámci zákonné trestní sazby stanovené v rozpětí 6 měsíců až 5 let odnětí svobody. Jiná případná pochybení soudu spočívající v nesprávném druhu či výměře uloženého trestu, zejména nesprávné vyhodnocení kritérií uvedených v § 39 až § 42 tr. zákoníku a v důsledku toho uložení nepřiměřeně přísného nebo naopak mírného trestu, nelze v dovolání namítat prostřednictvím tohoto ani jiného důvodu dovolání podle § 265b odst. 1 tr. ř. Za jiné nesprávné hmotněprávní posouzení, na němž je založeno rozhodnutí napadené dovoláním z důvodu § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., lze považovat vady spočívající v pochybení při ukládání souhrnného, úhrnného nebo společného trestu (viz např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 5. 2014, sp. zn. 5 Tdo 368/2014-II.).

27. Pokud jde o námitku obviněného, že po celou dobu trestního řízení nebyla uspokojivě zodpovězena otázka, zda je počítačový program WORK autorským dílem, či nikoliv, tato nespadá pod uplatněný dovolací důvod, neboť pouze napadá proces provádění a hodnocení důkazů. Obviněný ve svém dovolání tvrdil, že závěry soudů stojí na jediné větě znaleckého posudku a na výpovědi znalce Ing. J. K., avšak tento znalec neměl k dispozici zdrojový kód programu WORK. Proto je podle obviněného jasné, že se znalec nemohl vyjadřovat k této odborné otázce. Z usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 8. 2009, sp. zn. 5 Tdo 815/2009, vyplývá, že posouzení, zda jde o autorské dílo ve smyslu § 2 autorského zákona a § 270 odst. 1 tr. zákoníku, je otázkou výlučně právní, a nikoliv znaleckou, byť se při jejím řešení mohou orgány činné v trestním řízení opírat též o závěry znaleckého posudku. Námitka obviněného, že závěry soudů stojí na jediné větě znaleckého posudku, tak není důvodná, neboť posouzení, zda jde o autorské dílo, náleželo výhradně soudu. Shodná výhrada byla řešena již v předchozích stádiích tohoto trestního řízení, byla též akceptovaná při zjištění jedné z vad, pro které byl předešlý odsuzující rozsudek soudu prvního stupně v odvolacím řízení zrušen. Právě v návaznosti na odborné zkoumání znalce Ing. J. K. a na vlastní posouzení charakteru a povahy počítačového programu WORK vytvořeného poškozeným P. Š. dospěl okresní soud k závěru, že tento program je autorským dílem ve smyslu § 2 odst. 2 autorského zákona, a požívá tak ochrany vlastníků podle § 66 odst. 2 autorského zákona. Nejvyšší soud neshledává v tomto posouzení žádné pochybení, protože je zjevné, že počítačový program WORK skutečně je autorským dílem.

č. 53

28. Nejvyšší soud připomíná již krajským soudem zmíněnou právní úpravu ochrany počítačového programu jako autorského díla podle § 2 odst. 2 autorského zákona, je-li původní v tom smyslu, že je autorovým vlastním duševním vytvořením. Jiná kritéria pro stanovení způsobilosti počítačového programu k ochraně se neuplatní. Výjimečně však mohou existovat i standardní programy s minimem originality, které nenaplníují znaky díla ve smyslu autorského zákona. Za počítačový program se považuje nehmotný výsledek autorovy tvůrčí činnosti, tedy určitá struktura daná organizací dat, posloupností instrukcí, volbou algoritmů a způsobem komunikace s uživatelem, který je většinou zapsán ve zdrojovém textu nebo strojovém (binárním) kódu. Tento zápis má již určitou hmotnou povahu a podobu a schopnost zobrazení. Ochrany požívají všechny programy vytvořené tvůrčí činností, tedy počítačové programy, které splňují autorskoprávní individualitu ve smyslu kritéria jedinečnosti výsledku tvůrčí činnosti (jsou dílem ve smyslu § 2 odst. 1 autorského zákona chráněným jako literární dílo podle § 65 autorského zákona), ale i počítačové programy, které nejsou autorskými díly, nicméně splňují požadavek originality jako původního duševního vytvoření, tj. převážná většina programů, aniž by bylo třeba předem tuto skutečnost vždy prokazovat, a které jsou ve smyslu § 2 odst. 2 autorského zákona chráněny formou fikce jako autorská díla. Žádná další kritéria pro určení, zda je počítačový program původní a může být autorskoprávně chráněn, se nepoužijí (viz čl. 1 odst. 3 směrnice Evropského parlamentu a Rady Evropské unie ze dne 23. 4. 2009 č. 2009/24/ES). Autorským právem není chráněno vlastní řešení počítačového programu, nýbrž jeho autorskoprávní ztvárnění. Český právní řád zařazuje počítačové programy, bez ohledu na formu vyjádření, z hlediska jejich ochrany k dílům literárním, jak vyplývá z § 65 odst. 1 autorského zákona (viz ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 2741 a 2742).

29. V trestním řízení, v němž byl obviněn T. N. uznán vinným přečinem podle § 270 odst. 1, odst. 2 písm. a) tr. zákoníku, nevznikly podle Nejvyššího soudu pochybnosti o tom, že by snad počítačový program WORK nenaplníoval definiční znaky autorského díla, jak jsou citovány výše. Z dokazování vyplynulo, že počítačový program WORK je výsledkem tvůrčí duševní činnosti poškozeného, který tento program užívá ke své podnikatelské činnosti a podílel se na jeho vývoji řadu let, a jako takový jednoznačně podléhá ochraně poskytované autorským zákonem, jejíž porušení může být postiženo prostřednictvím trestní sankce. Ostatně tento závěr potvrzuje fakt, že poškozený prodal tentýž počítačový program již v minulosti a poskytl licenci k jeho užívání. Je tedy zřejmé, že za užívání tohoto programu jsou koncoví zákazníci ochotni zaplatit částky v řádu desetitisíců, přičemž si lze těžko představit situaci, že by takové finanční prostředky vynaložili za standardní program s minimem originality, který by nepodléhal ochraně podle autorského zákona. K tomuto závěru soudy nepotřebovaly znát zdrojový kód programu, stejně tak jej nepotřeboval znát znalec při svém zkoumání.

30. Námitka týkající se podpůrných programů, které nebyly v počítači obviněného nalezeny a bez nichž podle vlastního přesvědčení obviněného nemohl využívat ani program WORK, má rovněž skutkovou, nikoli právní povahu. Krajský soud se s ní dostatečně vypořádal v odůvodnění svého rozsudku, předložil výstižný příklad možností využít program, podle něhož obviněný mohl umístit počítačový program WORK na jiný server, který disponuje podpůrnými nástroji, a poté mu již nic nebránilo ve využití tohoto programu. Navíc počítačový program požívá ochrany podle autorského práva s ohledem na své zpracování, nikoliv pouze za předpokladu, že pachatel má k dispozici veškeré podpůrné programy, které jsou nutné k jeho činnosti.

c) K trestnému činu porušení autorského práva, práv souvisejících s právem autorským a práv k databázi

31. Přečinu porušení autorského práva, práv souvisejících s právem autorským a práv k databázi podle § 270 odst. 1 tr. zákoníku se dopustí ten, kdo neoprávněně zasáhne nikoli nepatrně do zákonem chráněných práv k autorskému dílu, uměleckému výkonu, zvukovému či zvukově obrazovému záznamu, rozhlasovému nebo televiznímu vysílání nebo databázi. Toto ustanovení poskytuje trestněprávní ochranu především vědecké, literární, hudební, výtvarné, audiovizuální a jiné umělecké tvůrčí činnosti a požitkům z ní plynoucím, ale též právům výrobců zvukového či zvukově obrazového záznamu, právům rozhlasového a televizního vysílatele a právům pořizovatele databáze. Jde o trestněprávní normu s tzv. blanketní dispozicí, která odkazuje zejména na autorský zákon a na další související právní předpisy. Právním základem autorského práva je ustanovení čl. 34 Listiny základních práv a svobod (publikované pod č. 2/1993 Sb.) ve spojení s ustanovením čl. 3 Ústavy České republiky (publikované pod č. 1/1993 Sb.), podle nichž jsou práva k výsledkům tvůrčí duševní činnosti chráněna zákonem. Ústavně je pak chráněna i svoboda vědeckého bádání a umělecké tvorby (viz čl. 15 odst. 2 Listiny základních práv a svobod). Základní právní úprava je obsažena v již zmíněném autorském zákoně, který především zpracovává příslušné předpisy Evropské unie, jimiž jsou nyní např. směrnice Evropského parlamentu a Rady Evropské unie ze dne 23. 4. 2009 č. 2009/24/ES, o právní ochraně počítačových programů (kodifikované znění – dále též jen „směrnice č. 2009/24/ES“), nebo směrnice Evropského parlamentu a Rady Evropské unie ze dne 12. 12. 2006 č. 2006/116/ES, o době ochrany autorského práva a určitých práv s ním souvisejících (kodifikované znění), a mnohé další (viz ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 2737).

32. Obviněný uplatnil výhrady proti závěru soudů nižších stupňů, že předmětný program WORK užíval neoprávněně, čímž měl zasáhnout do práv poškozeného chráněných autorským zákonem. Svůj nesouhlas omezil výslovně na skutek, kte-

č. 53

ry je popsán pod bodem 2. písm. a) výroku o vině v rozsudku soudu prvního stupně a který se týká poškozeného P. Š. Ostatně stejnou obranu uplatňoval obviněný v rámci své dosavadní obhajoby. Nejvyšší soud musel přisvědčit této námitce obviněného, podle níž soudy nižších stupňů při posouzení toho, zda šlo o používání softwarových produktů s vyčerpanou licencí, a tedy o jejich případné nelegální užívání, vycházely pouze ze skutečnosti, že poškozený jako původní vydavatel softwaru nedal obviněnému souhlas k užití programu WORK. Z dikce § 14 odst. 2 autorského zákona však vyplývá, že prvním prodejem nebo jiným prvním převodem vlastnického práva k originálu nebo k rozmnoženině díla v hmotné podobě, který byl uskutečněn autorem nebo s jeho souhlasem na území některého z členských států Evropské unie nebo některého ze států tvořících Evropský hospodářský prostor, je ve vztahu k takovému originálu nebo rozmnoženině díla právo autora na rozšiřování pro území členských států Evropské unie a států tvořících Evropský hospodářský prostor vyčerpáno. Obviněný přiléhavě poukázal na rozsudek Soudního dvora Evropské unie č. C128/11, který je výkladem směrnice Evropského parlamentu a Rady Evropské unie ze dne 23. 4. 2009 č. 2009/24/ES, a dovedl z něj, že poškozený nebyl oprávněn omezit převod licencí k počítačovému programu WORK, pokud jej sám prodal více osobám. Podle obviněného orgány činné v trestním řízení zcela ignorovaly otázku možnosti oprávněného nabytí počítačového programu, současně namítal, že nebylo jeho povinností prokazovat, jakým způsobem nabyl program WORK od třetí osoby, naopak šlo o povinnost orgánů činných v trestním řízení prokázat, že obviněný získal program WORK neoprávněně.

33. Tato zásadní námitka obviněného je opodstatněná a napadená rozhodnutí soudů nižších stupňů jsou v tomto bodě zatížena vyčtenou vadou hmotněprávního posouzení, resp. dosavadní skutková zjištění soudů nemohou být podkladem pro vyslovení viny skutkem popsaným pod bodem 2. písm. a) výroku o vině v rozsudku soudu prvního stupně. Nejvyšší soud úvodem připomíná svou dosavadní judikaturu, v níž byla řešena v zásadě totožná argumentace dovolatelů, týkající se stejné vady v právním posouzení (ne)oprávněného užití počítačového programu (viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 10. 2016, sp. zn. 5 Tdo 1271/2016, a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 1. 2019, sp. zn. 5 Tdo 55/2019). V posuzované věci obviněného T. N. není důvod se odchylovat od již vyslovených závěrů ve vztahu k možnostem vyčerpání autorských práv a nakládání s rozmnoženinou počítačového programu požívajícího ochrany autorského díla. Podle § 66 odst. 6 autorského zákona oprávněným uživatelem rozmnoženiny počítačového programu je oprávněný nabyvatel rozmnoženiny počítačového programu, který má vlastnické či jiné právo k rozmnoženině počítačového programu, a to za účelem jejího využití, nikoli za účelem jejího dalšího převodu, dále oprávněný nabyvatel licence nebo jiná osoba oprávněná užívat rozmnoženinu počítačového programu. Takový uživatel může užít oprávněně nabytou rozmnoženinu počítačového

programu v rozsahu stanoveném v § 66 odst. 1 autorského zákona (minimální rozsah), není-li smlouvou dohodnut rozsah širší; minimální rozsah nelze s výjimkou oprávnění uvedeného v § 66 odst. 1 písm. b) autorského zákona dohodou zúžit. Citované vymezení „oprávněnosti“ uživatele počítačového programu podle autorského zákona je však nutné vyložit v souladu s komunitárním právem, pro které se stal klíčovým obviněným citovaný rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 3. 7. 2012 ve věci UsedSoft GmbH proti Oracle International Corp., č. C-128/11, a přiměřeně lze odkázat i na rozsudek téhož soudu ze dne 12. 10. 2016, ve věci Ranks a Vasiļevičs, č. C-166/15. V těchto rozhodnutích došlo k vymezení zásadního rozdílu mezi právem nositele autorských práv na rozmnožování chráněného díla a právem na jeho rozšiřování. Rozhodování o vytvoření kopie chráněného díla je výhradním právem nositele autorských práv (v daném případě poškozeného). Právo k jeho rozšiřování je naopak nositelem autorských práv vyčerpáno již prvním uvedením softwarového produktu (jeho kopie) na trh Evropské unie. Prodejem první rozmnoženiny počítačového programu se podle citovaného rozsudku rozumí smlouva, kterou jedna osoba výměnou za zaplacení kupní ceny převádí na jinou osobu svá vlastnická práva k hmotnému či nehmotnému statku, který jí patří. Další nakládání s předmětem prodeje náleží pouze nabyvateli softwarového produktu, avšak pokud bude chtít takovou rozmnoženinu počítačového programu dále prodat, musí učinit svou vlastní rozmnoženinu nepoužitelnou v době převodu (smazat ji či jinak odstranit ze svého zařízení). V posuzované trestní věci obviněného T. N. to znamená, že poškozený P. Š. sice měl, či stále má právo zamezit svým zákazníkům činit jakékoliv kopie svých produktů chráněných autorským právem, nemůže je však omezit v případě, když se rozhodnou postoupit zakoupený software další osobě a dále ho nevyužívat. Pokud by tedy neznámá osoba, která obviněnému, jak tvrdil, poskytla předmětný počítačový program WORK s tím, že jej sama nadále nepotřebuje a nehodlá užívat, nemohl se obviněný stát neoprávněným uživatelem rozmnoženiny počítačového programu, neboť by ji nabytí poté, co již bylo vyčerpáno právo poškozeného P. Š. na rozšiřování této rozmnoženiny. Tato pravidla však soudy nižších stupňů nezohlednily, ani ve stadiu přípravného řízení nevedla obžaloba policejní orgány k opatřování nezbytných důkazních prostředků k vyvrácení obhajoby obviněného.

34. Obviněnému je proto nutné přisvědčit v námitce, podle níž není povinen dokazovat, zda a od koho získal počítačový program WORK. Důkazní břemeno totiž leží na orgánech činných v trestním řízení, v první řadě na žalující straně, aby vedla vyšetřování a objasňování podezření ze spáchání trestného činu za účelem opatření důkazů, z nichž by bylo možné učinit závěr o spáchání skutku a jeho právní kvalifikaci odpovídající všem znakům konkrétní skutkové podstaty, v dané věci přečinu porušení autorského práva, práv souvisejících s právem autorským a práv k databázi podle § 270 odst. 1, odst. 2 písm. a) tr. zákoníku. Pokud soud prvního stupně ve svém rozsudku uvedl, že „...ani případná pravdivost tvrzení

č. 53

obžalovaného o způsobu, jakým se program dostal do jeho dispozice, ho neopravňoval k jeho užívání a úpravě pro své potřeby“, pak takový závěr je v rozporu s právní úpravou, zejména s jejím výkladem, jak byl shrnut výše. Pro naplnění objektivní stránky tohoto přečinu je nezbytné posoudit, jakým způsobem se program WORK dostal do dispozice obviněného, protože pouze neoprávněné opatření tohoto programu může zakládat trestní odpovědnost obviněného (kromě dalších znaků této skutkové podstaty). Obdobně nesprávně tuto otázku posoudil také odvolací soud, pokud v odůvodnění svého rozsudku konstatoval, že není důležité, jakým způsobem se programy dostaly do dispozice obviněného, podstatné je, že je nainstaloval a užíval. Odvolací soud se dokonce vyjádřil v tom smyslu, že bylo na obviněném T. N., aby označil osobu, od níž měl získat počítačový program WORK. Taková úvaha však odporuje procesní zásadě *in dubio pro reo*, jejíž porušení rovněž obviněný v dovolání důvodně vytkl.

35. Přestože se obhajoba obviněného o neznámé osobě, která měla vhodit rozmnoženinu počítačového programu WORK do jeho schránky, může jevit jako těžko uvěřitelná zejména za okolností, které vyplynuly z dokazování (obviněný je bývalým zaměstnancem poškozeného, je odborníkem v informačních technologiích, založil si vlastní podnikání se shodným předmětem jako poškozený, neoprávněně vstupoval na server poškozeného atd.), je nezbytné respektovat všechna procesní pravidla, jež ovládají trestní řízení včetně presumpce neviny a již zmíněné zásady v pochybnostech rozhodnout ve prospěch obviněného. Z provedeného dokazování bylo zjištěno, že poškozený P. Š. nejméně ve dvou případech prodal počítačový program WORK třetí osobě, přičemž tuto skutečnost potvrdil sám poškozený v rámci své výpovědi. Z citovaného rozsudku Soudního dvora Evropské unie č. C-128/11 mimo jiné vyplývá, že bez ohledu na existenci smluvních ujednání zakazujících následný převod rozmnoženiny počítačového programu vyčerpáním autorského práva původního nositele prvním prodejem jakékoliv rozmnoženiny jeho počítačového programu v členských státech Evropské unie nemůže nositel autorského práva bránit následnému prodeji této rozmnoženiny. Pokud by snad i součástí licenční smlouvy bylo ujednání omezující převoditelnost tohoto programu, je nutno konstatovat, že k takovýmto smluvním ujednáním omezujícím následný převod rozmnoženiny by nebylo možné přihlížet. Tvrzení obviněného o tom, že získal počítačový program WORK vhozením do schránky na CD nosiči od neznámé třetí osoby, která jej dále nepotřebovala, není zcela vyloučeno, tudíž je třeba se jím zabývat, tzn. provést k případnému vyvrácení této obhajoby nezbytné dokazování. V současném stadiu dokazování však zůstala tato otázka neobjasněna, naopak soudy ji buď nesprávně nepovažovaly za podstatnou z hlediska trestní odpovědnosti obviněného (soud prvního stupně), eventuálně ji označily za vyvrácenou přenesením důkazního břemene na obviněného (soud druhého stupně).

36. Nejvyšší soud si je vědom skutečnosti, že možnost ověřit, zda obviněný obdržel počítačový program WORK od osoby, která jej legálně nabyla a nehodlala

jej nadále využívat, je z hlediska dokazování nepochybně velmi složitá, nicméně nepodaří-li se vyvrátit tvrzení obviněného, je třeba postupovat v pochybnostech v jeho prospěch. Za současného stavu důkazního řízení proto nelze bez dalšího považovat obviněného za neoprávněného uživatele počítačového programu, a to přestože sám neuzavřel licenční smlouvu přímo s autorem díla (počítačového programu). Toto právo totiž obviněný mohl nabýt i jinak, tj. též darováním použitého softwaru, u něhož došlo prvním prodejem k vyčerpání autorských práv podle § 14 odst. 2 autorského zákona. Z uvedených důvodů nemohla napadená část soudních rozhodnutí obstát, v současné době je nutné považovat zjištěný skutek pod bodem 2. písm. a) výroku o vině v rozsudku soudu prvního stupně za nedostatečně objasněný a není zřejmé, za jakých okolností obviněný nabyl počítačový program WORK. Nelze tak postavit na jisto tvrzení obžaloby, že obviněný nabyl tento program neoprávněně a že mu nebyl poskytnut některým z původních zákazníků poškozeného, který by jej sám nechtěl dále využívat. Bude potřeba doplnit dokazování zejména o výslechy osob, které získaly práva k počítačovému programu WORK, s nímž pak nabyvatelé mohli nakládat, a to ke zjištění, jak s tímto programem dále naložily.

37. V rámci dovolacího řízení poté, co Nejvyšší soud na podkladě důvodně uplatněné námitky obviněného proti hmotněprávnímu posouzení skutku popsaného pod bodem 2. ve výroku o vině v rozsudku Okresního soudu v Karlových Varech ze dne 30. 4. 2018, sp. zn. 5 T 40/2014, zrušil tento výrok i navazující část rozsudku Krajského soudu v Plzni ze dne 5. 12. 2018, sp. zn. 6 To 182/2018, zjistil další vadu tohoto výroku. Ustanovení § 270 tr. zákoníku je trestněprávní normou s tzv. blanketní dispozicí, jež odkazuje zejména na autorský zákon, proto výrok o vině tímto trestným činem musí obsahovat odkaz na konkrétní ustanovení mimotrestního právního předpisu (zde autorského zákona), které obviněný porušil způsobem zakládajícím jeho trestní odpovědnost (viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 5. 2006, sp. zn. 5 Tdo 542/2006, publikované pod č. T 916. v sešitě 28 Souboru trestních rozhodnutí Nejvyššího soudu, který vydávalo Nakladatelství C. H. Beck, Praha 2006). Přestože tato vada nebyla obviněným v dovolání vyčтена, jde o vadu spočívající v nesprávném právním posouzení skutku ve smyslu uplatněného dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř.

VI.

Závěrečné shrnutí

38. Na podkladě shora uvedených skutečností a úvah shledal Nejvyšší soud dovolání obviněného T. N. důvodným, a proto podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. částečně zrušil napadený rozsudek odvolacího soudu i jemu předcházející rozsudek soudu prvního stupně, včetně rozhodnutí obsahově navazujících na zrušené části obou rozhodnutí, pokud zrušením pozbyla svůj podklad. Podle § 265l odst. 1 tr. ř. pak

Nejvyšší soud přikázal věc Okresnímu soudu v Karlových Varech, aby ji v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

č. 53

39. Soud prvního stupně tak v uvedeném rozsahu opětovně projedná trestní věc obviněného T. N. a odstraní vady vytčené tímto rozhodnutím. Přitom musí především zohlednit úvahy Nejvyššího soudu týkající se naplnění znaku neoprávněnosti, a to s ohledem na judikaturu Soudního dvora Evropské unie, zejména na jeho rozsudek ze dne 3. 7. 2012, č. C-128/11, ve věci UsedSoft GmbH proti Oracle International Corp., dostupný na <http://curia.europa.eu>, který je výkladem směrnice č. 2009/24/ES, týkající se právní ochrany počítačových programů, resp. uvádění licencí k „použitým“ počítačovým programům na trh. Bude na Okresním soudu v Karlových Varech, aby se znovu důsledně zabýval danou věcí ve shora naznačeném směru za součinnosti stran, zejména pak státního zástupce, jde-li o skutková tvrzení podporující obžalobu, doplnil dokazování, provedené důkazy náležitě vyhodnotil nejen jednotlivě, ale i v jejich souhrnu, a vyvodil z nich odpovídající skutkové a právní závěry. Pokud bude okresní soud znovu rozhodovat o vině obviněného T. N. skutkem popsáním pod bodem 2. ve výroku o vině v rozsudku ze dne 30. 4. 2018, doplní svůj výrok o příslušná ustanovení autorského zákona, která měl obviněný zjištěným skutkem porušit, tak, aby v tzv. skutkové větě rozsudku byly popsány veškeré zákonné znaky odpovídající právní kvalifikaci jako trestného činu podle § 270 tr. zákoníku. Stejně tak bude pečlivě vážit všechna odpovídající kritéria při ukládání trestu obviněnému ve smyslu § 39 až § 43 tr. zákoníku včetně délky trestního řízení.

40. Podle § 265s odst. 1 tr. ř. je soud nižšího stupně v dalším řízení vázán právními názory Nejvyššího soudu vyslovenými v tomto dovolacím rozhodnutí (§ 265s odst. 1 tr. ř.) a při odůvodňování rozsudku musí respektovat § 125 odst. 1 tr. ř.

41. Protože vady napadeného rozhodnutí zjištěné na podkladě důvodně podaného dovolání obviněného nebylo možno odstranit v případném veřejném zasedání dovolacího soudu, rozhodl Nejvyšší soud o tomto dovolání podle § 265r odst. 1 písm. b) tr. ř. v neveřejném zasedání.

Č. 54

Porušení povinnosti při správě cizího majetku, Škoda
§ 220 tr. zákoníku

Č. 54

Obec může disponovat se svým majetkem (prodávat ho, pronajímat apod.) z ekonomického hlediska i méně výhodně, než jak by to odpovídalo povinnosti sjednat cenu ve výši, která je v daném místě a čase obvyklá (§ 39 odst. 2 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích, ve znění pozdějších předpisů). Proto není vyloučeno, aby obec poskytla svůj majetek (např. byt) jiné osobě do nájmu nikoli za nejvyšší dosažitelné nájemné, je-li jeho sjednaná výše nebo bezplatnost nájmu odůvodněna jiným důležitým zájmem obce (§ 38 odst. 1 zákona o obcích), např. nutností plnit sociální, kulturní či obdobné funkce, jejichž prostřednictvím obec pečuje o všestranný rozvoj svého území a o potřeby svých občanů (§ 2 odst. 2 zákona o obcích).

Takovým důležitým zájmem ovšem není samotná skutečnost, že starosta nebo místostarosta obce nebo jiný její funkcionář si nájmem bytu v majetku obce zajistí bydlení v dané obci a že bude zajišťovat údržbu a hlídání tohoto bytu. Byl-li tedy starostovi obce za uvedených okolností poskytnut byt v majetku obce do nájmu na základě smlouvy o nájmu bezplatně nebo za nepřiměřeně nízké nájemné, které neodpovídá jeho výši v daném místě a čase obvyklé, lze v tomto jednání spatřovat porušení povinnosti nakládat s majetkem obce účelně a hospodárně, přičemž škoda zde spočívá v částce ušlého nájemného. Tím může starosta obce spáchat trestný čin porušení povinnosti při správě cizího majetku podle § 220 tr. zákoníku, a to i když uzavřel smlouvu o nájmu jako nájemce bytu v majetku obce, a nikoli jako jeho pronajímatel.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2018, sp. zn. 5 Tdo 1285/2018, ECLI:CZ:NS:2018:5.TDO.1285.2018.1)

Nejvyšší soud podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl jako zjevně neopodstatněné dovolání obviněné J. P. podané proti usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 1. 2. 2018, sp. zn. 11 To 7/2018, v trestní věci vedené u Okresního soudu v Mělníku pod sp. zn. 1 T 172/2016.

I.**Rozhodnutí soudů nižších stupňů****č. 54**

1. Rozsudkem Okresního soudu v Mělníku ze dne 27. 9. 2017, sp. zn. 1 T 172/2016, byla obviněná J. P. společně s již odsouzeným M. Č. uznána vinnou pod bodem I. výroku o vině přečinem porušení povinnosti při správě cizího majetku podle § 220 odst. 1 tr. zákoníku ve spolupachatelství podle § 23 tr. zákoníku. Pod bodem II. výroku o vině byla obviněná uznána vinnou přečinem zneužití pravomoci úřední osoby podle § 329 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku. Za to jí byl podle § 329 odst. 1 tr. zákoníku za užití § 43 odst. 1 tr. zákoníku uložen úhrnný trest odnětí svobody v trvání 12 měsíců, jehož výkon jí byl podle § 81 odst. 1 a § 82 odst. 1 tr. zákoníku podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání 24 měsíců. Podle § 229 odst. 1 tr. ř. byla poškozená obec N. V. odkázána se svými nároky na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních.

2. Uvedených trestných činů se podle tohoto rozsudku obviněná J. P. dopustila (zjednodušeně uvedeno) následně. Předně (pod bodem I.) dne 27. 3. 2011 v obci N. V. již odsouzený M. Č., který jako místostarosta zastupoval obec v postavení pronajímatele, s obviněnou J. P., tehdejší starostkou obce N. V., v postavení nájemkyně uzavřel smlouvu o nájmu bytu v budově v N. V., specifikovaného ve výroku rozsudku, jehož vlastníkem byla obec N. V. Nájem bytu byl sjednán ode dne 1. 4. 2011 na dobu neurčitou a výše nájmu byla stanovena na celkovou částku 1 000 Kč měsíčně splatnou ve formě naturálního plnění, které spočívalo v údržbě a hlídání bytu. Poté ještě M. Č. uzavřel dne 2. 1. 2014 s obviněnou J. P. (oba ve stejných postaveních) smlouvu o nájmu téhož bytu na dobu neurčitou, a to od 2. 1. 2014, přičemž výše nájemného byla stanovena na celkovou částku 1 500 Kč měsíčně po dobu 5 let ode dne 2. 1. 2014, na základě této smlouvy obviněná J. P. užívala byt do 6. 1. 2016. Oba postupovali při podpisu uvedených smluv o nájmu (ze dne 27. 3. 2011 a ze dne 2. 1. 2014) v rozporu s § 38 odst. 1 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o obcích“), protože nevyužívali majetek obce s péčí řádného hospodáře a v souladu s jejími zájmy, když pronajímali uvedený byt za nevýhodných podmínek pro obec ku prospěchu nájemkyně, obviněné J. P. Tímto jednáním oba způsobili obci N. V. škodu ve výši nejméně 78 000 Kč.

3. Dále se obviněná J. P. (pod bodem II.) provinila tím, že jako starostka obce N. V. a jako osoba užívající shora uvedený obecní byt neplatila úhradu za elektrickou energii spotřebovanou v uvedeném bytě nejméně od 27. 3. 2011 do 6. 8. 2014. Namísto toho jako starostka obce N. V. podepsala jako příkazce účetní průvodky příkazující obci N. V. zaplatit obchodní společnosti Č. P. příslušné částky specifikované ve výroku rozsudku za spotřebu elektrické energie v uvedeném bytě. Spotřebovanou energii tak zaplatila obec N. V., a nikoliv obviněná J. P., která byt skutečně užívala a bydlela v něm a která měla hradit spotřebovanou elektřinu

podle smluvních podmínek již zmíněných smluv o nájmu bytu (ze dne 27. 3. 2011 a ze dne 2. 1. 2014). Obviněná J. P. tedy jako starostka obce N. V. v úmyslu opatřit sobě neoprávněný prospěch vykonávala svou pravomoc způsobem odporujícím jinému právnímu předpisu, a sice v rozporu s § 38 odst. 1 a 2 zákona o obcích, tím, že si nechávala proplatit obci N. V. spotřebu elektřiny v jí užívaném bytě, navíc jako starostka obce svým podpisem tyto platby za elektřinu sama schvalovala, resp. prováděla běžnou kontrolu těchto operací podle zákona č. 320/2001 Sb., o finanční kontrole, ve znění pozdějších předpisů. Tímto způsobem obviněná zneužívala majetek obce ve svůj prospěch, jako starostka obce jednala v rozporu s § 103 odst. 4 písm. h) a § 38 odst. 1, 2 zákona o obcích, neboť nevyužívala majetek obce účelně a hospodárně a v souladu s jejími zájmy a nechránila ho před zneužitím, čímž obci N. V. způsobila škodu ve výši nejméně 82 168 Kč.

4. Proti rozsudku soudu prvního stupně podala obviněná odvolání, které Krajský soud v Praze svým usnesením ze dne 1. 2. 2018, sp. zn. 11 To 7/2018, podle § 256 tr. ř. zamítl jako nedůvodné.

II.

Dovolání obviněné

5. Obviněná J. P. (dále též jako „dovolatelka“) podala proti citovanému usnesení Krajského soudu v Praze dovolání, které opěla o dovolací důvody uvedené v § 265b odst. 1 písm. g) a l) tr. ř.

6. Obviněná nejprve stručně zrekapitulovala dosavadní průběh trestního řízení. Brojila proti rozhodnutím soudů nižších stupňů, neboť rozsudek soudu prvního stupně spočíval na nesprávném právním posouzení skutku a soud druhého stupně nedůvodně zamítl její odvolání. Konkrétně uvedla, že soudy nižších stupňů se dosud nezabývaly její opakovanou námitkou, že neexistuje zákonem uložená právní povinnost ukládající představitelům obce uzavírat nájemní smlouvy tak, aby nájemné hrazené nájemcem obci za užívání majetku ve vlastnictví obce odpovídalo tržnímu nájemnému. V této spojitosti odkázala na rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 20. 7. 2016, sp. zn. 52 A 32/2016, podle něhož obec jakožto veřejnoprávní korporace má při nakládání se svým majetkem určité zvláštní povinnosti vyplývající právě z jejího postavení jako subjektu veřejného práva, přičemž obec je zejména povinna hospodařit s vlastním majetkem prostřednictvím svých volených orgánů tak, aby nepodlamovala důvěru občanů, kteří tvoří obec, v to, že její správa je ve prospěch obce, a nikoliv ve prospěch jiných subjektů. Nelze však ustanovení obecního zřízení interpretovat tak, že obec musí při prodeji nemovitého majetku vždy upřednostnit ekonomicky výhodnější nabídku. Obviněná rozvedla tuto myšlenku tak, že nelze klást rovnítko mezi povinnostmi pečovat o svěřený majetek jako řádný hospodář a povinnostmi chovat se jako podnikatel na otevřeném neregulovaném

trhu. Poukázala též na to, že v době, kdy zastupitelstvo obce rozhodovalo o tom, že s ní uzavře nájemní smlouvu, neexistoval jiný zájemce o uzavření nájemní smlouvy na předmětný byt ve vlastnictví obce. Obec podle obviněné zvolila variantu pro ni výhodnější, když jako starostka měla k dispozici bydlení přímo v obci a občanům obce mohla být k dispozici i mimo úřední hodiny, současně obec inkasovala (jakékoliv) nájemné, namísto pouhého udržování a spravování nevyužitého majetku. Soudy nižších stupňů tuto námitku podle jejího přesvědčení ignorovaly a dostatečně se s ní nevypořádaly. Nesprávně hodnotily i skutečnost, že nejen obviněné bylo umožněno hradit část nájemného formou naturálního plnění. Z podaného vysvětlení paní H. Š. vyplývá, že v budově uklízela a ani ona nemusela platit nájemné. Obviněná z toho dovodila, že naturální plnění nebylo pro pronajímatele neobvyklé. Nesouhlasila se závěrem odvolacího soudu, že úhrada nájemného formou naturálního plnění v jiných případech byla irelevantní. Zdůraznila, že o uzavírání nájemních smluv podle § 102 odst. 2 písm. m) zákona o obcích rozhodovala rada obce.

7. Obviněná proto navrhla, aby Nejvyšší soud zrušil rozhodnutí soudu prvního i druhého stupně včetně obsahově navazujících rozhodnutí a aby věc vrátil soudu prvního stupně k novému projednání a rozhodnutí.

III.

Vyjádření k dovolání

8. K dovolání obviněné se vyjádřila státní zástupkyně Nejvyššího státního zastupitelství. Státní zástupkyně nejprve zevrubně zrekapitulovala rozhodnutí soudů nižších stupňů a dovolání obviněné. K vlastním námitkám obviněné pak uvedla následující. Obviněná byla odsouzena za to, že při nakládání s majetkem obce porušila podle zákona ji uloženou povinnost řádně spravovat cizí majetek. Státní zástupkyně sice souhlasí s námitkou obviněné, že nelze bezvýhradně trvat na tom, aby obec disponovala se svým majetkem z ekonomického hlediska co nejvýhodněji, neboť cena nemusí být určujícím kritériem pro posouzení oprávněnosti a důvodnosti dispozice s majetkem obce. Taková dispozice však musí být obhajitelná důvody hodnými zvláštního zřetele, které musí existovat a s nimiž obec musí počítat již při uzavírání smlouvy. Nelze tedy odůvodnit dosažení méně výhodného protiplnění zjevně nesmyslnými důvody nebo postupovat zcela libovolně a uzavírat méně výhodné smlouvy bez jakéhokoli zdůvodnění. Povinnost nakládat s majetkem obce s péčí řádného hospodáře stanoví § 38 odst. 1 zákona o obcích, podle něhož musí být majetek obce využíván účelně a hospodárně, v souladu s jejími zájmy a úkoly vyplývajícími ze zákonem vymezené působnosti, přičemž obec je povinna pečovat o zachování a rozvoj svého majetku, což v praxi znamená hodnotit zamýšlenou dispozici z hlediska její materiální přínosnosti pro obec. V zásadě se vychází z ceny obvyklé

a případná odchylka od ní musí být náležitě zdůvodněna. Toto výslovně stanoví § 39 odst. 2 zákona o obcích ve vztahu k úplatným převodům majetku, obecně však toto pravidlo vyplývá z již uvedeného § 38 odst. 1 zákona o obcích, přičemž ustanovení § 39 odst. 2 zákona o obcích je jen jeho konkretizací pro úplatné převody majetku. Stejně pravidlo je tak třeba užít i na pronájem obecního majetku. Při pronájmu obecního majetku by zásadně obec neměla pronajímat majetek za ceny nižší, než je v daném místě a čase obvyklé nájemné. Jestliže dojde jako v případě obviněné k odchylce od obvyklé ceny nájmu, je třeba, aby tato byla odůvodnitelná, tedy musí být založena na legitimních a objektivních důvodech, které by měly být prokazatelným způsobem zaznamenány, aby odchylka mohla objektivně obstát při posouzení, zda určitá dispozice byla skutečně účelná a rozumná (např. při pomoci občanům v nouzi apod.). Takové důvody ovšem v případě obviněné shledány nebyly.

9. Námitky obviněné, že přínosem pro obec byla její dosažitelnost i mimo úřední hodiny a další aktivity, zejména v kulturní oblasti a při odchytu psů, které prováděla zdarma, státní zástupkyně odmítla jako nedůvodné. Nelze totiž na obviněnou nahlížet jako na osobu sociálně potřebnou, neboť z výkonu funkce starostky jí příslušela odpovídající odměna. Neobstojí ani tvrzení, že obviněná bezplatně pracovala pro obec v rámci organizování kulturních akcí, neboť tyto činnosti byly finančně vypořádány. Státní zástupkyně podotkla, že nájemné nemohlo být v posuzované věci ze strany starostky poskytováno ve formě naturálního plnění, ani nebylo doloženo, že by obec byla v situaci, kdy by bylo potřebné, aby obviněná jako starostka vykonávala svoji funkci nepřetržitě. Proto je správný závěr soudů nižších stupňů, že obviněná nejednala v souladu se zájmy obce, ale pouze ve snaze o zajištění svého osobního prospěchu způsobila škodu v celkové výši 78 000 Kč. Navíc výše škody byla určena výrazně ve prospěch obviněné.

10. Státní zástupkyně odmítla i námitku obviněné, že se nemohla dopustit trestného činu, neboť o uzavírání nájemních smluv rozhodovala rada obce. Zdůraznila, že obviněná byla stíhána pro přečin porušení povinnosti při správě cizího majetku podle § 220 odst. 1 tr. zákoníku a povinnost pečovat o majetek obce jí byla obecně jako starostce obce uložena vzhledem k obecnímu majetku. Jestliže obviněná jako nájemce uzavřela s obcí smlouvu nevýhodnou pro obec, porušila tak obecně uloženou povinnost účelně nakládat s obecním majetkem s péčí řádného hospodáře. Jednání obviněné pod bodem II. výroku rozhodnutí soudu pak dokumentuje vztah obviněné k obecnímu majetku.

11. Ze všech uvedených důvodů státní zástupkyně navrhl, aby Nejvyšší soud odmítl dovolání obviněné podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř.

IV. Posouzení důvodnosti dovolání

a) Obecná východiska

č. 54

12. Nejvyšší soud nejprve zjistil, že jsou splněny všechny formální podmínky pro konání dovolacího řízení, a zabýval se otázkou povahy a opodstatněnosti uplatněných námitek ve vztahu k označeným dovolacím důvodům.

13. Obviněná uplatnila dovolací důvody uvedené v § 265b odst. 1 písm. g) a l) tr. ř. Dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř. je naplněn tehdy, pokud bylo rozhodnuto o zamítnutí nebo odmítnutí řádného opravného prostředku proti rozsudku nebo usnesení uvedenému v § 265a odst. 2 písm. a) až g) tr. ř., aniž byly splněny procesní podmínky stanovené zákonem pro takové rozhodnutí nebo přestože byl v řízení mu předcházejícím dán důvod dovolání uvedený v § 265b odst. 1 písm. a) až k) tr. ř. V daném případě obviněná napadla dovoláním usnesení odvolacího soudu, kterým bylo zamítnuto její odvolání, tj. řádný opravný prostředek, podané proti odsuzujícímu rozsudku soudu prvního stupně. Jde tedy o rozhodnutí uvedené v § 265a odst. 2 písm. h) tr. ř., přičemž podle dovolatelky v řízení mu předcházejícím byl dán dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., neboť rozhodnutí soudu prvního stupně spočívá na nesprávném právním posouzení skutku. Podstatou námitek dovolatelky je tak důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř.

14. Dovolání z důvodu uvedeného v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. je možno podat, jestliže rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo na jiném nesprávném hmotněprávním posouzení. Jde tedy o nesprávný výklad a použití norem trestního práva hmotného, případně na něj navazujících hmotněprávních norem jiných právních odvětví. Podstatou je vadné uplatnění příslušných ustanovení hmotného práva na skutkový stav zjištěný soudem prvního a druhého stupně. Dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. je dán zejména tehdy, jestliže skutek, pro který byl obviněný stíhán a odsouzen, vykazuje znaky jiného trestného činu, než jaký v něm spatřovaly soudy nižších stupňů, anebo nenaplníuje znaky žádného trestného činu. Nesprávné právní posouzení skutku může spočívat i v tom, že rozhodná skutková zjištění sice potvrzují spáchání určitého trestného činu, ale soudy nižších stupňů přesto dospěly k závěru, že nejde o trestný čin, ačkoli byly naplněny všechny jeho zákonné znaky. Tento dovolací důvod ovšem nespočívá v případném procesním pochybení soudů nižších stupňů ani v tom, že se dovolatel sice domáhá použití norem hmotného práva, ale na takový skutek, k němuž dospěl vlastní interpretací provedených důkazů, které soudy prvního a druhého stupně vyhodnotily odlišně od názoru dovolatele. Dovolání s poukazem na citovaný důvod nemůže být založeno na námitkách proti tomu, jak soudy hodnotily důkazy, jaká skutková zjištění z nich vyvodily, jak postupovaly při pro-

vádění důkazů, v jakém rozsahu provedly dokazování apod. Dovolání je koncipováno jako mimořádný opravný prostředek, a je tudíž určeno k nápravě pouze závažných právních vad pravomocných rozhodnutí.

b) K námitkám obviněné

č. 54

15. Z dovolání obviněné lze vyvodit její dvě základní výhrady vůči postupu soudů nižších stupňů. Předně obviněná namítla chybnou právní kvalifikaci jejího jednání jako přečinu porušení povinnosti při správě cizího majetku podle § 220 odst. 1 tr. zákoníku, neboť jednání popsané pod bodem I. ve výroku o vině v rozsudku soudu prvního stupně nebylo protiprávní, protože nebyla porušena žádná konkrétní norma týkající se nakládání s obecním majetkem a obec nemusí pronajímat svůj majetek za tržní nájemné. Dále obviněná vytkla, že jako starostka obce při uzavírání předmětné nájemní smlouvy vůbec nefigurovala, vůle obce uzavřít nájemní smlouvu byla tvořena radou obce, kterou navenek zastupoval místostarosta M. Č. Ač to obviněná výslovně neuvedla, týkaly se její námitky vlastně jen skutku popsaného pod bodem I. ve výroku o vině v rozsudku soudu prvního stupně. Tyto námitky lze označit sice za právně relevantní a obsahově odpovídající uplatněným dovolacím důvodům, avšak nikoli za opodstatněné, jak bude rozvedeno níže.

16. Nejvyšší soud nejprve v obecné rovině připomíná, že přečinu porušení povinnosti při správě cizího majetku podle § 220 odst. 1 tr. zákoníku se dopustí ten, kdo poruší podle zákona mu uloženou nebo smluvně převzatou povinnost opatrovat nebo spravovat cizí majetek, a tím jinému způsobí škodu nikoli malou. Z více uvedených alternativních znaků bylo obviněné kladeno za vinu, že porušila podle zákona jí uloženou povinnost spravovat cizí majetek, čímž způsobila škodu nikoli malou.

17. Obviněná zpochybňovala, že by došlo k naplnění znaku jednání spočívajícího v porušení určité konkrétní povinnosti opatrovat nebo spravovat cizí majetek. K tomu se v odborné literatuře i judikatuře zpravidla uvádí, že k porušení povinnosti opatrovat nebo spravovat cizí majetek může dojít především konáním pachatele (aktivní činností), zejména takovými dispozicemi s cizím opatrovaným nebo spravovaným majetkem, při kterých pachatel neobdrží do opatrovaného nebo spravovaného majetku odpovídající protihodnotu, např. když prodá cizí majetek za nepřiměřeně nízkou cenu, nedůvodně zřídí zástavní právo na opatrovaném nebo spravovaném majetku, dlouhodobě a za nepřiměřeně nízký úrok (nebo zcela bezúročně) půjčí tento majetek jiné osobě, nedůvodně daruje či jinak bezplatně převede majetek na jinou osobu, použije opatrovaný nebo spravovaný majetek k nepřiměřeně rizikovým investicím, pronajme tento majetek za nepřiměřeně nízké nájemné atd. K porušení povinnosti opatrovat nebo spravovat cizí majetek může dojít též opomenutím takového konání, k němuž byl pachatel podle

č. 54

okolností a svých poměrů povinen, tj. neodůvodněnou nečinností (§ 112 tr. zákoníku). Toto opomenutí pak může spočívat např. v nevymáhání majetkového plnění od druhé smluvní strany za plnění poskytnuté z opatrovaného nebo spravovaného majetku, v opomenutí úkonů, které by zabránily promlčení pohledávky nebo zániku práva náležejících do opatrovaného nebo spravovaného majetku, v neuplatnění majetkových sankcí vůči jinému subjektu v souvislosti s porušením jeho povinností týkajících se obchodů s tímto majetkem, v nepožadování úroků za půjčku peněz či cenných papírů, v nedostatečné údržbě a opravách spravované nemovitosti, v nezajištění včasné a řádné sklizně úrody atd.

18. V této trestní věci soudy nižších stupňů spatřovaly naplnění znaku jednání v tom, že obviněná vykonávající funkci starostky obce uzavřela jako nájemce společně s již odsouzeným místostarostou M. Č. zastupujícím obec jako pronajímatele smlouvu o nájmu obecního bytu na dobu neurčitou s tím, že výše nájemného byla stanovena na částku 1 000 Kč měsíčně splatnou formou (nepotřebného) naturálního plnění, resp. posléze ve výši 1 500 Kč měsíčně, ač běžné tržní nájemné bylo v té době výrazně vyšší. V tom soudy nižších stupňů oprávněně spatřovaly porušení povinností vyplývajících pro obviněnou jako starostku obce z § 38 odst. 1 zákona o obcích. Spolu s již odsouzeným M. Č. tak obci způsobili škodu ve výši nejméně 78 000 Kč.

19. V obecné rovině Nejvyšší soud souhlasí s tvrzeními obviněné i státní zástupkyně, že obce na jedné straně mají při nakládání se svým majetkem v zásadě shodné postavení jako jakýkoli jiný vlastník, avšak na druhé straně je třeba vnímat, že každá obec je současně subjektem veřejného práva (veřejnoprávní korporací), což odůvodňuje určité specifické zákonné požadavky, které jsou kladeny na obec (resp. fyzické osoby ji zastupující) při nakládání s jejím majetkem. Povinnosti, které musejí obec při dispozicích se svěřeným majetkem splnit, jsou stanoveny především v zákoně o obcích (obecním zřízení). Podle § 38 odst. 1 zákona o obcích musí být majetek obce využíván účelně a hospodárně v souladu s jejími zájmy a úkoly vyplývajících z působnosti vymezené zákonem. Obec je povinna pečovat o zachování a rozvoj svého majetku, vede též účetnictví podle zákona o účetnictví a dbá o řádnou evidenci majetku. Toto ustanovení tedy obsahuje základní povinnosti obcí při hospodaření s jejich majetkem. Obec se musí starat o svůj majetek s péčí řádného hospodáře. Podle § 103 odst. 1 zákona o obcích zastupuje obec navenek starosta obce.

20. Obviněná byla odsouzena za to, že při nakládání s majetkem obce porušila zákonem uloženou povinnost spravovat majetek obce s péčí řádného hospodáře vyplývající z § 38 odst. 1 zákona o obcích, a to uzavřením nevýhodné smlouvy o nájmu bytu, byť vystupovala na straně nájemce. Jak správně uvedly soudy nižších stupňů, obviněná jako starostka fakticky bydlela v obecním bytě zdarma, resp. později za zcela nepřiměřeně nízké nájemné, neboť tvrzená protislužba ve formě hlídání a udržování bytu je běžnou péčí o pronajatý majetek a standardní nehono-

rovanou povinností nájemce. Na takovém nakládání majetku se obviněná podílela i tím, že uzavřela nájemní smlouvu s uvedenými podmínkami, byť vystupovala na straně nájemce, a nikoli obce jako pronajímatele. Současně totiž byla v té době starostkou obce, i když ji při uzavření smlouvy právě nezastupovala, byla si dobře vědoma toho, že jde o nikoli řádné hospodaření s obecním majetkem, na němž se uzavřením smlouvy podílela, a nebýt toho, že je starostkou obce, nebyla by s ní v této podobě taková smlouva uzavřena. Není možno se zbavit odpovědnosti za nesprávné hospodaření se svěřeným majetkem jen tím, že pověří zastupováním obce jinou osobu ji reprezentující a sama formálně bude vystupovat jako spolu-kontrahent. Je zjevné, že smluvní ujednání byla učiněna výrazně ve prospěch obviněné jako starostky a že důvody tvrzené výhodnosti takového ujednání pro obec jsou výlučně zástupné, zčásti dokonce i nepravdivé a nezpůsobilé naplnit možnou odůvodněnou odchylku od povinnosti naložit s obecním majetkem co nejvýhodněji pro obec, tj. dosáhnout v daném případě ceny obvyklé při stanovení nájemného. Důvodný byl v tomto směru i poukaz státní zástupkyně na obdobné užití § 39 odst. 2 zákona o obcích, který stanovuje potřebu zásadně dosáhnout ceny obvyklé při úplatném převodu majetku, ledaže by byla odchylka (náležitě) zdůvodněna. Z toho je evidentní, že obviněná nespravovala majetek obce s péčí řádného hospodáře a v souladu se zájmy obce, ale jednala ryze ve svůj osobní prospěch na úkor obce, které tak způsobila škodu ve výši nejméně 78 000 Kč.

21. Proto je třeba považovat za neopodstatněnou i námitku obviněné, že neexistuje zákonem uložená právní povinnost ukládající představitelům obce uzavírat nájemní smlouvy tak, aby nájemné hrazené nájemcem obci za užívání jejího majetku odpovídalo tržnímu nájemnému. Tuto námitku uplatnila obviněná již ve svém odvolání a odvolací soud se jí náležitě věnoval v odůvodnění svého usnesení, na které je možno odkázat. Shora bylo vysvětleno, že taková povinnost vyplývá z § 38 odst. 1 zákona o obcích, výjimky z této povinnosti musejí být zdůvodněny, a to jiným důležitým zájmem obce. Výslovná úprava tohoto pravidla v § 38 odst. 1 zákona o obcích sice byla zavedena až po činu obviněné, který je jí v tomto řízení kladen za vinu, nicméně takové pravidlo bylo možno dovodit i z první věty § 38 odst. 1 zákona o obcích za předchozí právní úpravy, neboť majetek obce musí být užíván v jejím zájmu a v souladu s jejími úkoly.

22. Jen pro úplnost Nejvyšší soud v této spojitosti upozorňuje, že zpravidla odmítne jako zjevně neopodstatněné takové dovolání, v němž obviněný pouze opakuje tytéž námitky, jimiž se snažil zvrátit již rozhodnutí soudu prvního stupně, pokud se jimi odvolací soud již zabýval a vypořádal se s nimi náležitým a dostačujícím způsobem (viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 2002, sp. zn. 5 Tdo 86/2002, uveřejněné pod č. T 408. ve svazku 17 Souboru rozhodnutí Nejvyššího soudu, který vydávalo Nakladatelství C. H. Beck, Praha 2002).

23. K tomu je možno doplnit, že lze souhlasit se závěry rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 20. 7. 2016, sp. zn. 52 A 32/2016, uveřejněného

pod č. 3491/2016 Sbírky rozhodnutí Nejvyššího správního soudu, na který odkázala obviněná ve svém dovolání. Obec skutečně není povinna při prodeji, resp. pronájmu nemovitého majetku vždy upřednostnit ekonomicky nejvýhodnější nabídku a může v mezích § 38 a § 39 zákona o obcích rozhodnout, že prodá určitou nemovitou věc i za cenu nižší než obsaženou v nejvyšší nabídce reagující na zveřejněný záměr, pokud má za to, že to je v jejím zájmu, resp. v zájmu občanů obce. Takový postup je ovšem nutno odůvodnit, a to způsobem odpovídajícím okolnostem konkrétního případu, přičemž postačí, budou-li důvody rozhodnutí zastupitelstva obce seznatelné z předkládací (důvodové) zprávy k návrhu příslušného usnesení či z rozpravy předcházející přijetí příslušného usnesení.

24. V daném konkrétním případě ovšem soudy nižších stupňů správně neuznaly proklamované zástupné důvody, jež údajně měly naplňovat pojem „zájem obce“ a měly být uznatelnou odchylkou od ceny obvyklé. Takovým důvodem skutečně nemohla být dosažitelnost starostky mimo úřední hodiny, připravenost k odchytu volně pobíhajících zvířat či hlídání a údržba pronajatého majetku. V tomto směru lze odkázat na výstižná odůvodnění rozhodnutí soudů nižších stupňů.

25. Lze tak shrnout, že ani Nejvyšší soud nepovažoval za opodstatněnou námitku obviněné, že v době, kdy zastupitelstvo obce rozhodovalo o tom, že s ní uzavře nájemní smlouvu, neexistoval jiný zájemce o uzavření nájemní smlouvy na předmětný byt ve vlastnictví obce a obec zvolila variantu pro obec výhodnější, když jako starostka měla k dispozici bydlení přímo v obci a občanům obce mohla být k dispozici i mimo úřední hodiny. Předně je třeba uvést, že obec vůbec neusilovala o získání jiného nájemce daného prostoru, neměla tak ani jinou relevantní nabídku. Uplatnění povinnosti nakládat s majetkem obce s péčí řádného hospodáře znamená hodnotit zamýšlenou dispozici z hlediska jejího přínosu obci, tedy její výhodnosti pro obec. Majetková dispozice musí být posuzována z hlediska jejího materiálního (ekonomického, hospodářského) přínosu, který obec z této dispozice získává, tedy zjednodušeně řečeno hodnotou získávaného protiplnění (výší kupní ceny, výší nájemného apod.). Toto výslovně stanoví § 39 odst. 2 zákona o obcích ve vztahu k úplatným převodům majetku v podobě zákazu převádět majetek za cenu nižší, než je cena obvyklá, není-li odchylka zdůvodněna; obdobně to však platí na základě § 38 odst. 1 zákona o obcích pro jakoukoli dispozici s obecním majetkem, např. i pro jeho pronájem. To ale neznamená, že by obec nemohla disponovat se svým majetkem z ekonomického hlediska méně výhodně, než je dispozice s majetkem za nejvyšší dosažitelnou cenu. Cena je totiž pouze prvotním hlediskem pro posouzení dispozice. Neméně důležitým kritériem je zákonem předvídané plnění úkolů obce a dosahování jejích zájmů. Obec tedy může disponovat majetkem i ekonomicky méně výhodně, je-li taková dispozice obhajitelná jiným důležitým zájmem obce (resp. „důvody hodnými zvláštního zřetele“, jak uváděla státní zástupkyně). Příkladem může být pronájem za nižší než v místě obvyklé nájemné, pokud se nájemce zaváže provozovat v pronajatém prostoru namísto herny prodejnu potra-

vin, školku, popřípadě jiné obecně prospěšné zařízení. Tyto „mimoekonomické“ důvody však musí být reálně dány a obec s nimi musí počítat již při rozhodování o uzavření smlouvy. Nelze tedy odůvodnit dosažení méně výhodného protiplnění zjevně nesmyslnými důvody nebo postupovat zcela libovolně a uzavírat méně výhodné smlouvy bez jakéhokoli zdůvodnění, jak správně uvedla i státní zástupkyně ve svém vyjádření k dovolání obviněné. Důvody uváděné obviněnou však nejsou způsobitelné naplnit tyto výjimky, jak bylo rozvedeno shora.

26. Za opodstatněnou nepovažuje Nejvyšší soud ani další námitku obviněné, že se nemohla dopustit porušení povinnosti při správě cizího majetku, neboť o uzavírání nájemních smluv podle § 102 odst. 2 písm. m) zákona o obcích, ve znění účinném do 30. 6. 2016, rozhodovala rada obce. Zákonem č. 106/2016 Sb. bylo s účinností od 1. 7. 2016 uvedené ustanovení novelizováno tak, že se převedla původně vyhrazená pravomoc rady obce rozhodovat o nájemních smlouvách a smlouvách o výpůjčce do pravomoci nevyhrazené, příslušnost rady tak sice byla zachována, ovšem současně se umožnilo zastupitelstvu obce, aby na sebe vztáhlo rozhodování v případech významnějších nájmu či pachtů – § 102 odst. 3 a § 84 odst. 4 zákona o obcích. Podle tehdy platného a účinného § 102 odst. 2 písm. m) zákona o obcích (ve znění účinném do 30. 6. 2016) bylo radě obce vyhrazeno právo rozhodovat o uzavírání nájemních smluv a smluv o výpůjčce; tuto působnost může rada obce svěřit příslušnému odboru obecního úřadu nebo příspěvkové organizaci obce zcela nebo zčásti. Rozhodnutí tohoto obecního orgánu je tedy nezbytnou podmínkou pro platné uzavření smlouvy, jak vyplývá z § 41 odst. 2 zákona o obcích, podle něhož jsou právní jednání, která vyžadují schválení zastupitelstva obce, popřípadě rady obce, bez tohoto schválení od počátku neplatná. Podle § 103 odst. 1 zákona o obcích zastupuje obec navenek starosta. Starosta je čelným představitelem a monokratickým orgánem obce, voleným zastupitelstvem obce z řad jeho členů, je oprávněn jménem obce mimo jiné i uzavřít smlouvu (předem schválenou k tomu příslušným obecním orgánem). To znamená, že starosta obce nebo jiná osoba může smlouvu uzavřít, tj. projevit předem utvořenou vůli obce navenek, a to až po schválení smlouvy příslušným orgánem. V tomto případě zastupitelstvo obce N. V. dne 8. 12. 2008 usnesením č. 18/2008 pověřilo místostarostu M. Č. k podpisu nájemní smlouvy s obviněnou. To ovšem současně neznamená, že by obviněná jako starostka se vyvinila tím, že chybně a protiprávní nakládání s majetkem obce bylo předtím schváleno radou obce, neboť ona byla současně druhou smluvní stranou, která mohla snadno zabránit takovému protiprávnímu nakládání s majetkem obce tím, že by nepřistoupila na nabídnutou smlouvu, a to i v případě, kdyby sama nesouhlasila s rozhodnutím rady obce. To se však nestalo, naopak celý smysl konání obviněné i členů rady obce byl, aby se obviněné dostalo na úkor obce profitu v podobě původně bezplatného, resp. posléze nepřiměřeně levného užívání obecního majetku, ač pro takové nehospodárné

nakládání s majetkem nebyl vážný důležitý důvod, který by mohl převážit ekonomické zájmy obce.

27. Nejvyšší soud proto považuje rozhodnutí soudů nižších stupňů v naznačených směrech za správná, naopak námitky obviněné za zjevně neopodstatněné.

č. 54**V.****Závěrečné shrnutí**

28. Na podkladě všech popsanych skutečností dospěl Nejvyšší soud k závěru, že dovolání obviněné J. P. je zjevně neopodstatněné, jak bylo rozvedeno shora. Proto Nejvyšší soud podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl dovolání obviněné, aniž by věcně přezkoumával zákonnost a odůvodněnost napadeného rozhodnutí a správnost řízení, které mu předcházelo.

29. Protože Nejvyšší soud rozhodl o odmítnutí dovolání podle § 265i tr. ř., mohl tak učinit v neveřejném zasedání podle § 265r odst. 1 písm. a) tr. ř.

ROZHODNUTÍ
VE VĚCECH OBČANSKOPRÁVNÍCH,
OBCHODNÍCH A SPRÁVNÍCH

Č. 120

č. 120

Poplatky soudní, Lhůty

§ 9 odst. 1, 2 zákona č. 549/1991 Sb., § 13 odst. 1 zákona č. 549/1991 Sb., § 55 o. s. ř.

Nesplnil-li poplatník řádně svou poplatkovou povinnost již při podání žaloby, odvolání nebo dovolání (§ 4 odst. 1 a § 7 odst. 1 zákona č. 549/1991 Sb.), a soud ho proto musel vyzvat k zaplacení soudního poplatku ve lhůtě, kterou mu určil (§ 9 odst. 1, 2 zákona č. 549/1991 Sb.), je lhůta zachována, jen je-li předepsaná částka, ať už v kolkových známkách, v hotovosti v pokladně, či na bankovním účtu, nejpozději poslední den lhůty v dispozici příslušného soudu.

(Usnesení velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 10. 4. 2019, sp. zn. 31 Cdo 3042/2018, ECLI:CZ:NS:2019:31.CDO.3042.2018.1)

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalované proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 15. 5. 2018, sp. zn. 72 Co 157/2018.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Obvodní soud pro Prahu 4 (soud prvního stupně) rozsudkem ze dne 11. 10. 2017, č. j. 8 C 126/2016-85, uložil žalované, aby zaplatila žalobci částku 69 107 Kč a náklady řízení ve výši 35 979,50 Kč, to vše do tří dnů od právní moci rozsudku.
2. Proti rozsudku soudu prvního stupně podala žalovaná 24. 11. 2017 odvolání. Protože spolu s odvoláním nezaplatila soudní poplatek, vyzval ji soud prvního stupně usnesením ze dne 4. 12. 2017, č. j. 8 C 126/2016-94, aby do 15 dnů od doručení usnesení zaplatila poplatek za odvolání ve výši 3 456 Kč, a to v kolkách na připojení tiskopise, nebo na (tam specifikovaný) bankovní účet. Zároveň ji poučil, že nebude-li poplatek ve stanovené lhůtě zaplacen, bude odvolací řízení zastaveno.
3. Usnesení bylo žalované doručeno 5. 12. 2017, posledním dnem lhůty k zaplacení soudního poplatku za odvolání tak byla středa 20. 12. 2017. Žalovaná zaplatila poplatek jednak převodem z účtu, platba byla připsána na účet soudu

prvního stupně dne 21. 12. 2017, a zároveň i v kolcích nalepených na jejím podání (nikoliv na tiskopise soudu) podaném na poště 20. 12. 2017, které bylo doručeno soudu prvního stupně 27. 12. 2017.

č. 120

4. Podáním ze dne 3. 1. 2018 poukázala žalovaná na duplicitní zaplacení soudního poplatku z odvolání, když na základě usnesení soudu uhradila poplatek bankovním převodem a zároveň nedopatřením i v kolcích, a požádala, aby jí byl „duplicitní poplatek“ vrácen. Soud prvního stupně usnesením ze dne 16. 1. 2018, č. j. 8 C 126/2016-113, rozhodl o vrácení poplatku 3 456 Kč žalované.

5. Usnesením ze dne 12. 2. 2018, č. j. 8 C 126/2016-117, soud prvního stupně zastavil odvolací řízení a rozhodl o nákladech řízení, neboť žalovaná soudní poplatek splatný zároveň s podáním odvolání řádně a včas nezaplatila. Soud ji vyzval, aby poplatek zaplatila ve lhůtě 15 dnů od doručení usnesení. Žalovaná uhradila poplatek až 21. 12. 2017, ačkoliv posledním dnem lhůty byl 20. 12. 2017, proto soud podle § 9 odst. 1 zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění zákona č. 296/2017 Sb., účinném od 30. 9. 2017 (čl. II bod 2 části první zákona č. 296/2017 Sb.), dále též jen „zákon č. 549/1991 Sb.“, odvolací řízení zastavil.

6. K odvolání žalované Městský soud v Praze (odvolací soud) usnesením ze dne 15. 5. 2018, č. j. 72 Co 157/2018-131, usnesení soudu prvního stupně potvrdil a rozhodl o nákladech odvolacího řízení. Závěr soudu prvního stupně, že žalovaná nezaplatila soudní poplatek z odvolání včas (ve lhůtě stanovené ve výzvě soudu), považoval za správný. Soudem určená lhůta k zaplacení uplynula dne 20. 12. 2017, na účet soudu byl soudní poplatek od žalované připsán 21. 12. 2017 a její podání s vylepenými kolkovými známkami bylo soudu doručeno až 27. 12. 2017. Měl za to, že žalovaná zřejmě nesprávně vychází z toho, že lhůta stanovená podle § 9 odst. 1 zákona č. 549/1991 Sb. je lhůtou procesní, ačkoliv jde o „lhůtu zákonnou“. Zdůraznil, že podle § 166 odst. 1 písm. a) zákona č. 280/2009 Sb., daňový řád, ve znění pozdějších předpisů, dále též jen „daňový řád“ (podle něhož se postupuje při správě placení poplatků – viz § 13 odst. 2 zákona č. 549/1991 Sb.), se za den platby považuje u platby, která byla provedena poskytovatelem platebních služeb nebo provozovatelem poštovních služeb, den, kdy byla připsána na účet správce daně (v dané věci na účet soudu prvního stupně). Je-li lhůta pro zaplacení poplatku podle § 9 odst. 1 zákona č. 549/1991 Sb. „lhůtou zákonnou“, není tedy pro zaplacení poplatku podstatné, kdy poplatník dal pokyn k jeho zaplacení, ale kdy byla peněžní částka představující poplatek připsána na účet soudu (poukázal přitom na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. 11. 2016, sp. zn. 32 Cdo 3616/2016). Uzavřel, že i když daňový řád neřeší, který den je třeba považovat za den platby provedené v kolcích, není i v tomto případě z hlediska splnění poplatkové povinnosti rozhodné, kdy účastník odevzdal formulář s vylepenými známkami orgánu, který měl povinnost jej doručit, ale kdy se poplatek zaplacený v kolcích dostal do faktické dispozice soudu jako příjemce.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

č. 120

7. Proti usnesení odvolacího soudu podala žalovaná dovolání. Měla za to, že je přípustné, neboť odvolací soud se odchýlil od ustálené praxe dovolacího a ústavního soudu. Namítala, že soudní poplatek zaplatila v kolcích poslední den lhůty stanovené soudem prvního stupně k jeho zaplacení. Vytýkala odvolacímu soudu, že řízení zatížil vadou, ve vztahu k čemuž poukázala na nálezy Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 238/99, sp. zn. II. ÚS 177/2000 a sp. zn. II. ÚS 377/2000, které – byť se týkaly poplatků ve správním soudnictví – dopadají i na projednávanou věc. Zdůraznila, že § 9 odst. 1 zákona č. 549/1991 Sb. upravuje sankci vůči nečinnému poplatníku, tedy poplatníku, který nesplnil poplatkovou povinnost, ona se však poplatkové povinnosti nevyhýbala. Výklad odvolacího soudu porušuje její právo na spravedlivý proces, vyplývající z čl. 36 Listiny základních práv a svobod, rozhodnutí odvolacího soudu je také překvapivé. Navrhla, aby dovolací soud zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

8. Žalobce ve vyjádření k dovolání namítal, že dovolání není přípustné, neboť v souvislosti s novelou zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, provedenou zákonem č. 296/2017 Sb., již není přípustné dovolání proti rozhodnutím odvolacího soudu, kterými bylo rozhodnuto o návrhu na osvobození od soudních poplatků a o povinnosti zaplatit soudní poplatek. Kromě toho z rozhodovací činnosti Ústavního soudu vyplývá, že soudní poplatek, ať již zaplacený kolkovými známkami, v hotovosti na pokladně, nebo na účet, musí být v poslední den lhůty k jeho zaplacení v dispozici příslušného soudu. Navrhl, aby dovolání bylo odmítnuto.

III.

Přípustnost dovolání

9. Tříčlenný senát číslo 22, který měl podle rozvrhu práce Nejvyššího soudu dovolání projednat a rozhodnout o něm, dospěl při výkladu povahy lhůty k zaplacení soudního poplatku k právnímu názoru odlišnému od toho, který byl vyjádřen v usnesení sp. zn. 32 Cdo 3616/2016. V něm Nejvyšší soud formuloval a odůvodnil závěr, že lhůta uvedená v § 9 zákona č. 549/1991 Sb. je lhůtou zákonnou, nejde o procesní lhůtu pro podání účastníka, kde postačí poslední den lhůty předat podání doručujícímu orgánu. Senát č. 22 byl naproti tomu názoru, že jde o lhůtu procesní, neboť zaplacení poplatku je nejen významnou skutečností v oblasti poplatkového, resp. daňového práva, ale je i významnou právní skutečností občanského práva procesního, spočívající v jednání jeho subjektu – účastníka řízení vůči soudu, a je tak procesním úkonem. Měl za to, že ve vztahu

k pokračování řízení jasně převládá procesní význam zaplacení či nezaplacení poplatku, a proto lhůta k provedení úkonu, na kterém záleží, zda v řízení bude soud pokračovat, či nikoliv, je tak nutně lhůtou procesní.

č. 120

10. Tříčlenný senát číslo 22 proto rozhodl o postoupení věci podle § 20 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, k rozhodnutí velkému senátu občanskoprávního a obchodního kolegia (dále jen „velký senát“). Velký senát věc projednal a rozhodl o ní v souladu s § 19 a § 20 odst. 1 uvedeného zákona.

11. Dovolání podané včas, subjektem k tomu oprávněným – účastníci řízení (§ 240 odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, dále též jen „o. s. ř.“), za splnění podmínky zastoupení advokátem (§ 241 odst. 1 a 4 o. s. ř.), proti rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, je podle § 237 o. s. ř. přípustné, neboť má být posouzena otázka povahy lhůty k zaplacení soudního poplatku. Usnesení odvolacího soudu, kterým potvrdil rozhodnutí soudu prvního stupně o zastavení řízení pro nezaplacení soudního poplatku podle § 9 odst. 1, 2 zákona č. 549/1991 Sb., není usnesením, jímž bylo rozhodnuto o návrhu na osvobození od soudního poplatku nebo o povinnosti zaplatit soudní poplatek, nevztahuje se tak na něj omezení přípustnosti dovolání stanovené v § 238 odst. 1 písm. i) o. s. ř.

IV.**Důvodnost dovolání**

12. Poplatková povinnost podle § 4 odst. 1 zákona č. 549/1991 Sb. vzniká mj. podáním žaloby, odvolání nebo dovolání; se vznikem poplatkové povinnosti nastává i splatnost poplatku (§ 7 odst. 1 zákona č. 549/1991 Sb.). Pro případ, kdy poplatník svou poplatkovou povinnost nesplní již při podání žaloby (odvolání, dovolání), může tak učinit v dodatečné lhůtě. Podle § 9 odst. 1, 2 zákona č. 549/1991 Sb., nebyl-li soudní poplatek zaplacen, soud vyzve poplatníka k jeho úhradě a stanoví mu lhůtu, po jejímž uplynutí řízení zastaví (nejde-li o některou z výjimek, kdy soud může jednat a rozhodnout i bez zaplacení soudního poplatku); k zaplacení poplatku po této lhůtě již nemůže přihlídnout [před novelou zákona č. 549/1991 Sb. provedenou zákonem č. 296/2017 Sb. k 30. 9. 2017 měl poplatník k dispozici ještě další (třetí) lhůtu k zaplacení poplatku, neboť věta, podle níž se k zaplacení poplatku po marném uplynutí lhůty nepřihlíží, byla do § 9 odst. 1 přidána až touto novelou a v odst. 7 bylo předtím stanoveno, že zaplatí-li poplatník poplatek dříve než usnesení o zastavení řízení (pro nezaplacení poplatku) nabude právní moci, soud toto usnesení zruší].

13. Zaplacení soudního poplatku je tedy zpravidla podle zákona č. 549/1991 Sb. nutným předpokladem pro pokračování řízení po podání žaloby (odvolání,

dovolání). Přestože (ne)zaplacení soudního poplatku má tak nesporně i procesněprávní důsledky, není (ne)zaplacení poplatku procesním úkonem.

14. Právní teorie (viz např. WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kol. Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges 2018, s. 35, 173 a násl.) chápe procesní úkony jako úkony, kterými dochází ke vzniku, změně či zániku procesněprávního vztahu, tedy úkony, z nichž se skládá procesní činnost subjektů řízení.

15. Zaplacením soudního poplatku nedochází k dispozici s řízením či jeho předmětem, nejde o procesněprávní povinnost, která by byla upravena procesními předpisy (ostatně část teorie má za to, že zaplacení soudního poplatku není ani procesní podmínkou řízení, ale jde jen o požadavek mimoprocesní, fiskální povahy – viz tamtéž str. 219).

16. Placení soudního poplatku je upraveno zákonem č. 549/1991 Sb., soud ve věcech poplatků rozhoduje podle občanského soudního řádu, pokud nestanoví tento zákon jinak (§ 13 odst. 1); při správě placení poplatků se postupuje podle daňového řádu, pokud nestanoví tento zákon jinak (odst. 2) a soudní poplatky se při jejich správě považují za daň [§ 2 odst. 3 písm. b) daňového řádu]; soud je tak při výběru soudních poplatků v postavení správce daně. Není-li (ne)zaplacení soudního poplatku procesním úkonem, nemůže být lhůta k jeho zaplacení podle § 9 odst. 1, 2 zákona č. 549/1991 Sb. lhůtou procesní ve smyslu § 55 o. s. ř. Lhůta podle § 9 odst. 1, 2 (dříve odst. 7) zákona č. 549/1991 Sb. je založena přímo tímto zákonem, a má tak charakter jiný. K obdobným závěrům dospěl v řadě svých rozhodnutí i Ústavní soud (viz např. usnesení ze dne 25. 9. 2008, sp. zn. III. ÚS 1730/08, ze dne 12. 2. 2009, sp. zn. II. ÚS 26/09, ze dne 9. 6. 2009, sp. zn. IV. ÚS 1156/09, ze dne 27. 3. 2013, sp. zn. I. ÚS 1831/12, ze dne 29. 10. 2013, sp. zn. I. ÚS 3931/12, ze dne 23. 3. 2016, sp. zn. III. ÚS 2865/15).

17. Zákon o soudních poplatcích ani o. s. ř. výslovně neupravují, kterým okamžikem je soudní poplatek zaplacen; proto je třeba podle § 13 odst. 2 zákona č. 549/1991 Sb. postupovat podle daňového řádu.

18. Za den platby se podle § 166 odst. 1 písm. a) daňového řádu považuje u platby, která byla prováděna poskytovatelem platebních služeb nebo provozovatelem poštovních služeb, den, kdy byla připsána na účet správce daně, b) u platby prováděné v hotovosti u správce daně den, kdy úřední osoba platbu převzala.

19. Je-li tedy soudní poplatek placen bezhotovostním převodem, splní poplatník poplatkovou povinnost až okamžikem, kdy byla platba připsána na účet příslušného soudu. Ke stejnému závěru dospěla i soudní praxe (srovnej např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2017, sp. zn. 29 Cdo 2635/2016, usnesení sp. zn. 32 Cdo 3616/2016, výše citovaná usnesení Ústavního soudu, rozsudky Nejvyššího správního soudu ze dne 12. 4. 2012, sp. zn. 9 Afs 7/2012, ze dne 15. 6. 2016, sp. zn. 4 Afs 30/2016). Rovněž zaplacením soudního poplatku

v hotovosti (na pokladně soudu) splní poplatník svou poplatkovou povinnost dnem, kdy platbu u soudu učiní [nález Ústavního soudu ze dne 1. 6. 1998, sp. zn. II. ÚS 310/97 (Sbírka nálezů a usnesení Ústavního soudu č. 61 ročník 2011)].

č. 120

20. Daňový řád neupravuje okamžik zaplacení soudního poplatku kolkovými známkami, jimiž lze platit poplatky, které nejsou vyšší než 5 000 Kč [§ 8 odst. 4 věty první před středníkem zákona č. 549/1991 Sb.; § 163 odst. 3 písm. c) daňový řád]. Není-li však lhůta k zaplacení soudního poplatku stanovená podle § 9 odst. 1, 2 zákona č. 549/1991 Sb. lhůtou procesní, pak i při placení kolkovými známkami (které jsou ekvivalentem peněz, ceninou sloužící k platbě soudních poplatků) se musí uhrazený soudní poplatek touto formou dostat nejpozději poslední den lhůty do dispozice soudu; nepostačí, je-li podání obsahující kolkové známky poslední den lhůty odevzdáno orgánu, který má povinnost je doručit (stejně viz např. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 28. 3. 2018, sp. zn. 8 Afs 37/2018, výše citovaná rozhodnutí Ústavního soudu). Ostatně jak ve veřejném, tak soukromém právu (§ 1957 o. z.) zásadně platí, že peněžitý dluh je splněn, až když se plnění dostane věřiteli, a k prolomení této zásady není u placení soudního poplatku kolkovými známkami důvod.

21. Lze tak uzavřít, že nesplnil-li poplatník řádně svou poplatkovou povinnost již při podání žaloby, odvolání nebo dovolání (§ 4 odst. 1 a § 7 odst. 1 zákona č. 549/1991 Sb.), a soud ho proto musel vyzvat k jeho zaplacení ve lhůtě, kterou mu určil (§ 9 odst. 1, 2 zákona č. 549/1991 Sb.), je lhůta zachována, jen když předepsaná částka – ať už v kolkových známkách, v hotovosti v pokladně, či na bankovním účtu – je nejpozději v poslední den lhůty v dispozici příslušného soudu; nepostačí, je-li podání obsahující soudní poplatek poslední den lhůty odevzdáno orgánu, který má povinnost je doručit. Nestane-li se tak, soud řízení (nejde-li o některou z výjimek stanovených v zákoně č. 549/1991 Sb.) zastaví. Ústavní soud pak v řadě svých rozhodnutí (srovnej např. usnesení ze dne 20. 6. 2018, sp. zn. I. ÚS 1335/18, ze dne 26. 6. 2018, sp. zn. I. ÚS 1680/18) zdůraznil, že již samotná povinnost soudů vyzvat poplatníka k úhradě splatného soudního poplatku je do jisté míry beneficiem, jelikož poplatková povinnost je jednoznačně určena zákonem a poplatníkovi v zásadě nic nebrání, aby ji řádně splnil již při podání žaloby. Pokud tak neučiní, a dokonce tak neučiní ani v dodatečně (náhradní) propadlé lhůtě poskytnuté soudem, je zastavení řízení logickým a ústavně konformním důsledkem jeho pasivity.

22. Velký senát proto neshledal důvod k odchýlení se od závěru, že lhůta k zaplacení soudního poplatku podle § 9 zákona č. 549/1991 Sb. není lhůtou procesní, k němuž dospěl Nejvyšší soud v usnesení sp. zn. 32 Cdo 3616/2016; ze stejného závěru vychází i rozhodovací praxe Ústavního soudu a Nejvyššího správního soudu.

23. Dovolatelka sice vytýká odvolacímu soudu, že jeho rozhodnutí je nepřezkoumatelné a překvapivé, svou výtku však nijak nekonkretizuje. Těmito

vadami ostatně ani řízení postiženo není. Odůvodnění napadeného usnesení má všechny náležitosti stanovené v § 157 odst. 1, 2 o. s. ř. a je patrné, že nebránilo dovolatelce v uplatnění jejích práv; již z tohoto důvodu tak nelze napadené rozhodnutí považovat za nepřezkoumatelné (srov. důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 25. 6. 2013, sp. zn. 29 Cdo 2543/2011, uveřejněného pod č. 100/2013 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek). Rozhodnutí odvolacího soudu nemůže být pro dovolatelku překvapivým, již proto, že soudy rozhodovaly na základě nesporného skutkového stavu, odvolací soud přisvědčil závěru soudu prvního stupně o opožděném zaplacení soudního poplatku, pouze tento závěr blíže – s přihlédnutím k odvolacím námitkám žalované – odůvodnil (viz např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2012, sp. zn. 29 Cdo 300/2010, uveřejněný pod č. 32/2013 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

24. Namítá-li dovolatelka, že výzva k zaplacení soudního poplatku byla zaslána jen jejímu právnímu zástupci, a soud tak zatížil řízení vadou ve smyslu jí citovaných rozhodnutí Ústavního soudu, přehlíží, že tato rozhodnutí byla překonána nálezem Ústavního soudu ze dne 13. 11. 2007, sp. zn. Pl. ÚS 2/07 (uveřejněném ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu pod č. 193, ročník 2007), na nějž navázala řada dalších rozhodnutí Ústavního soudu – např. usnesení ze dne 15. 1. 2014, sp. zn. IV. ÚS 3182/13, ze dne 28. 1. 2004, sp. zn. II. ÚS 671/02. Podle nyní ustálené soudní praxe není usnesení s výzvou k zaplacení soudního poplatku třeba doručovat též účastníku do vlastních rukou a není mu upíráno právo na spravedlivý proces a na přístup k soudu, pokud je výzva k zaplacení soudního poplatku doručena jen jeho právnímu zástupci s procesní plnou mocí.

25. Usnesení odvolacího soudu je tedy z pohledu uplatněných dovolacích námitek věcně správné, Nejvyšší soud – aniž ve věci nařídil jednání (§ 243a odst. 1 o. s. ř.) – proto dovolání jako nedůvodné zamítl [§ 243d písm. a) o. s. ř.].

Č. 121

č. 121

Poplatky soudní

§ 4 zákona č. 549/1991 Sb., § 7 odst. 1 zákona č. 549/1991 Sb., § 9 odst. 1 zákona č. 549/1991 Sb., § 9 odst. 4 písm. a) zákona č. 549/1991 Sb., § 9 odst. 6 zákona č. 549/1991 Sb., § 13 odst. 1 zákona č. 549/1991 Sb. ve znění do 31. 12. 2010, § 13 odst. 2 zákona č. 549/1991 Sb. ve znění do 28. 12. 2014, § 148 zákona č. 280/2009 Sb. ve znění do 31. 12. 2014

Povinnost zaplatit soudní poplatek, který byl splatný společně s podáním žaloby nebo odvolání, ale který nebyl uhrazen a soud již začal jednat ve věci samé, aniž by poplatníka k úhradě soudního poplatku vyzval, nelze podle zákona č. 549/1991 Sb., ve znění účinném od 1. 1. 2011, uložit po uplynutí 3 let od právní moci rozhodnutí, kterým bylo řízení skončeno.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 2. 2018, sp. zn. 30 Cdo 2867/2016, ECLI:CZ:NS:2018:30.CDO.2867.2016.3)

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalobkyně proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 24. 11. 2015, sp. zn. 72 Co 387/2015.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Žalobou „na náhradu škody způsobené při výkonu veřejné moci dle zákona č. 82/1998 Sb.“ podanou dne 26. 5. 2010 se žalobkyně (společnost s ručením omezeným) domáhala na žalované (České republice) zaplacení částky 17 470 606,44 Kč s příslušenstvím jako náhrady škody, která jí měla vzniknout nesprávným úředním postupem spočívajícím v tom, že Ministerstvo financí neschválilo kupní smlouvu o převodu nemovitosti uzavřenou mezi žalovanou, jako prodávající, a žalobkyní, respektive právním předchůdcem žalobkyně, jako kupující, a to v důsledku chyb způsobených žalovanou při zpracování textu smlouvy. Schválení Ministerstvem financí bylo přitom obligatorní podmínkou platnosti kupní smlouvy.

2. Obvodní soud pro Prahu 10 rozsudkem ze dne 24. 11. 2011, č. j. 21 C 173/2010-40, zamítl žalobu o zaplacení částky 17 470 606,44 Kč s příslušenstvím (výrok I) a rozhodl, že žádná z účastnic nemá právo na náhradu nákladů řízení (výrok II). Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 16. 5. 2012, č. j. 72 Co

125/2012-54, potvrdil rozsudek soudu prvního stupně (výrok I rozsudku odvolacího soudu) a rozhodl, že žádná z účastnic nemá právo na náhradu nákladů odvolacího řízení (výrok II rozsudku odvolacího soudu).

3. Soudy obou stupňů dospěly k závěru, že škoda vzniklá v důsledku postupů a rozhodování při hospodaření s majetkem státu není škodou způsobenou při výkonu veřejné moci. Rozhodování Ministerstva financí o udělení souhlasu ke kupní smlouvě je výrazem vůle státu jako vlastníka věci vůči nabyvateli. Vznikne-li v těchto souvislostech z neplatného právního úkonu škoda, pak za ni stát odpovídá podle obecných ustanovení občanského zákoníku.

4. S ohledem na to, že takové řízení nepodléhá, na rozdíl od řízení ve věcech na náhradu škody nebo újmy způsobené při výkonu veřejné moci, osvobození od soudních poplatků, Obvodní soud pro Prahu 10 jako soud prvního stupně usnesením ze dne 5. 11. 2014, č. j. 21 C 173/2010-82, uložil žalobkyni zaplatit soudní poplatek za žalobu ve výši 698 830 Kč a soudní poplatek za odvolání ve výši 873 530 Kč. Městský soud v Praze jako soud odvolací napadeným usnesením ze dne 24. 11. 2015, č. j. 72 Co 387/2015-103, usnesení soudu prvního stupně potvrdil.

5. Žalobkyně následně podáním ze dne 7. 12. 2015 požádala o osvobození od soudních poplatků. Usnesením soudu prvního stupně ze dne 29. 1. 2016, č. j. 21 C 173/2010-192, byla žádost žalobkyně o osvobození od soudních poplatků za řízení před pravomocným rozhodnutím ve věci samé (o osvobození od soudního poplatku za podání žaloby a za odvolání žalobkyně ze dne 16. 1. 2012) zamítnuta. Odvolací soud svým usnesením ze dne 27. 5. 2016, č. j. 72 Co 137/2016-202, usnesení soudu prvního stupně potvrdil. Uvedené usnesení odvolacího soudu nabylo právní moci dne 1. 6. 2016.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

6. Usnesení odvolacího soudu potvrzující uložení povinnosti zaplatit soudní poplatek napadla žalobkyně v plném rozsahu dovoláním, ve kterém namítá nesprávné právní posouzení věci.

7. Žalobkyně v dovolání klade otázku, zda je soud oprávněn libovolně a bez souhlasu žalobce měnit předmět sporu, respektive rozhodovat o základu sporu na základě jiného titulu, než který byl žalobcem uplatněn, a přesunout tím řízení z kategorie řízení osvobozených od soudního poplatku do kategorie řízení zpoplatněných. Žalobkyně je přesvědčena, že soudy obou stupňů porušily tzv. dispoziční zásadu žalobce tím, že nerespektovaly úkon žalobkyně, jímž vymezila předmět řízení. V souvislosti s překvalifikací předmětu sporu žalobkyně namítá, že nebyla soudem poučena o tom, že tento hodlá posoudit kategorii řízení jinak, a neumožnil jí tak na vzniklou situaci reagovat, což považuje za nesprávný

č. 121

postup soudu. Žalobkyně se dále v dovolání táže, zda je možné vyzvat poplatníka k úhradě soudního poplatku za žalobu a za podání odvolání až po pravomocném skončení řízení, a pokud ano, v jaké lhůtě se nárok na úhradu soudního poplatku promlčuje. O uložení poplatkové povinnosti je podle názoru žalobkyně možné rozhodnout nejpozději v rozhodnutí, jímž se řízení končí, přičemž v této věci došlo k vyměření soudního poplatku až dva roky po právní moci rozsudku odvolacího soudu. Podle žalobkyně jde proto o retroaktivitu, a dodává, že kdyby věděla, že soud má v úmyslu posoudit řízení jinak, než jak je sama vymezila, a v důsledku toho řízení zpoplatnit, pak by pravděpodobně vůbec nepodávala odvolání proti rozsudku soudu prvního stupně. Položené otázky přitom podle žalobkyně nebyly dosud v judikatuře Nejvyššího soudu řešeny. Žalobkyně na základě uvedeného nesouhlasí s posouzením věci odvolacím soudem, a proto navrhuje, aby dovolací soud napadené usnesení změnil tak, že se usnesení soudu prvního stupně zrušuje, nebo aby napadené usnesení zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k novému řízení.

8. Žalovaná se k dovolání nevyjádřila.

III.

Přípustnost dovolání

9. Nejvyšší soud v dovolacím řízení postupoval a o dovolání rozhodl podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném od 1. 1. 2013 do 31. 12. 2013 (viz čl. II bod 7 zákona č. 404/2012 Sb. a čl. II bod 2 zákona č. 293/2013 Sb.), dále jen „o. s. ř.“.

10. Dovolání bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou, za splnění podmínky § 241 odst. 1 o. s. ř. a obsahovalo náležitosti vyžadované § 241a odst. 2 o. s. ř. Nejvyšší soud se proto dále zabýval přípustností dovolání.

11. Podle § 236 odst. 1 o. s. ř. lze dovoláním napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, jestliže to zákon připouští.

12. Podle § 237 o. s. ř., není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak.

13. Otázka žalobkyně, zda je soud oprávněn libovolně (bez souhlasu žalobkyně) měnit předmět sporu, respektive rozhodovat o základu sporu na základě jiného právního posouzení, než které bylo žalobkyní uplatněno, a „přesunout tím řízení z kategorie řízení osvobozených od soudních poplatků do kategorie řízení zpoplatněných“, nemůže založit přípustnost dovolání podle § 237 o. s. ř., když se

odvolací soud při jejím řešení přidržel názoru přijatého v judikatuře Nejvyššího soudu, a to, že právní kvalifikace je věcí soudu. Pokud odvolací soud rozhodoval o nároku na plnění na základě skutkových zjištění umožňujících podřadit uplatněný nárok po právní stránce pod jinou hmotněprávní normu, než jak ji žalobkyně uvedla v žalobě, bylo povinností soudu podle příslušných ustanovení věc posoudit a o nároku rozhodnout, a to bez ohledu na to, jaký právní důvod požadovaného plnění uvedla žalobkyně (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 7. 2014, sp. zn. 33 Cdo 1398/2014, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 10. 2011, sp. zn. 31 Cdo 678/2009, uveřejněný pod číslem 27/2012 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, a rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 7. 2003, sp. zn. 25 Cdo 1934/2001, uveřejněný pod č. 78/2004 Sb. rozh. obč.).

14. Přípustnost dovolání podle § 237 o. s. ř. nemůže založit ani námitka žalobkyně, že soud měl povinnost žalobkyni poučit o jiné právní kvalifikaci sporu a umožnit jí tak na vzniklou situaci reagovat, když tato námitka vychází z přesvědčení, že se daného poučení žalobkyni nedostalo, přičemž opak je pravdou. Na vyřešení dané otázky (zda se žalobkyni mělo poučení dostat) proto rozhodnutí odvolacího soudu ve smyslu § 237 o. s. ř. nespočívá. Při nařízeném jednání před soudem prvního stupně dne 7. 7. 2011 (protokol o jednání na č. l. 29 a násl.) byl čten obsah rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2007, sp. zn. 25 Cdo 312/2005, uveřejněného pod č. 14/2008 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, podle něhož mimo jiné nakládání státu se státním majetkem není výkonem veřejné moci. Zástupce žalobkyně si nato dle protokolu o jednání vyžádal lhůtu, aby mohl reagovat na citované rozhodnutí, a to tak, že buď žalobu vezme zpět, anebo sdělí svůj právní názor k věci. V podání ze dne 18. 7. 2011, jež žalobkyně soudu předložila prostřednictvím svého právního zástupce, žalobkyně uvedla, že kupní smlouva uzavíraná mezi žalovanou a právním předchůdcem žalobkyně dozajista spadá do režimu občanskoprávních vztahů, a proto je dána odpovědnost státu jako smluvní strany podle obecných předpisů, jímž je v daném případě zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění účinném do 31. 12. 2013. Dále uvádí, že v případě nemožnosti aplikace zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), je nutno na danou věc aplikovat občanský zákoník, konkrétně pak § 42 občanského zákoníku, který upravuje tzv. předmluvní odpovědnost. V následujícím jednání před soudem prvního stupně dne 24. 11. 2011 (protokol o jednání na č. l. 37 a násl.) k dotazu soudu právní zástupce žalobkyně uvedl, že podle jeho názoru se nejedná o změnu žaloby, pouze o změnu právní kvalifikace týchž skutků, a nenavrl proto změnu žaloby. Žalobkyně tudíž byla srozuměna s tím, jak bude její nárok právně kvalifikován ještě před rozhodnutím ve věci samé, a nebylo proto třeba žalobkyni v tomto ohledu více poučovat. Vzhledem k tomu, že žalobkyně byla právně zastoupena, musela si být vědoma též dalších

důsledků spojených se změnou právní kvalifikace sporu, včetně povinnosti platit soudní poplatek.

č. 121

15. Dovolání je však přípustné pro vyřešení otázky, v jaké lhůtě je možné vyzvat poplatníka k úhradě soudního poplatku za žalobu a za podání odvolání v případě, kdy soud v průběhu řízení dospěje k jiné právní kvalifikaci předmětu sporu, než jak jej žalobkyně vymezila v žalobě, a tato právní kvalifikace předmětu sporu zároveň vede k založení poplatkové povinnosti v řízení, které bylo podle právní kvalifikace původně prosazované žalobkyní od soudních poplatků osvobozené. Dovolání je též přípustné pro řešení otázky, v jaké lhůtě se za uvedených okolností prekluduje možnost vyzvat poplatníka k úhradě soudního poplatku. Zmiňované otázky totiž nebyly v judikatuře dovolacího soudu dosud vyřešeny.

IV.

Důvodnost dovolání

16. Dovolání není důvodné.

17. Nejvyšší soud se na prvním místě zabýval uvedenými otázkami ve vztahu k poplatkové povinnosti za podanou žalobu. Vyšel ze znění zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění zákona č. 217/2009 Sb., účinného do 31. 12. 2010, neboť žaloba byla podána dne 26. 5. 2010 (srov. čl. II bod 1 zákona č. 218/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, podle něhož za řízení zahájená přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona se vybírají poplatky podle dosavadních právních předpisů, i když se stanou splatnými po dni nabytí účinnosti tohoto zákona. Poplatky za odvolání, dovolání nebo kasační stížnost podávané po dni nabytí účinnosti tohoto zákona se vybírají podle zákona č. 549/1991 Sb., ve znění účinném ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona.).

18. Podle § 4 odst. 1 písm. a) zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, v rozhodném znění, vzniká poplatková povinnost za řízení podáním žaloby nebo jiného návrhu na zahájení řízení.

19. Podle § 7 odst. 1 věty první zákona o soudních poplatcích, v rozhodném znění, je poplatek splatný vznikem poplatkové povinnosti.

20. Podle § 9 odst. 1 zákona o soudních poplatcích, v rozhodném znění, nebyl-li poplatek za řízení splatný podáním návrhu na zahájení řízení, odvolání, dovolání nebo kasační stížnosti zaplacen, soud vyzve poplatníka k jeho zaplacení ve lhůtě, kterou mu určí; po marném uplynutí této lhůty soud řízení zastaví.

21. Podle § 9 odst. 4 písm. a) zákona o soudních poplatcích, v rozhodném znění, soud pro nezaplacení poplatku řízení nezastaví, začal-li již jednat o věci samé.

22. Podle § 9 odst. 6 věty první zákona o soudních poplatcích, v rozhodném znění, v případech uvedených v odstavci 4 rozhoduje soud o uložení povinnosti zaplatit poplatek spolu s rozhodnutím, jímž se řízení končí.

23. Podle § 13 zákona o soudních poplatcích, v rozhodném znění, poplatek (doplatek poplatku) nelze vyměřit ani vymáhat po uplynutí tří let od konce kalendářního roku, v němž se stal splatným (odst. 1). Od konce kalendářního roku, v němž byl poplatník písemně uvědoměn o úkonu soudu provedeném k vyměření nebo vymáhání poplatku (doplatku poplatku), běží nová tříletá lhůta. Od konce kalendářního roku, v němž uplynula poplatníkovi lhůta povolená pro posečkání poplatku nebo lhůta pro placení poplatku ve splátkách, běží nová tříletá lhůta. Pro účely vymáhání poplatku se v případech uvedených v § 9 odst. 4 pokládá poplatek za splatný do 3 dnů od právní moci rozhodnutí, kterým byla povinnost zaplatit poplatek stanovena (§ 9 odst. 6). Rozhodnutí o povolení posečkání poplatku nebo splátek na poplatek může být vázáno na podmínky (odst. 2). Úkonem k vymáhání poplatku (doplatku poplatku) je též písemná upomínka na zaplacení poplatku (doplatku poplatku) doručená poplatníkovi (odst. 3).

24. Žalobou podanou dne 26. 5. 2010 se žalobkyně domáhala „náhrady škody, která jí měla vzniknout nesprávným úředním postupem podle zákona č. 82/1998 Sb.“. Protože řízení nebylo od soudních poplatků osvobozeno a žalobkyně soudní poplatek splatný společně s podáním žaloby [§ 4 odst. 1 písm. a) a § 7 odst. 1 věta první zákona o soudních poplatcích, v rozhodném znění] neuhradila, měla být soudem prvního stupně vyzvána k zaplacení soudního poplatku postupem podle § 9 odst. 1 zákona o soudních poplatcích, v rozhodném znění.

25. Soud prvního stupně však žalobkyni k zaplacení soudního poplatku splatného s podáním žaloby nevyzval a začal jednat ve věci samé. Tím nemohly nastat následky nezaplacení soudního poplatku předvídané v § 9 odst. 1 zákona o soudních poplatcích, v rozhodném znění [srov. § 9 odst. 4 písm. a) zákona o soudních poplatcích, v rozhodném znění], ale bylo na soudu prvního stupně, aby o povinnosti žalobkyně zaplatit soudní poplatek za řízení rozhodl postupem podle § 9 odst. 6 věty první zákona o soudních poplatcích, v rozhodném znění, v rozhodnutí, jímž se řízení končí (srov. obdobně usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 10. 2015, sp. zn. 26 Cdo 1806/2015).

26. Rozsudek soudu prvního stupně ze dne 24. 11. 2011, č. j. 21 C 173/2010-40, lze bezpochyby, v kontextu ukládání povinnosti zaplatit soudní poplatek za podanou žalobu, považovat za rozhodnutí, kterým se řízení končí. Pokud soud prvního stupně rozhodl o vyměření soudního poplatku za žalobu usnesením ze dne 5. 11. 2014, učinil tak v zákonné tříleté lhůtě podle § 13 odst. 1 zákona o soudních poplatcích, v rozhodném znění. Ta se pro případy, kdy má být povinnost zaplatit soudní poplatek uložena rozhodnutím soudu, kterým se řízení končí podle § 9 odst. 6 věty první zákona o soudních poplatcích, v rozhodném znění, vztahuje i na situace, kdy sice bylo řízení skončeno, ale povinnost zaplatit soudní poplatek uložena nebyla, ačkoliv uložena být měla, neboť pochybení na straně soudu nemůže jít k tíži poplatníka. Uvedená lhůta se pak počítá od splatnosti soudního poplatku, která nastává třetím dnem od právní moci rozhodnutí, jímž bylo řízení skončeno.

27. Pro úplnost je třeba dodat, že si je Nejvyšší soud vědom i možnosti jiného výkladu uvedených ustanovení, podle něž původní splatnost soudního poplatku, nastalá podáním žaloby podle § 4 odst. 1 písm. a) zákona o soudních poplatcích, v rozhodném znění, nezaniká v důsledku toho, že žalobce nebyl k úhradě nezaplaceného soudního poplatku vyzván, a soud tak má o povinnosti zaplatit soudní poplatek rozhodnout až spolu s rozhodnutím, kterým se řízení končí. Jinak řečeno, dodatečným rozhodnutím soudu o povinnosti zaplatit soudní poplatek nenastává jeho nová splatnost. Takový výklad však Nejvyšší soud nepokládá za správný z následujících důvodů.

28. Zprv by daný výklad činil obsoletním ustanovení § 9 odst. 6 zákona o soudních poplatcích, v rozhodném znění, v těch případech, kdy by řízení před soudem prvního stupně (nebo soudem odvolacím, případně před soudy obou stupňů tehdy, měl-li by o povinnosti zaplatit soudní poplatek za oba stupně rozhodovat až odvolací soud) trvalo déle, než je stanovená prekluzivní lhůta v § 13 odst. 1 zákona o soudních poplatcích, v rozhodném znění, tj. uplynutím tří let od konce kalendářního roku, ve kterém nastala (původní) splatnost soudního poplatku, by jej již nebylo možné vyměřit. Uplynutím téže lhůty by nebylo možné doměřit ani doplatek soudního poplatku v případě změny žaloby (viz § 7 odst. 1 a 2 zákona o soudních poplatcích, v rozhodném znění). Takový výklad by byl v rozporu se zásadou systematického výkladu právních norem, podle kterého se v pochybnostech má interpretovat tak, aby se ostatní normy nestaly obsoletní (srov. MELZER, F. Metodologie nalézání práva. Úvod do právní argumentace. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 147).

29. Zadruhé, je-li účelem prekluze ochrana právní jistoty spočívající v legitimním očekávání toho, že jednou nastalé právní vztahy nedojdou po uplynutí prekluzivní lhůty změny, je v posuzované věci zřejmé, že druhá možnost výkladu naznačená výše nemůže být správná také proto, že poplatník soudního poplatku, splatného společně s podáním žaloby, o které začal soud jednat, čímž se zbavil možnosti poplatníka vyzvat k úhradě soudního poplatku, nemůže mít legitimní očekávání, že soudní poplatek hradit nebude, neboť z § 9 odst. 6 zákona o soudních poplatcích, v rozhodném znění, jednoznačně plyne, že mu povinnost zaplatit soudní poplatek v uvedeném případě bude ještě stanovena.

30. Zatřetí, přistoupení na zmíněný nesprávný výklad by, mimo jiné, znamenalo podpořit poplatníka soudního poplatku v protahování řízení tak, aby jeho povinnost zaplatit soudní poplatek zanikla, tedy vést k chování, které bude představovat zneužití procesních práv v rozporu s § 2 o. s. ř. Ze všech těchto důvodů je zřejmé, že daný výklad nemůže být správný.

31. Z uvedeného vyplývá, že odvolací soud posoudil běh lhůty pro vyměření soudního poplatku za podanou žalobu správně, a dovolací námitka v daném směru proto není důvodná.

32. Následně se Nejvyšší soud zabýval předloženými otázkami ve vztahu k poplatkové povinnosti za podané odvolání. Při jejich posuzování vyšel ze zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění účinném od 1. 1. 2012.

33. Podle § 4 odst. 1 písm. b) zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, v rozhodném znění, vzniká poplatková povinnost za řízení podáním odvolání.

34. Podle § 7 odst. 1 věty první zákona o soudních poplatcích, v rozhodném znění, je poplatek splatný vznikem poplatkové povinnosti.

35. Podle § 9 odst. 1 zákona o soudních poplatcích, v rozhodném znění, nebyl-li poplatek za řízení splatný podáním návrhu na zahájení řízení, odvolání, dovolání nebo kasační stížnosti zaplacen, soud vyzve poplatníka k jeho zaplacení ve lhůtě, kterou mu určí; po marném uplynutí této lhůty soud řízení zastaví.

36. Podle § 9 odst. 4 písm. a) zákona o soudních poplatcích, v rozhodném znění, soud pro nezaplacení poplatku řízení nezastaví, začal-li již jednat o věci samé.

37. Podle § 9 odst. 6 věty první zákona o soudních poplatcích, v rozhodném znění, v případech uvedených v odstavci 4 rozhoduje soud o uložení povinnosti zaplatit poplatek spolu s rozhodnutím, jímž se řízení končí.

38. Podle § 13 odst. 2 zákona o soudních poplatcích, v rozhodném znění, se při správě placení poplatků postupuje podle daňového řádu, pokud nestanoví tento zákon jinak.

39. Podle § 148 odst. 1 zákona č. 280/2009 Sb., daňový řád, v rozhodném znění, daň nelze stanovit po uplynutí lhůty pro stanovení daně, která činí 3 roky. Lhůta pro stanovení daně počne běžet dnem, v němž uplynula lhůta pro podání řádného daňového tvrzení, nebo v němž se stala daň splatnou, aniž by zde byla současně povinnost podat řádné daňové tvrzení. Podle odstavce 5 téhož ustanovení lhůta pro stanovení daně končí nejpozději uplynutím 10 let od jejího počátku podle odstavce 1.

40. Řízení o odvolání ve věci samé, podaném žalobkyní dne 16. 1. 2012, nebylo, stejně jako v případě řízení před soudem prvního stupně, osvobozeno od soudních poplatků. Žalobkyně však soudní poplatek splatný společně s podáním odvolání [§ 4 odst. 1 písm. b) a § 7 odst. 1 věta první zákona o soudních poplatcích, v rozhodném znění] nezaplatila. K zaplacení soudního poplatku měla být žalobkyně soudem prvního stupně, případně odvolacím soudem, vyzvána postupem podle § 9 odst. 1, respektive § 9 odst. 2, zákona o soudních poplatcích, v rozhodném znění.

41. Soud prvního stupně ani soud odvolací však žalobkyni k zaplacení soudního poplatku splatného s podáním odvolání nevyzval a odvolací soud začal jednat ve věci samé. V důsledku toho nemohly nastat následky nezaplacení soudního poplatku předvídané v § 9 odst. 1 zákona o soudních poplatcích, v rozhodném znění [srov. § 9 odst. 4 písm. a) zákona o soudních poplatcích, v rozhodném znění], ale bylo na odvolacím soudu, aby o povinnosti žalobkyně zaplatit soudní poplatek za odvolací řízení rozhodl postupem podle § 9 odst. 6 věty první zákona

o soudních poplatcích, v rozhodném znění, v rozhodnutí, jímž se řízení končí (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 10. 2015, sp. zn. 26 Cdo 1806/2015). Rozhodnutím, kterým se řízení končí, je pro účely uložení povinnosti zaplatit soudní poplatek za podané odvolání v dané věci třeba chápat rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 16. 5. 2012, č. j. 72 Co 125/2012-54, který nabyt právní moci dne 21. 6. 2012, neboť v něm měla být odvolacím soudem povinnost zaplatit soudní poplatek za odvolání žalobkyni uložena.

42. V rozhodném znění zákona o soudních poplatcích je třeba pro procesní ustanovení týkající se správy placení poplatků (jejich vybírání, vymáhání atd.) subsidiárně aplikovat obecnou úpravu daňového řádu (WALTR, R. Zákon o soudních poplatcích. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 62–64). Při řešení otázky lhůty pro uložení soudního poplatku za podané odvolání se proto uplatní § 148 odst. 1 daňového řádu, podle něhož lze stanovit daň (soudní poplatek) ve lhůtě, která činí 3 roky, a jež zároveň počne běžet dnem, kdy se soudní poplatek stal splatným, když ohledně soudního poplatku není dána povinnost podat řádné daňové tvrzení. Uvedená lhůta se vztahuje i na případy, kdy má být povinnost zaplatit soudní poplatek uložena rozhodnutím soudu, kterým se řízení končí podle § 9 odst. 6 věty první zákona o soudních poplatcích, v rozhodném znění, i když řízení sice bylo skončeno, ale povinnost zaplatit soudní poplatek uložena nebyla, ačkoliv uložena být měla, neboť pochybení na straně státu nemůže jít k tíži poplatníka.

43. Právní mocí rozsudku odvolacího soudu ve věci samé by tudíž nastala též splatnost soudního poplatku za podané odvolání, který měl odvolací soud společně s tímto rozhodnutím žalobkyni uložit, a začala by běžet i tříletá prekluzivní lhůta ve smyslu § 148 odst. 1 daňového řádu, v níž lze daň (soudní poplatek) stanovit. Pokud soud prvního stupně rozhodl o vyměření soudního poplatku za odvolání usnesením ze dne 5. 11. 2014, učinil tak v zákonné tříleté lhůtě podle § 148 odst. 1 daňového řádu, neboť tato lhůta začala běžet dnem, kdy nastala splatnost soudního poplatku, jež je spojena s právní mocí rozhodnutí, jímž bylo řízení skončeno, a neuplynula dříve, než byla tato poplatková povinnost žalobkyni usnesením soudu prvního stupně skutečně uložena.

44. Z uvedeného je zřejmé, že odvolací soud posoudil běh lhůty pro vyměření soudního poplatku za podané odvolání správně a dovolací námitka ani v tomto rozsahu není důvodná.

45. Nejvyšší soud z výše uvedených důvodů dovolání žalobkyně podle § 243d písm. a) o. s. ř. zamítl.

Č. 122

Č. 122

Pravomoc soudu, Náhrada škody

§ 7 odst. 1 o. s. ř., § 6a odst. 1 zákona č. 29/2000 Sb.

Nárok na náhradu škody vzniklé ztrátou poštovní zásilky při přepravě či úbytkem jejího obsahu je právem vyplývajícím z poštovní smlouvy ve smyslu § 6a odst. 2 věty druhé zákona č. 29/2000 Sb., o poštovních službách, a rozhodování o něm spadá do pravomoci Českého telekomunikačního úřadu, nikoli soudu.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 3. 2019, sp. zn. 25 Cdo 1089/2018, ECLI:CZ:NS:2019:25.CDO.1089.2018.1)

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalobce proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 18. 9. 2017, sp. zn. 23 Co 265/2017.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Městský soud v Praze usnesením ze dne 18. 9. 2017, č. j. 23 Co 265/2017-49, potvrdil usnesení Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 3. 4. 2017, č. j. 65 C 90/2016-36, jímž soud prvního stupně zastavil řízení, rozhodl, že po právní moci usnesení bude věc postoupena Českému telekomunikačnímu úřadu a rozhodl o náhradě nákladů řízení. Předmětem řízení byl nárok na náhradu škody způsobené ztrátou poštovní zásilky při její přepravě, přičemž reklamačnímu řízení žalovaná nevyhověla. Odvolací soud shodně se soudem prvního stupně dospěl k závěru, že se jedná o nárok na náhradu škody vzniklé při poskytování poštovní služby, za niž žalovaná odpovídá podle § 12 odst. 1 zákona č. 29/2000 Sb., o poštovních službách, v rozsahu stanoveném zákonem a poštovní smlouvou. Jestliže žalovaná reklamaci vady poskytované služby neuznala, byl žalobce oprávněn postupovat podle § 6a odst. 1 zákona o poštovních službách, tedy podat námitky proti vyřízení reklamace k Českému telekomunikačnímu úřadu (dále jen „Úřad“) a případného přezkumu správního rozhodnutí se pak žalobce mohl domáhat podle části páté o. s. ř. S odkazem na § 7 odst. 1 o. s. ř. dospěl odvolací soud k závěru, že projednávaná věc nespadá do pravomoci soudu, nýbrž do pravomoci Českého telekomunikačního úřadu podle § 6a odst. 1 a § 36a odst. 1 písm. e) zákona o poštovních službách.

II. Dovolání a vyjádření k němu

č. 122

2. Usnesení odvolacího soudu napadl žalobce dovoláním, jehož přípustnost podle § 237 o. s. ř. dovozuje z nesprávného posouzení procesní otázky pravomoci soudu projednat a rozhodnout tento spor. Podle dovolatele nebyla dovolacím soudem dosud řešena otázka, zda § 6a odst. 1 zákona o poštovních službách vylučuje pravomoc soudu rozhodovat ve věcech náhrad škod vzniklých při poskytování poštovní služby. Žalobce namítá, že účelem § 6a zákona o poštovních službách je zvýšení ochrany spotřebitele a podle směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2013/11/EU ze dne 21. 5. 2013, o alternativním řešení spotřebitelských sporů, zákon nemá spotřebitele zbavovat práva na přístup k soudu, ale má mu poskytnout možnost dobrovolně podat stížnost k subjektu alternativního řešení sporů. Má-li být ochrana spotřebitele zvýšena, musí mu být dána možnost, nikoli povinnost alternativního mimosoudního řešení sporů. Žalobce s ohledem na výše uvedené navrhl, aby dovolací soud napadené usnesení odvolacího soudu a i usnesení soudu prvního stupně zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

3. Žalovaná navrhla odmítnutí či zamítnutí dovolání žalobce s tím, že řešení přijaté odvolacím soudem není v rozporu s účelem směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2013/11/EU, neboť po vyčerpání všech procesních prostředků v rámci správního řízení zde existuje možnost obrátit se se svým návrhem na projednání takové věci na příslušný soud podle § 244 a násl. o. s. ř.

III. Přípustnost dovolání

4. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) posoudil podané dovolání, vzhledem k datu napadeného rozhodnutí (čl. II bod 2 zákona č. 296/2017 Sb.), podle občanského soudního řádu ve znění účinném do 29. 9. 2017 (dále jen „o. s. ř.“) a shledal, že dovolání bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou – účastníkem řízení (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), řádně zastoupeným advokátem ve smyslu § 241 o. s. ř., a je přípustné podle § 237 o. s. ř. pro řešení otázky pravomoci k rozhodování sporů o náhradu škody způsobené provozovatelem poštovních služeb ztrátou poštovní zásilky, není však důvodné. Tato otázka (v době podání dovolání neřešená) byla vyřešena usnesením Nejvyššího soudu ze dne 18. 12. 2018, sp. zn. 27 Cdo 3554/2017.

IV. Důvodnost dovolání

5. Podle § 7 odst. 1 o. s. ř. v občanském soudním řízení projednávají a rozhodují soudy spory a jiné právní věci, které vyplývají z poměrů soukromého práva,

pokud je podle zákona neprojednávají a nerozhodují o nich jiné orgány. Podle odst. 2 tohoto ustanovení spory a jiné právní věci uvedené v odstavci 1, o nichž podle zákona rozhodly jiné orgány než soudy, soudy v občanském soudním řízení projednávají a rozhodují za podmínek uvedených v části páté tohoto zákona. Podle odst. 3 jiné věci projednávají a rozhodují soudy v občanském soudním řízení, jen stanoví-li to zákon.

6. Z uvedeného ustanovení vyplývá, že soudy jsou povolány k rozhodování o věcech vyplývajících ze soukromoprávních vztahů, není-li výjimečně výslovným ustanovením zákona založena pravomoc jiného orgánu. Pro posouzení, zda je v projednávané věci dána pravomoc soudu, je proto rozhodující charakter právního vztahu, z něhož vyplývá žalobou uplatněný nárok. Spory o náhradu škody jsou typickými spory ve věcech soukromého práva; jde o majetkové spory z odpovědnostního vztahu, v nichž stojí proti sobě v rovném postavení poškozený, jenž uplatňuje právo na náhradu, a škůdce, jehož odpovídající závazek má být požadovaným rozhodnutím autoritativně deklarován. Ve sporech o náhradu škody je tedy obecně dána pravomoc soudů, není-li zákonem svěřena jinému orgánu (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 2012, sp. zn. 32 Cdo 4202/2011).

7. Zákonné ustanovení svěřující pravomoc rozhodovat soukromoprávní věc jinému orgánu (výjimka z pravidla daného § 7 odst. 1 o. s. ř. stanovená výslovným ustanovením zákona) nemusí obsahovat výslovné vyloučení pravomoci soudu. Takový požadavek se ze znění § 7 odst. 1 o. s. ř. nepodává; ostatně ani ustanovení zvláštních právních předpisů, která zakládají pravomoc správních orgánů rozhodovat soukromoprávní věci, výslovné vyloučení soudní pravomoci zásadně neobsahují [např. § 127 a § 129 zákona č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích, zakotvující výlučnou pravomoc ČTÚ a předsedy Rady ČTÚ rozhodovat specifické spory v oblasti elektronických komunikací (srov. usnesení zvláštního senátu ze dne 9. 9. 2008, sp. zn. Konf 27/2008, uveřejněného pod číslem 28/2011 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek, a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 3. 2016, sp. zn. 26 Cdo 4820/2014, z nichž je zjevné, že pravomoc svěřená ČTÚ ustanovením § 129 zákona o elektronických komunikacích vylučuje – i bez explicitního vyjádření této skutečnosti – pravomoc soudů rozhodovat věci vymezené uvedeným ustanovením), § 17 odst. 7 zákona č. 458/2000 Sb., o podmínkách podnikání a o výkonu státní správy v energetických odvětvích a o změně některých zákonů (energetického zákona), zakotvující výlučnou pravomoc Energetického regulačního úřadu rozhodovat specifické spory v oblasti energetiky]. Naopak alternativní pravomoc finančního arbitra rozhodovat některé soukromoprávní spory nevylučující pravomoc soudů musel zákonodárce vyjádřit výslovně v § 1 odst. 1 zákona č. 229/2002 Sb., o finančním arbitrovi, náležitým: „K rozhodování sporu spadajícího jinak do pravomoci českých soudů je příslušný též finanční arbitr (dále jen „arbitr“), jedná-li se o spor mezi...“

8. Podle § 6a odst. 1 zákona o poštovních službách ve znění účinném do 31. 12. 2015, pokud provozovatel nevyhoví nebo nevyřídí reklamaci vad poskytované poštovní služby, je odesílatel nebo adresát oprávněn podat u Úřadu návrh na zahájení řízení o námitce proti vyřízení reklamace bez zbytečného odkladu, nejpozději však do jednoho měsíce ode dne doručení vyřízení reklamace nebo marného uplynutí lhůty pro její vyřízení, jinak právo uplatnit námitku zanikne. Podání návrhu podléhá správnímu poplatku.

Podle odst. 2 tohoto ustanovení, neuzavřou-li účastníci řízení smír nebo Úřad tento smír neschválí, Úřad rozhodne o tom, zda byla reklamace vyřízena řádně, či nikoli. Na návrh Úřad rozhodne v řízení podle odstavce 1 o právech a povinnostech účastníků řízení vyplývajících z poštovní smlouvy nebo tohoto zákona.

Podle § 12 odst. 1 tohoto zákona za škodu vzniklou při poskytování poštovních služeb odpovídá provozovatel v rozsahu stanoveném tímto zákonem a poštovní smlouvou.

Podle § 13 odst. 1 tohoto zákona za škodu vzniklou ztrátou, poškozením nebo úbytkem obsahu poštovní zásilky provozovatel odpovídá jen v rozsahu sjednaném v poštovní smlouvě. Za jinak vzniklé škody na poštovní zásilce odpovídá, jen bylo-li to v poštovní smlouvě sjednáno.

Podle § 36a odst. 1 písm. e) tohoto zákona Úřad podle tohoto zákona rozhoduje ve sporech, stanoví-li tak tento zákon.

9. Nejvyšší soud v usnesení ze dne 18. 12. 2018, sp. zn. 27 Cdo 3554/2017, vyložil, že Český telekomunikační úřad má podle § 6a odst. 2 věty druhé zákona pravomoc rozhodovat o právech a povinnostech účastníků řízení vyplývajících z poštovní smlouvy nebo tohoto zákona. Z § 12 a § 13 zákona je zřejmé, že nárok na náhradu škody vzniklé úbytkem obsahu poštovní zásilky je právem vyplývajícím z poštovní smlouvy ve smyslu § 6a odst. 2 věty druhé; rozhodování o něm tudíž spadá do pravomoci Úřadu, nikoli soudu. Oddělení námitkového řízení od řízení o náhradu škody nemá praktické opodstatnění, neboť přímo z povahy poštovních služeb plyne, že jejich reklamace směřuje zpravidla právě k náhradě škody způsobené jejich provozovatelem. Náhradu škody způsobené provozovatelem poštovních služeb podle § 13 odst. 1 zákona proto lze odesílateli či příjemci zásilky přiznat, s ohledem na výlučnou pravomoc Úřadu, pouze ve včas zahájeném námitkovém řízení podle § 6a zákona. Soudní ochrana takových nároků je pak zajištěna prostřednictvím řízení podle části páté o. s. ř. (§ 7 odst. 2 a § 244 a násl. o. s. ř.).

10. Dovolací soud nemá důvod se od shora uvedených závěrů odchýlit ani v této projednávané věci, v níž žalobce požaduje náhradu škody vzniklé ztrátou poštovní zásilky. I v této věci se jedná o právo vyplývající z poštovní smlouvy ve smyslu § 6a odst. 2 věty druhé. Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 27 Cdo 3554/2017 není v rozporu ani se závěry vyslovenými v usnesení zvláštního senátu ze dne 20. 3. 2019, sp. zn. Konf 45/2018, jímž zvláštní senát rozhodl k návrhu Českého

telekomunikačního úřadu kompetenční spor ve věci vedené u Obvodního soudu pro Prahu 1 tak, že ve sporu o odškodnění nemajetkové újmy vzniklé žalobci podle žalobních tvrzení tím, že není možné se s pracovníky pošty dohodnout na způsobu doručování zásilek, je dána pravomoc soudu (§ 7 odst. 1 o. s. ř.), nikoli Úřadu, protože se nejedná o škodu vzniklou ztrátou, poškozením nebo úbytkem obsahu poštovní zásilky či jinak na poštovní zásilce vzniklou ve smyslu § 13 odst. 1 zákona o poštovních službách, ani o jiná práva a povinnosti účastníků vyplývající z poštovní smlouvy nebo zákona o poštovních službách.

11. Dovolatel namítá, že účelem § 6a zákona o poštovních službách je zvýšení ochrany spotřebitele a podle směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2013/11/EU ze dne 21. 5. 2013, o alternativním řešení spotřebitelských sporů, zákon nemá spotřebitele zbavovat práva na přístup k soudu, ale má mu poskytnout možnost dobrovolně podat stížnost k subjektu alternativního řešení sporů. Tato dovolací námitka však důvodná není.

12. Ustanovení § 6a bylo do zákona o poštovních službách vloženo novelou provedenou zákonem č. 221/2012 Sb., který nabyl účinnosti 1. 1. 2013. Primárním cílem novely byla implementace směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/6/ES, kterou se završuje postupný proces liberalizace evropského poštovního trhu. Směrnice uložila členským státům, aby všichni poskytovatelé poštovních služeb zpřístupnili transparentní, jednoduché a nenákladné postupy pro projednávání reklamací uživatelů poštovních služeb, zejména v případě ztráty, úbytku nebo poškození zásilek. Stejně tak směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2013/11/EU ze dne 21. 5. 2013, o alternativním řešení spotřebitelských sporů, na niž odkazuje dovolatel, ukládá povinnost zajistit, aby veškeré spory mezi spotřebitelem a obchodníkem, které se týkají smluvních závazků v souvislosti s prodejem zboží nebo s poskytováním služeb prakticky ve všech hospodářských odvětvích, mohly být předloženy subjektu mimosoudního řešení spotřebitelských sporů. Právní úprava provedená zákonem o poštovních službách této povinnosti dostála, pokud svěřila projednávání a rozhodování věcí daného typu orgánu disponujícímu odbornými, na danou problematiku zaměřeným aparátem, úprava je souladná i s čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, neboť je zachována možnost přezkumu tzv. v plné soudní jurisdikci, a to v navazujícím řízení podle § 244 a násl. o. s. ř.

13. Nejvyšší soud tedy uzavírá, že otázku předestřenou dovolatelem považuje za vyřešenou a neshledává žádný důvod odchýlit se od závěrů vyslovených v usnesení ze dne 18. 12. 2018, sp. zn. 27 Cdo 3554/2017, ani v nyní projednávané věci. Z uvedeného vyplývá, že závěr odvolacího soudu, podle něhož rozhodování spotřebitelských sporů v oblasti poštovních smluv náleží od 1. 1. 2013 na základě zákona č. 221/2012 Sb., o poštovních službách, Českému telekomunikačnímu úřadu, nikoli soudu, je správný. Právní posouzení věci, na němž rozhodnutí odvolacího soudu spočívá, je tudíž správné a dovolání není důvodné. Nejvyšší soud proto dovolání žalobce podle § 243d písm. a) o. s. ř. zamítl.

Č. 123

Č. 123 Příslušnost soudu věcná, Politické strany

§ 3 odst. 2 písm. a) z. ř. s., § 85 písm. a) z. ř. s., § 16a odst. 1, 2 a 3 zákona č. 424/1991 Sb.

Řízení podle § 16a odst. 1 zákona č. 424/1991 Sb., o sdružování v politických stranách a hnutích, je řízením ve statusových věcech právnických osob ve smyslu § 85 písm. a) z. ř. s., v němž jsou v prvním stupni věcně příslušné krajské soudy [§ 3 odst. 2 písm. a) z. ř. s.].

Shledá-li soud v řízení podle § 16a odst. 1 zákona č. 424/1991 Sb. rozpor napadeného rozhodnutí orgánu strany (hnutí) se zákonem nebo stanovami strany (hnutí), vysloví (zpravidla) jeho neplatnost. Ustanovení § 16a odst. 1 zákona č. 424/1991 Sb. brání tomu, aby byla platnost rozhodnutí orgánu politické strany (hnutí) posuzována v jiném řízení; nelze ji tudíž posuzovat v řízení o návrhu podle § 80 o. s. ř. a ani nemůže být přezkoumávána jakožto předběžná otázka v jiném soudním řízení, neurčuje-li zvláštní právní předpis jinak.

Požadavek § 16a odst. 2 zákona č. 424/1991 Sb. na vyčerpání prostředků nápravy u rozhodčího orgánu strany (hnutí) je hmotněprávní podmínkou uplatnění práva na soudní ochranu přiznaného členovi strany (hnutí) v § 16a odst. 1 zákona č. 424/1991 Sb.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2019, sp. zn. 27 Cdo 1495/2017, ECLI:CZ:NS:2019:27.CDO.1495.2017.1)

Nejvyšší soud k dovolání politického hnutí Severočesí.cz zrušil rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 22. 7. 2016, sp. zn. 14 Co 911/2015, jakož i rozsudek Okresního soudu v Mostě ze dne 3. 9. 2015, sp. zn. 15 C 261/2014, ve výrocích I. a III., a rozsudek Okresního soudu v Mostě ze dne 6. 10. 2016, sp. zn. 15 C 261/2014, a věc v tomto rozsahu postoupil Krajskému soudu v Ústí nad Labem jako soudu věcně příslušnému k řízení v prvním stupni.

I. Dosavadní průběh řízení

1. Návrhem na zahájení řízení podaným u Okresního soudu v Mostě dne 30. 5. 2014 se navrhovatel domáhá určení, zda usnesení, jež byla přijata valnou hromadou politického hnutí S.cz (dále též jen „hnutí“) dne 10. 2. 2014, kterými

č. 123

[1] byli zvoleni noví členové předsednictva hnutí Z. J. a P. P.,

[2] byl zvolen předseda hnutí B. S.,

[3] byly změněny stanovy hnutí,

[4] byla schválena změna sídla hnutí,

[5] byl odvolán člen předsednictva hnutí P. H.,

[6] byla odvolána první místopředsedkyně předsednictva hnutí H. J.,

[7] byl zvolen člen předsednictva hnutí J. M. za odvolaného P. H.,

[8] byla zvolena místopředsedkyně hnutí Z. J.,

[9] byl zvolen místopředseda hnutí P. P.,

[10] byly zvoleny členky kontrolní komise hnutí A. D., M. P. a G. M. a

[11] byli zvoleni členové rozhodčího výboru hnutí B. H., J. Š. a L. J.

(dále též jen „usnesení valné hromady“), a následná rozhodnutí učiněná orgány hnutí v návaznosti na tuto valnou hromadu jsou v souladu se zákonem a stanovami ve smyslu § 16a zákona č. 424/1991 Sb., o sdružování v politických stranách a v politických hnutích (dále též jen „zákon o politických stranách“).

2. Okresní soud v Mostě rozsudkem ze dne 3. 9. 2015, č. j. 15 C 261/2014-150, určil, že A) usnesení valné hromady (výše uvedená pod č. 1 až 11) a B) rozhodnutí předsednictva hnutí ze dne 11. 3. 2014 o ukončení členství H. J. v hnutí nejsou v souladu se stanovami hnutí a se zákonem o politických stranách (výrok I.), zamítl „žalobu“ co do požadavku navrhovatele na určení, že sdělení hnutí ze dne 6. 3. 2014 a ze dne 10. 3. 2014 o neexistenci členství tam uvedených osob nejsou v souladu s jeho stanovami a se zákonem o politických stranách (výrok II.), a rozhodl o náhradě nákladů řízení (výrok III.).

3. Vyšel přitom mimo jiné z toho, že:

[1] Valná hromada hnutí se konala 10. 2. 2014 bez přítomnosti navrhovatele, jenž na ni ani nebyl pozván, ačkoliv podle stanov hnutí pozván být měl.

[2] Ke dni konání valné hromady byl navrhovatel členem hnutí, přestože se nedochovaly listiny týkající se vzniku jeho členství.

[3] Ke dni konání valné hromady mělo hnutí i jiné orgány než jen předsednictvo, a to kontrolní komisi a rozhodčí výbor, za jehož člena (a předsedu) byl dne 6. 1. 2011 valnou hromadou hnutí zvolen navrhovatel.

4. Na takto ustaveném základě soud prvního stupně uzavřel, že pokud navrhovatel nebyl jako člen hnutí a dlouholetý předseda rozhodčího výboru na valnou hromadu pozván, jsou usnesení valné hromady, jakož i rozhodnutí

č. 123

předsednictva (zvoleného rovněž v rozporu se zákonem a stanovami) o ukončení členství H. J., v rozporu se stanovami, zákonem o politických stranách a Ústavou České republiky. Sdělení hnutí ze dne 6. 3. 2014 a ze dne 10. 3. 2014 o neexistenci členství tam uvedených osob nemají podle soudu jakékoliv právní účinky, nejedná se tudíž o rozhodnutí, jež by mohla být přezkoumávána v režimu § 16a zákona o politických stranách.

5. Soud prvního stupně dospěl k závěru, podle něhož by bylo bezpředmětné před podáním návrhu na zahájení řízení podat žádost o zjednání nápravy u rozhodčího výboru hnutí ve smyslu § 16a odst. 2 zákona o politických stranách. Plně se tak ztotožnil se stanoviskem navrhovatele, podle kterého přijetím nových členů rozhodčího výboru, aniž byli odvoláni ti stávající, došlo k situaci, „kdy existují dva různé rozhodčí výbory, a není zřejmé, ke kterému by se měl navrhovatel obrátit se svou žádostí o určení, zda je rozhodnutí valné hromady v souladu se zákonem a stanovami. Navrhovatel se navíc stále považuje za předsedu jednoho z rozhodčích výborů a musel by podání adresovat sám sobě. Současně legitimitu nově zvoleného rozhodčího výboru uznat nemůže, přičemž první rozhodčí výbor by žádosti vyhověl, druhý by ji zamítl a vznikla by patová situace bez řešení“.

6. Krajský soud v Ústí nad Labem k odvolání hnutí v záhlaví označeným rozsudkem rozhodnutí soudu prvního stupně ve výroku I. potvrdil [první výrok písm. a)], ve výroku III. je zrušil a věc v tomto rozsahu vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení [první výrok písm. b)] a nařídil soudu prvního stupně, aby své rozhodnutí doplnil tak, že rozhodne o „žalobním“ požadavku na určení, že rozhodnutí o volbě J. Z. prvním místopředsedou hnutí přijaté na valné hromadě hnutí konané dne 10. 2. 2014 není v souladu se stanovami hnutí a se zákonem o politických stranách (druhý výrok).

7. Odvolací soud měl za to, že postup podle § 16a odst. 2 zákona o politických stranách nelze po navrhovateli v projednávané věci rozumně požadovat vzhledem k tomu, že jedním z napadených usnesení valné hromady (výše uvedeným pod č. 11) je i volba všech členů rozhodčího výboru hnutí, na který by se měl se svou žádostí obrátit. Podle odvolacího soudu „ani nelze očekávat, že by (rozhodčí výbor) mohl cokoliv vyřešit, pouze by došlo k prodloužení sporu“. Námitku hnutí o nesplnění podmínky řízení spočívající v nedostatku pravomoci soudu k projednání a rozhodnutí věci ve smyslu § 104 odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále též jen „o. s. ř.“), proto odvolací soud posoudil jako nedůvodnou.

8. Na základě důkazů zopakovaných a provedených v odvolacím řízení odvolací soud dospěl k závěru, podle něhož všechna usnesení valné hromady nejsou v souladu se stanovami a zákonem o politických stranách, neboť navrhovateli bylo jako členu hnutí odepřeno právo účastnit se valné hromady, volit a být volen do orgánů hnutí. K závěru o nesouladu se stanovami hnutí a se zákonem o politických stranách dospěl i ve vztahu k rozhodnutí předsednictva

hnutí ze dne 11. 3. 2014 o ukončení členství H. J. v hnutí, neboť bylo přijato předsednictvem hnutí, jež bylo ustanoveno rozhodnutím, které je samo „v rozporu se stanovami, zákonem i Listinou základních práv a svobod“.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

č. 123

9. Proti rozsudku odvolacího soudu v rozsahu prvního výroku podalo hnutí dovolání, jehož přípustnost opírá o § 237 o. s. ř., majíc za to, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu, a to zda soud může posuzovat soulad rozhodnutí orgánu politického hnutí se zákonem a stanovami v řízení podle § 16a odst. 1 zákona o politických stranách, aniž se navrhovatel předtím obrátil se žádostí o zjednání nápravy na rozhodčí orgán politického hnutí postupem podle § 16a odst. 2 zákona o politických stranách.

10. Závěr odvolacího soudu (jímž byla zmíněná otázka zodpovězena kladně) je podle dovolatele v rozporu s ustálenou judikaturou odvolacího soudu (dovolatel výslovně odkazuje na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 11. 2003, sp. zn. 29 Odo 649/2001, uveřejněné pod č. 11/2006 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, ze dne 31. 5. 2005, sp. zn. 30 Cdo 1435/2004, ze dne 10. 4. 2007, sp. zn. 30 Cdo 563/2007, ze dne 27. 1. 2010, sp. zn. 22 Cdo 245/2006, a ze dne 22. 1. 2014, sp. zn. 29 Cdo 3969/2013). Podle přesvědčení dovolatele, obrátil-li se v projednávané věci navrhovatel přímo na soud, aniž předtím požádal o zjednání nápravy rozhodčí výbor hnutí (ve smyslu § 16a odst. 2 zákona o politických stranách), měl odvolací soud řízení zastavit podle § 104 odst. 1 o. s. ř. pro neodstranitelný nedostatek podmínky řízení.

11. Cituje nálezy Ústavního soudu ze dne 17. 12. 1997, sp. zn. Pl. ÚS 33/97, dovolatel namítá, že byl porušen princip dělby moci. Podle dovolatele si soud nemůže vybrat, zda použije ustanovení zákona, anebo ne, protože je vázán zákonem a je povinen jej použít (dovolatel dále výslovně odkazuje na nálezy Ústavního soudu ze dne 9. 6. 1994, sp. zn. III. ÚS 26/94, ze dne 4. 7. 1996, sp. zn. III. ÚS 80/96, ze dne 4. 3. 1999, sp. zn. IV. ÚS 221/98, a na usnesení Ústavního soudu ze dne 15. 4. 1998, sp. zn. I. ÚS 471/97).

12. Dovolatel má za to, že „jedině tehdy, dojde-li soud k závěru, že zákon, jehož má být při řešení věci použito, je v rozporu s ústavním pořádkem, předloží věc podle čl. 95 odst. 2 Ústavy Ústavnímu soudu. Podle nálezu Ústavního soudu ze dne 30. 10. 2012, sp. zn. Pl. ÚS 8/09, má soud toto oprávnění proto, že by jinak musel daný právní předpis aplikovat“. Odvolací soud přitom ani neaplikoval výslovné ustanovení zákona, ani nepředložil věc k Ústavnímu soudu.

13. Dovolatel dále namítá, odkazuje na nálezy Ústavního soudu ze dne 13. 6. 2006, sp. zn. I. ÚS 50/2003, že některé důkazy odvolací soud zhodnotil

v odůvodnění svého rozhodnutí, zatímco jiné jen zmínil, aniž by bylo zřejmé, co z nich odvolací soud dovodil. Některými námitkami dovolatele se pak odvolací soud vůbec nezabýval, čímž podle dovolatele porušil zásadu dvouinstančnosti řízení a jeho právo na spravedlivý proces.

č. 123

14. Dovolatel navrhuje, aby Nejvyšší soud první výrok rozsudku odvolacího soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení, anebo aby tento výrok zrušil a „řízení zastavil z důvodu nedostatku podmínek řízení“.

15. Navrhovatel se k dovolání hnutí nevyjádřil.

III.**Přípustnost dovolání**

16. Dovolání je přípustné podle § 237 o. s. ř. k otázce výkladu § 16a odst. 2 zákona o politických stranách, v rozhodování odvolacího soudu dosud neřešené. Dovolání je i důvodné.

IV.**Důvodnost dovolání**

17. Podle § 16a zákona o politických stranách, dotýká-li se rozhodnutí orgánu strany a hnutí skutečností vyznačovaných v rejstříku stran a hnutí (§ 9), může člen této strany a hnutí do 6 měsíců od přijetí takového rozhodnutí požádat okresní soud o určení, zda je takové rozhodnutí v souladu se zákonem a stanovami (odstavec 1). Nejde-li o zrušení strany a hnutí, lze návrh podle odstavce 1 podat, jen pokud rozhodčí orgán strany a hnutí nevyhověl žádosti člena o zjednání nápravy anebo o ní nerozhodl do 30 dnů ode dne jejího podání (odstavec 2). Soud v řízení postupuje podle občanského soudního řádu. Člen strany a hnutí, který tento návrh podal, zašle jeho opis s vyznačeným dnem jeho převzetí soudem ministerstvu (odstavec 3).

K povaze soudního přezkumu rozhodnutí orgánu strany a hnutí

18. Ustanovení § 16a odst. 1 zákona o politických stranách upravuje podmínky, za nichž může být rozhodnutí orgánu strany nebo hnutí přezkoumáno soudem. Právo obrátit se na soud přitom omezuje jak z hlediska osobního, tak i z hlediska věcného a časového. Uplatnit je může toliko člen strany či hnutí (osobní omezení), pouze tehdy, dotýká-li se rozhodnutí orgánu strany nebo hnutí skutečností vyznačovaných v rejstříku stran a hnutí (omezení věcné) a konečně pouze do uplynutí prekluzivní lhůty šesti měsíců ode dne přijetí rozhodnutí (omezení časové).

19. Ústavní soud již v nálezu ze dne 27. 12. 2011, sp. zn. II. ÚS 1969/10, objasnil, že § 16a zákona o politických stranách je třeba vykládat extenzivně s tím, že soudu přísluší přezkoumat napadené rozhodnutí orgánu politické strany

z hlediska možného zásahu do základních práv jejích členů, třebaže se netýká skutečností vyznačovaných v rejstříku stran a hnutí dle § 9 zákona. Význam tohoto nálezu je třeba chápat právě tak, že jím došlo k rozšíření okruhu rozhodnutí, jež podléhají soudnímu přezkumu, nikoliv však k prohloubení soudní ingerence do činnosti politických stran. K této interpretaci se Ústavní soud přihlásil ve svém usnesení ze dne 15. 10. 2013, sp. zn. III. ÚS 2683/13, v němž připomněl, že zmíněný nálezn především zdůraznil povinnost obecných soudů plynoucí z čl. 1 odst. 1 a čl. 4 Ústavy České republiky interpretovat § 16a zákona o politických stranách prizmatem v nálezu předestřených aspektů ústavního požadavku respektu k vnitrostranické demokracii a bez ohledu na úzce a nedostatečně vymezený rámec v § 16a odst. 1 a § 9 zákona o politických stranách. Pripustil přezkum rozhodnutí vnitrostranických orgánů z hlediska možného zásahu do základních práv stěžovatele jako člena politické strany konkrétní činností politické strany při současném respektování zásady plynoucí z § 3 odst. 1 zákona o politických stranách, dle níž mohou státní orgány do postavení a činnosti politických stran zasahovat jen na základě zákona a v jeho mezích (srov. dále např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 12. 2016, sp. zn. 28 Cdo 4379/2014, ze dne 10. 5. 2017, sp. zn. 28 Cdo 4129/2015, či ze dne 27. 6. 2017, sp. zn. 28 Cdo 1963/2016). Stejně závěry se prosadí též v poměrech politických hnutí.

20. Soud v řízení podle § 16a odst. 1 zákona o politických stranách přezkoumává, zda je napadené rozhodnutí orgánu strany (hnutí) v souladu se zákonem a stanovami strany (hnutí). Shledá-li rozpor napadeného rozhodnutí orgánu strany (hnutí) se zákonem nebo stanovami strany (hnutí), vysloví výrokem jeho neplatnost [srov. obdobné závěry přijaté při výkladu § 11 odst. 3 věty třetí zákona č. 72/1994 Sb., kterým se upravují některé spoluvlastnické vztahy k budovám a některé vlastnické vztahy k bytům a nebytovým prostorům a doplňují některé zákony (zákon o vlastnictví bytů), ve znění účinném do 31. 12. 2013, v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 25. 1. 2012, sp. zn. 29 Cdo 383/2010, uveřejněném pod č. 58/2012 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále též jen „R 58/2012“), či výslovnou úpravu v poměrech spolků v § 258 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále též jen „o. z.“), či v poměrech obchodních korporací v § 191, § 428, § 663 a § 702 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích)].

21. Ustanovení § 16a odst. 1 zákona o politických stranách upravující předpoklady a podmínky pro soudní přezkum rozhodnutí orgánu strany (hnutí) vylučuje, aby platnost tohoto rozhodnutí byla přezkoumávána jiným než v tomto ustanovení upraveným postupem. Platnost rozhodnutí orgánu strany (hnutí) tudíž nelze napadat návrhem na určení neplatnosti podle § 80 o. s. ř. a ani nemůže být přezkoumávána jakožto předběžná otázka v jiném soudním řízení, neurčuje-li zvláštní právní předpis jinak. Opačný závěr by právní úpravu, začleněnou do § 16a odst. 1 zákona o politických stranách, činil nadbytečnou a vnášel by – v rozporu

s principem právní jistoty – do poměrů stran, hnutí, jejich členů a koneckonců i třetích osob právní nejistotu (srov. obdobně i při výkladu § 11 odst. 3 věty třetí zákona o vlastnictví bytů R 58/2012).

K výkladu § 16a odst. 2 zákona o politických stranách

č. 123

22. V požadavku zákona, aby se člen strany nebo hnutí pokusil – dříve než se obrátí na soud s návrhem na vyslovení neplatnosti rozhodnutí orgánu strany nebo hnutí – o zjednání nápravy cestou interního přezkumu, se projevuje zásada vnitřní autonomie politických stran a hnutí a z ní plynoucí princip minimalizace soudních zásahů do jejich vnitřních poměrů. Jinak řečeno, spory vzniklé uvnitř politické strany či hnutí by měly být řešeny zásadně interní cestou; soud má zasahovat zpravidla pouze tehdy, jestliže vnitřní mechanismy nápravy selžou, nebo jsou nefunkční.

23. Orgánem, na který se člen strany (hnutí) musí obrátit předtím, než věc předloží soudu k rozhodnutí, je rozhodčí orgán strany nebo hnutí (§ 16a odst. 2 zákona o politických stranách). Tento orgán, ve stanovách konkretizovaný, je oprávněn zjednat nápravu, a to především způsobem ve stanovách uvedeným [srov. § 6 odst. 2 písm. b) bod 6. zákona o politických stranách]. Neobsahují-li stanovy konkrétní úpravu, anebo vylučuje-li povaha věci použití prostředků zjednání nápravy ve stanovách uvedených, postupuje přiměřeným způsobem, jenž závadný stav odstraní (např. napadené rozhodnutí zruší, popř. vysloví jeho neplatnost).

24. Splnění zákonného požadavku na vyčerpání prostředků nápravy u rozhodčího orgánu strany (hnutí) je hmotněprávní podmínkou uplatnění práva na soudní ochranu přiznaného členovi strany (hnutí) v § 16a odst. 1 zákona o politických stranách. Jinými slovy, členovi strany (hnutí) vzniká právo podat návrh podle § 16a odst. 1 zákona o politických stranách pouze tehdy, požádal-li předtím rozhodčí orgán strany (hnutí) o zjednání nápravy, avšak tento orgán jeho žádosti nevyhověl, anebo o ní nerozhodl v zákonem stanovené lhůtě. Podá-li proto člen strany (hnutí) návrh na zahájení řízení o vyslovení neplatnosti rozhodnutí orgánu strany (hnutí), aniž by byla splněna podmínka uvedená v § 16a odst. 2 zákona o politických stranách, soud takový návrh pro nedostatek aktivní věcné legitimace zamítne, aniž by se jím věcně zabýval.

25. Závěr odvolacího soudu, podle něhož nebylo v poměrech projednávané věci možné po navrhovateli rozumně požadovat, aby se před zahájením soudního řízení obrátil se žádostí o zjednání nápravy na rozhodčí orgán hnutí, nemá oporu v žádném zákonném ustanovení.

26. Z jednoho z napadených rozhodnutí valné hromady hnutí [rozhodnutí ad 11)] vyplývá, že rozhodčí orgán hnutí (kterým je rozhodčí výbor) byl ustanoven a byli zvoleni jeho noví členové, kteří nahradili dosavadní členy tohoto orgánu. Jak již bylo výše uvedeno, platnost tohoto rozhodnutí může být zpochybněna pouze zjednáním nápravy rozhodčím orgánem hnutí (§ 16a odst. 2 zákona o politických

stranách), anebo (nedojde-li ke zjednání nápravy) rozhodnutím soudu vydaným v řízení podle § 16a odst. 1 zákona o politických stranách. Navrhovatel tudíž nemohl mít žádnou pochybnost o tom, na koho se mohl se žádostí o zjednání nápravy obrátit.

27. Skutečnost, že předmětem zjednání nápravy mělo být též rozhodnutí valné hromady hnutí o zvolení nových členů rozhodčího výboru, není podstatná. Rozhodčí orgán hnutí není soudním ani správním orgánem, na který by bylo možné vztáhnout pravidla o vyloučení osob z projednávání a rozhodování věci stanovená právními předpisy (srov. § 14 a násl. o. s. ř., popř. § 14 zákona č. 500/2004 Sb., správního řádu). Členům rozhodčího výboru hnutí proto příslušela působnost uvedená v § 16a odst. 2 zákona o politických stranách, jde-li o nápravu navrhovatelem napadených rozhodnutí valné hromady hnutí, a to včetně toho rozhodnutí, kterým byli zvoleni do svých funkcí.

28. Jako neopodstatněnou shledává Nejvyšší soud též obavu odvolacího soudu, podle níž nebylo možné „očekávat, že by (rozhodčí výbor) mohl cokoliv vyřešit, pouze by došlo k prodloužení sporu“. Je totiž nepochybné, že členové rozhodčího výboru hnutí jsou povinni při výkonu své funkce postupovat s péčí řádného hospodáře (srov. § 159 odst. 1 o. z.). Už jen z tohoto důvodu nelze předjímat, jak by s (důvodnou) žádostí navrhovatele o zjednání nápravy naložili. Pokud by takové žádosti vyhověli, trvání sporu by se naopak výrazně zkrátilo. Ostatně, třicetidenní lhůta stanovená zákonem pro rozhodnutí rozhodčího výboru trvání sporu nijak výrazně neprodlužuje.

29. Právní posouzení věci odvolacím soudem tudíž není správné.

30. Je-li dovolání přípustné, přihlíží Nejvyšší soud i k jiným vadám řízení, jež mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci (§ 242 odst. 3 o. s. ř.). Taková vada je dána i tehdy, rozhodoval-li v prvním stupni věcně nepřislušný soud (srov. např. důvody usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 1. 2000, sp. zn. 20 Cdo 840/98, uveřejněného pod číslem 68/2000 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, či rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 11. 4. 2018, sp. zn. 31 Cdo 4831/2017).

31. Nejvyšší soud již v usnesení ze dne 19. 7. 2018, sp. zn. 29 Cdo 3307/2016 (jež bylo na jednání občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu konaném dne 13. 2. 2019 schváleno k uveřejnění ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek), formuloval a odůvodnil závěr, podle něhož s účinností od 1. 1. 2014 je řízení o vyslovení neplatnosti rozhodnutí orgánu právnícké osoby nesporným řízením, a to řízením ve statusových věcech právníckých osob ve smyslu § 85 písm. a) zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních (dále též jen „z. ř. s.“), v němž jsou k projednání a rozhodnutí věci v prvním stupni věcně příslušné krajské soudy [§ 3 odst. 2 písm. a) z. ř. s.].

32. Jak Nejvyšší soud vysvětlil výše, v řízení podle § 16a zákona o politických stranách soud posuzuje (přes nepřesné vyjádření zákona) platnost napadeného

rozhodnutí orgánu politické strany (hnutí); je-li rozhodnutí v rozporu se zákonem nebo stanovami, vysloví (zpravidla) jeho neplatnost. I v tomto řízení, bylo-li zahájeno po 31. 12. 2013, jsou proto k projednání a rozhodnutí věci v prvním stupni věcně příslušné krajské soudy.

č. 123

33. Na tomto závěru nic nemění ani skutečnost, že v § 16a odst. 1 zákona o politických stranách je jako věcně příslušný soud k projednání a rozhodnutí věci uveden okresní soud a v § 16a odst. 3 větě první téhož zákona je stanoveno, že soud v řízení postupuje podle občanského soudního řádu. Tato zákonná ustanovení totiž byla přijata v poměrech procesní úpravy účinné do 31. 12. 2013, podle které byly k projednání a rozhodnutí statusových věcí všech právnických osob (s výjimkou statusových věcí obchodních společností, družstev a jiných právnických osob podle části první, druhé a čtvrté zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, zrušení obecně prospěšných společností, nadací, nadačních fondů, státních podniků a veřejně výzkumných institucí, jejich likvidace a jmenování likvidátora a jmenování nových členů správní rady nadace nebo nadačního fondu) věcně příslušné okresní soudy [srov. § 9 odst. 1, odst. 3 písm. b), d), e), f) a v) o. s. ř., ve znění účinném do 31. 12. 2013]. Zákon o zvláštních řízeních soudních věcnou příslušnost soudů k projednání a rozhodnutí statusových věcí všech právnických osob sjednotil tak, že nadále budou tyto věci v prvním stupni projednávat a rozhodovat krajské soudy [srov. též důvodovou zprávu k návrhu zákona o zvláštních řízeních soudních (sněmovní tisk číslo 931/0, Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, 6. volební období 2010–2013)]. Tím došlo zároveň k nepřímé novelizaci shora citovaných ustanovení zákona o politických stranách (*lex posterior derogat priori*).

34. Rozhodl-li ve věci jako soud prvního stupně okresní soud a odvolací soud jeho rozhodnutí podle § 219a odst. 1 písm. a) o. s. ř. nezrušil a věc podle § 221 odst. 1 písm. b) o. s. ř. nepostoupil krajskému soudu jako soudu věcně příslušnému, zatížil řízení vadou, která mohla mít (a měla) za následek nesprávné rozhodnutí ve věci.

35. Nejvyšší soud proto rozsudek odvolacího soudu podle § 243e odst. 1 o. s. ř. zrušil. Důvody, pro které nemohlo obstát rozhodnutí odvolacího soudu, dopadají i na rozhodnutí soudu prvního stupně; Nejvyšší soud proto v příslušném rozsahu zrušil i je a věc v tomto rozsahu postoupil Krajskému soudu v Ústí nad Labem jako soudu věcně i místně (§ 86 odst. 1 z. ř. s.) příslušnému (§ 243e odst. 2 o. s. ř.).

36. V řízení o vyslovení neplatnosti rozhodnutí orgánu politické strany (hnutí) se rozhoduje usnesením (§ 25 odst. 1 z. ř. s.). Skutečnost, že soud nižšího stupně rozhodl o věci samé rozsudkem (ačkoliv měl rozhodnout usnesením), nezbavuje soud vyššího stupně povinnosti rozhodnout o opravném prostředku proti takovému rozhodnutí (o odvolání nebo o dovolání) usnesením. To, že soud rozhodl jinou – kvalitativně vyšší, leč v rozporu s procesním předpisem zvolenou – formou

rozhodnutí, je vadou řízení, která nemohla mít vliv na správnost rozhodnutí (srov. též usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 1999, sp. zn. 20 Cdo 1574/99). Proto Nejvyšší soud i v této věci rozhodl o dovolání usnesením (§ 243b ve spojení s § 223 o. s. ř.).

37. Právní názor Nejvyššího soudu je pro soudy nižších stupňů závazný (§ 243g část věty první za středníkem, § 226 odst. 1 o. s. ř.).

č. 123

Č. 124**Č. 124 Smlouva kupní, Cena**
§ 2080 o. z.

Kupní smlouva uzavřená podle § 2079 a násl. o. z. není neurčitým a nesrozumitelným právním jednáním jen proto, že jejím předmětem je několik movitých věcí, ohledně nichž je sjednána pouze úhrnná kupní cena.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 1. 2019, sp. zn. 20 Cdo 4452/2018, ECLI:CZ:NS:2019:20.CDO.4452.2018.2)

Nejvyšší soud k dovolání žalobkyně zrušil rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 28. 6. 2018, sp. zn. 14 Co 2/2018, a rozsudek Okresního soudu v Břeclavi ze dne 21. 9. 2017, sp. zn. 8 C 189/2016, a věc vrátil Okresnímu soudu v Břeclavi k dalšímu řízení.

I.**Dosavadní průběh řízení**

1. Okresní soud v Břeclavi rozsudkem ze dne 21. 9. 2017, č. j. 8 C 189/2016-91, zamítl žalobu na vyloučení věcí z exekuce vedené ve věci oprávněné Raiffeisenbank a. s. proti povinnému M. L., narozenému XY, u soudního exekutora JUDr. O. H., Ph.D., Exekutorský úřad P., pověřeného provedením exekuce na základě pověření Okresního soudu v Břeclavi ze dne 11. 8. 2014, č. j. 41 EXE 1072/2014-14 (výrok I.), a rozhodl, že žalobkyně je povinna zaplatit žalované na náhradu nákladů řízení částku 300 Kč, a to do tří dnů od právní moci tohoto rozsudku (výrok II.). Po skutkové stránce uzavřel, že z rozhodnutí Okresního soudu v Břeclavi ze dne 11. 8. 2014, č. j. 41 EXE 1072/2014-14, bylo zjištěno, že ve věci žalované jako oprávněné v exekučním řízení proti M. L., narozenému XY, k návrhu o pověření a nařízení exekuce ze dne 11. 6. 2014 k uspokojení peněžité pohledávky ve výši 7 024 656,04 Kč s příslušenstvím byl vedením exekuce pověřen JUDr. O. H., Ph.D., Exekutorský úřad P., přičemž exekučním titulem je rozhodnutí Krajského soudu v Brně ze dne 23. 5. 2011, č. j. 46 T 2/2011. Z kupní smlouvy (dále jen „předmětná kupní smlouva“), ze smlouvy o nájmu věcí movitých s následným odkupem č. 2015-145, obou podle svého datování uzavřených dne 22. 1. 2015, a z jejich příloh bylo zjištěno, že rodiče povinného, M. L., narozený dne XY, a T. L., narozená XY, oba bytem XY, prodali žalobkyni

mimo jiné ve výroku I. tohoto rozsudku uvedené movité věci za kupní cenu 27 000 Kč. Následně smlouvou o nájmu věci movitých, uzavřenou na dobu od 22. 1. 2015 do 21. 1. 2019, žalobkyně z pozice vlastníka těchto věcí je pronajala zpět prodávajícím za úplatu, kdy nájemné za první až pátý měsíc bylo stanoveno částkou 5 500 Kč měsíčně a za další měsíce vždy po 150 Kč měsíčně. Dle soudu předložené smlouvy nikterak neprokazují, že předmětné věci byly koupeny od skutečných vlastníků, a vzhledem k tomu, že podpisy na smlouvách nebyly úředně ověřeny, nelze ani dovodit jejich uzavření před zahájením exekučního řízení. Relativně nízká kupní cena nasvědčuje tomu, že rodiče povinného potřebovali ihned volné finanční prostředky, které se zavázali formou nájemného okamžitě ve vysokých splátkách vrátet. Situace, kdy prodávající jako rodiče povinného museli vědět o jeho vysokém dluhu vůči žalované, navozuje domněnku, že se jedná o snahu prodávajících formálně se zbavit majetku nacházejícího se v jejich domě, kde bydlí i povinný, který může být jejich vlastníkem a které by tak bylo možno postihnout exekucí. Jejich jednání tak lze považovat za zjevné zneužití práva, jemuž nepřislouší právní ochrany. Stejně tak nelze poskytnout právní ochranu ani žalobkyni, která na svých webových stránkách nabízí odkoupení a zároveň pronájem vybavení domácnosti, ač jí musí být zřejmé, že těchto služeb využijí osoby, vůči nimž existují exekučně vymáhané pohledávky. Předmětná kupní smlouva je navíc pro neurčitost neplatná, neboť prodávající měli žalobkyni prodat značný počet movitých věcí, aniž by byla sjednána kupní cena za každou z nich samostatně, uvedena byla pouze souhrnná cena ve výši 27 000 Kč a tyto věci tvoří součást jediné hromadné věci, nejde ani o soubor věcí, ale o věci samostatné, když každá z nich slouží svému účelu, lišícímu se od účelu, jemuž slouží věci ostatní.

2. Krajský soud v Brně rozsudkem ze dne 28. 6. 2018, č. j. 14 Co 2/2018-116, rozsudek soudu I. stupně potvrdil (výrok I.) a rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů odvolacího řízení (výrok II.). Odvolací soud uvedl, že závěr soudu I. stupně o tom, že prodávající uzavřeli předmětnou kupní smlouvu za účelem formálního zbavení se majetku v souvislosti s dříve zahájeným exekučním řízením proti jejich synovi, je pouze hypotetický, stejně jako to, že prodávající takto zneužili svého práva. Ztotožnil se však s jeho závěrem, že předmětnou kupní smlouvu je z hlediska určitosti sjednání kupní ceny nutno považovat za zdánlivé právní jednání, na základě něhož nemohlo dojít k převodu vlastnického práva ke sporným movitým věcem. Z jejího obsahu je zjevné, že jejím předmětem bylo 51 movitých věcí tvořících žádný soubor, za jehož prodej mohla být sjednána celková kupní cena ve výši 27 000 Kč. Takové sjednání kupní ceny je neurčité a nelze z něj ani výkladem zjistit, jaká měla být kupní cena za jednotlivé převáděné věci. Každá z těchto věcí tvoří samostatný předmět právního vztahu mezi smluvními stranami, a měla být tedy předmětem samostatné kupní smlouvy.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

č. 124

3. Rozsudek odvolacího soudu napadla žalobkyně dovoláním, ve kterém namítá, že rozhodnutí odvolacího soudu je v rozporu se současnou judikaturou Nejvyššího soudu, stejně jako se základními principy, na kterých je postaven současný občanský zákoník, jakož i běžně užívaná obchodní praxe. Dovolatelka má za to, že odvolací soud dospěl k nesprávnému právnímu závěru, uzavřel-li, že kupní smlouva, jejímž předmětem je vícero movitých věcí, ohledně nichž je dohodnuta pouze úhrnná kupní cena, je bez dalšího neplatná. Takový právní závěr je podle dovolatelky v rozporu s ustálenou rozhodovací praxí Nejvyššího soudu, zejména s rozsudkem Nejvyššího soudu ze dne 12. 9. 2002, sp. zn. 22 Cdo 2127/2000, a ze dne 21. 10. 2009, sp. zn. 22 Cdo 3974/2007.

III.

Přípustnost dovolání

4. Nejvyšší soud České republiky jako soud dovolací (§ 10a občanského soudního řádu) věc projednal podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném od 30. 9. 2017 (srov. čl. II bod 2 zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony) – dále jen „o. s. ř.“. Nejvyšší soud zjistil, že dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou (účastníkem řízení) ve lhůtě uvedené v § 240 odst. 1 o. s. ř. a že jde o rozhodnutí, proti kterému je dovolání přípustné podle § 237 o. s. ř. (neboť dovolatelka nastoluje v právních poměrech od 1. 1. 2014 dosud neřešenou právní otázku, zda kupní smlouva uzavřená podle § 2079 a násl. o. z., jejímž předmětem je vícero movitých věcí, ohledně nichž je dohodnuta pouze úhrnná kupní cena, je či není bez dalšího neurčitým a nesrozumitelným právním jednáním, k němuž nelze přihlídnout), a dospěl k závěru, že dovolání je důvodné.

IV.

Důvodnost dovolání

5. Podle § 2080 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „o. z.“), kupní cena je ujednána dostatečně určitě, je-li ujednán alespoň způsob jejího určení.

Podle § 553 odst. 1 o. z. o právní jednání nejde, nelze-li pro neurčitost nebo nesrozumitelnost zjistit jeho obsah ani výkladem.

Podle § 554 o. z. ke zdánlivému právnímu jednání se nepřihlíží.

6. Dovolatelce je namístě dát za pravdu, že Nejvyšší soud již dříve dovodil, že není vyloučeno, aby účastníci kupní smlouvy ohledně více věcí sjednali cenu souhrnnou bez ocenění jednotlivých věcí; taková smlouva není bez dalšího neplatná pro neurčitost (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 10. 2009, sp. zn. 22 Cdo 3974/2007, ze dne 23. 3. 2011, sp. zn. 22 Cdo 2206/2009, a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 11. 2011, sp. zn. 30 Cdo 1222/2010). Sjednání úhrnné kupní ceny za věci uvedené v kupní smlouvě může způsobit neplatnost kupní smlouvy jako celku jen v případě, že vlastnické právo k některé z věcí uvedených v kupní smlouvě nemohlo být touto smlouvou převedeno; teprve za takových okolností totiž není zřejmé, za jakou kupní cenu měly být prodány ostatní věci, jejichž převodu kupní smlouvou nic nebránilo (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 9. 2002, sp. zn. 22 Cdo 2127/2000). V ostatních případech není důvod nerespektovat zcela zjevnou vůli kupujícího a prodávajícího směřující k převodu vlastnického práva k věcem za konkrétní úhrnnou cenu, protože nevzniká pochybnost, úhrnem co a za kolik má být převedeno. Na uvedené rozhodovací praxi dovolacího soudu není důvod ničeho měnit ani při posouzení platnosti (určitosti) kupní smlouvy podle hmotněprávní úpravy účinné od 1. 1. 2014. Podle § 2080 o. z. kupní cena je sjednána dostatečně určitě, je-li ujednán alespoň způsob jejího určení. Jestliže tedy není důvod konstatovat neplatnost či neurčitost kupní smlouvy nebo její části (ohledně některé z movitých věcí, které jsou prodávány za úhrnnou kupní cenu) z jiného důvodu, nevede sjednání výhradně úhrnné kupní ceny (aniž by se prodávající s kupujícím dohodli na kupní ceně každé jednotlivé věci) k závěru o tom, že jde jen o zdánlivé právní jednání, k němuž nelze přihlídnout, protože kupní cena byla sjednána neurčitě nebo nesrozumitelně (§ 553 odst. 1, § 554 o. z.).

7. Dovolací soud tedy uzavírá, že kupní smlouva uzavřená podle § 2079 a násl. o. z., jejímž předmětem je vícero movitých věcí, ohledně nichž je dohodnuta pouze úhrnná kupní cena, není bez dalšího neurčitým a nesrozumitelným právním jednáním, k němuž nelze přihlídnout.

8. Vzhledem k tomu, že dovolání je přípustné, nemohl dovolací soud přehlédnout fakt, že soud prvního stupně rozhodl ve věci samé postupem podle § 115a o. s. ř., tedy rozsudkem bez nařízení jednání. Své rozhodnutí mimo jiné (a na rozdíl od odvolacího soudu) postavil na tom, že předmětná kupní smlouva byla právním jednáním neodpovídajícím skutečnosti, jehož cílem byla výhradně snaha rodičů povinného „formálně se zbavit majetku“, nacházejícího se v domě, v němž bydlí společně s povinným, a vyhnout se tak následkům exekuce na majetek povinného. Soud prvního stupně přitom zjevně ani na základě předložených listinných důkazních prostředků nepokládal za prokázaný postoj rodičů povinného, že kupní cena byla z jejich strany opravdu zaplacená (a případně že byla přiměřená) a že se jednalo z jejich strany a ze strany žalobce o „pocitivé“ právní jednání, které nesměřovalo ke „zneužití práva“. Ke zjištění okolností, které by mohly

č. 124

vést k závěru o „nepoctivém“ právním jednání a o „zneužití práva“ ze strany rodičů povinného a žalobkyně, však soud prvního stupně mohl dospět výhradně při jednání a cestou procesního dokazování, při němž by dal účastníkům prostor k uvedení a k prokázání okolností, pro které je nebo není důvod předmětnou kupní cenu a na ni navazující nájemní smlouvu mezi rodiči povinného a žalobkyní ze dne 22. 1. 2015 pokládat jen za jednání „na oko“ nebo za nepoctivé, a tedy jen zdánlivé právní jednání (srov. s § 118a odst. 1–3 o. s. ř.). Nezvolil-li soud prvního stupně takový procesní postup, dovolací soud se ztotožňuje s postojem odvolacího soudu, že závěr o „nepoctivosti“ právního jednání žalobkyně a rodičů povinného, případně o tom, že šlo jen o právní jednání „na oko“, je „pouze hypotetický“, tedy nepodložený cestou procesního dokazování. Proto se jedná o vadu, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí soudu prvního stupně ve věci samé, k níž Nejvyšší soud musí přihlédnout (§ 242 odst. 3 o. s. ř.).

9. Z uvedeného vyplývá, že rozsudek odvolacího soudu není správný; protože nejsou dány podmínky pro zastavení dovolacího řízení, pro odmítnutí dovolání, pro zamítnutí dovolání nebo pro změnu rozsudku odvolacího soudu, Nejvyšší soud napadený rozsudek podle § 243e odst. 1 o. s. ř. zrušil. Protože s předchozího odstavce plyne, že jsou dány důvody i pro zrušení rozsudku soudu prvního stupně, Nejvyšší soud ČR zrušil rovněž toto rozhodnutí a věc vrátil soudu prvního stupně (Okresnímu soudu v Břeclavi) k dalšímu řízení (§ 243e odst. 2 věta druhá o. s. ř.).

10. Právní názor dovolacího soudu je pro soudy nižších stupňů závazný (§ 243g odst. 1 věta první o. s. ř.). V novém rozhodnutí o věci rozhodne soud o náhradě nákladů řízení, včetně řízení dovolacího (§ 243g odst. 1 věta druhá o. s. ř.).

11. Dovolatelka v dovolání navrhuje odklad vykonatelnosti dovoláním napadeného rozsudku odvolacího soudu. Ústavní soud ve svém nálezu ze dne 23. 8. 2017, sp. zn. III. ÚS 3425/16, dospěl k závěru, že lze akceptovat takový postup, kdy o návrhu na odklad vykonatelnosti Nejvyšší soud rozhodne spolu s dovoláním, aniž by se zabýval důvody, pro které je jeho vydání navrhováno, to za předpokladu, že se tak stane ve lhůtě přiměřené pro samotné rozhodnutí o návrhu na odložení výkonu rozhodnutí. Stejně tak nelze nic namítat proti tomu, kdy Nejvyšší soud ve stejné lhůtě projedná dovolání meritorně. Vzhledem k tomu, že dovolací soud o dovolání žalobkyně rozhodl neprodleně (tedy v Ústavním soudem zdůrazněné přiměřené lhůtě), nezabýval se jejím návrhem na odklad vykonatelnosti dovoláním napadeného rozsudku odvolacího soudu, protože z důvodu zrušení dovoláním napadeného rozhodnutí pozbývá dovoláním napadené rozhodnutí veškerých vlastností existujícího rozhodnutí, včetně vykonatelnosti. Výrok o návrhu na odklad vykonatelnosti je totiž ve vztahu k výroku, jímž se dovolací řízení končí odmítnutím nebo zamítnutím dovolání, výrokem akcesorickým (srov. s usnesením Nejvyššího soudu ze dne 3. 10. 2017, sp. zn. 20 Cdo 4907/2017).

Č. 125

Náhrada škody, Promlčení

§ 74 zákona č. 458/2000 Sb., § 106 odst. 2 obč. zák.

č. 125

Osoba, která po smrti původního odběratele odebírá v jeho bytě plyn navzdory tomu, že nemá uzavřenou smlouvu o odběru, je přinejmenším srozuměna s neoprávněností svého počínání i se způsobením škody dodavateli (nepřímý úmysl). Nárok na náhradu za neoprávněný odběr plynu se tak promlčuje v objektivní desetileté promlčecí době (§ 106 odst. 2 obč. zák.).

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13. 12. 2018, sp. zn. 25 Cdo 3009/2017, ECLI:CZ:NS:2018:25.CDO.3009.2017.1)

Nejvyšší soud k dovolání žalobkyně zrušil rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové – pobočky v Pardubicích ze dne 17. 1. 2017, sp. zn. 23 Co 406/2015, a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Okresní soud v Chrudimi rozsudkem ze dne 15. 10. 2014, č. j. 103 EC 18/2012-125, uložil žalované, aby zaplatila žalobkyni 94 042,68 Kč s příslušenstvím, a rozhodl o náhradě nákladů řízení. Rozhodl tak o nároku na náhradu za neoprávněný odběr plynu v době od 30. 11. 2007 do 15. 4. 2009 (od data odečtu plynu po smrti odběratele do data uzavření nové smlouvy po skončení dědického řízení) na odběrním místě č. p. XY v XY ulici v XY. Vyšel ze zjištění, že J. J. starší, jeden ze spoluvlastníků domu, dne 29. 3. 2007 zemřel, jeho syn J. J. mladší (druhý spoluvlastník) byl v té době nezvěstný a jediný, kdo měl v uvedeném období do nemovitosti přístup, byla žalovaná, bývalá manželka druhého spoluvlastníka. Soud vzal za prokázané, že žalovaná užívala nemovitost, do níž byl dodáván plyn podle smlouvy se zesnulým spoluvlastníkem a dodávka fakticky pokračovala i po jeho smrti, kdy žalovaná plyn nadále odebírala. Soud takto konkludentně uzavřenou smlouvu podřadil pod § 588 a násl. zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, dále jen „obč. zák.“, a dovodil, že odběratelkou byla žalovaná, již uložil povinnost zaplatit částku, která tvoří cenu plynu odebraného v předmětném období v množství zjištěném z měřicího zařízení na plynovodu. Námitku žalované, že je nárok promlčen, soud neakceptoval s tím, že

se opírá o fakturu splatnou dne 30. 6. 2009 a žaloba byla ve věci podána dne 24. 1. 2012, tedy před uplynutím tříleté promlčecí doby.

č. 125

2. K odvolání žalované Krajský soud v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích rozsudkem ze dne 26. 1. 2016, č. j. 23 Co 406/2015-202, rozsudek soudu prvního stupně změnil tak, že žalované uložil povinnost zaplatit žalobkyni 24 278,80 Kč se zákonným úrokem z prodlení od 25. 6. 2011 do zaplacení, ohledně 69 763,88 Kč s příslušenstvím žalobu zamítl, a rozhodl o náhradě nákladů řízení. Vyšel ze skutkových zjištění soudu prvního stupně, právně však nárok žalobkyně posoudil jako nárok na náhradu škody za neoprávněný odběr plynu podle § 74 zákona č. 458/2000 Sb., o podmínkách podnikání a o výkonu státní správy v energetických odvětvích (dále jen „energetický zákon“). Nepromlčeným shledal nárok pouze za období od 24. 1. 2009 do 15. 4. 2009 a při určení výše škody vyšel z vyhlášky č. 251/2001 Sb., kterou se stanoví Pravidla provozu přepravní soustavy a distribučních soustav v plynárenství. Za období od 30. 11. 2007 do 23. 1. 2009 odvolací soud žalobkyni nárok na náhradu škody nepřiznal, neboť ke dni podání žaloby již uplynula tříletá objektivní promlčecí doba.

3. Nejvyšší soud dovolání žalobkyně rozsudkem ze dne 21. 9. 2016, č. j. 25 Cdo 2904/2016-233, zrušil rozsudek odvolacího soudu ve výroku, jímž byla žaloba zamítnuta. Vytkl mu, že při aplikaci § 106 obč. zák. nevážil objektivní promlčecí dobu desetiletou, neboť ze skutkových zjištění se může podávat i případný nepřímý (či přímý) úmysl žalované při neoprávněném odběru. Věc mu vrátil k dalšímu řízení, aby se kromě posouzení možného úmyslu vypořádal i s otázkou promlčení nároku v subjektivní dvouleté lhůtě (§ 106 odst. 1 obč. zák.).

4. Krajský soud v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích, rozsudkem ze dne 17. 1. 2017, č. j. 23 Co 406/2015-252, rozsudek soudu prvního stupně změnil tak, že žalobu na zaplacení dalších 69 763,88 Kč s příslušenstvím zamítl, a rozhodl o náhradě nákladů řízení. Uzavřel, že žalobkyně se o osobě odpovědné za neoprávněný odběr dozvěděla až 16. 6. 2011, žaloba ze dne 24. 1. 2012 tedy byla podána před uplynutím dvouleté subjektivní lhůty. Nedovodil, že by žalovaná škodu způsobila úmyslně, neboť z jejího opomenutí uzavřít novou smlouvu o odběru plynu nelze automaticky dovozovat, že byla srozuměna s neoprávněným obohacením. Vložil rozdíl mezi nepřímým úmyslem, který vyžaduje aktivní kladný vztah k výsledku jednání, a vědomou nedbalostí. Odkázal také na judikaturu Ústavního soudu, podle které sama lhostejnost ve vztahu k následku nestačí k naplnění volní složky nepřímého úmyslu (nálezy Ústavního soudu ze dne 26. 3. 1999, sp. zn. II. ÚS 301/98, a ze dne 1. 4. 2004, sp. zn. IV. ÚS 433/02).

II.

Dovolání a vyjádření k němu

5. Proti rozsudku odvolacího soudu podala žalobkyně dovolání, jehož přípustnost ve smyslu § 237 o. s. ř. dovozuje z toho, že odvolací soud se odchýlil od ustálené praxe odvolacího soudu (zejména usnesení sp. zn. 25 Cdo 1159/2005). Dovolatelka namítá, že nezákonný odběr elektřiny je v energetickém zákoně jasně definován a jeho předpoklady byly v dané věci naplněny, což má za následek fikci vzniku škody. Odkazuje na protokol o jednání ze dne 11. 4. 2012, ze kterého se podává, že žalovaná je ochotná uhradit vyúčtování do data 30. 3. 2008 a že v roce 2007 žádala o přihlášení dodávky plynu na svou osobu, což jí nebylo umožněno, neboť dodavateli plynu nedoložila své právo k užívání nemovitosti. Věděla tedy, že právo k odběru plynu nemá, přesto jej odebírala do plynového kotle, kotle na ohřev vody a plynového sporáku. Navrhuje, aby Nejvyšší soud napadené rozhodnutí odvolacího soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

č. 125

III.

Přípustnost dovolání

6. Vzhledem k tomu, že dovoláním napadené rozhodnutí bylo vydáno dne 17. 1. 2017, Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) postupoval podle občanského soudního řádu ve znění účinném do 29. 9. 2017. Po zjištění, že dovolání bylo podáno včas, osobou oprávněnou – účastníkem řízení (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), zastoupeným advokátem (§ 241 odst. 1 a 4 o. s. ř.), dospěl k závěru, že dovolání žalobkyně je přípustné pro rozpor napadeného rozhodnutí s judikaturou odvolacího soudu v otázce zavinění. Dovolání je důvodné.

IV.

Důvodnost dovolání

7. Nesprávné právní posouzení věci, které dovolatelka uplatňuje jako důvod dovolání (§ 241a odst. 1 o. s. ř.), může spočívat v tom, že odvolací soud věc posoudil podle nesprávného právního předpisu, nebo že správně použitý právní předpis nesprávně vyložil, případně jej na zjištěný skutkový stav věci nesprávně aplikoval.

8. Vzhledem k § 3079 odst. 1 a § 3036 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, účinného od 1. 1. 2014, se věc posuzuje podle dosavadních předpisů, tedy podle zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění účinném do 31. 12. 2013, neboť k jednání, ze kterého vzešla škoda, došlo před 1. 1. 2014.

9. Podle § 106 obč. zák. právo na náhradu škody se promlčí za dva roky ode dne, kdy se poškozený dozví o škodě a o tom, kdo za ni odpovídá [odst. 1].

Nejpozději se právo na náhradu škody promlčí za tři roky, a jde-li o škodu způsobenou úmyslně, za deset let ode dne, kdy došlo k události, z níž škoda vznikla; to neplatí, jde-li o škodu na zdraví [odst. 2].

č. 125

10. Občanské právo za účinnosti občanského zákoníku, účinného do 31. 12. 2013, který pojem zavinění nevymezoval, tradičně vycházelo z úpravy hmotného práva trestního (§ 4 a § 5 zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon, účinného do 30. 12. 2009, či § 15 a § 16 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, účinného od 1. 1. 2010); tyto principy se pak vztáhnou i na nároky z neoprávněného odběru plynu, jak správně dovodil odvolací soud (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 9. 2016, sp. zn. 25 Cdo 2904/2016, publikovaný pod č. 7/2018 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek). Zavinění je právní naukou definováno jako vnitřní, psychický vztah jednatelů k jeho vlastnímu protiprávnímu jednání a k výsledku tohoto jednání. Je založeno jednak na prvku poznání, spočívajícím ve vědomosti a předvídání určitého výsledku, jednak na prvku vůle, spočívajícím v tom, že subjekt projevuje svou vůli tím, že něco chce, ale také tím, že je s něčím srozuměn. U úmyslu platí, že buď škůdce věděl, že škodu způsobí a chtěl ji způsobit (přímý úmysl), anebo byl s tímto důsledkem srozuměn (nepřímý úmysl).

11. Podle odvolacího soudu z toho, že žalovaná po smrti původního odběratele neuzavřela novou smlouvu o odběru plynu, nelze dovozovat její srozumění se škodlivým následkem. Tento závěr je nesprávný a je v rozporu například s usnesením Nejvyššího soudu ze dne 25. 7. 2006, sp. zn. 25 Cdo 1159/2005, který v případě neoprávněné těžby dřeva dovodil úmysl osoby, která pokácela stromy, o nichž prokazatelně věděla, že s nimi nemá právo nakládat, byť neznala konkrétního vlastníka. Tento závěr přijatý ve skutkově poněkud odlišném případě je použitelný i v nyní posuzované věci, neboť i zde obdobným způsobem žalovaná bez smluvního podkladu odebrala cizí věc (energii). Je přitom zřejmý úmysl žalované, pokud bylo zjištěno, že po smrti smluvního odběratele, jímž byl její bývalý tchán, se neúspěšně pokusila o uzavření smlouvy o dodávce plynu na své jméno, a přesto poté pokračovala v odběru bez smlouvy; nelze mít tedy pochyby o její vědomosti, že jí právo k odběru plynu nenáleží. Ostatně, i kdyby žalovaná nedala najevo, že si je vědoma nutnosti mít uzavřenou smlouvu, musela mít jako každá běžná dospělá osoba průměrných vlastností povědomí, že zemní plyn není volným statkem, že jej lze odebírat jen na základě uzavřené smlouvy a že se za jeho odběr platí. Odebírala-li tedy žalovaná plyn navzdory tomu, že neměla uzavřenou smlouvu o odběru, přičemž věděla, že tak činí bez právního důvodu, musela být srozuměna i s neoprávněností svého počínání, jímž naplnila znaky neoprávněného odběru podle § 74 odst. 1 písm. a) energetického zákona, i se způsobením škody žalobkyni. Takové jednání nelze považovat za lhotejné, a tedy pouze nedbalostní, jak naznačil odvolací soud poukazem na judikaturu Ústavního soudu (sp. zn. II. ÚS 301/98 a IV. ÚS 433/02). To vynikne zejména ve srovnání s definicí vědomé nedbalosti, při níž škůdce ví, že může svým jednáním

způsobit škodu, avšak bez přiměřených důvodů spoléhá, že se tak nestane. I když odvolací soud podrobně a s odkazem na trestněprávní literaturu vyložil rozdíl mezi nepřímým úmyslem a vědomou nedbalostí, ničím nepodložil svůj závěr o pouhé nedbalosti žalované, především nevysvětlil, zda vůbec a případně na základě čeho mohla spoléhat, že se nedopouští neoprávněného odběru a že jím nezpůsobí škodu.

č. 125

12. Právní názor odvolacího soudu o nedbalostním jednání žalované je tedy věcně nesprávný a rozsudek založený na závěru o promlčení nároku v tříleté objektivní promlčecí době neobstojí. Dovolací soud proto napadené rozhodnutí zrušil (§ 243e odst. 1 o. s. ř.) a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

Č. 126**č. 126 Náhrada škody**

§ 449 obč. zák.

Při stanovení výše náhrady, která náleží nesoběstačnému poškozenému za osobní péči poskytovanou mu rodinnými příslušníky nad rámec běžné rodinné spolupráce a solidarity, může soud vycházet podpůrně a přiměřeně i z ocenění přiznávaného pracovníkům pečovatelské služby podle vyhlášky č. 505/2006 Sb., nemůže však bez dalšího vyjít z částek odvozených z profesionální sféry.

Úvaha soudu (§ 136 o. s. ř.) je opodstatněná, jestliže se opírá o minimální mzdu podle nařízení vlády č. 567/2006 Sb., kterou by musel poškozený zaplatit potřebnému počtu pečovatelů pracujících na úvazek odpovídající době či úkonům k provedení nezbytných činností péče o jeho osobu.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2018, sp. zn. 25 Cdo 6061/2016, ECLI:CZ:NS:2018:25.CDO.6061.2016.1)

Nejvyšší soud zamítl dovolání jak žalobkyně a), tak i žalované proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 17. 9. 2014, sp. zn. 13 Co 29/2014.

I.**Dosavadní průběh řízení**

1. Obvodní soud pro Prahu 4 rozsudkem ze dne 26. 9. 2013, č. j. 57 C 344/2012-156, uložil žalované zaplatit oběma žalobcům účelné náklady spojené s léčením žalobkyně a) v období od 1. 6. 2009 do 30. 6. 2012 ve výši 45 637 Kč s příslušenstvím (výrok I.) a žalobkyni a) náhradu majetkové újmy vzniklé vynaložením prostředků na zajištění její základní obsluhy ve výši 524 400 Kč s příslušenstvím (výrok II.); ohledně části úroku z prodlení a nákladů spojených s léčením ve výši 27 406,94 Kč žalobu zamítl (výrok III.), zamítl žalobu žalobkyně a) ohledně částky 1 586 700 Kč s příslušenstvím představující náhradu za náklady na zajištění základní obsluhy, jakož i úroky z prodlení z částky 1 586 700 Kč (výrok IV.); zamítl žalobu žalobce b) ohledně částky 2 111 100 Kč s příslušenstvím, představující náhradu nákladů na zajištění základní obsluhy žalobkyně a) (výrok V.), a rozhodl o náhradě nákladů řízení ve vztahu mezi účastníky a o povinnosti

žalované zaplatit soudní poplatek (výroky VI.–VIII.). Vyšel ze zjištění, že žalobci se dne 25. 4. 2005 zúčastnili zájezdu do Egypta organizovaného žalovanou cestovní kanceláří. Na výletě do XY, zakoupeném od delegáta žalované, havaroval autobus s cestujícími a žalobkyně a) utrpěla zranění s trvalými následky. Byla uznána plně invalidní, v období od 1. 6. 2009 do 31. 12. 2012 potřebovala prakticky nepřetržitou asistenci při řadě úkonů běžné denní potřeby, kterou jí zabezpečoval žalobce b), její manžel. Žalobkyně a) pobírá podle § 8 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, příspěvek na péči II. stupně ve výši 4 000 Kč měsíčně a byly jí přiznány mimořádné výhody III. stupně pro občany se zvlášť těžkým zdravotním postižením s potřebou průvodce. Soud věc posoudil podle § 420 a § 852a zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, účinného do 31. 12. 2013 (dále též jen „obč. zák.“) ve spojení s § 1 zákona č. 159/1999 Sb., o některých podmínkách podnikání v oblasti cestovního ruchu a o změně zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání. Dospěl k závěru, že žalovaná odpovídá žalobkyni a) za škodu vzniklou v příčinné souvislosti s dopravní nehodou autobusu při plnění závazku z cestovní smlouvy. Žalobcům proto podle § 449 obč. zák. náleží náhrada nákladů spojených s léčením v celkové výši 45 637 Kč s úrokem z prodlení od 3. 11. 2012, které soud uznal jako účelně vynaložené. Část těchto nákladů ve výši 4 258 Kč soud žalobcům nepřiznal, neboť byly vynaloženy až po časovém období vymezeném v žalobě. Žalobci b) soud nepřiznal náhradu nákladů na dopravu na jednání v jiných soudních řízeních, neboť jsou součástí nákladů příslušných řízení. Konečně soud nepřiznal ani úroky z prodlení z přisouzených částek do 3. 11. 2012, neboť jejich splatnost nastala až 2. 11. 2012, prodlení pak den poté. Ohledně nároku na náhradu nákladů spojených s péčí o žalobkyni a) uzavřel, že žalobkyně je v důsledku předmětné dopravní nehody nesoběstačná a vyžaduje asistenci. Bez ohledu na to, kdo jí tuto asistenci poskytuje, má nárok na pravidelnou rentu, ze které bude tato asistence hrazena. Výši náhrady soud stanovil podle § 136 o. s. ř. srovnáním se dvěma osmihodinovými pracovními úvazky za minimální mzdu (celkem 16 000 Kč), od čehož odečetl žalobkyni a) pobíraný příspěvek na péči II. stupně ve výši 4 000 Kč. Za období od 1. 6. 2009 do 30. 6. 2012 tak přiznal celkem 37 × 12 000 Kč, od kterých odečetl ještě částku 3 600 Kč odpovídající pobytu v nemocnicích a rehabilitačních zařízeních, kdy žalobce b) o žalobkyni a) nepečoval. Za období od 1. 7. 2012 do 21. 12. 2012 pak přiznal 6 × 14 000 Kč, neboť měsíční částku pro zohlednění inflace navýšil o 2 000 Kč. Celkem tedy žalobkyni a) přisoudil částku 524 400 Kč se zákonným úrokem od 3. 11. 2012. Co do částky 1 586 700 Kč a úroku z prodlení před 3. 11. 2012 žalobu zamítl. Žalobu žalobce b) pak ohledně tohoto nároku zamítl zcela, neboť k jeho uplatnění není aktivně legitimován.

2. K odvolání všech účastníků Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 17. 9. 2014, č. j. 13 Co 29/2014-245, rozsudek soudu prvního stupně ve výroci I., II.

č. 126

a IV. potvrdil, v zamítavém výroku III. rozsudek soudu prvního stupně ohledně částky 4 405 Kč zrušil a řízení zastavil, ohledně částky 213 Kč rozsudek změnil tak, že žalované uložil tuto částku žalobcům zaplatit, a ohledně 23 148,94 Kč a úroku z prodlení za dobu před 3. 11. 2012 rozsudek potvrdil; rozhodl také o náhradě nákladů řízení a povinnosti žalované zaplatit soudní poplatek. Odvolací soud shledal, že soud prvního stupně správně zjistil skutkový stav a rovněž jeho právní posouzení označil v zásadě za správné. K jinému závěru dospěl pouze ohledně výdajů za léky vynaložených v červenci 2012, které soud prvního stupně nepřiznal s ohledem na období vymezené v žalobě. Podle odvolacího soudu je rozhodné, zda byl nárok uplatněn a zda bylo prokázáno jejich vynaložení a účelnost, přiznal tedy žalobcům další nárok na úhradu léků v celkové hodnotě 213 Kč. Ohledně částky 4 045 Kč vzali žalobci se souhlasem žalované žalobu zpět, proto byl v této části rozsudek soudu prvního stupně zrušen a řízení zastaveno. Ve zbývajícím rozsahu bylo rozhodnutí soudu prvního stupně jako věcně správné potvrzeno. K nároku na náhradu nákladů na péči o žalobkyni a) odvolací soud uvedl, že úvahu soudu prvního stupně o výši škody považuje za správnou, pečlivě vyargumentovanou, a zcela se s ní ztotožňuje. Soud prvního stupně správně zohlednil aktuální judikaturu, vyšel z toho, že žalobkyně a) potřebuje trvalou pomoc, kterou by byly schopny zabezpečit dvě osoby pracující na plný úvazek, a proto s přihlédnutím k výši minimální mzdy tuto péči ohodnotil částkou 16 000 Kč měsíčně a od 1. 7. 2012 s přihlédnutím k inflaci 18 000 měsíčně. Srovnání s minimální mzdou je přitom orientační, odvolací soud proto neuznal námitku žalované, že od částky nejsou odečteny daně a další povinné odvody. Rovněž odmítl argument § 19 zákona o rodině, neboť péče, kterou žalobkyně a) vyžadovala, tyto povinnosti přesahují. Důvody, které v odvolání uvedla žalobkyně a), tj. snížení kvality jejího života, odvolací soud rovněž neuznal, neboť se jedná v zásadě o důvody rozhodné pro posouzení jejího nároku na náhradu za ztížení společenského uplatnění, nikoliv pro náhradu asistenční péče.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

3. Proti rozsudku odvolacího soudu v části výroku I., kterou byl potvrzen vyhovující výrok II. rozsudku soudu prvního stupně, podala žalovaná dovolání. Jeho přípustnost ve smyslu § 237 o. s. ř. dovozuje z toho, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázek hmotného a procesního práva, při jejichž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu, které v rozhodovací praxi dovolacího soudu dosud nebyly vyřešeny a které mají být dovolacím soudem posouzeny jinak. Napadené rozhodnutí je podle ní založeno na nesprávném právním posouzení věci. Soud totiž rozhodl o náhradě škody, kterou žalobci vymezili jako „náhrada nezbytných úkonů

pečovatelských služeb“, avšak označil ji jako „náhradu majetkové újmy vzniklé vynaložením finančních prostředků na zajištění základní obsluhy žalobkyně“, to podle dovolatelky neodpovídá obsahu nároku, neboť zde žádná majetková újma nevznikla z důvodu, že žalobci žádné finanční prostředky na obsluhu žalobkyně a) nevynakládají, protože obsluhu poskytuje její manžel bezúplatně. Dovolatelka nesouhlasí s tím, že soud určil výši náhrady úvahou podle § 136 o. s. ř., neboť aplikace tohoto ustanovení je namístě až po zjištění skutečností, které umožňují porovnat srovnatelné případy, a nemůže být projevem libovольné a nijak nepodložené úvahy soudu (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 6. 2007, sp. zn. 30 Cdo 2625/2007). Dovolatelka namítá, že podle nálezu Ústavního soudu ze dne 5. 12. 2012, sp. zn. IV. ÚS 444/11, se v podobných případech hradí skutečná škoda, tj. o kolik se majetková sféra žalobkyně a) zmenšila v důsledku toho, že jí péči poskytuje manžel, a nikoliv potenciální škoda, která by vznikla, kdyby službu poskytoval profesionální pečovatel. Pro určení této škody je podle dovolatelky rozhodná jak hodnota, tak i časová náročnost prací, které žalobce b) poskytuje v míře přesahující povinnosti podle zákona o rodině. Soud prvního stupně nepovažoval tyto okolnosti za potřebné zjistit. Dovolatelka rovněž namítá, že soud nekriticky přijal tvrzení žalobců o míře potřebné a poskytované péče, když lékařské zprávy a rozhodnutí o výši příspěvku na péči svědčí o mnohem menší potřebě péče pro žalobkyni a). Podle dovolatelky soud dále nezohlednil míru závislosti žalobkyně a) a ani skutečnost, že profesionální pečovatelé ze své mzdy musejí odvádět daně a další dávky, vznikají jim v souvislosti s péčí náklady a svou službu navíc poskytují za účelem zisku na rozdíl od žalobce b). Odpovídající odměna by tak mohla být srovnatelná maximálně s čistou mzdou pečovatele, v opačném případě by byla práce neprofesionála ohodnocena paradoxně více. Konečně namítá, že přiznaná částka je nepřiměřeně vysoká při srovnání se skutkově podobnými věcmi, a uzavírá, že nebyly splněny zákonné a judikатурní předpoklady pro aplikaci volné úvahy soudu a způsob, jak soud v dané věci určil výši škody je nepřezkoumatelný. Navrhuje, aby dovolací soud napadené rozhodnutí zrušil a vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

4. Žalobci se ve svém vyjádření s důvodností dovolání neztotožňují. Uvádějí, že argumentace dovolatelky je nekonkrétní a účelově využívá neúplné a z kontextu vytržené citace ze zdravotní dokumentace. Argumentace soudu ohledně určení výše škody byla podle jejich názoru dostatečně podrobná. Navrhují, aby dovolání bylo zamítnuto jako nedůvodné.

5. Proti výroku I. rozhodnutí odvolacího soudu, jímž byl potvrzen výrok IV. rozsudku soudu prvního stupně o zamítnutí žaloby na náhradu majetkové újmy ve výši 172 000 Kč s příslušenstvím, podala žalobkyně a) dovolání. Jeho přípustnost podle § 237 o. s. ř. dovozuje z toho, že odvolací soud se odchýlil od rozhodovací praxe Nejvyššího soudu při řešení otázky hmotného práva, zda je možné při stanovení výše nároku poškozeného na náhradu majetkové

újmy vzniklé vynaložením finančních prostředků na zajištění základní obsluhy zohlednit i příspěvek na péči podle zákona č. 108/2006 Sb. Odvolací soud tento příspěvek od přiznané náhrady újmy odečetl, aniž by bylo rozhodnuto o snížení nároku ve smyslu § 450 obč. zák., čímž se odchýlil od judikatury Nejvyššího soudu (rozsudek ze dne 24. 10. 2006, sp. zn. 25 Cdo 2127/2006) i Ústavního soudu (nálezy ze dne 16. 1. 2013, sp. zn. I. ÚS 46/12, a ze dne 11. 11. 2014, sp. zn. I. ÚS 2930/13). Navrhuje, aby Nejvyšší soud rozsudek odvolacího soudu v napadeném rozsahu zrušil a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

6. Žalovaná se k dovolání žalobkyně a) vyjádřila tak, že rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 25 Cdo 2127/2006 odráží právní úpravu platnou v době od 26. 2. 2001 do 28. 2. 2003 a na projednávaný případ jej nelze použít, protože v mezidobí došlo ke změně právní úpravy. Nyní účinný zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, je koncepčně jiný, příspěvek podle § 7 tohoto zákona je účelově vázán a v rozsahu, kterým jsou náklady na péči pokryty tímto příspěvkem, nevzniká žalobkyni škoda. S ohledem na uvedené proto má za to, že dovolání žalobkyně není důvodné.

III.

Přípustnost dovolání

7. Po zjištění, že dovolání bylo podáno včas, osobou oprávněnou – účastníkem řízení (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), zastoupeným advokátem (§ 241 odst. 1 a 4 o. s. ř.), dospěl k závěru, že dovolání žalované je přípustné pro řešení otázky výše náhrady nákladů vynaložených na asistenční péči o poškozenou odkázanou na pomoc třetí osoby, kterou vykonává osoba blízká. Dovolání žádné z účastnic není důvodné.

IV.

Důvodnost dovolání

8. Podle § 242 odst. 1 a 3 o. s. ř. dovolací soud přezkoumá rozhodnutí odvolacího soudu v rozsahu, ve kterém byl jeho výrok napaden; přitom je vázán uplatněnými dovolacími důvody včetně toho, jak je dovolatel obsahově vymezil. Je-li dovolání přípustné, dovolací soud je povinen přihlídnout k vadám řízení uvedeným v § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3 o. s. ř., jakož i k jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, a to i když nebyly v dovolání uplatněny. Existence takových vad však nebyla dovolatelkou namítána a nevyplývá ani z obsahu spisu.

9. Nesprávné právní posouzení věci, které dovolatel uplatňuje jako důvod dovolání [§ 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř.], může spočívat v tom, že odvolací soud věc posoudil podle nesprávného právního předpisu, nebo že správně použitý právní předpis nesprávně vyložil, případně jej na zjištěný skutkový stav věci nesprávně aplikoval.

10. Vzhledem k § 3079 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, účinného od 1. 1. 2014, se věc posuzuje podle dosavadních předpisů, tedy podle zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění účinném do 31. 12. 2013, neboť ke škodní události došlo před 1. 1. 2014.

11. Podle § 449 obč. zák. při škodě na zdraví se hradí též účelné náklady spojené s léčením [odst. 1]. Náklady léčení a náklady pohřbu se hradí tomu, kdo je vynaložil. [odst. 3.]

12. Náklady na asistenční péči o nesoběstačnou osobu považuje soudní praxe za součást skutečných majetkových újem (škod), které mohou poškozeným v souvislosti se škodní událostí vzniknout a na jejichž náhradu mají vůči škůdci nárok. V rozsudku velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia ze dne 14. 1. 2015, sp. zn. 31 Cdo 1778/2014, publikovaném pod číslem 44/2015 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále též jen „Sbírka“), Nejvyšší soud shrnul, že při zohlednění aktuálního vývoje judikatury je zapotřebí vykládat § 449 odst. 1 obč. zák. širěji, a otevřel tak možnost požadit náhradu nákladů za péči třetí osoby pod náklady léčení i tehdy, pokud nesměřuje přímo ke zlepšení zdravotního stavu, ale je pouze kompenzací nedostatků v soběstačnosti nebo péči o domácnost. Postup podle § 449 odst. 1 obč. zák. umožňuje přiznat náhradu těchto nákladů i osobě pečující (odstavec 3 tohoto ustanovení), nejen osobě poškozené. V případě aplikace tohoto ustanovení tak mohou nastat tři situace: a) pečující osobě platí sám poškozený – pak má na náhradu těchto výdajů nárok poškozený, a to v rozsahu skutečně vynaložených částek, jsou-li použity účelně, b) pečující osobě platí třetí osoba (např. příbuzný) – pak má na náhradu těchto výdajů nárok třetí osoba, jež výdaje vynaložila (nárok jí zakládá speciální úprava v § 449 odst. 3 obč. zák.), opět samozřejmě v rozsahu účelných nákladů, a c) péči vykonává někdo osobně, aniž by vynakládal finanční prostředky – i v tomto případě je tu nárok na finanční náhradu za provedení těchto prací, ovšem nárok náleží samotnému poškozenému.

13. V posuzovaném případě vykonává péči o nesoběstačnou žalobkyni a) i o její domácnost osobní prací její manžel, žalobce b). Žalovaná v dovolání nezpochybňuje aktivní legitimaci žalobkyně a) k uplatnění tohoto nároku, má výhrady k rozsahu poskytované péče a ke způsobu zjištění výše náhrady v tomto specifickém případě. Dovolatelce je třeba přisvědčit, že žalobkyni náleží náhrada za osobní bezplatnou péči poskytovanou žalobcem b) pouze v rozsahu, v němž tato jeho činnost přesahuje míru lidské a rodinné solidarity a rozsah úkonů obvyklých při běžné rodinné spolupráci při vedení společné domácnosti (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 7. 2013, sp. zn. 25 Cdo 2108/2011, publikovaný pod C 12724 v Souboru civilních rozhodnutí a stanovisek, C. H. BECK, dále též jen „Soubor“). Soud prvního stupně rozsah takto vynakládané péče zjistil a podrobně svůj postup vyložil, přičemž výhrady dovolatelky, pokud směřují proti těmto zjištěním, nepředstavují uplatnění dovolacího důvodu nesprávného

právního posouzení, nýbrž směřují proti skutkovým závěrům, na nichž spočívá právní posouzení věci. Správnost skutkových zjištění však dovolacímu přezkumu nepodléhá (srov. § 241a odst. 1, 6 a § 242 odst. 3 o. s. ř.).

č. 126

14. Za této situace má dovolací soud prostor pouze k řešení právní otázky určení výše náhrady za poskytování zjištěného množství osobní péče o nesoběstačnou osobu poškozenou na zdraví. Protože finanční ocenění takové činnosti nelze provést podle právního předpisu ani dosti dobře podle obvyklých cen vycházejících z tržního prostředí, důvodně odvolací soud postupoval podle § 136 o. s. ř. (lze-li výši nároků zjistit jen s nepoměrnými obtížemi nebo nelze-li ji zjistit vůbec, určí ji soud podle své úvahy). Použití tohoto ustanovení má svá judikatorní pravidla, nemůže být ničím nepodloženým odhadem, či snad dokonce libovůlí soudu, nýbrž musí být úvaha soudu podložena a odůvodněna, má vycházet z jasně určených premis a korektních logických postupů, které musí být z odůvodnění rozhodnutí dostatečně zřejmé. Není proto chybou, že soud v posuzovaném případě přiměřeně (podpůrně) vycházel i z ocenění přiznávaného pracovníkům pečovatelské služby podle vyhlášky č. 505/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách (srov. náález Ústavního soudu ze dne 16. 1. 2013, sp. zn. I. ÚS 46/12, Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu 14/2013). Náhrada se však nemůže odvíjet striktně od tržní hodnoty odměny za práci profesionálních pečovatelských, neboť je třeba zohlednit možné sociální dávky, které ze stejného důvodu pobírá (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 7. 2013, sp. zn. 25 Cdo 2108/2011, Soubor C 12724). Dovolatelce lze přisvědčit, že odměna za práci profesionálního pečovatele v sobě zahrnuje i částky spojené s daňovými odvody a povinnosti ve sféře sociálního zabezpečení, zatímco rodinný příslušník poskytující péči osobně není zatížen povinností odvádět příslušné částky. Nelze proto bez dalšího vyjít z částek odvozených z profesionální sféry.

15. Soud prvního stupně na základě rešerše judikatury odkázal na případy, kde se přiznaná náhrada pohybovala v rozmezí od 4 000 do 24 000 Kč měsíčně; dotazem na společnosti, jež se poskytováním pomoci profesionálně zabývají, zjistil, že nejsou schopny vzhledem k množství požadovaných úkonů pokrýt potřeby žalované v domácím prostředí, ale pouze při hospitalizaci za cenu cca 16 000 Kč měsíčně. Konečnou částku tedy určil jako minimální mzdu, kterou by musela poškozená zaplatit dvěma pečovatelkám pracujícím na plný úvazek (2× 8 hodin denně), tj. 16 000 Kč měsíčně, od kterých odečetl žalobkyni pobíranou sociální dávku ve výši 4 000 Kč měsíčně a od 1. 7. 2012 navýšil přiznanou částku pro zohlednění inflace o 2 000 Kč měsíčně. Zde lze připomenout, že minimální mzda je stanovena nařízením vlády č. 567/2006 Sb., o minimální mzdě, o nejnižších úrovních zaručené mzdy, o vymezení ztíženého pracovního prostředí a o výši příplatku ke mzdě za práci ve ztíženém pracovním prostředí, a to za účelem stanovení výše základní sazby minimální mzdy a podmínek pro

její poskytování, a stanovení nejnižší úrovně zaručené mzdy a podmínky pro její poskytování zaměstnancům, jejichž mzda není sjednána v kolektivní smlouvě, a pro zaměstnance, kterým se za práci poskytuje plat, to vše v pracovněprávní oblasti (jde o prováděcí předpis k zákonu č. 262/2006 Sb., zákoník práce. I tato norma má svou relevanci a může být použita jako podklad pro úvahu soudu podle § 136 o. s. ř. Popsaný postup určení výše náhrady škody tedy považuje dovolací soud za korektní, dostatečně transparentní, a výši odškodnění ve světle argumentů soudů nižších stupňů za přiměřenou. Nelze souhlasit s námitkami dovolatelky, že by soud nezohlednil míru závislosti žalované a hodnotu, popř. časovou náročnost prováděných úkonů, neboť ji dostatečně zjistil dotazem na profesionální poskytovatele péče.

16. Zároveň je zřejmé, že takto stanovená výše se důvodně nerovná obvyklým cenám výkonu specializované odborné činnosti. K dovolací námitce, že přiznaná náhrada je s ohledem na skutkově podobné věci nepřiměřeně vysoká, dovolací soud pro úplnost dodává, že povaha služby, kterou poškozená využívá, odpovídá službě osobní asistence ve smyslu § 39 zákona č. 108/2006 Sb. o sociálních službách. Podle § 5 odst. 2 prováděcí vyhlášky č. 505/2006 Sb., maximální výše úhrady za poskytování osobní asistence činí 130 Kč za hodinu, podle skutečně spotřebovaného času nezbytného k zajištění úkonů. V případě osobní asistence využívané 16 hodin denně (dva plné úvazky, jak uvažoval soud prvního stupně) by se pak jednalo o částku až 64 480 Kč měsíčně (130 Kč/hodin × 16 hodin × 31 dní), v případě neustálé asistence (24 hodin denně) by se pak jednalo o částku až 96 720 Kč měsíčně. Byť výše uvedený předpis není pro určení výše škody v daném občanskoprávním sporu závazný ani rozhodující, je zřejmé, že přiznaná částka (tj. 16 000–18 000 Kč před odečtením státních příspěvků) se pohybuje v rozmezí zhruba čtvrtiny předpisem nastaveného limitu pro profesionální péči. Ani z tohoto hlediska ji proto nelze považovat za nepřiměřeně vysokou.

17. Konečně lze doplnit, že v některých situacích je možno uvažovat i o určení náhrady postupem zaměřeným nikoliv na hodinovou sazbu, ale na úkony, kde lze rovněž podpůrně použít vyhlášku č. 505/2006 Sb., jež stanoví maximální výši úhrady za poskytování úkonů pečovatelské služby. I v tomto případě se však jedná pouze o nezávaznou pomůcku pro určení výše náhrady úvahou soudu ve smyslu § 136 o. s. ř. a vždy bude záležet na konkrétních okolnostech případu a na tom, jaký postup shledá soud za přesnější a vhodnější pro zachování principů popsaných výše.

18. Ze všech uvedených důvodů je zřejmé, že rozsudek odvolacího soudu je z hlediska uplatněného dovolacího důvodu věcně správný; Nejvyšší soud proto dovolání žalované podle § 243d písm. a) o. s. ř. zamítl.

19. Důvodné není ani dovolání žalobkyně a), která odvolacímu soudu vytýká, že při stanovení výše náhrady bral v potaz částky poskytované jí státem formou příspěvku na péči podle zákona č. 108/2006 Sb. a odečetl jejich výši od hodnoty

péče vynakládané žalobcem b). Ani tato otázka nebyla v soudní praxi do nedávné doby vyřešena, a je tak založena přípustnost dovolání podle § 237 o. s. ř.

č. 126

20. Podle § 7 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, příspěvek na péči se poskytuje osobám závislým na pomoci jiné fyzické osoby. Tímto příspěvkem se stát podílí na zajištění sociálních služeb nebo jiných forem pomoci podle tohoto zákona při zvládání základních životních potřeb osob. Náklady na příspěvek se hradí ze státního rozpočtu (odst. 1). Nárok na příspěvek má osoba uvedená v § 4 odst. 1, která z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu potřebuje pomoc jiné fyzické osoby při zvládání základních životních potřeb v rozsahu stanoveném stupněm závislosti podle § 8, pokud jí tuto pomoc poskytuje osoba blízká nebo asistent sociální péče uvedený v § 83 nebo poskytovatel sociálních služeb, který je zapsán v registru poskytovatelů sociálních služeb podle § 85 odst. 1 nebo dětský domov, anebo speciální lůžkové zdravotnické zařízení hospicového typu; nárok na příspěvek má tato osoba i po dobu, po kterou je jí podle zvláštního právního předpisu poskytována zdravotní péče v průběhu hospitalizace (odst. 2). Podle § 21 odst. 2 písm. d) tohoto zákona příjemce příspěvku je povinen využívat příspěvek na zajištění potřebné pomoci osobou blízkou nebo asistentem sociální péče uvedeným v § 83 nebo poskytovatelem sociálních služeb, který je zapsán v registru poskytovatelů sociálních služeb podle § 85 odst. 1, nebo dětským domovem anebo speciálním lůžkovým zdravotnickým zařízením hospicového typu.

Podle § 21 odst. 3 tohoto zákona výplata příspěvku může být po předchozím písemném upozornění zastavena, příspěvek může být odňat nebo nepřiznán, jestliže žadatel o příspěvek, oprávněná osoba nebo jiný příjemce příspěvku nesplní některou povinnost uvedenou v odstavci 1 a 2.

21. Žalobkyně a) v dovolání poukazuje na rozsudek ze dne 24. 10. 2006, sp. zn. 25 Cdo 2127/2006 (č. 68/2007 Sbírky), v němž Nejvyšší soud dovodil, že není žádného zákonného důvodu snižovat rozsah náhrady škody o příspěvek při péči o blízkou nebo jinou osobu, vyplácený pečující osobě podle § 80 a násl. zákona č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení, neboť vyšel z toho, že účelem této dávky je motivovat osoby blízké k poskytování celodenní péče poškozenému, a náleží mu tedy ze zcela jiného právního důvodu, než je ten, na němž je založena povinnost škůdce nahradit škodu. V posuzované věci jde však o rozdílnou situaci, neboť dovolatelce nenáleží zmíněný příspěvek při péči o blízkou nebo jinou osobu, vyplácený pečující osobě, nýbrž přímo jí je poskytován příspěvek na péči podle § 7 a násl. zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. Tato sociální dávka sice příspěvek při péči o blízkou nebo jinou osobu s účinností od 1. 1. 2007 nahradila, nicméně jejím účelem, jak vyplývá z textu zákona i důvodové zprávy, je umožnit osobě, jejíž dlouhodobě nepříznivý zdravotní stav vyžaduje péči jiných osob, zajištění potřebné pomoci při péči o vlastní osobu a při zajištění soběstačnosti. Tento příspěvek poskytuje stát v rámci zajištění sociálních služeb nebo jiných forem pomoci občanům, kteří v důsledku svého dlouhodobě

nepříznivého zdravotního stavu jsou odkázáni na soustavnou (nebo částečnou) pomoc jiných osob. Charakteristické pro tyto příspěvky zároveň je, že pro jejich poskytování nemá žádný význam, zda takto postižená osoba je či není schopna zajistit si zcela (nebo zčásti) tuto péči z vlastních nebo jinak získaných prostředků. Jedná se o dávky, u nichž se nárok na plnění odvíjí pouze od potřeby pomoci jiné fyzické osoby při péči o vlastní osobu a při zajištění soběstačnosti, jejíž stupně jsou rozvedeny v § 8 až 10 zákona č. 108/2006 Sb., a to bez ohledu na sociální situaci (poměry) postižené osoby. Uvedená dávka tak přispívá k zajištění péče o fyzickou osobu, která toho sama není schopna, ze strany třetí osoby. Jde tedy také o zajišťování nákladů na poúrazovou péči o poškozeného. Při poskytování uvedených dávek se nezkoumá (a pro rozhodování o jejich přiznání to nemá význam), co bylo příčinou toho, že se osoba stala závislou na pomoci jiné fyzické osoby při péči o vlastní osobu a při zajištění soběstačnosti. V případě, že by na stejný účel byla fyzické osobě – poškozenému poskytována náhrada vynaložených nákladů jak ze státních prostředků, tak od osoby povinné k náhradě škody, šlo by o vyplácení dvojité (duplicitní). Účelovost příspěvku se pak jednoznačně podává i ze zákonem stanovené povinnosti příjemce (poškozeného) využívat jej jediné k zabezpečení si potřebné pomoci, přičemž nedodržení této povinnosti je sankcionováno zastavením výplaty či dokonce odnětím příspěvku.

22. Tento závěr činí Nejvyšší soud při vědomí nálezu ze dne 16. 1. 2013, sp. zn. I. ÚS 46/2012, v němž Ústavní soud vyslovil, že povinnost k náhradě škody nemůže být snížena proto, že poškozený je příjemcem příspěvku na péči; tento závěr byl však vyvozen z předchozí judikatury Nejvyššího soudu (srov. citované rozhodnutí sp. zn. 25 Cdo 2127/2006), a nezohledňuje tak dostatečně účel daného příspěvku v rámci odlišně koncipovaných sociálních služeb, které stát osobám v dlouhodobě nepříznivém zdravotním stavu prostřednictvím státního rozpočtu zajišťuje. Je proto namístě tento právní závěr revidovat (srov. např. nálezy Ústavního soudu ze dne 13. 11. 2007, sp. zn. IV. ÚS 301/05) a vycházet z toho, že v rozsahu nákladů na péči hrazených státem v podobě příspěvku na péči jsou potřeby poškozeného saturovány a nemůže mu vzniknout skutečná škoda (§ 442 odst. 1 obč. zák.); příspěvek na péči je tak třeba zohledňovat při stanovení výše náhrady nákladů spojených s léčením podle § 449 odst. 1 obč. zák.

23. Z uvedeného vyplývá, že je-li poškozenému v systému sociálního zabezpečení (služeb) vyplácen příspěvek z důvodu potřeby pomoci jiné fyzické osoby při péči o jeho vlastní osobu a při zajištění soběstačnosti, je třeba k této skutečnosti přihlídnout při rozhodování o výši náhrady škody na zdraví v podobě účelně vynaložených nákladů spojených s léčením (péčí) a poskytnutý příspěvek od náhrady nákladů péče odečíst (srov. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 26. 9. 2018, sp. zn. 25 Cdo 179/2018 a sp. zn. 25 Cdo 3157/2018). Dospěl-li odvolací soud k témuž závěru, je napadené rozhodnutí z pohledu uplatněného dovolacího důvodu správné, a Nejvyšší soud proto dovolání žalobkyně a) podle § 243d odst. 1 písm. a) o. s. ř. zamítl.

Č. 127

č. 127 **Dědění, Závěť, Neplatnost právního úkonu, Relativní neúčinnost (o. z.) [Právní jednání (o. z.)]**

§ 3069 o. z. ve znění do 29. 12. 2016, § 589 o. z. ve znění do 29. 12. 2016, § 590 o. z. ve znění do 29. 12. 2016, § 591 písm. d) o. z. ve znění do 29. 12. 2016, § 592 o. z. ve znění do 29. 12. 2016, § 40a obč. zák. ve znění do 31. 12. 2012, § 479 obč. zák. ve znění do 31. 12. 2012

Vyvolalo-li právní jednání (opomenutí) dlužníka, jehož neúčinnosti se věřitel domáhá, následky až po 31. 12. 2013, posuzuje se otázka, zda a popřípadě za jakých podmínek jde o plnění, kterým bylo vyhověno mravnímu závazku nebo ohledům slušnosti, podle zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

Nedovolá-li se neopomenutelný dědic, který byl v rozporu s § 479 obč. zák. zůstavitelem v závěti opomenut, aniž by došlo k jeho vydědění, relativní neplatnosti závěti, jde o plnění, kterým bylo vyhověno mravnímu závazku nebo ohledům slušnosti ve smyslu § 591 písm. d) o. z., pouze tehdy, jestliže mravní závazek nebo ohledy slušnosti, jimž bylo tímto opomenutím vyhověno, převáží nad povinností dlužníka splnit svou právní povinnost (dluh) vůči věřiteli, jestliže je takové jednání (opomenutí) dlužníka přiměřené jeho majetkovým poměrům a nesnižuje podstatně hodnotu jeho majetku a jestliže lze za daných konkrétních okolností případu ospravedlnit skutečnost, že dlužník na úkor svého věřitele v důsledku svého opomenutí umožnil třetí osobě nabýt majetek, který by – nebýt tohoto opomenutí – náležel dlužníkovi, a že proto právo věřitele zůstane zcela nebo zčásti neuspokojeno.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13. 12. 2018, sp. zn. 21 Cdo 2332/2018, ECLI:CZ:NS:2018:21.CDO.2332.2018.1)

Nejvyšší soud k dovolání žalobce zrušil rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočky v Liberci ze dne 30. 1. 2018, sp. zn. 83 Co 279/2017, a rozsudek Okresního soudu v České Lípě ze dne 31. 5. 2017, sp. zn. 36 C 209/2014, a věc vrátil Okresnímu soudu v České Lípě k dalšímu řízení.

I. Dosavadní průběh řízení

č. 127

1. Žalobce (jeho právní předchůdce C. F. r. o.) se žalobou podanou u Okresního soudu v České Lípě dne 28. 8. 2014 domáhal, aby bylo určeno, že „opomenutí dlužníka P. F. – neuplatnění práva tzv. neopomenutelného dědice dle § 479 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, v dědickém řízení po zemřelé Z. F., r. č. XY, zemřelé dne 19. 11. 2012, vedeném u Okresního soudu v České Lípě pod sp. zn. 12 D 1001/2012, a to nároku na jednu polovinu jeho dědického podílu ze zákona, v důsledku kterého se žalovaný stal vlastníkem: id. 1/4 nemovitých věcí – budovy – objektu bydlení č. p. XY postavené na stavební parcele číslo XY v části obce XY II, budovy – jiné stavby postavené na stavební parcele číslo XY, pozemků stavební parcela číslo XY zastavěná plocha a nádvoří, stavební parcela č. XY zastavěná plocha a nádvoří, p. č. XY trvalý travní porost, p. č. XY zahrada a p. č. XY trvalý travní porost, se všemi součástmi a příslušenstvím, vše zapsáno na listu vlastnictví číslo XY pro okres XY, obec a katastrální území XY, 1/4 hotovosti v úschově u Nemocnice s poliklinikou Česká Lípa ve výši 1 200 Kč, tj. hotovost ve výši 300 Kč, id. 1/4 osobního automobilu XY, 1/4 20 kusů cenných papírů XY vedených v evidenci Centrálního depozitáře na účtu číslo XY na jméno F. Z., tj. celkem 5 kusů těchto cenných papírů, dle usnesení Okresního soudu v České Lípě č. j. 12 D 1001/2012-34, ze dne 18. 12. 2013, není vůči žalobci právně účinné“. Žalobu zdůvodnil zejména tím, že je na základě smlouvy o postoupení pohledávky č. XY ze dne 4. 9. 2013 věřitelem pohledávky za dlužníkem P. F. vyplývající ze smlouvy o úvěru č. XY ze dne 6. 5. 1999 a přiznané pravomocným a vykonatelným rozsudkem Okresního soudu v České Lípě ze dne 6. 12. 2005, č. j. 14 C 421/2003-69, kterým byla mimo jiné dlužníkovi uložena povinnost zaplatit právnímu předchůdci žalobce A. C. Ltd. 558 943,61 Kč s příslušenstvím, a že usnesením Okresního soudu v České Lípě ze dne 11. 3. 2008, č. j. 16 Nc 4829/2008-10, byla „dle shora uvedeného rozsudku“ nařízena exekuce mimo jiné na majetek dlužníka P. F., vedená pod sp. zn. 067 Ex 2574/08. Matka dlužníka P. F. Z. F., která zemřela dne 19. 11. 2012, zanechala závěť, v níž nepamatovala na svého syna P. F., který je neopomenutelným dědicem, a s veškerým majetkem pořídila tak, že jej na základě závěti měl nabýt žalovaný (vnuk zemřelé). Jako dědici ze zákona připadali v úvahu Z. V. (dcera zemřelé), která „své právo neopomenutelného dědice uplatnila a z majetku v dědictví nabyla 1/4“, a dlužník P. F., kterému se jako neopomenutelnému dědici měla dostat alespoň 1/4 majetku zůstavitelky, což se však nestalo, neboť dlužník P. F. „své právo neopomenutelného dědice v dědickém řízení neuplatnil“ a usnesením Okresního soudu v České Lípě ze dne 18. 12. 2013, č. j. 12 D 1001/2012-34, které nabylo právní moci dne 22. 1. 2014, soud potvrdil, že majetek z dědictví nabyt žalovaný podílem 3/4 a Z. V. podílem 1/4. Žalobce má za to, že opomenutí v podobě „neuplatnění práva

č. 127

tzv. neopomenutelného dědice, a tedy nároku na 1/4 majetku z dědictví po zemřelém Z. F., je nutné považovat za právní jednání dlužníka, které tento učinil ve dvou letech před podáním „této žaloby“, a to ve prospěch osoby blízké, neboť žalovaný je jeho synem, a které zkracuje možnost uspokojení pohledávky žalobce, neboť v důsledku „neuplatnění práva tzv. neopomenutelného dědice dlužník nenabyl majetek, z něž by mohlo dojít k uspokojení pohledávky žalobce“, a dlužník nemá jiný majetek, z něž by bylo možné pohledávku žalobce uspokojit.

2. Žalovaný zejména namítal, že úmysl dlužníka zkrátit věřitele v dědickém řízení tím, že jakožto syn zůstavitelky neuplatnil právo nepominutelného dědice na povinný díl, mu nebyl znám a vzhledem k okolnostem ani znám být nemusel, neboť o skutečnosti, že je jeho otec dlužníkem, nevěděl. Žalovaný měl za to, že dlužník P. F. pouze respektuje poslední vůli své matky, která chtěla, aby veškerý její majetek nabyt žalovaný. Tato její vůle byla výsledkem soustavné péče žalovaného o babičku na sklonku jejího života. Žalovaný uvedl, že s babičkou v jejím domě po dobu cca devíti let bydlel, aby jí byl v případě potřeby nablízku, a staral se o pozemky přiléhající k jejímu domu. Dlužník P. F. tedy podle názoru žalovaného tím, že v dědickém řízení uznal její závěť, v níž byla tato její vůle zachycena, za pravou a platnou, pouze respektoval její poslední přání a svým jednáním pouze vyhověl ohledům slušnosti a mravnímu závazku spočívajícímu v akceptování posledního přání jeho matky. Žalovaný má proto za to, že se věřitel i vzhledem k této okolnosti nemůže neúčinnosti právního jednání P. F. dovolat.

3. Okresní soud v České Lípě – poté, co usnesením ze dne 28. 3. 2017, č. j. 36 C 209/2014-57, rozhodl, že v řízení bude pokračováno na straně žalobce se společností C. U. s. r. o., se sídlem O., neboť původní žalobce C. F. s. r. o. zanikl a jeho jmění přešlo na C. U. s. r. o. (ke dni přechodu jmění Z. Czech, s. r. o.) – rozsudkem ze dne 31. 5. 2017, č. j. 36 C 209/2014-92, žalobě vyhověl a rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení. Dospěl k závěru, že dlužník P. F. se vědomě dopustil opomenutí právního jednání spočívajícího v neuplatnění práva neopomenutelného dědice v dědickém řízení po své zemřelé matce Z. F., čímž dlužník naplnil skutkovou podstatu upravenou v § 590 odst. 1 písm. c) občanského zákoníku, a to tím, že v dědickém řízení „neuplatnil nárok na svůj zákonný dědický podíl po zemřelé“, ačkoli si byl vědom toho, že dluží svému věřiteli „podstatné finanční plnění“, nýbrž „uznal jako závaznou bez dalšího závěť své matky“, že toto opomenutí má být podle § 592 občanského zákoníku posouzeno stejně jako právní jednání aktivní předvídané § 590–591 občanského zákoníku a že žalobce se dovolal relativní neúčinnosti tohoto opomenutí svého dlužníka včas (ve lhůtě 2 let od doby, kdy k opomenutí došlo). Uzavřel, že okolnost, že zůstavitelka zanechala závěť, v níž projevila vůli, aby veškerý její majetek po její smrti zdědil její vnuk, není ani sama o sobě, ani ve spojení s výpovědí svědka P. F. důkazem o existenci zvláštního mravního závazku jmenovitě dlužníka P. F. vůči zůstavitelce či vůči žalovanému. Protože P. F. v dědickém řízení vystupoval

jednak jako (možný) zákonný dědic a současně také jako zmocněný zástupce závětního dědice, a tedy z podstaty věci věděl o svém dluhu vůči věřiteli, a protože o svých poměrech byli v době probíhajícího dědického řízení po zůstavitelce Z. F. žalovaný a jeho otec P. F. běžným způsobem vzájemně informováni, což potvrzuje i okolnost, že k jednání soudu se P. F. dostavil na základě informace zprostředkované mu žalovaným, nemůže podle názoru soudu prvního stupně žalovaný úspěšně namítat, že jeho zástupce neznal svou osobní situaci, resp. že žalovanému nebyla a nemohla být známa existence rozsáhlého neuspokojeného závazku jeho otce k finančnímu plnění vůči svému věřiteli.

4. K odvolání žalovaného Krajský soud v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci rozsudkem ze dne 30. 1. 2018, č. j. 83 Co 279/2017-134, změnil rozsudek soudu prvního stupně tak, že žalobu zamítl, a uložil žalobci povinnost zaplatit žalovanému na náhradě nákladů řízení „před soudy obou stupňů“ 2 000 Kč. Dovodil, že jde-li o bezúplatné právní jednání dlužníka, je třeba na věc aplikovat § 591 občanského zákoníku, podle kterého platí, že se jeho neúčinnosti může věřitel dlužníka dovolat, pokud k němu došlo v posledních dvou letech, že se pak na rozdíl od úplatného právního jednání nevyžaduje úmysl zkrátit věřitele, že subjektivní stránka dlužníka (úmysl zkrátit věřitele) není v případě bezúplatných právních jednání dlužníka rozhodující a neprokazuje se, že žalobce prokazuje pouze to, že má za dlužníkem vykonatelnou pohledávku a že dlužník v posledních dvou letech učinil bezúplatné právní jednání, a je pak na žalovaném, aby tvrdil a prokázal, že šlo v daném případě o některou z výjimek taxativně stanovených v § 591 občanského zákoníku. Odvolací soud má za to, že obdobně je třeba za použití § 592 občanského zákoníku aplikovat § 591 občanského zákoníku i v daném případě, kdy mělo dlužníkovu opomenutí spočívat v „neuplatnění nároků neopomenutelného dědice“ podle § 479 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, účinného do 31. 12. 2013, podle kterého bylo postupováno v dědickém řízení po zůstavitelce Z. F., zemřelé dne 19. 11. 2012. Podle názoru odvolacího soudu soud prvního stupně pochybil, pokud věc posuzoval podle § 590 občanského zákoníku vztahujícího se k úplatným právním jednáním a zkoumal vědomost žalovaného o úmyslu dlužníka zkrátit věřitele. Odvolací soud uzavřel, že v daném případě je odpůřící žalobou napadáno jednání – opomenutí, jímž dlužník, byť měl jako neopomenutelný dědic možnost v dědickém řízení „uplatnit proti závěti co projevu poslední vůle zůstavitele své právo k majetku zůstavitele“, toto své právo neuplatnil, že zpravidla lze takové jednání dědice ve vztahu k projevu poslední vůle považovat za projev úcty a respektu k zůstaviteli, který představuje ve smyslu § 591 písm. d) občanského zákoníku plnění, jímž bylo vyhověno mravnímu závazku nebo ohledům slušnosti, v posuzovaném případě tím spíše, že zůstavitelka byla matkou dlužníka a „ve své závěti vysvětlila, z jakého důvodu v závěti povolává výlučně žalovaného jako svého vnuka“, že jako projev slušnosti a mravního závazku obстоjí žalobou napadené jednání dlužníka i v situaci, kdy dlužníka tížil závazek vůči žalobci,

č. 127

kteřý byl založen úvěrovou smlouvou a žalobci původním věřitelem postoupen, také proto, že se ve svém důsledku dotýká majetkových zájmů žalobce nikoli zcela významně, nýbrž pouze v rozsahu, který odpovídá možnosti žalobce domoci se uspokojení své pohledávky (v praxi obvykle obtížně realizovatelným) prodejem spoluvlastnických podílů žalovaného v rozsahu 1/4 na nemovitostech, jejichž hodnota podle usnesení o dědictví činí 1 milion Kč, a na motorovém vozidle (v hodnotě 2 000 Kč), postižením peněz v hodnotě 300 Kč a podílu v rozsahu 1/4 na cenných papírech (v hodnotě 21 600 Kč). Podle názoru odvolacího soudu přitom z hlediska užití § 591 písm. d) občanského zákoníku není rozhodné, zda jednání dlužníka je projevem slušnosti a mravního závazku výlučně ve vztahu k žalovanému (osobě, které se tímto plněním dostává prospěchu), nebo, jako je tomu v daném případě, především projevem slušnosti a mravního závazku vůči třetí osobě – osobě zůstavitelky. Odvolací soud dospěl k závěru, že napadené právní jednání dlužníka P. F. spočívající v neuplatnění nároků neopomenutelného dědice po zůstavitelce Z. F. je jednáním, jímž bylo vyhověno ohledům slušnosti podle § 591 písm. d) občanského zákoníku, a proto se žalobce jakožto dlužníkův věřitel nemůže úspěšně domoci vyslovení neúčinnosti tohoto právního jednání vůči němu.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

5. Proti tomuto rozsudku odvolacího soudu podal žalobce dovolání. Má za to, že odvolací soud nesprávně posoudil právní otázku, zda lze obecně považovat neuplatnění práva neopomenutelného dědice vůči majetku zůstavitele za bezúplatné plnění (ve prospěch závětních dědiců), jímž bylo vyhověno mravnímu závazku nebo ohledům slušnosti, a v návaznosti na to, zda lze za takové plnění, jímž bylo vyhověno mravnímu závazku nebo ohledům slušnosti, považovat neuplatnění práva neopomenutelného dědice v projednávaném případě. Dovolatel zdůrazňuje, že institut neopomenutelného dědice svým ukotvením a principem spočívá právě v odporu proti vůli zůstavitele vyjádřené v závěti, když zůstavitel, aniž by platně některého ze svých neopomenutelných dědiců vydědil, tohoto ve své závěti nepovolal ani v minimálním zákonem vyžadovaném rozsahu, a že je tedy inherentní vlastností institutu neopomenutelného dědice, že tento nerespektuje poslední vůli zůstavitele. Uplatnění práva neopomenutelného dědice je navíc uplatněním práva nikoliv vůči zůstaviteli, nýbrž proti ostatním dědicům, kteří nabyli také to, co měl ze zákona nabýt neopomenutelný dědic; podle názoru žalobce proto nelze dovozovat, že má neopomenutelný dědic vůči těmto ostatním dědicům jakýkoliv mravní závazek či že by snad bylo lze považovat za neslušné tohoto zákonného práva využít, neboť v závěti není zachycena vůle ostatních dědiců, nýbrž vůle zůstavitele. Plnění ve prospěch ostatních dědiců tak nemůže

být plněním, jímž bylo vyhověno mravnímu závazku vůči zůstaviteli, neboť zde jde o zcela rozdílné subjekty. Byť je sankcí za protiprávní jednání zůstavitele spočívající v tom, že ve své závěti nepovolal neopomenutelného dědice alespoň k takové části dědictví, kolik mu stanoví § 479 občanského zákoníku účinného do 31. 12. 2013, aniž by takového neopomenutelného dědice platně vydědil, pouze relativní neplatnost, opomenutí neopomenutelného dědice uplatnit své zákonné právo k pozůstalosti, zejména při vědomí vlastních závazků, jež by bylo lze z takového dědictví uspokojit, nejenže nelze považovat za vyhovění mravnímu závazku, naopak jde o jednání, kterému jako jednání rozpornému se zákonem nemůže být poskytována právní ochrana; takové jednání totiž dále pokračuje „v nezákonném duchu jednání zůstavitele“, který obešel ustanovení o neopomenutelném dědici, nadto se, na rozdíl od závěti samotné, v takovém případě dotýká také osob mimo okruh nejbližších příbuzných zůstavitele, zejména třetích osob, které mají pohledávku za neopomenutelným dědicem. Dovolatel je přesvědčen, že zákonná výjimka z odporovatelnosti „právního úkonu“ podle § 591 písm. d) občanského zákoníku nemůže v žádném případě dopadat na opomenutí neopomenutelného dědice domáhat se relativní neplatnosti závěti v té části, v níž není povolán dědit ani tolik, kolik mu náleží podle § 479 občanského zákoníku účinného do 31. 12. 2013, a tak se domáhat svých práv k pozůstalosti, neboť takovým jednáním nemůže být vyhověno mravnímu závazku ani zásadám slušnosti, naopak je takové jednání vždy aprobační předchozího nezákonného jednání zůstavitele. Žalobce navrhl, aby dovolací soud rozsudek odvolacího soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

III.

Přípustnost dovolání

6. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a občanského soudního řádu) projednal dovolání žalobce podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném od 30. 9. 2017 (dále jen „o. s. ř.“), neboť dovoláním je napaden rozsudek odvolacího soudu, který byl vydán po 29. 9. 2017 (srov. čl. II bod 2 zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony). Po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou (účastníkem řízení) ve lhůtě uvedené v § 240 odst. 1 o. s. ř., se nejprve zabýval otázkou přípustnosti dovolání.

7. Dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští (§ 236 odst. 1 o. s. ř.).

8. Není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí

závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak (§ 237 o. s. ř.).

č. 127

9. Z hlediska skutkového stavu bylo v projednávané věci mimo jiné zjištěno (správnost skutkových zjištění soudů přezkumu dovolacího soudu – jak vyplývá z § 241a odst. 1 a § 242 odst. 3 věty první o. s. ř. – nepodléhá), že rozsudkem Okresního soudu v České Lípě ze dne 6. 12. 2005, č. j. 14 C 421/2003-69, bylo dlužníkovi P. F. uloženo, aby společně a nerozdílně s P. F. a s J. J. zaplatil právnímu předchůdci žalobce 558 943,61 Kč s příslušenstvím, že usnesením Okresního soudu v České Lípě ze dne 11. 3. 2008, č. j. 16 Nc 4829/2008-10, byla „podle uvedeného rozsudku“ nařízena exekuce „k vymožení“ pohledávky právního předchůdce žalobce A. C. Ltd. vůči povinným P. F., P. F. a J. J. ve výši 558 943,61 Kč s příslušenstvím, nákladů předcházejícího řízení a „nákladů exekuce“, že nárok na zaplacení uvedené pohledávky přešel na základě smlouvy o postoupení pohledávky uzavřené dne 4. 9. 2013 z postupitele A. C. Ltd. na postupníka C. F. s. r. o., že společnost C. F. s. r. o. zanikla fúzí sloučením se společností Z. Czech, s. r. o., u které následně došlo ke změně obchodní firmy na C. U. s. r. o., a že žalobce tedy má vykonatelnou pohledávku vůči dlužníkovi P. F. Dne 19. 11. 2012 zemřela matka dlužníka P. F. Z. F., která zanechala závěť, v níž s veškerým svým majetkem pro případ smrti pořídila tak, že jej odkázala „pouze a výhradně“ svému vnukovi L. F. (žalovanému) s vysvětlením, že se o ni „ve stáří staral jako jediný“. Zákonnými dědici zůstavitelky byli pozůstalý syn P. F. a pozůstalá dcera Z. V. Dlužník P. F. v dědickém řízení vedeném u Okresního soudu v České Lípě pod sp. zn. 12 D 1001/2012 ve věci dědictví po zůstavitelce Z. F. (jeho matce) závěť zůstavitelky uznal za pravou a platnou a „neuplatnil nároky neopomenutelného dědice“ (nedovolal se relativní neplatnosti závěti), a proto nenabyl z dědictví ničeho. Dědici se stali a dědictví nabyli pozůstalá dcera Z. V., která „uplatnila svá práva neopomenutelného dědice“ a nabyla 1/4 dědictví, a žalovaný, který nabyl jako závětní dědic 3/4 dědictví. Dlužník P. F. (otec žalovaného) zastupoval žalovaného v dědickém řízení na základě plné moci.

10. Za tohoto stavu věci závisí napadený rozsudek odvolacího soudu mimo jiné na vyřešení otázky hmotného práva, zda a popřípadě za jakých podmínek lze považovat nedovolání se relativní neplatnosti závěti neopomenutelným dědicem, který byl v rozporu s ustanovením § 479 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, účinného do 31. 12. 2013, zůstavitelem v závěti opomenut, aniž by došlo k jeho vydědění, za plnění, kterým bylo vyhověno mravnímu závazku nebo ohledům slušnosti ve smyslu § 591 písm. d) zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Protože tato právní otázka v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena, je dovolání proti rozsudku odvolacího soudu podle § 237 o. s. ř. přípustné.

IV. Důvodnost dovolání

č. 127

11. Po přezkoumání rozsudku odvolacího soudu ve smyslu § 242 o. s. ř., které provedl bez jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), Nejvyšší soud dospěl k závěru, že dovolání žalobce je opodstatněné.

12. Otázku, zda a popřípadě za jakých podmínek lze považovat nedovolání se relativní neplatnosti závěti neopomenutelným dědicem za plnění, kterým bylo vyhověno mravnímu závazku nebo ohledům slušnosti, je třeba posuzovat – vzhledem k tomu, že právní jednání (opomenutí) dlužníka (nedovolání se relativní neplatnosti závěti), jehož neúčinnosti se žalobce domáhá, vyvolalo právní následky dne 22. 1. 2014, kdy nabylo právní moci rozhodnutí o dědictví po zůstavitelce Z. F. – podle zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění účinném do 29. 12. 2016 (dále jen „o. z.“).

13. Vzhledem k tomu, že zůstavitelka Z. F. zemřela dne 19. 11. 2012 a že při dědění se použije právo účinné (platné) v den smrti zůstavitele (srov. § 3069 o. z.), řídí se dědické právo po zůstavitelce Z. F. i v současné době právní úpravou účinnou v době její smrti, tj. zákonem č. 40/1964 Sb., občanským zákoníkem, ve znění pozdějších předpisů, účinném do 31. 12. 2012 (dále jen „obč. zák.“).

14. V první skupině dědí zůstavitelovy děti a manžel nebo partner, každý z nich stejným dílem (§ 473 odst. 1 obč. zák.). Nedědí-li některé dítě, nabývají jeho dědického podílu stejným dílem jeho děti; jestliže nedědí ani tyto děti nebo některé z nich, dědí stejným dílem jejich potomci (§ 473 odst. 2 obč. zák.).

15. Podle § 479 obč. zák. se nezletilým potomkům musí dostat aspoň tolik, kolik činí jejich dědický podíl ze zákona, a zletilým potomkům aspoň tolik, kolik činí jedna polovina jejich dědického podílu ze zákona; pokud závěť tomu odporuje, je v této části neplatná, nedošlo-li k vydědění uvedených potomků.

16. Jde-li o důvod neplatnosti závěti podle § 479 obč. zák., považuje se závěť za platnou, pokud se ten, kdo je takovou závětí dotčen, neplatnosti závěti nedovolá (srov. § 40a větu první obč. zák.).

17. Každý, koho musí zůstavitel podle zákona při pořízení závěti povolat za svého dědice, je tzv. neopomenutelným dědicem. Neopomenutelní dědici, kterými jsou (zletilé i nezletilé) děti zůstavitele, popřípadě jejich potomci, mají právo na tzv. povinný díl, který představuje právo na poměrnou část dědictví (na dědický podíl). Zůstavitelova závěť je relativně neplatná – jak se uvádí v § 479 obč. zák. – potud, pokud se z dědictví nedostává nezletilému potomku zůstavitele alespoň tolik, kolik činí jeho dědický podíl ze zákona, a zůstavitelově zletilému potomku tolik, kolik činí polovina jeho dědického podílu ze zákona. Pořídil-li zůstavitel o svém majetku závěť a neodkázal-li zůstavitel neopomenutelnému dědici v ní větší podíl, zaručuje se uvedeným způsobem, že každý neopomenutelný dědic obdrží z dědictví takový podíl (tzv. povinný díl), který vymezuje § 479 obč. zák. Právní úprava tímto

způsobem omezuje testovací svobodu zůstavitele nakládat se svým majetkem pro případ smrti se zřejmým záměrem posílit rodinné vazby mezi zůstavitelem a jeho potomky a jejich osobní a citové vztahy, nicméně je třeba ji vykládat, stejně jako každé jiné omezení volnosti v právním jednání, zásadně restriktivně (srov. například usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 9. 2013, sp. zn. 21 Cdo 1853/2012).

č. 127

18. Při určení výše dědického podílu dědice neopomenutelného podle § 479 obč. zák. (tzv. povinného dílu) se vychází z počtu dědiců, kteří tvořili v době smrti zůstavitele první dědickou skupinu (§ 473 obč. zák.) a kterým by dědictví připadlo, kdyby zůstavitel nepořídil závět; to platí i tehdy, odmítnou-li dědictví, nepřihlíží-li se k nim vzhledem k neznámému místu jejich pobytu, jsou-li dědicky nezpůsobilí, byli-li (platně) vydědění nebo postupuje-li soud v řízení o dědictví bez zřetele na tyto dědice (srov. právní závěry vyjádřené v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 10. 2012, sp. zn. 21 Cdo 3977/2010, které bylo uveřejněno pod č. 19 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, roč. 2013).

19. Podle § 589 odst. 1 o. z., zkracuje-li právní jednání dlužníka uspokojení vykonatelné pohledávky věřitele, má věřitel právo domáhat se, aby soud určil, že právní jednání dlužníka není vůči věřiteli právně účinné; toto právo má věřitel i tehdy, je-li právo třetí osoby již vykonatelné, anebo bylo-li již uspokojeno.

20. Podle § 589 odst. 2 o. z. se neúčinnost právního jednání dlužníka zakládá rozhodnutím soudu o žalobě věřitele, kterou bylo odporováno právnímu jednání dlužníka (odpůrčí žaloba).

21. Smyslem žaloby podle § 589 o. z. (odpůrčí žaloby) je – uvažováno z pohledu žalujícího věřitele – dosáhnout rozhodnutí soudu, kterým by bylo určeno, že právní jednání dlužníka není vůči tomuto věřiteli účinné. Rozhodnutí soudu, kterým bylo odpůrčí žalobě vyhověno, představuje podklad k tomu, aby se věřitel mohl na základě titulu způsobilého k výkonu rozhodnutí (exekučního titulu) vydaného proti dlužníku domáhat nařízení výkonu rozhodnutí (exekuce) postižením toho, co neúčinným jednáním ušlo z dlužníkova majetku (srov. § 595 odst. 1 větu první o. z.), a to nikoliv proti dlužníku, ale vůči tomu, kdo s dlužníkem právně jednal, nebo kdo z právního jednání přímo nabyl prospěch, vůči jeho dědici nebo vůči tomu, kdo nabyl jmění při přeměně právnické osoby jako její právní nástupce, anebo – je-li splněna některá z podmínek uvedených v § 594 odst. 2 písm. a) až c) o. z. – vůči jinému právnímu nástupci (srov. § 594 o. z.). Není-li uspokojení věřitele z tohoto majetku dobře možné (např. proto, že osobě, v jejíž prospěch dlužník odporované právní jednání učinil, již takto nabyté majetkové hodnoty nepatří), může se věřitel – místo určení neúčinnosti právního jednání – domáhat odpovídající náhrady (srov. § 595 odst. 1 větu druhou o. z.). Nabyta-li však třetí osoba k věci, z níž by se věřitel mohl jinak domoci uspokojení, takové právo, že se proti této osobě neúčinnosti dovolat nelze, má ten, proti němuž se věřitel neúčinnosti právního jednání mohl dříve dovolat a za jehož držby právo třetí osobě vzniklo, vůči věřiteli povinnost k náhradě škody (§ 596 o. z.).

22. Odpůrčí žaloba je tedy právním prostředkem sloužícím k uspokojení vykonatelné pohledávky věřitele v řízení o výkon rozhodnutí (v exekučním řízení), a to postižením věcí nebo jiných majetkových hodnot, které odporovaným právním jednáním ušly z dlužníkovu majetku a ze kterých by se věřitel mohl uspokojit, kdyby k tomuto právnímu jednání nedošlo, popřípadě vymožením odpovídající náhrady nebo náhrady škody.

23. K odpůrčí žalobě je aktivně věcně legitimován věřitel, jehož pohledávka za dlužníkem je vykonatelná, jestliže právní jednání dlužníka zkracuje její uspokojení (srov. § 589 o. z.). Vykonatelnou se rozumí taková pohledávka, jejíž splnění lze vynutit cestou výkonu rozhodnutí (exekuce), tj. pohledávka, která byla věřiteli přiznána vykonatelným rozhodnutím nebo jiným titulem, podle kterého lze nařídít výkon rozhodnutí (exekuci).

24. Podle § 590 odst. 1 o. z. se věřitel může dovolat neúčinnosti právního jednání,

a) které dlužník učinil v posledních pěti letech v úmyslu zkrátit své věřitele, byl-li takový úmysl druhé straně znám,

b) kterým dlužník v posledních dvou letech zkrátil své věřitele, musel-li být druhé straně znám dlužníkův úmysl věřitele zkrátit, nebo

c) kterým byl věřitel zkrácen a k němuž v posledních dvou letech došlo mezi dlužníkem a osobou jemu blízkou nebo které dlužník učinil ve prospěch takové osoby, ledaže druhé straně v době, kdy se právní jednání stalo, dlužníkův úmysl zkrátit věřitele znám nebyl a ani znám být nemusel.

Podle § 590 odst. 2 o. z. se věřitel může dovolat neúčinnosti kupní nebo směnné smlouvy uzavřené v posledním roce, musela-li druhá strana poznat v dlužníkově jednání mrhání majetkem, kterým je dlužníkův věřitel zkracován.

Podle § 591 o. z. neúčinnosti bezúplatného právního jednání dlužníka se může věřitel dovolat tehdy, pokud k němu došlo v posledních dvou letech. To neplatí, jedná-li se o

a) plnění povinnosti uložené zákonem,

b) obvyklé příležitostné dary,

c) věnování učiněné v přiměřené výši na veřejně prospěšný účel, nebo

d) plnění, kterým bylo vyhověno mravnímu závazku nebo ohledům slušnosti.

Podle § 592 o. z. stejně jako právní jednání uvedená v § 590 nebo 591 se posoudí i opomenutí, kterým dlužník pozbyl majetkové právo nebo kterým jiné osobě vůči sobě vznik, zachování nebo zajištění jejího práva majetkové povahy způsobil; to platí i tehdy, odmítl-li dlužník dědictví, ledaže bylo předloženo.

25. Pasivní věcná legitimace k odpůrčí žalobě je upravena v § 594 o. z. Žaloba o určení, že právní jednání dlužníka není vůči věřiteli právně účinné, může být úspěšná jen tehdy, byla-li podána vůči osobě, která s dlužníkem právně jednala nebo která z právního jednání přímo nabyla prospěch, vůči jejímu dědici, vůči tomu, kdo nabyl jmění při přeměně právnické osoby jako její právní nástupce,

nebo – je-li splněna některá z podmínek stanovených v § 594 odst. 2 písm. a) až c) o. z. – vůči jinému právnímu nástupci.

č. 127

26. Za „opomenutí, kterým dlužník pozbyl majetkové právo nebo kterým jiné osobě vůči sobě vznik, zachování nebo zajištění jejího práva majetkové povahy způsobil“ ve smyslu § 592 o. z. lze považovat i opomenutí dlužníka spočívající v tom, že se jako neopomenutelný dědic, který byl v rozporu s § 479 obč. zák. zůstavitelem v závěti opomenut, aniž by došlo k jeho vydědění, nedovolal relativní neplatnosti závěti, ačkoli si byl vědom, že tak může učinit. Opomenutí neopomenutelného dědice dovolat se relativní neplatnosti závěti je za předpokladu, že si dlužník byl vědom svého práva dovolat se relativní neplatnosti závěti (a že tedy tím, že se relativní neplatnosti závěti nedovolal, projevil svou vůli tak neučinit), nepochybně právním jednáním, kterým může dojít ke zkrácení uspokojení vykonatelné pohledávky věřitele, neboť pokud by k tomuto opomenutí dlužníka nedošlo (pokud by se dlužník, který je neopomenutelným dědicem, dovolal relativní neplatnosti závěti, v níž byl zůstavitelem opomenut), obdržel by dlužník z dědictví takový podíl, který vymezuje § 479 obč. zák. (povinný díl). Nezletilý potomek zůstavitele by tedy obdržel (alespoň) tolik, kolik činí jeho dědický podíl ze zákona, a zletilému potomkovi by náleželo (alespoň) tolik, kolik činí polovina jeho dědického podílu ze zákona. Takto nabytý majetek by pak – nebýt opomenutí dlužníka spočívajícího v nedovolání se relativní neplatnosti závěti – mohl sloužit k uspokojení dlužníkůvých věřitelů.

27. Opomenutí dlužníka spočívající v nedovolání se relativní neplatnosti závěti zkracuje uspokojení pohledávky věřitele tehdy, jestliže vede ke zmenšení (respektive k nezvětšení) majetku dlužníka o povinný díl vymezený v ustanovení § 479 obč. zák. (o poměrnou část dědictví), a jestliže toto zmenšení (nezvětšení) majetku dlužníka má současně za následek, že věřitel nemůže dosáhnout uspokojení své pohledávky z majetku dlužníka, ačkoliv – nebýt tohoto opomenutí dlužníka – by se z majetku dlužníka alespoň zčásti uspokojil.

28. Protože v případě opomenutí dlužníka dovolat se relativní neplatnosti závěti dlužníku nenáleží žádné protiplnění, posoudí se podmínky dovolání se relativní neúčinnosti tohoto právního jednání (opomenutí) dlužníka (ve smyslu § 592 o. z.) podle § 591 o. z., stejně jako u bezúplatného právního jednání.

29. Ustanovení § 591 písm. d) o. z., podle něž se věřitel nemůže dovolat neúčinnosti bezúplatného právního jednání dlužníka, jedná-li se o plnění, kterým bylo vyhověno mravnímu závazku nebo ohledům slušnosti, patří k právním normám s relativně neurčitou (abstraktní) hypotézou, tj. k právním normám, jejichž hypotéza není stanovena přímo právním předpisem, a které tak přenechávají soudu, aby podle svého uvážení v každém jednotlivém případě vymezil sám hypotézu právní normy ze širokého, předem neomezeného okruhu okolností. Zákon výslovně nestanoví, z jakých hledisek má soud vycházet při posuzování otázky, zda jednání účastníka občanskoprávního vztahu představuje

plnění, kterým bylo vyhověno mravnímu závazku nebo ohledům slušnosti; vymezení hypotézy právní normy tedy závisí v každém konkrétním případě na úvaze soudu. Rozhodnutí o tom, zda jsou splněny podmínky pro aplikaci § 591 písm. d) o. z., je vždy třeba učinit po pečlivé úvaze, v jejímž rámci musí být zváženy všechny rozhodné okolnosti případu.

30. Podmínky uvedené v § 591 písm. d) o. z. je třeba – vzhledem k tomu, že jde o výjimku, která vylučuje možnost věřitele dovolat se neúčinnosti bezúplatného právního jednání dlužníka – vykládat v souladu se smyslem a účelem institutu relativní neúčinnosti. Tuto výjimku z možnosti věřitele dovolat se neúčinnosti bezúplatného právního jednání dlužníka je namísto aplikovat jen tehdy, převáží-li mravní závazek nebo ohledy slušnosti nad povinností dlužníka splnit svou právní povinnost (dluh) vůči věřiteli. Ustanovení § 591 písm. d) o. z. tedy nelze interpretovat tak, že by jakékoliv bezúplatné právní jednání (opomenutí) dlužníka, které by z obecného hlediska bylo možné ve vztahu k nabyvateli plnění považovat za mravné a slušné, mohlo být důvodem k vyloučení možnosti věřitele dovolat se neúčinnosti tohoto bezúplatného právního jednání dlužníka. Takový výklad § 591 písm. d) o. z. by nadřazoval mravní závazky a ohledy slušnosti nad závazky právní bez ohledu na jejich konkrétní podobu a prakticky by znemožňoval věřitelům dovolat se neúčinnosti bezúplatných právních jednání dlužníka učiněných vůči osobám jemu blízkým (opomenutí dlužníka, z nichž měla osoba jemu blízká prospěch), neboť při standardně fungujících vztazích mezi osobami blízkými by se dalo téměř jakékoli bezúplatné právní jednání mezi těmito osobami (popřípadě opomenutí, z nichž měla osoba dlužníkovi blízká prospěch) považovat za „slušné“ a „mravné“. Takové absolutní nadřazení mravních závazků a ohledů slušnosti nad závazky právní však jistě nebylo smyslem a účelem § 591 písm. d) o. z., a naopak by v některých případech mohlo vést k rozporu s dobrými mravy, neboť ne každé bezúplatné právní jednání (opomenutí) dlužníka, které lze považovat ve vztahu k nabyvateli plnění (nabyvateli majetku, který dlužník v důsledku svého opomenutí nenabyl) za „slušné“ a „mravné“ (za plnění, kterým bylo vyhověno mravnímu závazku nebo ohledům slušnosti), je způsobilé převážet nad právním závazkem dlužníka vůči věřiteli, a ospravedlnit tak skutečnost, že dlužník na úkor svého věřitele bezúplatným právním jednáním převádí majetek na třetí osobu (popřípadě třetí osobě v důsledku svého opomenutí umožnil nabýt majetek, který by – nebýt tohoto opomenutí dlužníka – náležel dlužníkovi), a že právo věřitele proto zůstane zcela nebo zčásti neuspokojeno. Otázku, zda jde o plnění, kterým bylo ve smyslu § 591 písm. d) o. z. vyhověno mravnímu závazku nebo ohledům slušnosti, je tedy třeba posuzovat vždy s ohledem na konkrétní okolnosti každého případu a při jejím posuzování je třeba přihlížet zejména k tomu, o jaké konkrétní plnění se jedná, zda je v dané situaci ospravedlnitelné, že tímto plněním třetí osobě dlužník tuto osobu zvýhodní na úkor svého věřitele, zda je dlužníkem poskytnuté plnění za daných okolností přiměřené jeho majetkovým poměrům

č. 127

a zda se poskytnutím plnění podstatně snižuje hodnota dlužníkovu majetku, v jaké majetkové (popřípadě sociální) situaci se v době právního jednání nacházel nabyvatel plnění [osoba, která měla z právního jednání (opomenutí) dlužníka prospěch] a jakou subjektivní hodnotu pro něj (pro ni) toto plnění s ohledem na jeho (její) majetkovou (sociální) situaci představuje, ale i k tomu, zda tímto plněním dlužník skutečně sledoval vyhovění svému mravnímu závazku nebo ohledům slušnosti [zda toto bezúplatné právní jednání (opomenutí) nečinil pouze v úmyslu zkrátit uspokojení pohledávky věřitele, a nikoli v úmyslu vyhovět svému mravnímu závazku nebo ohledům slušnosti].

31. Pojem „ohledy slušnosti“ užitý v § 591 písm. d) o. z. je nutné vykládat tak, že dlužníkem poskytnuté plnění musí vyhovovat těmto ohledům jak ve vztahu k nabyvateli plnění (k osobě, která měla z právního jednání nebo opomenutí dlužníka prospěch), tak i ve vztahu k dlužníkovi. Plnění dlužníka přitom musí být přiměřené jeho majetkovým poměrům a nesmí podstatně snižovat hodnotu jeho majetku.

32. Stejně tak plnění, kterým bylo ve smyslu § 591 písm. d) o. z. vyhověno mravnímu závazku, musí být přiměřené majetkovým poměrům dlužníka, nesmí podstatně snižovat hodnotu jeho majetku a musí se jednat o takový mravní závazek, který – stejně jako „ohledy slušnosti“ – převáží nad povinností dlužníka plnit svůj právní závazek vůči věřiteli, a kterému je proto třeba dát přednost před právem věřitele na uspokojení jeho vykonatelné pohledávky.

33. Z uvedeného vyplývá, že nedovolání se relativní neplatnosti závěti neopomenutelným dědicem, který byl v rozporu s § 479 obč. zák. zůstavitelem v závěti opomenut, aniž by došlo k jeho vydědění, lze považovat za plnění, kterým bylo vyhověno mravnímu závazku nebo ohledům slušnosti ve smyslu § 591 písm. d) o. z., pouze tehdy, jestliže mravní závazek nebo ohledy slušnosti, jímž bylo tímto opomenutím vyhověno, převáží nad povinností dlužníka splnit svou právní povinnost (dluh) vůči věřiteli, jestliže je takové jednání (opomenutí) dlužníka přiměřené jeho majetkovým poměrům a nesnižuje podstatně hodnotu jeho majetku a jestliže lze za daných konkrétních okolností případu ospravedlnit skutečnost, že dlužník na úkor svého věřitele v důsledku svého opomenutí umožnil třetí osobě nabýt majetek, který by – nebýt tohoto opomenutí – náležel dlužníkovi, a proto právo věřitele zůstane zcela nebo zčásti neuspokojeno. Zároveň je třeba vzít v úvahu, že sám zůstavitel, který v závěti opomenul některého z neopomenutelných dědiců, aniž by došlo k jeho vydědění, jednal v rozporu se zákonem (s § 479 obč. zák.), nedostalo-li se nezletilým potomkům aspoň tolik, kolik činí jejich dědický podíl ze zákona, a zletilým potomkům aspoň tolik, kolik činí jedna polovina jejich dědického podílu ze zákona. Ze samotné skutečnosti, že zpravidla lze nedovolání se relativní neplatnosti závěti neopomenutelným dědicem považovat za projev úcty a respektu tohoto dědice k zůstaviteli a k jeho poslední vůli, proto nelze bez dalšího (bez přihlédnutí ke konkrétním okolnostem

případu) dovodit, že se ze strany dlužníka, jenž je neopomenutelným dědicem, jedná o plnění, kterým bylo vyhověno mravnímu závazku nebo ohledům slušnosti ve smyslu § 591 písm. d) o. z., a že se proto věřitel nemůže dovolat neúčinnosti tohoto právního jednání (opomenutí) dlužníka.

34. V projednávané věci odvolací soud uvedl, že odpůřící žalobou je napadáno jednání (opomenutí), jímž dlužník, byť měl jako neopomenutelný dědic možnost v dědickém řízení uplatnit proti závěti coby projevu poslední vůle zůstavitele své právo k majetku zůstavitele, toto své právo neuplatnil, a dovodil, že zpravidla lze takové jednání dědice ve vztahu k projevu poslední vůle považovat za projev úcty a respektu k zůstaviteli, který představuje ve smyslu § 591 písm. d) o. z. plnění, jímž bylo vyhověno mravnímu závazku nebo ohledům slušnosti, v posuzovaném případě tím spíše, že zůstavitelka byla matkou dlužníka a ve své závěti vysvětlila, z jakého důvodu v závěti povolává výlučně žalovaného jako svého vnuka. Odvolací soud uzavřel, že jako projev slušnosti a mravního závazku obстоjí žalobou napadené jednání dlužníka i v situaci, kdy dlužníka tížil závazek vůči žalobci, který byl založen úvěrovou smlouvou a žalobci původním věřitelem postoupen, také proto, že se ve svém důsledku dotýká majetkových zájmů žalobce nikoli zcela významně, nýbrž pouze v rozsahu, který odpovídá možnosti žalobce domoci se uspokojení své pohledávky (v praxi obvykle obtížně realizovatelným) prodejem spoluvlastnických podílů žalovaného v rozsahu 1/4 na nemovitostech a na dalším majetku, a že napadené právní jednání dlužníka P. F. spočívající v „neuplatnění nároků neopomenutelného dědice po zůstavitelce Z. F.“ je jednáním, jímž bylo vyhověno ohledům slušnosti podle § 591 písm. d) o. z.

35. Protože ze skutečnosti, že „zpravidla lze takové jednání dědice ve vztahu k projevu poslední vůle považovat za projev úcty a respektu k zůstaviteli“, ze zjištění odvolacího soudu, že zůstavitelka ve své závěti vysvětlila, z jakého důvodu v závěti povolává výlučně žalovaného jako svého vnuka (aniž by odvolací soud tyto důvody dále rozvedl a blíže se jimi zabýval), ani ze skutečnosti, že v praxi je uspokojení pohledávek věřitelů prodejem spoluvlastnických podílů nabyvatelů plnění obvykle obtížně realizovatelné, nelze (bez dalšího) dovodit, že se ze strany dlužníka, jenž je neopomenutelným dědicem, jedná o plnění, kterým bylo vyhověno mravnímu závazku nebo ohledům slušnosti ve smyslu § 591 písm. d) o. z., a že se proto věřitel nemůže dovolat neúčinnosti tohoto právního jednání (opomenutí) dlužníka, a protože dalšími (výše uvedenými) okolnostmi, k nimž je třeba přihlížet při posuzování otázky, zda se v projednávané věci jedná o „plnění“, kterým bylo ve smyslu § 591 písm. d) o. z. vyhověno mravnímu závazku nebo ohledům slušnosti, se odvolací soud náležitě nezabýval, nemůže být závěr odvolacího soudu, že žalobou napadené právní jednání dlužníka P. F. spočívající v „neuplatnění nároků neopomenutelného dědice po zůstavitelce Z. F.“ je jednáním, jímž bylo vyhověno ohledům slušnosti podle § 591 písm. d)

o. z., a že se proto žalobce nemůže úspěšně domoci vyslovení neúčinnosti tohoto právního jednání vůči němu, (zatím) správný. Správný proto nemůže být ani jeho rozsudek, který je na tomto závěru založen.

č. 127

36. Odvolacímu soudu je též třeba vytknout, že vycházel ze skutkových zjištění, že Z. F. v závěti s veškerým svým majetkem pro případ smrti pořídila tak, že jej odkazuje „pouze a výhradně“ svému vnukovi (žalovanému) s vysvětlením, že se o ni „ve stáří staral jako jediný“, a že zůstavitelka ve své závěti vysvětlila, z jakého důvodu v závěti povolává výlučně žalovaného jako svého vnuka (přičemž soud prvního stupně taková skutková zjištění neučinil), aniž by řádně provedl důkaz listinami obsaženými v „dědickém spisu“ vedeném u Okresního soudu v České Lípě pod sp. zn. 12 D 1001/2012, který si odvolací soud od Okresního soudu v České Lípě vyžádal, popřípadě jiný důkaz, na jehož základě k těmto zjištěním dospěl, a aniž by dal účastníkům možnost, aby byli u takto provedeného dokazování přítomni a aby se k provedeným důkazům vyjádřili (srov. § 122 a § 123 o. s. ř.), a zatížil tak řízení vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci.

37. Z uvedeného vyplývá, že rozsudek odvolacího soudu není správný; protože nejsou podmínky pro zastavení dovolacího řízení, pro odmítnutí dovolání, pro zamítnutí dovolání a ani pro změnu rozsudku odvolacího soudu, Nejvyšší soud tento rozsudek zrušil (§ 243e odst. 1 o. s. ř.). Vzhledem k tomu, že důvody, pro které byl zrušen rozsudek odvolacího soudu, platí i na rozsudek soudu prvního stupně, zrušil Nejvyšší soud rovněž toto rozhodnutí a věc vrátil soudu prvního stupně (Okresnímu soudu v České Lípě) k dalšímu řízení (§ 243e odst. 2 věta druhá o. s. ř.).

Č. 128**č. 128**

Veřejný rejstřík (zápis & výmaz) (o. z.), Likvidace právnické osoby (o. z.), Zánik obchodní společnosti, Správa daní a poplatků, Návrh na zahájení řízení § 82 zákona č. 304/2013 Sb., § 238 odst. 1 zákona č. 280/2009 Sb.

K návrhu na výmaz právnické osoby z veřejného rejstříku podle § 82 odst. 1 zákona č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob a o evidenci svěřenských fondů, není navrhovatel povinen předložit souhlas správce daně podle § 238 odst. 1 zákona č. 280/2009 Sb., daňového řádu.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2019, sp. zn. 27 Cdo 2143/2017, ECLI:CZ:NS:2019:27.CDO.2143.2017.1)

Nejvyšší soud k dovolání navrhovatelky zrušil usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 28. 2. 2017, sp. zn. 7 Cmo 217/2016, jakož i usnesení Městského soudu v Praze ze dne 3. 5. 2016, sp. zn. C 133931/RD84/MSPH, Fj 121144/2016/MSPH, a věc vrátil Městskému soudu v Praze k dalšímu řízení.

I.**Dosavadní průběh řízení**

1. Návrhem ze dne 29. 3. 2016 se navrhovatelka, za niž jedná JUDr. P. G., likvidátor, se sídlem v K. (dále jen „likvidátor“), domáhá svého výmazu z obchodního rejstříku.
2. Městský soud v Praze usnesením ze dne 3. 5. 2016, č. j. C 133931/RD84/MSPH, Fj 121144/2016/MSPH, návrh na výmaz navrhovatelky z obchodního rejstříku odmítl.
3. Vyšel přitom z toho, že:
[1] Usnesením Městského soudu v Praze ze dne 2. 6. 2015, č. j. 82 Cm 96/2015-8, které nabylo právní moci dne 14. 7. 2015, byla navrhovatelka zrušena s likvidací a zároveň byl jmenován likvidátor.
[2] Navrhovatelka k návrhu doložila prohlášení likvidátora podle § 82 odst. 1 zákona č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob a o evidenci svěřenských fondů (dále též jen „z. v. r.“), o tom, že bezúspěšně prověřil možnost uplatnit neplatnost nebo neúčinnost právních jednání navrhovatelky a že její majetek nepostačuje ani k úhradě nákladů insolvenčního řízení.

- [3] Navrhovatelka ani přes výzvu soudu prvního stupně obsaženou v usnesení ze dne 5. 4. 2016, č. j. C 133931/RD78/MSPH, Fj 121144/2016/MSPH, jež bylo potvrzeno usnesením téhož soudu ze dne 11. 4. 2016, č. j. C 133931/RD82/MSPH, Fj 121144/2016/MSPH, nedoložila ve stanovené lhůtě souhlas příslušného správce daně se svým výmazem z obchodního rejstříku ve smyslu § 238 odst. 1 zákona č. 280/2009 Sb., daňového řádu.
4. Na takto ustaveném základě soud prvního stupně návrh na výmaz navrhovatelky z obchodního rejstříku odmítl, neboť k návrhu nebyly připojeny veškeré listiny, jimiž mají být doloženy údaje o zapisovaných skutečnostech ve smyslu § 86 písm. e) z. v. r., a to konkrétně souhlas příslušného správce daně s výmazem navrhovatelky z obchodního rejstříku.
5. Vrchní soud v Praze k odvolání navrhovatelky v záhlaví označeným usnesením rozhodnutí soudu prvního stupně potvrdil.
6. Odvolací soud dospěl k závěru, podle něhož návrhem na výmaz právnické osoby z veřejného rejstříku podle § 82 odst. 1 z. v. r. je zahájeno rejstříkové řízení, nejedná se tudíž o návrh „na provedení přímého zápisu do veřejného rejstříku bez předcházejícího řízení“. Výklad, který by umožňoval opačný závěr, je podle odvolacího soudu „zcela chybný jdoucí *contra legem*“. Náзор, podle něhož návrhem podaným podle § 82 odst. 1 z. v. r. není zahájeno rejstříkové řízení, je totiž v rozporu s § 82 odst. 2 z. v. r., který jednoznačně hovoří o „řízení o tomto návrhu“. Tento jazykový výklad podle odvolacího soudu koresponduje i s logickým a teleologickým výkladem, neboť vyjde-li v průběhu řízení najevo, že prohlášení likvidátora není pravdivé, musí mít rejstříkový soud možnost neprovést výmaz právnické osoby na základě takto zpochybněného prohlášení likvidátora. Z hlediska systematického výkladu je § 82 z. v. r. ve vztahu „speciality“ k obecnému § 78 z. v. r. Vylučuje-li § 82 z. v. r. aplikaci § 78 odst. 1 z. v. r., je tím myšlena pouze ta část tohoto zákonného ustanovení, jíž je umožněno zahájit rejstříkové řízení i bez návrhu. „Vyloučení použití § 78 odst. 2 z. v. r. na postup dle § 82 z. v. r. je pak ustanovením spíše obsolentním, neboť jak výše řečeno, až na zákonné výjimky má výmaz právnické osoby z veřejného rejstříku konstitutivní účinky.“
7. Ve shodě se soudem prvního stupně měl odvolací soud za to, že k návrhu na výmaz právnické osoby z veřejného rejstříku podanému podle § 82 odst. 1 z. v. r. je nutno předložit souhlas správce daně podle § 238 odst. 1 daňového řádu. Podle odvolacího soudu přitom nejde jen o povinnost samotné právnické osoby, resp. jejího likvidátora, ve vztahu k veřejné moci – správci daně, nýbrž i o povinnost vůči rejstříkovému soudu. Výjimka z pravidla obsaženého v daňovém řádu by musela být stanovena v jiném zákoně, jako tomu bylo v § 68 odst. 2 zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění účinném do 31. 12. 2013 (dále též jen „obch. zák.“). Právní úprava účinná od 1. 1. 2014 však žádnou výjimku z § 238 odst. 1 daňového řádu nestanoví.

8. Odvolací soud dovodil, že (jako tomu bylo za minulé právní úpravy) § 82 odst. 1 z. v. r. je ustanovením obecným a § 238 odst. 1 daňového řádu je ustanovením „speciálním“. Ke shodnému závěru dospělo i Ministerstvo financí ve sdělení ze dne 29. 12. 2016, č. j. MF-44771/2016/32-3, které si odvolací soud vyžádal v obdobné věci.

č. 128

II.

Dovolání a vyjádření k němu

9. Proti usnesení odvolacího soudu podala navrhovatelka dovolání, jehož přípustnost opírá o § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále též jen „o. s. ř.“), majíc za to, že rozhodnutí odvolacího soudu závisí na vyřešení otázek, které v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyly vyřešeny, a to

„zda se v případě, že je právnická osoba zrušena rozhodnutím soudu a likvidátor jmenovaný ze seznamu insolvenčních správců podává návrh na výmaz společnosti z veřejného rejstříku dle § 82 z. v. r.,

– zahajuje řízení ve věcech veřejného rejstříku, či se provede přímý zápis výmazu, případně zda prohlášení likvidátora je podkladem pro zápis stejně jako v případě dle § 81 z. v. r.,

– je likvidátor povinen předložit souhlas příslušného správce daně podle § 238 odst. 1 daňového řádu, či nikoliv,

– je likvidátor povinen předložit další listiny k návrhu na výmaz, vyjma prohlášení likvidátora o tom, že bezúspěšně prověřil možnost uplatnit neplatnost nebo neúčinnost právních jednání právnické osoby a že majetek této osoby nepostačuje ani k úhradě nákladů insolvenčního řízení, či nikoliv“,

a dále „zda větu poslední v § 82 odst. 1 z. v. r. je zapotřebí interpretovat tak, že je-li soudu předloženo prohlášení likvidátora, žádná ustanovení o návrhu se nepoužijí“.

10. Dovolatelka se domnívá, že podáním návrhu na výmaz podle § 82 odst. 1 z. v. r. není zahájeno řízení ve věcech veřejných rejstříků. Soud provede „přímý zápis výmazu“, a to za předpokladu, že jsou splněny podmínky uvedené v § 82 z. v. r. Tento názor dovolatelka podporuje tím, že § 82 odst. 1 z. v. r. výslovně vylučuje užití § 78 z. v. r.

11. Dovolatelka má dále za to, že k návrhu na výmaz navrhovatel nemusí dokládat listiny neuvedené v § 82 z. v. r., a to konkrétně souhlas příslušného správce daně ve smyslu § 238 odst. 1 daňového řádu.

12. Dovolatelka uvádí, že § 82 odst. 1 z. v. r. „nahradil dřívější rozhodování insolvenčního soudu“ podle § 144 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), „které bylo taktéž samo o sobě podkladem pro výmaz“.

13. Dovolatelka navrhuje, aby dovolací soud napadené usnesení odvolacího soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení, případně aby je změnil tak, že se návrh na výmaz podaný dne 29. 3. 2016 neodmítá.

III.

Přípustnost dovolání

14. Dovolání je přípustné podle § 237 o. s. ř. k řešení dovolatelkou otevřené otázky výkladu § 82 odst. 1 z. v. r., v rozhodování dovolacího soudu dosud neřešené.

č. 128

IV.

Důvodnost dovolání

15. Dovolání je důvodné.

16. Podle § 78 z. v. r. se řízení zahajuje na návrh. Má-li být dosažena shoda mezi zápisem skutečnosti a skutečným stavem, lze řízení zahájit i bez návrhu (odstavec 1).

17. Zpětvzetí návrhu na zápis není účinné, ledaže se jedná o zápis skutečnosti, jejíž účinnost nebo platnost nastává podle jiného zákona zápisem (odstavec 2).

18. Podle § 82 z. v. r., jestliže za právnickou osobu zrušenou rozhodnutím soudu nebo jiného orgánu veřejné moci podal návrh na výmaz z veřejného rejstříku likvidátor jmenovaný soudem nebo jiným orgánem veřejné moci a je-li součástí takového návrhu prohlášení likvidátora o tom, že bezúspěšně prověřil možnost uplatnit neplatnost nebo neúčinnost právních jednání právnické osoby a že majetek této osoby nepostačuje ani k úhradě nákladů insolvenčního řízení, soud provede zápis na základě tohoto návrhu. Ustanovení § 78 se nepoužije (odstavec 1).

19. Zápis podle odstavce 1 soud neprovede, jestliže v době rozhodování o návrhu na výmaz probíhá insolvenční řízení, v němž se řeší úpadek nebo hrozící úpadek podnikatele nebo jestliže v průběhu řízení o tomto návrhu vyšly najevo skutečnosti, které zpochybňují pravdivost prohlášení likvidátora obsaženého v tomto návrhu (odstavec 2).

20. Podle § 93 z. v. r. rejstříkový soud rozhodne o zápisu usnesením, ledaže se jedná o případ podle § 81 a 92. Jednání nemusí být nařízeno (odstavec 1).

21. V případě osoby, která nemusí podávat návrh na zápis na formuláři, rejstříkový soud rozhodne vždy usnesením (odstavec 2).

22. Podle § 238 odst. 1 daňového řádu daňový subjekt, který je právnickou osobou zanikající bez právního nástupce, je povinen předložit současně se žádostí o výmaz z obchodního rejstříku nebo obdobného veřejného rejstříku souhlas správce daně, u kterého je registrován.

I. K otázce, zda návrhem podaným podle § 82 odst. 1 z. v. r. je zahájeno rejstříkové řízení.

23. Ustanovení § 82 z. v. r. bylo zákonodárcem zařazeno do části druhé zákona o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob a o evidenci svěřenských fondů, která upravuje (a je tak i pojmenována) řízení ve věcech

veřejného rejstříku, do rubriky „Zahájení rejstříkového řízení“ (§ 78 až § 83 z. v. r.).

24. Zákodárce v textu § 82 odst. 1 z. v. r. použil slovní spojení „návrh na výmaz z veřejného rejstříku“, do textu odstavce 2 pak vložil slova „rozhodování o návrhu na výmaz“ a „v průběhu řízení o tomto návrhu“.

25. O „návrhu na výmaz z veřejného rejstříku“ hovoří též důvodová zpráva k návrhu zákona o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob (sněmovní tisk číslo 986/0, Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, 6. volební období 2010–2013; dále též jen „důvodová zpráva“), která na str. 67 a 68 k § 82 uvádí: „Reaguje se na zrušení § 144 insolvenčního zákona. Likvidátor, který v průběhu likvidace zjistí, že obchodní korporace je v úpadku, nebude nově muset vždy podávat insolvenční návrh. Za předpokladů uvedených v zákoně bude moci podat likvidátor přímo návrh na výmaz obchodní korporace z veřejného rejstříku, jestliže je z průběhu likvidace zřejmé, že majetek by nestačil ani k úhradě nákladů insolvenčního řízení. Za právnickou osobu zrušenou soudem se považuje i taková situace, kdy ke zrušení dochází ze zákona, je-li to přímým důsledkem rozhodnutí soudu nebo jiného orgánu veřejné moci.“

26. Z řečeného se podává, že návrhem podaným podle § 82 odst. 1 z. v. r. je zahájeno rejstříkové řízení.

27. Vyloučením použití § 78 z. v. r. tak zákonodárce zjevně neměl v úmyslu vyčlenit zápis výmazu právnické osoby z veřejného rejstříku podle § 82 odst. 1 z. v. r. z režimu rejstříkového řízení, nýbrž tím jen deklaroval, že § 82 odst. 1 z. v. r. je ustanovením zvláštním k § 78 z. v. r. s tím, že řízení podle § 82 odst. 1 z. v. r. lze zahájit toliko na návrh likvidátora jmenovaného soudem nebo jiným orgánem veřejné moci, nelze je zahájit bez návrhu a zpětvzetí návrhu na zahájení řízení nepodléhá omezení uvedenému v § 78 odst. 2 z. v. r.

II. K otázce přímého zápisu výmazu právnické osoby z veřejného rejstříku podle § 82 odst. 1 z. v. r.

28. Ustanovení § 93 odst. 1 věty první z. v. r. vypočítává výslovně pouze dvě výjimky z povinnosti rejstříkového soudu rozhodnout o zápisu usnesením. Ačkoliv § 82 odst. 1 z. v. r. mezi těmito výjimkami výslovně uveden není, lze možnost přímého zápisu výmazu právnické osoby z veřejného rejstříku dovodit ze samotného znění tohoto ustanovení. Stanoví-li zákon, že soud provede zápis (již) na základě návrhu, je-li jeho součástí prohlášení likvidátora s požadovaným obsahem, je takový návrh sám o sobě podkladem pro zápis, aniž by rejstříkový soud musel vydat rozhodnutí o povolení zápisu.

29. Přímý zápis výmazu obchodní společnosti nebo družstva z obchodního rejstříku ostatně umožňovala též předchozí právní úprava, když podle § 144 odst. 2 insolvenčního zákona, ve znění účinném do 31. 12. 2013 (který byl s účinností od 1. 1. 2014 nahrazen § 82 z. v. r.), platilo, že usnesení o zamítnutí insolvenčního návrhu pro nedostatek majetku je podkladem pro

výmaz dlužníka z obchodního rejstříku, nejde-li o právnickou osobu zřízenou zákonem.

III. K otázce, zda je navrhovatel k návrhu podanému podle § 82 odst. 1 z. v. r. povinen připojit souhlas správce daně s výmazem daňového subjektu z veřejného rejstříku.

č. 128

30. Závěr odvolacího soudu, podle něhož je § 238 odst. 1 daňového řádu ustanovením zvláštním k obecnému ustanovení § 82 odst. 1 z. v. r., není správný. Je tomu totiž právě naopak.

31. Účelem § 82 z. v. r. je (ve srovnání s dosavadní právní úpravou) usnadnit a urychlit výmaz nuceně zrušených právnických osob, které jsou v úpadku (srov. § 3 insolvenčního zákona) a u kterých soudem (anebo jiným orgánem veřejné moci) jmenovaný likvidátor nenalezl ani takový majetek, který by postačoval k úhradě nákladů insolvenčního řízení.

32. Nepostačuje-li majetek právnické osoby k úhradě nákladů insolvenčního řízení, nemohou být uspokojeny ani případné daňové pohledávky státu za takovou právnickou osobou. Smyslem povinnosti uložené § 238 odst. 1 daňového řádu je zajistit, aby právnická osoba nezanikla dříve, než splní své daňové závazky vůči státu. Nemůže-li být tento smysl naplněn, tj. nemá-li právnická osoba žádný majetek a není zde ani rozumný předpoklad, že se její majetkové poměry v budoucnu zlepší, ztrácí požadavek na splnění této zákonné povinnosti jakékoliv opodstatnění.

33. Pro takový případ proto zákonodárce stanovil, že k výmazu právnické osoby z veřejného rejstříku postačí prohlášení soudem (anebo jiným orgánem veřejné moci) jmenovaného likvidátora o splnění všech zákonem požadovaných podmínek, aniž by bylo rejstříkovému soudu zapotřebí dokládat jakékoliv další listiny.

34. Ostatně, rozhodne-li se soudem (anebo jiným orgánem veřejné moci) jmenovaný likvidátor podat za nuceně zrušenou právnickou osobou, která je v úpadku, insolvenční návrh (tj. nevyužije-li možnosti poskytnuté mu § 82 odst. 1 z. v. r.) a zruší-li insolvenční soud (na základě tohoto insolvenčního návrhu prohlášený) konkurs podle § 308 odst. 1 písm. d) insolvenčního zákona (poté, kdy zjistí, že majetek právnické osoby je pro uspokojení věřitelů zcela nepostačující), je takové rozhodnutí insolvenčního soudu podkladem pro výmaz dlužníka (nejde-li o právnickou osobu zřízenou zákonem) z obchodního rejstříku, který rejstříkový soud provede přímým zápisem i bez návrhu (srov. § 312 odst. 3 insolvenčního zákona ve spojení s § 81 z. v. r.). Souhlas správce daně s výmazem daňového subjektu z veřejného rejstříku není v takovém případě zapotřebí.

35. Nejvyšší soud neshledává žádný přesvědčivý důvod k tomu, aby existence povinnosti uložené § 238 odst. 1 daňového řádu byla závislá pouze na tom, jaký způsob řešení situace nuceně zrušené právnické osoby, která je v úpadku, avšak nemá majetek postačující k úhradě nákladů insolvenčního řízení, soudem (anebo

jiným orgánem veřejné moci) jmenovaný likvidátor zvolí, tj. zda podá návrh na výmaz podle § 82 odst. 1 z. v. r., anebo insolvenční návrh.

36. Ochrana práv třetích osob proti zneužití právní úpravy zakotvené v § 82 odst. 1 z. v. r. je přitom zákonem dostatečně zajištěna.

37. Likvidátor je totiž povinen při výkonu své funkce (tj. i při podání návrhu na výmaz právnické osoby z veřejného rejstříku a při sepsání prohlášení o splnění všech zákonem požadovaných podmínek pro zápis výmazu) postupovat s péčí řádného hospodáře a odpovídá třetím osobám za škodu, kterou jim způsobí porušením této povinnosti (srov. § 159 odst. 1 a 3 a § 193 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník; dále též jen „o. z.“).

38. Zjistí-li se neznámý majetek právnické osoby po jejím výmazu z veřejného rejstříku nebo objeví-li se jiný zájem hodný právní ochrany, soud na návrh toho, kdo osvědčí právní zájem, zruší výmaz právnické osoby, rozhodne o její likvidaci a jmenuje likvidátora. Kdo vede veřejný rejstřík, do něho podle tohoto rozhodnutí zapíše obnovení právnické osoby, skutečnost, že je v likvidaci a údaje o likvidátorovi. Od obnovení se na právnickou osobu hledí, jako by nikdy nezanikla (srov. § 209 odst. 1 o. z.). Byla-li právnická osoba obnovena vzhledem k zjištění neznámého majetku, obnoví se neuspokojené pohledávky jejich věřitelů (srov. § 209 odst. 2 o. z.).

39. Nejvyšší soud proto ze shora uvedených důvodů uzavírá, že rejstříkový soud v řízení zahájeném na základě návrhu podaného podle § 82 odst. 1 z. v. r. zkoumá toliko, zda:

- a) zapsaná právnická osoba byla zrušena rozhodnutím soudu nebo jiného orgánu veřejné moci,
 - b) návrh za právnickou osobu podal likvidátor jmenovaný soudem nebo jiným orgánem veřejné moci,
 - c) likvidátor doložil prohlášení o tom, že bezúspěšně prověřil možnost uplatnit neplatnost nebo neúčinnost právních jednání právnické osoby a že majetek této osoby nepostačuje ani k úhradě nákladů insolvenčního řízení,
 - d) neprobíhá insolvenční řízení, v němž se řeší úpadek nebo hrozící úpadek právnické osoby – podnikatele,
 - e) nevyšly najevo skutečnosti, které zpochybňují pravdivost prohlášení likvidátora obsaženého v návrhu, a
 - f) provedení zápisu nebrání probíhající trestní stíhání proti právnické osobě nebo výkon trestu, který jí byl uložen podle zákona upravujícího trestní odpovědnost právnických osob a řízení proti nim (srov. § 90 odst. 2 z. v. r. ve spojení s § 32 zákona č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim).
- 40.** Jsou-li splněny všechny shora uvedené podmínky, rejstříkový soud provede zápis výmazu právnické osoby z veřejného rejstříku, aniž by vydával rozhodnutí o povolení zápisu. Není-li některá z těchto podmínek splněna a je-li zde důvod pro postup podle § 86 z. v. r., rejstříkový soud návrh odmítne, jinak jej zamítne.

č. 128

41. Jelikož právní posouzení věci odvolacím soudem není správné a dovolací důvod podle § 241a odst. 1 o. s. ř. tak byl uplatněn právem, Nejvyšší soud, aniž ve věci nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), usnesení odvolacího soudu zrušil (§ 243e odst. 1 o. s. ř.). Důvody, pro které nemohlo obstát rozhodnutí odvolacího soudu, dopadají i na rozhodnutí soudu prvního stupně; Nejvyšší soud proto zrušil i je a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení (§ 243e odst. 2 věta druhá o. s. ř.).

42. Právní názor dovolacího soudu je pro soudy nižších stupňů závazný (§ 243g odst. 1 část první věty za středníkem o. s. ř., § 226 odst. 1 o. s. ř.).

Č. 129

Změna závazku

§ 273 obch. zák.

Č. 129

Ve vztahu mezi podnikateli při jejich podnikatelské činnosti není jednostranná změna obchodních podmínek přípustná, jestliže nebyla výslovně stranami ujednána. Je-li ujednána, strany si mohou sjednat zvláštní mechanismus takové jednostranné změny smlouvy, podle něhož však strana, které je návrh učiněn, musí mít možnost volby mezi akceptací návrhu na změnu smlouvy nebo předčasným ukončením smlouvy.

Nelze přitom vyloučit, že za určitých podmínek taková ultimativní změna obchodních podmínek může představovat zneužití práva, kterému nelze poskytnout právní ochranu. Změnu obchodních podmínek, kterou do nich jedna strana doplnila i pro sebe právo vypovědět smlouvu za obdobných podmínek, jaké dosud svědčily pouze druhé straně, nelze bez dalšího považovat za zneužití práva, a tedy nepřípustnou.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 6. 12. 2018, sp. zn. 23 Cdo 1580/2018, ECLI:CZ:NS:2018:23.CDO.1580.2018.1)

Nejvyšší soud k dovolání žalované zrušil rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 19. 10. 2017, sp. zn. 20 Co 316/2017, a rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 3 ze dne 12. 1. 2017, sp. zn. 5 C 231/2016, a věc vrátil Obvodnímu soudu pro Prahu 3 k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Obvodní soud pro Prahu 3 jako soud prvního stupně rozsudkem ze dne 12. 1. 2017, č. j. 5 C 231/2016-132, určil, že výpověď smlouvy o poskytování telekomunikačních služeb ze dne 12. 12. 2003, učiněná dopisem žalované ze dne 25. 1. 2016, je neplatná, a rozhodl o nákladech řízení. Soud prvního stupně vycházel z následujícího skutkového stavu.

2. Žalobkyně a žalovaná spolu dne 12. 12. 2003 uzavřely smlouvu, jejímž předmětem byl závazek žalované poskytovat službu pronájmu nenasvícených jednovodových optických vláken páteřní sítě poskytovatele (žalované) zakon-

č. 129

čených na optických konektorech v optickém rozvaděči. Účastník (žalobkyně) smí podle této smlouvy vlákna používat pro telekomunikační účely (přenos informací) tak, aby nebyla narušena služba dalších účastníků a nebyla poškozována technologická zařízení poskytovatele. Smlouva obsahovala ujednání o doplňkové službě poskytování technologických prostor, která slouží pro umístění a provozování přenosných a telekomunikačních systémů uživatele. Podle této smlouvy (podle cenových a nadstandardních ujednání tvořících součást této smlouvy a podle dodatku č. 2 ze dne 30. 4. 2010) má účastník (žalobkyně) právo smlouvu vypovědět písemnou výpovědí, výpovědní doba činí dva roky a počíná běžet prvním dnem měsíce následujícího po měsíci, ve kterém byla výpověď doručena. Součástí smlouvy jsou všeobecné podmínky poskytování telekomunikačních služeb účinné ke dni 12. 12. 2003, podle nichž jsou služby poskytované žalovanou následující:

a) veřejné telekomunikační služby

I. veřejná telefonní služba

II. zprostředkování přístupu uživatelům ke službám sítě internet

b) neveřejné telekomunikační služby

I. pronájem telekomunikačních okruhů

II. datové služby

III. další internetové služby s přidanou hodnotou

IV. další doplňkové služby

c) ostatní

I. pronájem nenasvícených vláken

3. Podle článku 4.2 písm. b) těchto všeobecných podmínek je poskytovatel (žalovaná) oprávněn všeobecné podmínky jednostranně měnit, a to při dodržení podmínek uvedených v článku 15.2, podle něhož je poskytovatel povinen změnu oznámit účastníkovi minimálně 3 měsíce před začátkem platnosti nových všeobecných podmínek, a v případě, že účastník nebude s novým zněním podmínek souhlasit, má právo vypovědět smlouvu s poskytovatelem.

4. K předmětné smlouvě byly uzavřeny dva dodatky ze dne 5. 12. 2005 a ze dne 30. 4. 2010, na jejichž základě došlo ke změně v osobě účastníka. Žalovaná oznámila žalobkyni dopisem ze dne 25. 6. 2015, že provedla aktualizaci všeobecných podmínek, které budou pro stávající smlouvu platné od 1. 10. 2015, a sdělila žalobkyni, že pro případ, že nebude moci změnu všeobecných podmínek akceptovat, může ve lhůtě 20 dnů od obdržení dopisu stávající smlouvu vypovědět. Podle změněných všeobecných podmínek platných od 1. 10. 2015 (dále také „VP 2015“) je poskytovatel v souladu s článkem 3.10 písm. e) oprávněn vypovědět rámcovou smlouvu nebo technickou specifikaci i v případě, že byla uzavřena na dobu určitou překračující 10 let, přičemž výpovědní doba činí dva roky.

5. Dne 25. 1. 2016 zaslala žalovaná žalobkyni dopis obsahující výpověď smlouvy (uzavřené dne 12. 12. 2003) a vyzvala žalobkyni k obnovení jednání

o smlouvě a jejích podmínkách s odůvodněním, že od uzavření smlouvy se v důsledku technologického vývoje výrazně změnily okolnosti oproti tomu, z čeho strany vycházely při uzavření smlouvy v roce 2003. V dopise bylo rovněž uvedeno, že žalovaná smlouvu z opatrnosti vypovídá v souladu s aktuálně platnými VP 2015, konkrétně dle článku 3.10 písm. e) těchto podmínek. Žalobkyně dopisem ze dne 8. 2. 2016 odmítla výpověď smlouvy; uvedla, že ji považuje za neplatnou z důvodu nesplnění podmínek pro ukončení nájemního vztahu, a trvala na plnění smlouvy do roku 2030, jak si strany sjednaly.

6. Soud prvního stupně věc právně posuzoval v souladu s § 3028 odst. 3 o. z. podle § 663 a násl. obč. zák., neboť se jedná o právní vztah vzniklý před 1. lednem 2014 a o práva a povinnosti z tohoto právního vztahu vzniklá. Soud prvního stupně dospěl k závěru, že předmětem smlouvy není poskytování služby spočívající v přenosu signálu, nýbrž v pronájmu technické infrastruktury. Podle soudu prvního stupně předmětnou smlouvu mohla vypovědět pouze žalobkyně, neboť tak se strany dohodly a zákonné právo výpovědi žalované nesvědčí (neboť se na tento právní vztah neaplikuje zákon č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, dále jen „zákon o elektronických komunikacích“) a nebylo v písemné formě dohodnuto. Soud prvního stupně proto žalobě vyhověl a vyslovil neplatnost výpovědi podané žalovanou.

7. K odvolání žalované Městský soud v Praze jako soud odvolací rozsudkem ze dne 19. 10. 2017, č. j. 20 Co 316/2017-180, potvrdil rozsudek soudu prvního stupně a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení. Odvolací soud se nejprve zabýval námitkou žalované, že na předmětný právní vztah měla být aplikována příslušná ustanovení zákona o elektronických komunikacích (konkrétně § 63 odst. 6 zákona o elektronických komunikacích, který upravuje možnost jednostranné změny smlouvy), odvolací soud však neshledal tuto námitku opodstatněnou. Podle odvolacího soudu je předmět závazku vymezen jednoznačně, nebylo proto nutné provádět dokazování výsledkem zaměstnance žalované. Odvolací soud dospěl k závěru, že žalovaná na základě předmětné smlouvy přenechala žalobkyni k užívání technologický prostředek sloužící k tomu, aby žalobkyně mohla poskytovat veřejně dostupné služby elektronické komunikace. Žalovaná proto v tomto právním vztahu není osobou, která poskytuje služby elektronické komunikace nebo zajišťuje připojení k veřejné elektronické komunikační síti ve smyslu § 63 odst. 6 zákona o elektronických komunikacích; uvedené ustanovení proto na řešenou věc nedopadá.

8. Co se týče posuzování platnosti výpovědi podané na základě jednostranně změněných všeobecných podmínek ze strany žalované, dospěl odvolací soud k závěru, že sjednaná jednostranná změna všeobecných podmínek se může vztahovat jen k okolnostem výslovně upraveným těmito podmínkami (ve znění účinném ke dni uzavření smlouvy). Podle odvolacího soudu tak žalovaná nemohla

prostřednictvím jednostranné změny všeobecných podmínek stanovit způsob ukončení smlouvy, na který účastníci při sjednání smlouvy nepomýšleli. Takový postup žalované shledal odvolací soud zneužitím ujednání, že všeobecné podmínky jsou součástí smluvního ujednání včetně možnosti je jednostranně změnit. Odvolací soud proto shodně se soudem prvního stupně vyslovil, že výpověď žalované je neplatná.

č. 129

II.

Dovolání a vyjádření k němu

9. Rozsudek odvolacího soudu napadla žalovaná včasné podaným dovoláním, jehož přípustnost dovozovala z § 237 o. s. ř., neboť napadené rozhodnutí podle jejího názoru spočívá na řešení dvou právních otázek, které odvolací soud posoudil v rozporu s rozhodovací praxí dovolacího soudu, příp. které v rozhodovací praxi dovolacího soudu dosud nebyly řešeny. První otázka dovolatelky spočívá v tom, zda lze prostřednictvím sjednané jednostranné změny všeobecných obchodních podmínek doplnit novou možnost ukončení smlouvy, jejíž nedílnou součástí jsou tyto všeobecné obchodní podmínky. Dovolatelka zdůraznila, že účastníci již v okamžiku vzniku smluvního vztahu výslovně zakotvili možnost jednostranné změny všeobecných podmínek. Podle jejího názoru proto není důvod, pro který by nebylo možné jednostrannou změnou všeobecných podmínek přistoupit k zakotvení nové možnosti ukončení smluvního vztahu. Dovolatelka poukázala na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2013, sp. zn. 23 Cdo 1098/2012, z něhož dovodila, že judikatura jednostrannou změnu všeobecných podmínek, která byla sjednána, aprobejuje. Podle dovolatelky soudy obou stupňů svým výkladem zasáhly do autonomie vůle obou smluvních stran. Dovolatelka také nesouhlasila se závěrem odvolacího soudu o zneužití práva. Podle jejího názoru využití oboustranně sjednaného smluvního institutu nemůže zakládat zneužití práva. Dovolatelka zdůraznila, že v daném případě se jedná o vztah mezi dvěma podnikateli vzniklý v rámci jejich podnikatelské činnosti, proto je podle jejího názoru nepřipustné, aby soud do vztahu dvou podnikatelů vstoupil a konstituoval odlišnou vůli stran, což odvolací soud učinil.

10. Druhá otázka dovolatelky se vztahovala k tomu, zda její činnost spočívající v poskytování služby pronájmu nenasvícených jednovidových optických vláken páteří sítě této společnosti zakončených na optických konektorech v optickém rozvaděči a doplňkovou službu spočívající v poskytnutí technologických prostor, lze podřadit pod činnosti, které činí podnikatel zajišťující připojení k veřejné komunikační síti ve smyslu § 63 odst. 6 zákona o elektronických komunikacích. Dovolatelka považuje za nesprávný závěr odvolacího soudu o tom, že na předmetný vztah účastníků se nevztahuje zákon o elektronických komunikacích, a že tedy nelze aplikovat § 63 odst. 6 tohoto zákona, který výslovně předpokládá

jednostrannou možnost změny všeobecných obchodních podmínek podnikatele zajišťujícího připojení k veřejné komunikační síti. Dovolatelka argumentovala tím, že účastníci neměli v úmyslu vytvořit prostý nájemní vztah, což podle jejího názoru vyplývá také z explicitního odkazu na použití právního předpisu – zákona č. 151/2000 Sb., o telekomunikacích, účinného do 30. 4. 2005, který byl předchůdcem v současnosti účinného zákona o elektronických komunikacích.

11. Dovolatelka rovněž namítala, že rozsudek odvolacího soudu je nepřezkoumatelný, neboť odvolací soud řádně neodůvodnil svůj závěr o tom, že na vztah účastníků se neaplikuje zákon o elektronických komunikacích. Podle dovolatelky soudy také pochybily, když neprovedly jí navrhovaný důkaz výsledkem jejího zaměstnance, a učinily závěry ohledně čistě odborné otázky (pronájem jednovidových nenasvícených optických vláken), aniž by vyslechly kvalifikovanou osobu či ustanovily znalce. Dovolatelka na základě výše uvedeného navrhla, aby odvolací soud napadený rozsudek odvolacího soudu i rozsudek soudu prvního stupně zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

12. Žalobkyně ve vyjádření k dovolání polemizovala s argumentací dovolatelky ohledně přípustnosti i důvodnosti dovolání. Uvedla, že odvolací soud se nemohl odchýlit od dovolatelkou citovaného rozhodnutí Nejvyššího soudu, neboť podle názoru žalobkyně citované rozhodnutí spíše hovoří v neprospěch dovolatelky. Podle žalobkyně úmyslem stran nebylo, aby žalovaná mohla prostřednictvím sjednané změny všeobecných podmínek změnit veškeré parametry smluvního vztahu. Žalobkyně proto navrhla, aby Nejvyšší soud dovolání odmítl, případně jako nedůvodné zamítl.

III.

Přípustnost dovolání

13. Nejvyšší soud jako soud dovolací postupoval a o dovolání rozhodl podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném od 30. 9. 2017 (čl. II zákona č. 296/2017 Sb.), dále jen „o. s. ř.“. Po zjištění, že dovolání podala osoba oprávněná zastoupená advokátem (§ 241 odst. 1 o. s. ř.), Nejvyšší soud posuzoval, zda je dovolání přípustné.

14. Podle § 237 o. s. ř., není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak.

15. Nejvyšší soud dospěl k závěru, že dovolání je přípustné a důvodné, neboť otázka, zda lze prostřednictvím sjednané jednostranné změny obchodních podmí-

nek, které jsou součástí smlouvy, zakotvit právo jedné strany smlouvu vypovědět, dosud nebyla v rozhodovací praxi dovolacího soudu řešena.

IV.

Důvodnost dovolání

č. 129

16. Vzhledem k tomu, že se v řešené věci jedná o práva a povinnosti vzniklé z právního vztahu založeného smlouvou ze dne 12. 12. 2003, tedy před nabytím účinnosti zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „o. z.“), v účinném znění, je namístě věc posoudit podle dosavadních právních předpisů (viz § 3028 odst. 3 o. z.).

17. Podle § 273 obch. zák. lze část obsahu smlouvy určit také odkazem na všeobecné obchodní podmínky vypracované odbornými nebo zájmovými organizacemi nebo odkazem na jiné obchodní podmínky, jež jsou stranám uzavírajícím smlouvu známe nebo k návrhu přiložené.

18. Nejvyšší soud se ve své dosavadní rozhodovací praxi již zabýval otázkou samotné přípustnosti jednostranné změny obchodních podmínek, které jsou součástí smlouvy, v režimu dosavadní právní úpravy (§ 273 obch. zák.), a to v rozsudku ze dne 27. 2. 2013, sp. zn. 23 Cdo 1098/2012. Nejvyšší soud vycházel z toho, že § 273 obch. zák. umožňuje účastníkům smlouvy určit část obsahu smlouvy odkazem na obchodní podmínky, ovšem již výslovně neupravuje předpoklady pro změnu práv a povinností účastníků smlouvy prostřednictvím změny obchodních podmínek. Na základě toho dospěl Nejvyšší soud v uvedeném rozsudku k závěru, že obchodní zákoník (ani zákoník občanský) nestanoví pro obchodní podmínky, které jsou součástí smlouvy, jiný režim jejich změny než pro smlouvu samotnou. Nevyhradil-li si proto účastníci ve smlouvě nebo obchodních podmínkách, které jsou její součástí, zvláštní způsob změny obchodních podmínek, řídí se předpoklady pro jejich změnu zákonnou úpravou pro změnu obsahu smlouvy samotné.

19. Z citovaného rozsudku Nejvyššího soudu vyplývá, že jednostranná změna obchodních podmínek není přípustná, jestliže nebyla výslovně stranami ujednána. Obdobný závěr je zastáván rovněž v literatuře (srov. např. ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M. a kol.: Obchodní zákoník. Komentář. 13. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 925. Nejvyšší soud ovšem v odůvodnění citovaného rozsudku výslovně připustil, že strany smlouvy si mohou sjednat zvláštní způsob změny obchodních podmínek, v takovém případě se pak jejich změna řídí ujednáním stran, nikoli zákonnou úpravou pro změnu obsahu smlouvy.

20. Strany si tak mohou sjednat zvláštní mechanismus změny smlouvy. Literatura za příklad takové jednostranné změny označuje tzv. ultimativní změny, kdy je jedna strana ze smlouvy oprávněna předložit změnu smlouvy ve smyslu *take it or leave it*. Druhá smluvní strana není oprávněna odmítnout návrh změny smlouvy, a být tak dále vázána z původního obsahu závazku, nýbrž se může

změně závazku vyhnout pouze tím, že ho ukončí. Strana, které je návrh učiněn, má možnost volby mezi akceptací návrhu na změnu smlouvy (typicky mlčky) a předčasným ukončením smlouvy. Je tedy patrné, že v těchto případech v základu nejde o jednostrannou změnu smlouvy v pravém slova smyslu, nýbrž pouze o možnost stran zjednodušit proces vzniku smluvního konsensu o změně (srov. např. BEJČEK, J., KOTÁSEK, J., PŘÍKAZSKÁ, M. a kol. Obchodní podmínky. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2016. s. 199).

21. Strany si ve všeobecných podmínkách tvořících součást smlouvy ze dne 12. 12. 2003 sjednaly v článku 4.2 písm. b) oprávnění poskytovatele jednostranně měnit všeobecné podmínky, a to při dodržení podmínek uvedených v článku 15.2 těchto podmínek, podle něhož je poskytovatel povinen změnu oznámit účastníkovi minimálně 3 měsíce před začátkem platnosti nových všeobecných podmínek a v případě, že účastník nebude s novým zněním podmínek souhlasit, má právo vypovědět smlouvu s poskytovatelem. Uvedená dvě ujednání všeobecných podmínek tvořících součást předmětné smlouvy představují právě ujednání o mechanismu změny obchodních podmínek ve smyslu „*take it or leave it*“.

22. Podle současné judikatury tedy není účastníkům právního vztahu zapovězeno sjednat si mechanismus změny smlouvy, resp. obchodních podmínek tvořících její součást, odlišně od zákona (viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2013, sp. zn. 23 Cdo 1098/2012). Strany si v řešeném případě sjednaly určitý mechanismus pro změnu všeobecných podmínek a ze skutkových zjištění soudu prvního stupně vyplývá, že žalovaná jakožto poskytovatel ujednaný postup dodržela (tj. včas oznámila žalobkyni změnu obchodních podmínek a poučila ji o tom, že v případě nesouhlasu s novým zněním obchodních podmínek má právo smlouvu vypovědět).

23. Zbývá tedy posoudit otázku, zda lze prostřednictvím sjednané jednostranné změny obchodních podmínek vtělit do těchto podmínek nový způsob ukončení smlouvy. V řešeném případě změna obchodních podmínek spočívala mimo jiné v tom, že poskytovatel (žalovaná) vložil do obchodních podmínek právo poskytovatele vypovědět smlouvu uzavřenou na dobu určitou překračující deset let s výpovědní dobou v délce dvou let. Před touto změnou svědčilo právo vypovědět smlouvu pouze žalobkyni (podle cenových a nadstandardních podmínek a dodatku č. 2). Strany si sjednaly možnost poskytovatele jednostranně měnit obchodní podmínky, aniž by tento mechanismus změny jakkoliv výslovně omezily co do rozsahu změn (např. na určitá ujednání obchodních podmínek).

24. Jestliže si strany rozsah sjednané možnosti jednostranné změny obchodních podmínek neomezily, nelze dovodit, že případná změna se může vztahovat pouze k okolnostem v obchodních podmínkách již upravených, jak nesprávně uvažel odvolací soud. Za změnu smlouvy, resp. obchodních podmínek tvořících její součást, nelze považovat pouze změnu již existujících ujednání, ale také vložení ujednání nových či odstranění stávajících. Odvolací soud dovodil přísné omezení

č. 129

změn, které lze provést na základě sjednaného mechanismu změny obchodních podmínek, aniž by konkrétní změnu obchodních podmínek poměřoval korektivem přiměřenosti, který by při posuzování případných excesivních změn provedených prostřednictvím ultimativní změny obchodních podmínek přicházel v úvahu. Nelze přitom vyloučit, že za určitých podmínek by bylo možné považovat ultimativní změnu obchodních podmínek za zneužití práva, kterému nelze poskytnout právní ochranu. V řešeném případě však odvolací soud učinil závěr o zneužití práva ze strany žalované dosud pouze na základě toho, že žalovaná do obchodních podmínek doplnila právo vypovědět smlouvu ze strany poskytovatele (žalované), které obchodní podmínky v původním znění neobsahovaly, aniž by se soud zabýval tím, zda předmětná změna obchodních podmínek byla přiměřená, či nikoli.

25. Druhá otázka formulovaná dovolatelkou není způsobila založit přípustnost dovolání, neboť její řešení plyne přímo ze zákona. Ze skutkových zjištění soudu prvního stupně vyplývá, že předmětem závazku byl pronájem nenasvícených jednovodových optických vláken páteří sítě poskytovatele (žalované) zakončených na optických konektorech v optickém rozvaděči a doplňková služba poskytování technologických prostor. Z takto vymezeného předmětu závazku nelze dovodit, že by činnost žalované jako poskytovatele byla činností podnikatele poskytujícího veřejně dostupnou službu elektronických komunikací nebo zajišťujícího připojení k veřejné komunikační síti podle zákona o elektronických komunikacích [srov. § 2 písm. n) zákona o elektronických komunikacích]. Žalovaná žalobkyni neposkytovala službu elektronických komunikací, ani připojení k veřejné komunikační síti, nýbrž jí pronajímala nenasvícená jednovodová optická vlákna k tomu, aby žalobkyně mohla dalším subjektům poskytovat službu elektronických komunikací (tím, že prostřednictvím nasvícení pronajatých optických vláken bude šířit signál), jak správně uzavřel odvolací soud. Z uvedeného je zřejmé, že § 63 odst. 6 zákona o elektronických komunikacích se na předmětný právní vztah žalobkyně a žalované neaplikuje. Podpůrným argumentem pro uvedený závěr může být také rozlišení poskytovaných služeb v obchodních podmínkách žalované, které pronájem nenasvícených vláken řadí do kategorie „ostatní“, nikoli do kategorií „veřejné telekomunikační služby“ či „neveřejné telekomunikační služby“, z čehož je zřejmé, že ani žalovaná při tvorbě obchodních podmínek nepovažovala pronájem nenasvícených vláken za službu elektronické komunikace.

26. Vzhledem k tomu, že Nejvyšší soud shledal dovolání přípustným, zabýval se v souladu s § 242 odst. 3 o. s. ř. také vadami řízení. Jestliže dovolatelka namítala nepřezkoumatelnost rozsudku odvolacího soudu, nelze jí v tomto přisvědčit, neboť odvolací soud řádně vyložil, proč neprovedl výslech zaměstnance žalované a na základě jaké úvahy dospěl k závěru o tom, že na předmětný závazkový vztah se neaplikuje zákon o elektronických komunikacích. Lze uzavřít, že odvolací soud nezatížil řízení vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci.

27. Z výše uvedeného vyplývá, že odvolací soud (a stejně tak soud prvního stupně) nesprávně posoudil právní otázku, zda lze prostřednictvím sjednané možnosti jednostranné změny obchodních podmínek doplnit do obchodních podmínek nový způsob ukončení smlouvy, jejíž součástí jsou tyto obchodní podmínky.

28. Nejvyšší soud proto napadené rozhodnutí odvolacího soudu a rozhodnutí soudu prvního stupně podle § 243e odst. 2 o. s. ř. zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

č. 129

Č. 130

č. 130

Incidenční spory, Daň z přidané hodnoty, Daňové řízení

§ 199 odst. 2 IZ ve znění do 31. 12. 2013, § 103 zákona č. 280/2009 Sb., § 243 odst. 2 zákona č. 280/2009 Sb.

Omezení kladené ustanovením § 199 odst. 2 insolvenčního zákona důvodům popření pravosti nebo výše přihlášené vykonatelné pohledávky přiznané pravomocným rozhodnutím příslušného orgánu se uplatní i tehdy, jde-li o rozhodnutí, které vydal jako příslušný orgán správce daně v daňovém řízení.

V incidenčním sporu o pravost nebo výši vykonatelné pohledávky vzniklé rozhodnutím správního orgánu (včetně pohledávky daňové), insolvenční soud neřeší ani nemá řešit otázku souladnosti rozhodnutí správního orgánu, jímž byla pohledávka přiznána, s hmotným právem a tím, zda byla vydána v souladu s procesními předpisy; s výjimkami danými insolvenčním zákonem pro aktivní legitimaci příslušných osob k podání žaloby o určení pravosti nebo výše takové vykonatelné pohledávky nebo pro důvody popření takové vykonatelné pohledávky totiž existence takového rozhodnutí nemá v incidenčním sporu žádný význam. V incidenčním sporu mají význam (pro posouzení způsobilosti uplatněných důvodů popření ve vazbě na omezení plynoucí z § 199 odst. 2 insolvenčního zákona) jen ty procesní námitky, jež jsou způsobilé založit závěr, že příslušný správní akt je aktem nicotným (nulitním), takže „rozhodnutí příslušného orgánu“ zde není, respektive ty procesní námitky, jež vedou k závěru, že „rozhodnutí příslušného orgánu“ se nestalo „pravomocným“ nebo (ač je pravomocné) se dosud nestalo „vykonatelným“.

Vyjde-li v průběhu incidenčního sporu o určení pravosti nebo výše pohledávky, která byla při přezkumném jednání přezkoumána jako „vykonatelná pohledávka přiznaná pravomocným rozhodnutím příslušného orgánu“ a jako taková popřena insolvenčním správcem, najevo, že v době konání přezkumného jednání o takovou „vykonatelnou“ pohledávku nešlo (např. proto, že rozhodnutí příslušného orgánu ještě nenabylo právní moci), není to důvodem pro zamítnutí žaloby (podané insolvenčním správcem), popírající insolvenční správce však není omezen v důvodech popření ustanovením § 199 odst. 2 insolvenčního zákona ani obsahem popěrného úkonu (§ 199 odst. 3 insolvenčního zákona).

Ustanovení § 243 odst. 2 zákona č. 280/2009 Sb., daňového řádu, pojí právní moc dosud nepravomocného rozhodnutí správce daně o pohledávce, která není (daňovou) pohledávkou za majetkovou podstatou, s „ukončením“ přezkumného jednání (rozuměj přezkumného jednání, při kterém byla taková daňová pohledávka přezkoumána). To znamená, že ani v těch případech, v nichž se rozhodnutí příslušného orgánu stává (má stát) vykonatelným dnem právní moci rozhodnutí, nebylo rozhodnutí správce daně, které nabylo právní moci podle ustanovení § 243 odst. 2 daňového řádu, v době svého přezkumu pravomocným ani vykonatelným. Tím více to platí pro ty případy, v nichž se rozhodnutí příslušného orgánu stává (má stát) vykonatelným po uplynutí lhůty počítané (až) od jeho právní moci.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2019, sen. zn. 29 ICdo 4/2017, ECLI:CZ:NS:2019:29.ICDO.4.2017.1)

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalobce proti prvnímu výroku rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 15. 8. 2016, sp. zn. 79 ICm 1381/2013, 102 VSPH 327/2016 (KSUL 79 INS 19121/2012), v rozsahu, v němž se týkalo určení pravosti pohledávek žalovaného ve výši 2 030 357 Kč na dani z přidané hodnoty za zdaňovací období srpen 2009, říjen 2009 a prosinec 2009; ve výroku týkajícím se určení pravosti pohledávek žalovaného ve výši 14 879 449 Kč na dani z přidané hodnoty za zdaňovací období leden až červenec 2009, září 2009 a listopad 2009 a ve výroci o nákladech řízení rozsudek odvolacího soudu zrušil a věc potud vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem ze dne 2. 2. 2016, č. j. 79 ICm 1381/2013-288, Krajský soud v Ústí nad Labem (dále jen „insolvenční soud“):

[1] Určil, že pohledávka žalovaného (Specializovaného finančního úřadu) přihlášená do insolvenčního řízení vedeného u insolvenčního soudu pod sp. zn. KSUL 79 INS 19121/2012 na majetek dlužníka (V. a. s.) ve výši 16 909 806 Kč je po právu (bod I. výroku).

[2] Určil, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení (bod II. výroku).

2. Insolvenční soud – vycházejí z § 199 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona) – dospěl po provedeném dokazování k následujícím závěrům:

3. Žalobce uplatňuje jako důvod popření přihlášené pohledávky přiznané pravomocným rozhodnutím příslušného orgánu jiné právní posouzení věci, což za-

povídá § 199 odst. 2 insolvenčního zákona. Žalobce (totiž) tvrdí, že správní orgán dospěl na základě dlužníkem navržených (ve správním řízení) důkazů k nesprávnému závěru a že neexistoval důvod k vydání rozhodnutí, o nichž sám žalobce prohlašuje, že jsou pravomocná a vykonatelná.

č. 130

4. Dlužník po celou dobu správního řízení tvrdil, že pohledávky v daňovém řízení neexistují (což se mu nepodařilo prokázat). Skutečnosti, které žalobce uvedl v popěrném úkonu i v následné žalobě, nejsou nové a dlužník je použil ve správním řízení. Žalobce nezpochybnil výsledky dokazování provedeného správním orgánem; tvrdí, že neexistovaly podmínky pro doměření daně, což v nalézacím řízení neprokázal, včetně toho, že neexistoval důvod vzniku pohledávky.

5. Správní orgán správně aplikoval právní normy, na jejichž základě dovozuje svůj nárok. Obecně platí, že proti platebním výměrům finančního úřadu se lze bránit odvoláním (tuto možnost dlužník využil, ale i po přezkoumání rozhodnutí prvního stupně odvolacím správním orgánem mu bylo uloženo doplatit dlužnou daň). O další ochranu mohl dlužník požádat (správní) soud, což ale neudělal.

6. V incidenčním sporu nemůže insolvenční soud rozhodovat o tom, že pohledávka není po právu, je-li důvodem popření pohledávky jiné právní posouzení věci, ani zasahovat „do probíhající kontroly správním orgánem“.

7. K odvolání žalobce Vrchní soud v Praze rozsudkem ze dne 15. 8. 2016, č. j. 79 ICm 1381/2013, 102 VSPH 327/2016-317 (KSUL 79 INS 19121/2012):

[1] Potvrdil rozsudek insolvenčního soudu, a to ohledně bodu I. výroku v tom správném znění, že žaloba, kterou se žalobce (Ing. A. K., jako insolvenční správce dlužníka) domáhal určení, že žalovaný nemá vůči dlužníku vykonatelnou pohledávku v celkové výši 16 909 806 Kč, přihlášenou do insolvenčního řízení vedeného na majetek dlužníka u insolvenčního soudu pod sp. zn. KSUL 79 INS 19121/2012, se zamítá (první výrok).

[2] Určil, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů odvolacího řízení (druhý výrok).

8. Odvolací soud – vycházejí rovněž z § 199 insolvenčního zákona – dospěl po přezkoumání napadeného rozhodnutí k následujícím závěrům:

9. Odvolací soud se ztotožňuje se skutkovými a právními závěry insolvenčního soudu, na něž pro stručnost v podrobnostech odkazuje. Právní posouzení věci insolvenčním soudem totiž odpovídá ustálené judikatuře představované např. „rozsudkem“ (správně jde o usnesení) Nejvyššího soudu ze dne 18. 7. 2013, sen. zn. 29 ICdo 7/2013 [jde o usnesení uveřejněné pod č. 106/2013 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 106/2013“), které je (stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže) dostupné i na webových stránkách Nejvyššího soudu].

10. V dané věci není sporu o tom, že pohledávka žalovaného vyplývá z pravomocných rozhodnutí orgánu veřejné správy (správce daně). Z obsahu spisu je přitom zřejmé, že ve skutkové rovině dlužník uplatňoval v daňovém řízení tytéž (skutkové) námitky, jaké uplatnil žalobce v popěrném úkonu (žalobě).

11. Tvrdí-li žalobce, že část námitek týkajících se vad řízení (nesprávného procesního postupu správce daně) dlužník v daňovém řízení neuplatnil, pak pomíjí, že jde o námitky procesní (nikoli skutkové), které ve smyslu § 199 odst. 2 insolvenčního zákona nejsou přípustným popěrným důvodem.

12. Důvodná není ani argumentace, že řízení o doměření daně je specifickým řízením, které nemůže být posuzováno stejně jako jiná pravomocná rozhodnutí vydaná např. soudem, rozhodcem nebo nezávislým správním orgánem. Ustanovení § 199 odst. 2 insolvenčního zákona hovoří obecně o vykonatelné pohledávce přiznané pravomocným rozhodnutím příslušného orgánu, aniž stanovuje jakékoli výjimky pro určitý okruh rozhodnutí správních orgánů. Není pochyb o tom, že správce daně je oprávněn vydávat v rámci své činnosti rozhodnutí, která nabývají právní moci v režimu upraveném daňovými předpisy a předpisy správního soudnictví. Skutečnost, že správce daně vydává sám rozhodnutí, kterými prokazuje v insolvenčním řízení pravost a výši své pohledávky, přitom zvláštní režim pro její přezkoumání (a pro meze jejího popření) nezakládá.

13. Důvodná rovněž není námitka, že v daňovém řízení nebylo přihlíženo k argumentům, tvrzením a důkazům ve prospěch dlužníka. Jde totiž o nepřípustnou námitku jiného právního posouzení věci. Nadto skutečnost, že k tvrzením a důkazům dlužníka v daňovém řízení zčásti bylo přihlíženo, plyne již z toho, že v jejich důsledku došlo ke snížení doměřených daňových povinností.

14. Ve smyslu výše uvedeného neobstojí ani názor žalobce, že skutečnostmi, které nebyly uplatněny dlužníkem v předcházejícím řízení, myslel zákonodárce i ty skutečnosti, které sice uplatněny byly, ale příslušný orgán k nim nepřihlédl. Takový výklad by vedl k absurdnímu závěru, že v rámci incidenčního sporu je možné provádět znovu důkazy, které již byly provedeny a vyhodnoceny v předcházejícím řízení příslušným orgánem a které byly shledány nezpůsobilými prokázat tvrzení dlužníka. Opakovaně budiž zdůrazněno, že § 199 odst. 2 insolvenčního zákona umožňuje soudu v rámci incidenčního sporu zohlednit právě jen takové skutkové okolnosti, které dlužník (lhostejno, zda ze své viny) neuplatnil v předcházejícím řízení vůbec, a které tedy nebyly předmětem hodnocení příslušným orgánem. Odvolání proto není důvodné a odvolací soud potvrdil rozsudek insolvenčního soudu jako věcně správný ve znění, které odpovídá žalobnímu petitu a tomu, že u vykonatelných pohledávek, u nichž podává žalobu o jejich pravost insolvenční správce, jde o žalobu s „negativním“ určením.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

15. Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalobce dovolání, jehož přípustnost vymezuje ve smyslu § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále též jen „o. s. ř.“), argumentem, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení právních

otázek, které v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyly vyřešeny, konkrétně otázek:

č. 130

[1] Je možné, aby za právní posouzení ve smyslu § 199 odst. 2 insolvenčního zákona bylo možné považovat i rozhodnutí vydané oprávněným subjektem ve své věci?

[2] Je možné systematické a neodůvodněné opomíjení skutečností uplatněných dlužníkem v řízení ve smyslu § 199 odst. 2 insolvenčního zákona považovat za překážku uplatnění shodných skutečností insolvenčním správcem při popěrném úkonu za situace, kdy zákon nepředpokládá neodůvodněné rozhodnutí?

[3] Jsou námitky o chybném postupu správce daně v daňovém řízení ve smyslu popěrných úkonů námitkami skutkovými či námitkami procesními? Je každá procesní námitka ve smyslu ustanovení 199 odst. 2 insolvenčního zákona námitkou nepřipustnou?

[4] Může založit specifická (nebo speciální) právní úprava nabytí právní moci rozhodnutí shodné důsledky ve smyslu ustanovení 199 odst. 2 insolvenčního zákona, jako v případě nabytí právní moci standardním zákonným způsobem?

16. Dovolatel namítá (poměřováno obsahem dovolání), že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (dovolací důvod dle § 241a odst. 1 o. s. ř.), a požaduje, aby Nejvyšší soud napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

17. V mezích uplatněného dovolacího důvodu argumentuje dovolatel k položeným otázkám následovně:

18. Ad 1. [K otázce, zda režimu § 199 odst. 2 insolvenčního zákona podléhá i rozhodnutí vydané oprávněným subjektem (rozuměj věřitelem) ve své věci]. Dosavadní rozhodnutí Nejvyššího soudu týkající se problematiky § 199 odst. 2 insolvenčního zákona se týkala pohledávek, jejichž vykonatelnost založila rozhodnutí vydaná „třetí osobou“, odlišnou od věřitele. V dané věci je tomu jinak. Finanční úřad jako takový má pouze *sui generis* přidělenou právní subjektivitu v oblasti daňových pohledávek, subjektem je však reálně vždy Česká republika. Přitom v žádném případě nejde o problematiku podobnou soudním rozhodnutím v řízeních vedených na základě žalob podaných státem nebo vedených proti státu. Soudy jsou nezávislou institucí, jejíž rozhodovací činnost nemůže výkonná moc nijak ovlivňovat. U finančních úřadů tomu tak není, jelikož plně podléhají výkonné moci a o nezávislou instituci tedy nejde.

19. V demokratickém právním státu lze jen stěží přiznat stejný dopad nezávislému soudnímu rozhodnutí (na straně jedné) a rozhodnutí finančního úřadu ve vlastní věci (na straně druhé), když finanční úřad (přeneseně Česká republika) má na rozhodnutí (tedy na vyměření a vybrání daně) zájem. Pro úplnost dovolatel dodává, že rozhodčí nálezy mají (je-li rozhodčí doložka platná) fakticky shodný režim s rozhodnutími soudů.

20. Kdyby správní rozhodnutí byla postavena na roveň soudním rozhodnutím, pak by zde buď nebylo správní soudnictví, nebo by každé konečné civilní či trestní soudní rozhodnutí muselo být ještě přezkoumatelné v rámci soudnictví správního. Přezkum soudních rozhodnutí ve správním soudnictví je absurdní, takže správní rozhodnutí nejsou v právním řádu postavena na roveň soudním rozhodnutím a je proti nim zapotřebí přiznávat zvýšenou míru ochrany. Není zde žádného důvodu, pro který by judikatura Nejvyššího soudu k ustanovení 199 odst. 2 insolvenčního zákona co do soudních rozhodnutí měla být bez dalšího aplikovatelná na rozhodnutí správní.

21. Ad 2. (K opomíjení skutečností uplatněných dlužníkem v řízení, jež předcházelo vydání vykonatelného rozhodnutí).

Odvolač soud přístupoval velmi formalisticky k tomu, zda samotné uvedení nějakých skutečností v řízení představuje překážku jejich uplatnění insolvenčním správcem ve smyslu § 199 odst. 2 insolvenčního zákona v rámci popěrného úkonu, přestože se subjekt vedoucí předmětné řízení skutečnostmi uváděnými dlužníkem nezabýval buď vůbec, nebo je zcela bezdůvodně odmítal. V rámci absence odůvodnění rozhodnutí jako překážky uplatnění určitých skutečností v popěrném úkonu se Nejvyšší soud zabýval pouze variantou, kdy zákon výslovně předpokládá neodůvodněné rozhodnutí (platební rozkazy, rozsudky pro uznání apod.), a kdy právní posouzení pouze na základě výslovného zákonného zmocnění není vtělováno do odůvodnění daného typu rozhodnutí.

22. V daném případě je dle odvolacího soudu u rozhodnutí správce daně zakládajícího vykonatelnost zcela lhostejný obsah odůvodnění, protože samotné uplatnění nějaké skutečnosti dlužníkem zakládá překážku možnosti uplatnění stejné skutečnosti insolvenčním správcem. Tento přístup nelze akceptovat zejména vůči správním rozhodnutím, kdy správní orgány (finanční úřady nevyjímaje) tíhnou k vydávání neodůvodněných rozhodnutí i tam, kde odůvodněna být mají. V takovém případě absence zmínky o určité, dlužníkem namítané, skutečnosti znamená, že v rozhodnutí nebyla nijak posuzována. Nejde tedy o stejnou situaci, jako když je určitá otázka právně posouzena chybně (nadto je k této případné vadnosti právního posouzení nutné přistupovat jinak u nezávislého soudu a jinak u správce daně rozhodujícího ve své věci).

23. Bez povšimnutí nelze ponechat ani to, že formalistický výklad § 199 odst. 2 insolvenčního zákona je v příkrém rozporu s nálezem Ústavního soudu ze dne 31. 8. 2016, sp. zn. III. ÚS 2703/15, uveřejněným pod č. 160/2016 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu [který je (stejně jako další rozhodnutí Ústavního soudu zmíněné níže) dostupný i na webových stránkách Ústavního soudu]. Smyslem a účelem omezení námitek v rozsahu již právně posouzených věcí je to, aby zbytečně nedocházelo k otevírání již uzavřených kauz, kde proběhl v zásadě standardní rozhodovací proces.

24. Účelem § 199 odst. 2 insolvenčního zákona nepochybně nemůže být to, aby určité skutkové tvrzení dlužníka uvedené v předcházejícím řízení insolvenční správce již nemohl uplatnit, i když v onom řízení bylo přehlíženo. Pro řízení jako takové je přehlížené tvrzení dlužníka ve stejné pozici, jako kdyby nebylo uplatněno vůbec. Jakákoli jiná interpretace vede ve svém důsledku k odnímání práva na spravedlivý proces, při přehlížení argumentace zde totiž reálně žádný proces není.

25. Ad 3. (K povaze námitek chybného postupu správce daně v daňovém řízení). Oba soudy postupovaly chybně ohledně procesních námitek dovolatele. Jestliže se tyto námitky týkají samotné podstaty určitého řízení, nemohou být opomíjeny poukazem na omezení dle § 199 odst. 2 insolvenčního zákona. Dovolatel míní, že například vadnost zahájení daňové kontroly nelze považovat za ryze procesní námitku, a ve vztahu k správci daně takto striktně nelze posuzovat ani námitky ohledně průběhu samotného řízení. Ve svém důsledku by v podstatě jakákoli daňová pohledávka nebyla popíratelná v insolvenčním řízení, protože u skutkových důvodů popření insolvenčním správcem by v podstatě vždy šlo o věci právně posouzené nebo o věci, které správce daně neřešil či pominul (a dle odvolacího soudu by šlo o procesní námitku, kterou také není možné uplatnit).

26. Navíc u velmi zásadních procesních připomínek, jako vadné zahájení řízení nebo postup, jímž správce daně bezdůvodně opomíjí argumentaci daňového subjektu, se věc posouvá do roviny, jako by v incidenčním sporu nemělo být řešeno, že určitému rozhodnutí soudu či rozhodce nepředcházela žalobní návrh nebo že žalovaný dlužník nebyl vůbec obeslán k vyjádření se či předvoláván k jednání.

27. Alternativně dovolatel uvádí, že při odlišném výkladu otázky ad 3. lze dospět i k tomu, že se Nejvyšší soud odchýlil od rozhodovací praxe týkající se rozhodčích nálezů vydaných na základě neplatné rozhodčí doložky. Situace, kdy rozhodce vydá rozhodčí nález bez dané pravomoci, je „v zásadě identická“ se situací, kdy správce daně vadně zahájí daňovou kontrolu či chybně provádí doměřování daně (a nelze opomenout, že i v těchto případech Nejvyšší soud dovodil, že i pohledávka „vykonatelná“ na základě vadného rozhodčího nálezu má být přezkoumána jako vykonatelná a žalobu by měl podávat insolvenční správce, byť zde pak není omezení popěrných důvodů dle § 199 odst. 2 insolvenčního zákona). Ve všech těchto případech jsou vydávána rozhodnutí, která by při dodržení procesních předpisů neměla být nikdy vydána. Insolvenční řízení by zde nemělo být od toho, aby zahladilo fatální vady předchozího procesu, tím spíše u daňových pohledávek, které mají specifický režim nabytí právní moci dle § 243 odst. 2 zákona č. 280/2009 Sb., daňového řádu. Při formálním výkladu právních předpisů provedeném odvolacím soudem by dlužník nebo insolvenční správce nemohli proti rozhodnutí, které nabylo právní moci na základě ustanovení 243 odst. 2 daňového řádu, využít ani správní žalobu, jelikož nedojde k vyčerpání opravných prostředků ve smyslu § 68 zákona č. 150/2002 Sb., soudního řádu správního (dále jen „s. ř. s.“), a není ani zřejmé, do jakého okamžiku by vlastně měla být podá-

na případná správní žaloba; ustanovení § 72 s. ř. s. totiž stanoví počátek lhůty od doručení rozhodnutí. Nežádá tak tato lhůta uplyne v době mezi odvoláním dlužníka a zjištěním úpadku. Odvolací soud pak nevysvětlil, proč vadně vydané rozhodnutí správce daně nemá v incidenčním sporu sdílet osud vadně vydaného rozhodčího nálezu.

28. Ad 4. (Ke specifické úpravě právní moci správního rozhodnutí).

č. 130

Vykonatelnost rozhodnutí, na jejichž základě jsou popřeny pohledávky přihlašované, je daná zvláštním ustanovením § 243 odst. 2 daňového řádu. Toto ustanovení zakládá specifické nabytí právní moci pro dosud nepravomocná rozhodnutí finančních úřadů při zjištění úpadku daňového subjektu. Jde tedy o naprostý opak ustanovení insolvenčního zákona, která pro ostatní rozhodnutí, která do úpadku nenabyla právní moci, stanoví, že v průběhu insolvenčního řízení již právní moci nenabudou. Jde o zcela jedinečnou úpravu, která pro jiný typ pohledávek než daňových nemá obdobu. Stát se dostává naprosto neodůvodněně do zvýhodněné pozice (v podstatě vždy dokáže získat pohledávku jako vykonatelnou), insolvenční správce je povinen podávat proti pohledávce žalobu a možnosti popírání daňových pohledávek jsou tak vždy značně omezeny bez ohledu na jejich reálnou důvodnost.

29. Finanční úřad není ani omezen § 109 odst. 1 písm. a) insolvenčního zákona, protože jeho pohledávky se neuplatňují žalobou u soudu, a je tak oprávněn vydávat rozhodnutí i po zahájení insolvenčního řízení. Tato rozhodnutí se pak úpadkem stanou automaticky pravomocnými. Pro taková privilegia daňových pohledávek však není důvod. Ve smyslu § 5 písm. b) insolvenčního zákona nelze rozhodnutím správce daně, která nabyla právní moci podle § 243 odst. 2 daňového řádu, přikládat v insolvenčním řízení stejné postavení jako jakýmkoli jiným rozhodnutím, která nabyla právní moci standardním průběhem příslušného řízení. Jelikož si rozhodnutí vydává sám, je postavení správce daně stejné, jako kdyby ve standardním civilním procesu zjištěním úpadku nabyla právní moci žaloba. Valná většina přihlašovaných pohledávek by se tak dostala do pozice pohledávek reálně nepopíratelných. Sice by zde byla teoretická možnost pohledávky popřít dle § 199 odst. 2 insolvenčního zákona, insolvenční správce by však jen stěží hledal prostor v tom, co nebylo samotným „pravomocným žalobním návrhem“ právně posouzeno (protože žalobní návrh jako takový neobsahuje argumentaci druhé strany). Kdyby rozhodnutí, která nabyla právní moci pouze dle § 243 odst. 2 daňového řádu, měla zajišťovat shodný režim co do vykonatelnosti pohledávky přihlašované do insolvenčního řízení a možností jejího popírání, jako standardně vykonatelné pohledávky, bylo by toto ustanovení daňového řádu diskriminační.

30. Žalovaný ve vyjádření má napadené rozhodnutí za správné a na dovolací argumentaci k položeným otázkám reaguje následovně:

31. Ad 1. [K otázce, zda režimu § 199 odst. 2 insolvenčního zákona podléhá i rozhodnutí vydané oprávněným subjektem (rozuměj věřitelem) ve své věci].

Potud se žalovaný dovolává závěrů obsažených v R 106/2013, z nichž vyšel odvolací soud. Daňový řád upravuje postup správců daní, práva a povinnosti daňových subjektů a třetích osob, které jim vznikají při správě daní. Zákon tedy vymezuje správu daní ve všech svých ustanoveních; jde o postup normovaný daňovými zákony, který zahrnuje interakci mezi správcem daně a dalšími zúčastněnými subjekty. Tento postup by pak měl směřovat k naplnění základního cíle správy daní, kterým je správné zjištění a stanovení daně, ale také zajištění její úhrady. Daňové řízení se ve svém průběhu ocitá na jedné straně mezi veřejným zájmem na stanovení a výběru daní, na straně druhé pak mezi ochranou autonomní sféry jednotlivce, což dokládá § 2 odst. 1 daňového řádu. Je tedy zákonnou povinností správce daně při uplatňování jednotlivých procesních institutů postupovat v souladu s principy proporcionality a správce daně tyto zákonné mantinely při své rozhodovací činnosti plně respektuje. Zvýšená míra ochrany proti správním rozhodnutím je poskytována v rámci soudního řádu správního; spory dle citovaného zákona se prohlášením konkursu nepřerušují a za předpokladu, že neuběhla lhůta k podání žaloby, je lze vyvolat i za trvání konkursu. Žalovaný v rámci daňového řízení poučil dovolatele o možnosti podat žalobu podle soudního řádu správního, což ale dovolatel neučinil.

32. Ad 2. (K opomíjení skutečností uplatněných dlužníkem v řízení, jež předcházelo vydání vykonatelného rozhodnutí).

Jako správce daně vydává žalobce rozhodnutí, kterými v souladu s § 101 odst. 1 daňového řádu ukládá povinnost nebo přiznává práva anebo prohlašuje práva a povinnosti stanovené zákonem; obsahové náležitosti takového rozhodnutí jsou upraveny § 102 daňového řádu. Za odůvodnění se dle daňového řádu též považuje zpráva o daňové kontrole, popřípadě protokol o projednání výsledku postupu k odstranění pochybností. Výsledkem řízení, ve kterém měl dlužník možnost navrhnout důkazy k prokázání svých tvrzení (které správní orgán provedl), bylo částečné vyhovění nárokům dovolatele a snížení dlužné doměřené daně a následné vydání vykonatelného rozhodnutí. Žalovaný rozhodně neuplatňuje v insolvenčním řízení vykonatelnou pohledávku na základě rozhodnutí, jež by postrádala řádné odůvodnění. Jak argumentuje sám dovolatel, smyslem a účelem § 199 odst. 2 insolvenčního zákona je, aby zbytečně nedocházelo k otevírání již uzavřených kauz, u kterých proběhl standardní rozhodovací proces.

33. Ad 3. (K povaze námitek chybného postupu správce daně v daňovém řízení).

V rámci prováděné daňové kontroly provedl žalovaný důkazy navrhované dovolatelem na podporu jeho tvrzení, v důsledku čehož částečně vyhověl nárokům dovolatele, který se snažil (neúspěšně) prokázat, že pohledávky v daňovém řízení neexistují. V popěrném úkonu i v následné žalobě pak dovolatel uplatnil stejné skutečnosti jako v daňovém řízení.

34. Ad 4. (Ke specifické úpravě právní moci správního rozhodnutí).

Úprava obsažená v § 243 odst. 2 daňového řádu reflektuje princip úpadkového práva, podle něhož všichni věřitelé mají v insolvenčním řízení rovné možnosti, a zároveň zohledňuje zásadu hospodárnosti a procesní ekonomie vycházející z toho, že pokračování v nalézacím řízení poté, co již nelze pohledávku jako pravomocnou přihlásit do insolvenčního řízení, se nejeví efektivním. Cílem tohoto ustanovení není zvýhodnění správce daně na úkor jiných věřitelů, ani vyloučení práva daňového subjektu (dlužníka) na uplatnění opravných prostředků při správě daní nebo vyloučení ochrany poskytované soudy (především ve správním soudnictví). Jde o to zamezit tomu, aby bylo zbytečně pokračováno v nalézacím daňovém řízení poté, co jeho výsledek již nemůže mít žádný fiskální efekt; po ukončení přezkumného jednání totiž již správce daně nemůže měnit výši přihlášené pohledávky (§ 192 odst. 4 insolvenčního zákona) ani přihlásit pohledávku novou. Dané ustanovení tak míří na situaci, kdy by mělo v dalším daňovém řízení (rozměň v nalézacím daňovém řízení, které by probíhalo po ukončení přezkumného jednání) dojít ke zvýšení přihlášené daňové pohledávky (např. v důsledku odvolacího řízení, ve kterém lze odvoláním napadené rozhodnutí o stanovení daně změnit i v neprospěch odvolatele), nebo k deklarování pohledávky nové, která však nebyla do insolvenčního řízení svého času přihlášena (např. v důsledku daňové kontroly, která nebyla ke dni ukončení přezkumného jednání ukončena). Taková daňová pohledávka, respektive její část, by totiž nebyla v insolvenčním řízení uspokojitelná, protože je i nevhodné vést o ni další daňové řízení. V den konání přezkumného jednání muselo být dovolateli coby osobě práva znalé zřejmé, že důvodem uplatňovaných pohledávek žalovaného jsou příslušné platební výměry a v návaznosti na výše uvedenou právní úpravu z označeného ustanovení daňového řádu vyplývá, že nepravomocné tituly nabudou dnem konání přezkumného jednání právní moci a následně i vykonatelnosti; tomu měl dovolatel přizpůsobit i argumentaci týkající se popření pohledávky žalovaného.

35. Rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (ve znění účinném od 1. 1. 2014 do 29. září 2017) se podává z bodu 2. čl. II části první zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. Srov. k tomu dále (ve vazbě na skutečnost, že incidenční spor byl zahájen před 1. lednem 2014) i usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 2014, sen. zn. 29 ICdo 33/2014, uveřejněné pod č. 92/2014 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek.

36. V průběhu dovolacího řízení insolvenční soud usnesením ze dne 15. 5. 2017, č. j. KSUL 79 INS 19121/2012-P29-6, rozhodl (dle § 107 odst. 1 a 3 o. s. ř.), že místo žalovaného bude v insolvenčním řízení jako s věřitelem pohledávek za dlužníkem přihlášených ve výši 16 909 806 Kč nadále pokračováno s Finančním úřadem pro Ústecký kraj – Územním pracovištěm v T. Tuto změnu promítl Nejvyšší soud bez dalšího do označení žalovaného v této věci.

III. Přípustnost dovolání

č. 130

37. Dovolání v dané věci je přípustné podle § 237 o. s. ř. (když pro daný případ neplatí žádné z omezení přípustnosti dovolání podle § 237 o. s. ř., vypočtených v § 238 o. s. ř.) a dovoláním předestřené právní otázky v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyly beze zbytku (ve vazbě na vykonatelné daňové pohledávky) vyřešeny.

IV. Důvodnost dovolání

38. Vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), nejsou dovoláním namítány a ze spisu se nepodávají, Nejvyšší soud se proto – v hranicích právních otázek vymezených dovoláním – zabýval tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný dovolatelem, tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

39. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

40. Skutkový stav věci, jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, dovoláním nebyl (ani nemohl být) zpochybněn a Nejvyšší soud z něj při dalších úvahách vychází. Pro právní posouzení věci jsou rozhodná především následující skutková zjištění (z nichž vyšly oba soudy):

41. Na základě insolvenčního návrhu dlužníka podaného u insolvenčního soudu 7. 8. 2012 insolvenční soud usnesením ze dne 17. 9. 2012 (č. j. KSUL 79 INS 19121/2012-A-14, zveřejněným v insolvenčním rejstříku téhož dne) zjistil úpadek dlužníka.

42. Žalovaný podáním došlým insolvenčnímu soudu 12. 10. 2012 přihlásil do insolvenčního řízení vedeného na majetek dlužníka vykonatelné pohledávky v celkové výši 16 392 517 Kč, konkrétně:

[1] Pohledávku na daní z přidané hodnoty za zdaňovací období leden 2009 ve výši 1 061 530 Kč, splatnou 5. 10. 2012, přiznanou dodatečným platebním výměrem ze dne 9. 10. 2012, č. j. 64287/12/013065500379 (dále jen „platební výměr č. 1“).

[2] Pohledávku na daní z přidané hodnoty za zdaňovací období leden 2009 ve výši 212 306 Kč, splatnou 5. 10. 2012, přiznanou platebním výměrem č. 1.

[3] Pohledávku na daní z přidané hodnoty za zdaňovací období únor 2009 ve výši 2 698 864 Kč, splatnou 5. 10. 2012, přiznanou dodatečným plateb-

ním výměrem ze dne 9. 10. 2012, č. j. 64304/12/013065500379 (dále jen „platební výměr č. 2“).

[4] Pohledávku na dani z přidané hodnoty za zdaňovací období únor 2009 ve výši 539 772 Kč, splatnou 5. 10. 2012, přiznanou platebním výměrem č. 2.

[5] Pohledávku na dani z přidané hodnoty za zdaňovací období březen 2009 ve výši 1 692 675 Kč, splatnou 5. 10. 2012, přiznanou dodatečným platebním výměrem ze dne 9. 10. 2012, č. j. 64309/12/013065500379 (dále jen „platební výměr č. 3“).

[6] Pohledávku na dani z přidané hodnoty za zdaňovací období březen 2009 ve výši 338 535 Kč, splatnou 5. 10. 2012, přiznanou platebním výměrem č. 3.

[7] Pohledávku na dani z přidané hodnoty za zdaňovací období duben 2009 ve výši 2 033 858 Kč, splatnou 5. října 2012, přiznanou dodatečným platebním výměrem ze dne 9. 10. 2012, č. j. 64310/12/013065500379 (dále jen „platební výměr č. 4“).

[8] Pohledávku na dani z přidané hodnoty za zdaňovací období duben 2009 ve výši 406 771 Kč, splatnou 5. 10. 2012, přiznanou platebním výměrem č. 4.

[9] Pohledávku na dani z přidané hodnoty za zdaňovací období květen 2009 ve výši 1 336 960 Kč, splatnou 5. 10. 2012, přiznanou dodatečným platebním výměrem ze dne 9. 10. 2012, č. j. 64314/12/013065500379 (dále jen „platební výměr č. 5“).

[10] Pohledávku na dani z přidané hodnoty za zdaňovací období květen 2009 ve výši 1 022 602 Kč, splatnou 5. 10. 2012, přiznanou platebním výměrem č. 5.

[11] Pohledávku na dani z přidané hodnoty za zdaňovací období květen 2009 ve výši 471 912 Kč, splatnou 5. 10. 2012, přiznanou platebním výměrem č. 5.

[12] Pohledávku na dani z přidané hodnoty za zdaňovací období červen 2009 ve výši 683 287 Kč, splatnou 5. 10. 2012, přiznanou dodatečným platebním výměrem ze dne 9. 10. 2012, č. j. 64320/12/013065500379 (dále jen „platební výměr č. 6“).

[13] Pohledávku na dani z přidané hodnoty za zdaňovací období červen 2009 ve výši 136 657 Kč, splatnou 5. 10. 2012, přiznanou platebním výměrem č. 6.

[14] Pohledávku na dani z přidané hodnoty za zdaňovací období červenec 2009 ve výši 752 295 Kč, splatnou 5. 10. 2012, přiznanou dodatečným platebním výměrem ze dne 9. 10. 2012, č. j. 64321/12/013065500379 (dále jen „platební výměr č. 7“).

[15] Pohledávku na dani z přidané hodnoty za zdaňovací období červenec 2009 ve výši 150 459 Kč, splatnou 5. 10. 2012, přiznanou platebním výměrem č. 7.

[16] Pohledávku na dani z přidané hodnoty za zdaňovací období srpen 2009 ve výši 345 847 Kč, splatnou 5. 10. 2012, přiznanou dodatečným platebním výměrem ze dne 8. 10. 2012, č. j. 64322/12/013065500379 (dále jen „platební výměr č. 8“).

[17] Pohledávku na dani z přidané hodnoty za zdaňovací období srpen 2009 ve výši 69 169 Kč, splatnou 5. 10. 2012, přiznanou platebním výměrem č. 8.

[18] Pohledávku na dani z přidané hodnoty za zdaňovací období září 2009 ve výši 592 170 Kč, splatnou 5. 10. 2012, přiznanou dodatečným platebním výměrem ze dne 9. 10. 2012, č. j. 64325/12/013065500379 (dále jen „platební výměr č. 9“).

[19] Pohledávku na dani z přidané hodnoty za zdaňovací období září 2009 ve výši 118 434 Kč, splatnou 5. 10. 2012, přiznanou platebním výměrem č. 9.

[20] Pohledávku na dani z přidané hodnoty za zdaňovací období říjen 2009 ve výši 416 052 Kč, splatnou 5. 10. 2012, přiznanou dodatečným platebním výměrem ze dne 8. 10. 2012, č. j. 64327/12/013065500379 (dále jen „platební výměr č. 10“).

[21] Pohledávku na dani z přidané hodnoty za zdaňovací období říjen 2009 ve výši 83 210 Kč, splatnou 5. 10. 2012, přiznanou platebním výměrem č. 10.

[22] Pohledávku na dani z přidané hodnoty za zdaňovací období listopad 2009 ve výši 525 302 Kč, splatnou 5. 10. 2012, přiznanou dodatečným platebním výměrem ze dne 9. 10. 2012, č. j. 64328/12/013065500379 (dále jen „platební výměr č. 11“).

[23] Pohledávku na dani z přidané hodnoty za zdaňovací období listopad 2009 ve výši 105 060 Kč, splatnou 5. 10. 2012, přiznanou platebním výměrem č. 11.

[24] Pohledávku na dani z přidané hodnoty za zdaňovací období prosinec 2009 ve výši 498 992 Kč, splatnou 5. 10. 2012, přiznanou dodatečným platebním výměrem ze dne 8. 10. 2012, č. j. 64329/12/013065500379 (dále jen „platební výměr č. 12“).

[25] Pohledávku na dani z přidané hodnoty za zdaňovací období prosinec 2009 ve výši 99 798 Kč, splatnou 5. 10. 2012, přiznanou platebním výměrem č. 12.

43. Ve všech platebních výměrech je uvedeno, že doměřená daň včetně penále (v konkretizované výši) je splatná v náhradní lhůtě v souladu s § 143 odst. 5 a § 251 odst. 3 daňového řádu do 15 dnů ode dne nabytí právní moci platebního výměru na (konkretizovaný) účet správce daně, s tím, že náhradní lhůta splatnosti nemá vliv na běh úroku z prodlení (§ 252 odst. 2 daňového řádu). Obsahují též poučení, že odvolání nemá (ve smyslu § 109 daňového řádu) odkladný účinek

44. Podáním došlým insolvenčnímu soudu dne 14. 3. 2013 změnil žalovaný výši některých dílčích pohledávek, a to tak, že:

[1] Pohledávku č. 16 (v odstavci [42]) zvyšuje o částku 149 328 Kč na příslušenství do dne 16. 9. 2012 (sděleno platebním výměrem na úrok z prodlení ze dne 12. 3. 2013 č. j. 78894/13/4000-27802-106270).

[2] Pohledávku č. 20 (v odstavci [42]) zvyšuje o částku 173 104 Kč na příslušenství do dne 16. 9. 2012 (sděleno platebním výměrem na úrok z prodlení ze dne 12. 3. 2013 č. j. 78958/13/4000-27802-106270).

[3] Pohledávku č. 24 (v odstavci [42]) zvyšuje o částku 194 857 Kč na příslušenství do dne 16. 9. 2012 (sděleno platebním výměrem na úrok z prodlení ze dne 12. 3. 2013 č. j. 78967/13/4000-27802-106270).

[4] Pohledávky č. 16, 17, 20, 21, 24 a 25 (v odstavci [42]) označil současně za vykonatelné (na základě připojených potvrzení ze dne 12. 3. 2013 o tom, že se platební výměry, jimž byly pohledávky přiznány, staly vykonatelnými 5. 12. 2012) a zbylé za nevykonatelné, s tím, že z celkové výše přihlášených pohledávek 16 909 806 Kč představuje částka 2 030 357 Kč pohledávky vykonatelné a částka 14 879 449 Kč pohledávky nevykonatelné.

45. K doměření daňových povinností platebními výměry došlo na základě daňové kontroly provedené žalovaným, který dlužníku neuznal (jako daňově uznatelnou) část nákladů ve výši 97 968 142 Kč.

46. Proti platebním výměrům z 5. a 8. 10. 2012 podal dlužník odvolání, přičemž:

[1] Platební výměry č. 1 až 7, 9 a 11 (týkající se pohledávek na dani z přidáné hodnoty za zdaňovací období leden až červenec 2009, září 2009 a listopad 2009) nabyly právní moci dne 19. 3. 2013 (na základě § 243 odst. 2 daňového řádu).

[2] Odvolání ohledně platebních výměrů č. 8, 10 a 12 (týkajících se pohledávek na dani z přidáné hodnoty za zdaňovací období srpen 2009, říjen 2009 a prosinec 2009) bylo podáno po lhůtě; odvolací řízení bylo zastaveno rozhodnutími, která nabyly právní moci dne 19. 3. 2013.

[3] Na základě odvolací argumentace snížil žalovaný doměřenou daň za únor, červenec a prosinec 2009.

47. Při zvláštním přezkumném jednání, jež se konalo 19. 3. 2013 (B-29), popřel insolvenční správce dlužníka pohledávky žalobce přihlášené na základě platebních výměrů v celkové výši 16 909 806 Kč z důvodu neexistence hmotněprávních podmínek pro doměření daně a nesprávného procesního postupu věřitele při provádění daňové kontroly v doměřovacím řízení.

48. Z obsahu insolvenčního rejstříku se dále podává, že:

[1] Usnesením ze dne 24. 9. 2012, č. j. KSUL 79 INS 19121/2012-B-4, zveřejněným v insolvenčním rejstříku téhož dne, které nabylo právní moci 11. 10. 2012, odvolal insolvenční soud z funkce dosavadního insolvenčního správce dlužníka a novým insolvenčním správcem dlužníka ustanovil dovolatele.

[2] Usnesením ze dne 20. 11. 2012, č. j. KSUL 79 INS 19121/2012-B-8, zveřejněným v insolvenčním rejstříku 21. 11. 2012, které nabylo právní moci 8. 12. 2012, insolvenční soud prohlásil konkurs na majetek dlužníka.

č. 130

49. Pro další úvahy Nejvyššího soudu jsou rozhodná následující ustanovení insolvenčního zákona a daňového řádu:

§ 192 (insolvenčního zákona)
Popření přihlášených pohledávek

- (1) Pravost, výši a pořadí všech přihlášených pohledávek mohou popírat insolvenční správce, dlužník a přihlášení věřitelé; popření pohledávky lze vzít zpět.
- (2) Insolvenční správce může při přezkumném jednání změnit stanovisko, které zaujal k jednotlivým pohledávkám v seznamu přihlášených pohledávek.
- (3) Není-li dále stanoveno jinak, nemá popření pohledávky dlužníkem vliv na její zjištění; jeho účinkem však vždy je, že pro pohledávku, kterou dlužník popřel co do její pravosti nebo výše, není v rozsahu popření upravený seznam přihlášených pohledávek exekucním titulem.
- (4) Věřitel může až do skončení přezkumného jednání, dokud jeho pohledávka není zjištěna, měnit výši přihlašované pohledávky. Jestliže v důsledku této změny není možné přezkoumat přihlašenou pohledávku při nařízeném přezkumném jednání, nařídí insolvenční soud zvláštní přezkumné jednání. Věřitel je však povinen uhradit ostatním věřitelům na jejich žádost náklady, které jim vznikly v souvislosti s jejich účastí na zvláštním přezkumném jednání.

§ 198 (insolvenčního zákona)
Popření nevykonatelné pohledávky insolvenčním správcem

...

- (3) Vyjde-li v průběhu řízení o žalobě podle odstavce 1 najevo, že popřená pohledávka je pohledávkou vykonatelnou, není to důvodem k zamítnutí žaloby, žalovaný je však v takovém případě povinen prokázat důvod popření podle § 199.

§ 199 (insolvenčního zákona)
Popření vykonatelné pohledávky insolvenčním správcem

- (1) Insolvenční správce, který popřel vykonatelnou pohledávku, podá do 30 dnů od přezkumného jednání u insolvenčního soudu žalobu, kterou své popření uplatní proti věřiteli, který vykonatelnou pohledávku přihlásil. Lhůta je zachována, dojde-li žaloba nejpozději posledního dne lhůty soudu.
- (2) Jako důvod popření pravosti nebo výše vykonatelné pohledávky přiznané pravomocným rozhodnutím příslušného orgánu lze uplatnit jen skutečnosti, které ne-

byly uplatněny dlužníkem v řízení, které předcházelo vydání tohoto rozhodnutí; důvodem popření však nemůže být jiné právní posouzení věci.

(3) V žalobě podle odstavce 1 může žalobce proti popřené pohledávce uplatnit pouze skutečnosti, pro které pohledávku popřel.

Účinky prohlášení konkursu na probíhající řízení
§ 263 (insolvenčního zákona)

č. 130

(1) Není-li v tomto zákoně stanoveno jinak, prohlášením konkursu se přerušují soudní, správní a jiná řízení o právech a povinnostech, která se týkají majetkové podstaty nebo které mají být uspokojeny z majetkové podstaty, jejichž účastníkem je dlužník. V těchto řízeních lze pokračovat jen za podmínek stanovených tímto zákonem.

...

§ 266 (insolvenčního zákona)

(1) Prohlášením konkursu se nepřerušují

...

c) daňové řízení,

...

(2) Není-li dále stanoveno jinak, účastníkem řízení uvedených v odstavci 1 je i nadále dlužník.

...

Rozhodnutí
§ 101 (daňového řádu)

(1) Správce daně ukládá povinnosti nebo přiznává práva anebo prohlašuje práva a povinnosti stanovené zákonem rozhodnutím.

(2) Rozhodnutí je vydané okamžikem, kdy byl učiněn úkon k jeho doručení; rozhodnutí, které se nedoručuje, je vydané okamžikem, kdy bylo podepsáno úřední osobou.

(3) Příjemcem rozhodnutí je ten, komu je rozhodnutím ukládána povinnost nebo přiznáváno právo anebo prohlášeno právo nebo povinnost stanovená zákonem.

(4) Přiznat stejné právo nebo uložit stejnou povinnost lze ze stejného důvodu téměř příjemci rozhodnutí pouze jednou.

(5) Rozhodnutí se oznamuje všem jeho příjemcům. Vůči příjemci je rozhodnutí účinné okamžikem jeho oznámení.

(6) Oznámením rozhodnutí se pro účely tohoto zákona rozumí doručení rozhodnutí nebo jiný zaprotokolovaný způsob seznámení příjemce s obsahem rozhodnutí.

§ 103 (daňového řádu)

- (1) Rozhodnutí, které je účinné a proti kterému se nelze odvolat, je v právní moci.
 (2) Rozhodnutí, které je účinné, je vykonatelné, jestliže se proti němu nelze odvolat, nebo jestliže odvolání nemá odkladný účinek, a uplynula-li lhůta k plnění, pokud byla stanovena.

...

Obecná ustanovení o odvolání
 § 109 (daňového řádu)

- (1) Příjemce rozhodnutí se může odvolat proti rozhodnutí správce daně, pokud zákon nestanoví jinak. Odvolání je nepřípustné, směřuje-li jenom proti odůvodnění rozhodnutí.
 (2) Proti rozhodnutí označenému jako výzva, kterým správce daně vyzývá příjemce rozhodnutí k uplatnění práva nebo splnění povinností, se nelze samostatně odvolat, pokud zákon nestanoví jinak.
 (3) Odvolání se podává u správce daně, jehož rozhodnutí je odvoláním napadeno.
 (4) Odvolání lze podat do 30 dnů ode dne doručení rozhodnutí, proti němuž odvolání směřuje, a to i před doručením tohoto rozhodnutí.
 (5) Odvolání nemá odkladný účinek, pokud zákon nestanoví jinak.

§ 243 (daňového řádu)

- (1) Po zahájení insolvenčního řízení lze daňové řízení zahájit a v celém daňovém řízení pokračovat, s výjimkou daňové exekuce, kterou lze nařídit, avšak nelze ji provést, pokud insolvenční zákon nestanoví jinak.
 (2) Ukončením přezkumného jednání se nalézací řízení týkající se pohledávek, které nejsou pohledávkami za majetkovou podstatou, zastavuje a dosud nepravomocné rozhodnutí nabývá právní moci.
 (3) Ode dne účinnosti rozhodnutí o úpadku nevzniká k daňové pohledávce, která není pohledávkou za majetkovou podstatou, úrok z prodlení.
 (4) Výsledek popření daňové pohledávky v rámci incidenčního sporu zohlední správce daně v evidenci daní.

V této podobě, pro věci rozhodné, platila citovaná ustanovení insolvenčního zákona a daňového řádu již v době zahájení insolvenčního řízení a do 31. 12. 2013 nedoznala změn.

50. V mezích uplatněného dovolacího důvodu činí Nejvyšší soud k dovoláním otevřeným právním otázkám následující závěry:

51. Ad 1. [K otázce, zda režimu § 199 odst. 2 insolvenčního zákona podléhá i rozhodnutí vydané oprávněným subjektem (rozuměj věřitelem) ve své věci].

52. Judikatura Nejvyššího soudu k mezím popření vykonatelné pohledávky přiznané věřiteli pravomocným rozhodnutím příslušného orgánu formulovala následující (ustálené) závěry:

53. U přihlášené vykonatelné pohledávky přiznané pravomocným rozhodnutím příslušného orgánu lze uplatnit jako důvod popření její pravosti nebo výše jen skutkové námitky, konkrétně jen skutečnosti, které dlužník neuplatnil v řízení, které předcházelo vydání tohoto rozhodnutí (§ 199 odst. 2 insolvenčního zákona). Přitom je lhostejné, zda takové skutečnosti dlužník neuplatnil vlastní vinou např. proto, že zcela rezignoval na svou procesní obranu v příslušném řízení, čímž přivodil vznik exekučního titulu založeného rozhodnutím, jež se neodůvodňuje vůbec (např. platební rozkaz nebo směnečný platební rozkaz), nebo rozhodnutím, jež se odůvodňuje jen minimálně (např. rozsudkem pro zmeškání nebo rozsudkem pro uznání) [R 106/2013].

54. Pravidlo, podle kterého u přihlášené vykonatelné pohledávky přiznané pravomocným rozhodnutím příslušného orgánu nemůže být důvodem popření její pravosti nebo výše „jiné právní posouzení věci“ (§ 199 odst. 2 část věty za středníkem insolvenčního zákona), typově dopadá na situace, kdy při nezpochybněném skutkovém základu věci (tedy nejsou-li důvodem popření pravosti nebo výše vykonatelné pohledávky skutečnosti, které dlužník neuplatnil v řízení, které předcházelo vydání tohoto rozhodnutí, nebo takové skutečnosti sice byly uplatněny, ale v porovnání s dřívějším rozhodnutím nevedly ke změně skutkových závěrů) měl zjištěný skutkový stav vést k jinému právnímu posouzení věci, než které o něm v řízení, které předcházelo vydání tohoto rozhodnutí, učinil příslušný orgán. Může jít např. o situaci, kdy příslušný orgán přiznal věřiteli pohledávku vůči dlužníku jako plnění ze smlouvy, ač plnění mělo být přiznáno jako náhrada škody nebo jako bezdůvodné obohacení, nebo o situaci, kdy příslušný orgán sice správně určil (pojmenoval) právní normu, podle které měl být posouzen zjištěný skutkový stav věci, ale nesprávně ji vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval... Přitom je zjevné, že chybné právní posouzení věci příslušným orgánem mohlo vést k přiznání pohledávky věřiteli vůči dlužníku tam, kde by „jiné“ (správné) právní posouzení věci vedlo k závěru, že pohledávka není po právu, nebo že nemá být přiznána v celé požadované výši [R 106/2013].

55. Právní posouzení věci není vyloučeno jako důvod popření pravosti nebo výše přihlášené vykonatelné pohledávky, jestliže z pravomocného rozhodnutí příslušného orgánu, jímž byla pohledávka přiznána, žádné právní posouzení věci neplyne [R 106/2013].

56. Pravidlo, podle kterého „důvodem popření však nemůže být jiné právní posouzení věci“ (§ 199 odst. 2 insolvenčního zákona), není překážkou pro účinné uplatnění námitky, že se promlčel „exekuční titul“ (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 9. 2016, sen. zn. 29 ICdo 74/2014, uveřejněný pod č. 32/2018 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

č. 130

57. Dovolateli lze dát za pravdu v tom, že závěry, jež Nejvyšší soud přijal k výkladu § 199 odst. 2 insolvenčního zákona ve své dosavadní judikatuře, se netýkaly jiných rozhodnutí „příslušného orgánu“ než rozhodnutí soudních nebo rozhodnutí vydaných rozhodci. Nicméně jazykový ani teleologický výklad zkoumaného ustanovení nikterak nevybízí k názoru prosazovanému dovolatelem, totiž že by byl důvod vykládat úpravu obsaženou v § 199 odst. 2 insolvenčního zákona tak, že zde formulované omezení popěrného práva se nemá vztahovat na rozhodnutí „příslušného orgánu“, půjde-li o správní rozhodnutí (zde o rozhodnutí správce daně). Záměr zákonodárce rozebraný v důvodech R 106/2013 k takovému výkladu nesměřoval a v situaci, kdy správní rozhodnutí obecně podléhají soudní kontrole [ať již v režimu správního soudnictví, nebo (tam, kde je správním orgánům zákonem svěřeno i rozhodování sporů nebo jiných právních věcí, které vyplývají ze vztahů soukromého práva) v soudním řízení podle části páté občanského soudního řádu], není pro tyto odlišnosti ani důvod. K soudní ochraně proti správním rozhodnutím srov. např. též závěry obsažené v rozsudku rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 10. července 2018, č. j. 4 As 149/2017-121, uveřejněném pod číslem 3767/2018 Sbírky rozhodnutí Nejvyššího správního soudu – dále jen „R 3767/2018“ (srov. zejména odstavce [57] až [70]), které je (stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího správního soudu zmíněné níže) dostupné i na webových stránkách Nejvyššího správního soudu]. V R 3767/2018 šlo o závěry přijaté k výkladu § 140a a násl. insolvenčního zákona ve znění účinném od 1. ledna 2014; s přihlédnutím k tomu, že v době přezkumu předmětných pohledávek platilo, že daňové řízení se nepřerušilo ani prohlášením konkursu na majetek dlužníka (k němuž došlo již 20. 11. 2012) [srov. § 263 odst. 1 a § 266 odst. 1 písm. c), odst. 2 insolvenčního zákona], však jde o úvahy (o smyslu soudní kontroly správních rozhodnutí) přenositelné i do poměrů dané věci. Pro účely postupu podle § 199 odst. 2 insolvenčního zákona pak již není (nemůže být) významné, že účastník řízení, jemuž příslušný správní orgán uložil rozhodnutím platební povinnost, možnosti kontroly správnosti či zákonnosti správního rozhodnutí soudem nevyužil (správní rozhodnutí se stalo pravomocným a vykonatelným, aniž je přezkoumal soud). Ostatně, již v důvodech R 106/2013 Nejvyšší soud uzavřel, že příslušným orgánem ve smyslu § 199 odst. 2 insolvenčního zákona může být „nejen soud, ale např. též orgán veřejné správy nebo rozhodce anebo rozhodčí soud“. Nepřiléhavým shledává Nejvyšší soud rovněž dovolatelův příměr, že rozhodnutí správce daně je „rozhodnutím věřitele“ ve své vlastní věci („o své vlastní pohledávce“) [správce daně, který vydává platební výměr, tím „pro sebe“ žádnou pohledávku „nevyrábí“].

58. Nejvyšší soud tedy uzavírá, že omezení kladené § 199 odst. 2 insolvenčního zákona důvodům popření pravosti nebo výše přihlášené vykonatelné pohledávky přiznané pravomocným rozhodnutím příslušného orgánu se uplatní i tehdy, jde-li o rozhodnutí, které vydal jako příslušný orgán správce daně v daňovém řízení.

59. Ad 2. (K opomíjení skutečností uplatněných dlužníkem v řízení, jež předcházelo vydání vykonatelného rozhodnutí).

60. K této otázce se Nejvyšší soud ve své rozhodovací praxi vyjádřil rozhodnutím vydaným po podání dovolání v této věci. Konkrétně jde o rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 9. 2018, sen. zn. 29 ICdo 93/2016, v němž Nejvyšší soud uzavřel, že:

č. 130

[1] V pojetí rozebraném především v R 106/2013 není pro závěr, zda šlo o skutečnost uplatněnou dlužníkem v řízení, jež skončilo pravomocným rozhodnutím příslušného orgánu, určující způsob, jakým se takový orgán (zde rozhodčí soud) s touto skutečností vypořádal. Pro výklad § 200 odst. 6 insolvenčního zákona (respektive § 199 odst. 2 insolvenčního zákona) není (nemůže být) významné, zda jde o skutečnost, ze které příslušný orgán učinil nesprávné nebo neúplné skutkové zjištění, případně o skutečnost, na jejímž základě přijal nesprávný závěr o skutkovém stavu věci. Stejně tak není (nemůže být) významné, zda jde o skutečnost (tvrzení), ke které příslušný orgán nepřihlédl proto, že ji neměl za podstatnou pro rozhodnutí o věci. Ve všech těchto případech jde o skutečnost uplatněnou dlužníkem v řízení, jež předcházelo pravomocnému rozhodnutí příslušného orgánu, tedy o skutečnost, kterou popírající insolvenční správce (v režimu § 199 odst. 2 insolvenčního zákona) nebo popírající věřitel (v režimu § 200 odst. 6 insolvenčního zákona) nemůže uplatnit jako důvod popření pravosti nebo výše vykonatelné pohledávky přiznané pravomocným rozhodnutím příslušného orgánu. Jde totiž o skutečnost, kterou se příslušný orgán popsáním způsobem zabýval, byť ji pro účely rozhodnutí o věci vyhodnotil chybně:

- co do jejího obsahu (rozuměj co do posouzení, jakou skutkovou námitku jí dlužník uplatnil),
- co do její významnosti v rovině skutkové (rozuměj ohledně toho, jaký má vliv na skutková zjištění nebo na skutkové závěry příslušného orgánu o věci), nebo
- co do její významnosti v rovině právní (potud, zda jde o skutečnost, která může mít nebo má vliv na právní posouzení věci příslušným orgánem).

[2] Jinak řečeno, to, že rozhodčí soud skutečnost uplatněnou dlužníkem v rozhodčím řízení předcházejícím vydání pravomocného rozhodčího nálezu chybně vyhodnotil jako nepodstatnou v rovině právní nebo skutkové, včetně toho, že se mýlil v obsahu skutkových tvrzení, která dlužník tímto způsobem uplatnil, nezakládá právo insolvenčního správce nebo právo věřitele uplatnit stejnou skutečnost jako důvod popření pravosti nebo výše vykonatelné pohledávky přiznané pravomocným rozhodčím nálezem; ve smyslu § 199 odst. 2 a § 200 odst. 6 insolvenčního zákona jde stále o skutečnost, kterou dlužník uplatnil v rozhodčím řízení.

61. Závěry citované v předchozím odstavci (týkající se rozhodnutí rozhodce) se beze zbytku uplatní i pro posouzení skutkových námitek proti rozhodnutí správce daně. Napadené rozhodnutí je s těmito závěry v souladu a dovolání ani potud není důvodné.

62. Ad 3. (K povaze námitek chybného postupu správce daně v daňovém řízení).

Již v důvodech usnesení ze dne 18. 7. 2013, sen. zn. 29 NSČR 25/2011, uveřejněného pod č. 105/2013 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 105/2013“), z něž ve své rozhodovací praxi ustáleně vychází, Nejvyšší soud vysvětlil, že:

„Také v poměrech ustavených insolvenčním zákonem nemá zjištění, že přihlášená pohledávka je pohledávkou vykonatelnou, vliv na pravost, výši ani na pořadí pohledávky.“

Tamtéž Nejvyšší soud dodal, že: „Vyjde-li v průběhu řízení o žalobě o určení pravosti nebo výše pohledávky popřené jako nevykonatelná pohledávka najevo, že popřená pohledávka je pohledávkou vykonatelnou, není to důvodem k zamítnutí žaloby. Žalovaný je však v takovém případě povinen prokázat důvod popření podle § 199; srov. § 198 odst. 3 insolvenčního zákona.“

63. Z R 105/2013 plyne, že okolnost, že pohledávka přihlášená do insolvenčního řízení byla v insolvenčním řízení přezkoumána jako pohledávka „vykonatelná“ přiznaná „pravomocným rozhodnutím příslušného orgánu“, má ohledně následného incidenčního sporu o výši nebo pravost takové pohledávky vliv jen na to, že:

[1] Žalobu o určení pravosti nebo výše takové pohledávky podává vždy popírající (srov. § 199 odst. 1 insolvenčního zákona pro popěrný úkon insolvenčního správce, § 336 odst. 3 a § 410 odst. 3 insolvenčního zákona pro popěrný úkon dlužníka v reorganizaci nebo v oddlužení a § 200 odst. 1 a 5 insolvenčního zákona pro popěrný úkon věřitele).

[2] Jako důvod popření pravosti nebo výše takové pohledávky insolvenčním správcem nebo věžitelem lze uplatnit jen „skutečnosti, které nebyly uplatněny dlužníkem v řízení, které předcházelo vydání rozhodnutí příslušného orgánu“, s tím, že „důvodem popření však nemůže být jiné právní posouzení věci“ (srov. § 199 odst. 2 a § 200 odst. 6 insolvenčního zákona). U takové pohledávky se pro popírajícího insolvenčního správce nebo pro popírajícího věžitele rovněž prosazuje vázanost obsahem popěrného úkonu. Srov. u insolvenčního správce § 199 odst. 3 insolvenčního zákona a navažující závěry obsažené v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2018, sen. zn. 29 ICdo 39/2016, který byl na jednání občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu, jež se konalo 10. 10. 2018, schválen k uveřejnění ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek. U věžitele pak srov. § 200 odst. 2 insolvenčního zákona.

[3] Jako důvod popření pravosti nebo výše takové pohledávky dlužníkem v reorganizaci nebo v oddlužení lze uplatnit jen „skutečnosti, které jsou důvodem pro zastavení výkonu rozhodnutí nebo exekuce proto, že pohledávka zanikla nebo je promlčená“ (§ 336 odst. 3, § 410 odst. 3 insolvenčního zákona).

[4] Vyjde-li v průběhu řízení o žalobě o určení pravosti nebo výše „nevykonatelné“ pohledávky najevo, že popřená pohledávka je pohledávkou vykonatelnou, není to důvodem k zamítnutí žaloby, žalovaný (rozuměj popírající) je však v takovém případě povinen prokázat důvod popření podle § 199 insolvenčního zákona (srov. pro popěrný úkon insolvenčního správce nebo dlužníka v reorganizaci anebo v oddlužení § 198 odst. 3 a § 410 odst. 1 insolvenčního zákona, přičemž pro popěrný úkon věřitele lze totéž dovodit – jako tomu bylo v poměrech podle zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání – výkladem).

č. 130

64. Pro vlastní zjištění pravosti nebo výše vykonatelné pohledávky v incidenčním sporu je (s výjimkou skutečností popsanych v odstavci [63]) skutečnost, že šlo o pohledávku přiznanou „pravomocným rozhodnutím příslušného orgánu“, právně bezvýznamná. Tento závěr demonstrují opět i závěry obsažené v R 106/2013.

65. V incidenčním sporu o pravost nebo výši vykonatelné pohledávky vzniklé rozhodnutím správního orgánu (včetně pohledávky daňové) insolvenční soud neřeší ani nemá řešit otázku souladnosti rozhodnutí správního orgánu, jímž byla pohledávka přiznána, s hmotným právem a tím, zda byla vydána v souladu s procesními předpisy; s výjimkami danými insolvenčním zákonem pro aktivní legitimaci příslušných osob k podání žaloby o určení pravosti nebo výše takové vykonatelné pohledávky nebo pro důvody popření takové vykonatelné pohledávky totiž existence takového rozhodnutí nemá v incidenčním sporu žádný význam. Vzhledem k tomu, že omezení důvodů popření se vztahuje jen na vykonatelnou pohledávku „přiznanou pravomocným rozhodnutím příslušného orgánu“, v incidenčním sporu mají (mohou mít) význam (pro posouzení způsobilosti uplatněných důvodů popření ve vazbě na omezení plynoucí z § 199 odst. 2 insolvenčního zákona) jen ty „procesní“ námitky, jež jsou způsobilé založit závěr, že příslušný správní akt je aktem nicotným (nulitním), takže „rozhodnutí příslušného orgánu“ zde není (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 11. 1997, sp. zn. 2 Cdon 1393/97, uveřejněný pod č. 9/1999 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, jakož i rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 12. 1998, sp. zn. 3 Cdon 1091/96, uveřejněný pod č. 11/2000 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek), respektive ty „procesní“ námitky, jež vedou k závěru, že „rozhodnutí příslušného orgánu“ se nestalo „pravomocným“ nebo (ač je pravomocné) se dosud nestalo „vykonatelným“. Námitka chybného postupu správce daně v daňovém řízení, jež vyústilo ve vydání nikoli nicotného (nulitního) rozhodnutí správce daně, jež se stalo pravomocným

a vykonatelným, je tedy sama o sobě právně bezcenná a dovolání ani potud není důvodné.

66. Ad 4. (Ke specifické úpravě právní moci správního rozhodnutí).

č. 130

V návaznosti na to, co bylo řečeno výše k soudní kontrole správních rozhodnutí (srov. opět R 3767/2018), Nejvyšší soud především uvádí, že podle judikatury Nejvyššího správního soudu skutečnost, že rozhodnutí správce daně napadené odvoláním daňového dlužníka nabylo právní moci na základě § 243 odst. 2 daňového řádu, nevylučuje přezkum takového rozhodnutí ve správním soudnictví. Srov. k tomu shodně např. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 29. 8. 2018, č. j. 9 Afs 110/2017-37. Pro úplnost budiž dodáno, že Ústavní soud usnesením ze dne 18. 10. 2016, sp. zn. III. ÚS 1279/16, mimo jiné odmítl návrh na zrušení § 243 odst. 2 daňového řádu.

67. Jak je patrné i z argumentace obsažené v odstavci [65], z § 199 odst. 2 insolvenčního zákona plyne, že omezení popěrných úkonů u pohledávky přiznané rozhodnutím příslušného orgánu se uplatní za předpokladu, že takové rozhodnutí je již „pravomocné“ a „vykonatelné“.

68. Z odůvodnění R 105/2013 se podává, že podle insolvenčního zákona ve znění účinném do 31. 12. 2013 byla dobou rozhodnou pro posouzení, zda přihlášená pohledávka je pohledávkou vykonatelnou, v insolvenčních poměrech doba konání přezkumného jednání o pohledávce (srov. shodně i důvody usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 1. 2019, sen. zn. 29 ICdo 144/2017).

69. Vyjde-li v průběhu incidenčního sporu o určení pravosti nebo výše pohledávky, která byla při přezkumném jednání přezkoumána jako „vykonatelná pohledávka přiznaná pravomocným rozhodnutím příslušného orgánu“ a jako taková popřena insolvenčním správcem, najevo, že v době konání přezkumného jednání o takovou „vykonatelnou“ pohledávku nešlo (např. proto, že rozhodnutí příslušného orgánu ještě nenabylo právní moci), není to důvodem pro zamítnutí žaloby (podané insolvenčním správcem), popírající insolvenční správce však není omezen v důvodech popření § 199 odst. 2 insolvenčního zákona ani obsahem popěrného úkonu (§ 199 odst. 3 insolvenčního zákona).

70. Ustanovení § 243 odst. 2 daňového řádu pojí právní moc dosud nepravomocného rozhodnutí správce daně o pohledávce, která není (daňovou) pohledávkou za majetkovou podstatou [srov. § 168 odst. 2 písm. e) insolvenčního zákona] s „ukončením“ přezkumného jednání (rozuměj přezkumného jednání, při kterém byla taková daňová pohledávka přezkoumána). To znamená, že ani v těch případech, v nichž se rozhodnutí příslušného orgánu stává (má stát) vykonatelným dnem právní moci rozhodnutí, nebylo rozhodnutí správce daně, které nabylo právní moci podle § 243 odst. 2 daňového řádu, v době svého přezkumu pravomocným ani vykonatelným. Tím více to platí pro ty případy, v nichž se rozhodnutí příslušného orgánu stává (má stát) vykonatelným po uplynutí lhůty počítané (až) od jeho právní moci.

71. Poměřováno těmito závěry je na základě skutkového stavu věci, z nějž vyšly oba soudy, zjevné, že v době přezkoumání pohledávek žalovaného (při zvláštním přezkumném jednání, jež se konalo 19. 3. 2013) byly „vykonatelnými“ pohledávkami přiznanými „pravomocnými“ rozhodnutími příslušného orgánu (rozhodnutími správce daně) pouze pohledávky žalovaného ve výši 2 030 357 Kč představované pohledávkami na dani z přidané hodnoty za zdaňovací období srpen 2009, říjen 2009 a prosinec 2009, přiznanými platebními výměry č. 8, 10 a 12; srov. odstavec [42] body 16/, 17/, 20/, 21/, 24/ a 25/ a odstavce [43] a [44] výše. Oproti tomu pohledávky žalovaného ve výši 14 879 449 Kč na dani z přidané hodnoty za zdaňovací období leden až červenec 2009, září 2009 a listopad 2009 přiznané dalšími platebními výměry specifikovanými v odstavci [42], které určovaly, že doměřená daň včetně penále (v konkretizované výši) je splatná v náhradní lhůtě do 15 dnů ode dne nabytí právní moci platebního výměru (srov. odstavec [43] výše) nebyly v době přezkoumání vykonatelné již proto, že lhůta k plnění uplynula až 15 dnů poté; ostatně v době přezkoumání nešlo ani o pohledávky přiznané „pravomocně“, jelikož tyto platební výměry nabyly právní moci až „ukončením“ přezkumného jednání (§ 243 odst. 2 daňového řádu).

72. Nejvyšší soud tudíž uzavírá, že ohledně pohledávek na dani z přidané hodnoty za zdaňovací období srpen 2009, říjen 2009 a prosinec 2009, přiznaných platebními výměry č. 8, 10 a 12, v celkové výši 2 030 357 Kč není dovolání důvodné, jelikož právní posouzení věci odvolacím soudem o tom, že při omezení popěrných důvodů dle § 199 odst. 2 insolvenčního zákona dovolatel neuplatnil skutečnosti způsobilé zpochybnit pravost pohledávek, obstálo (potud jde o „vykonatelné“ pohledávky přiznané „pravomocnými“ rozhodnutími příslušného orgánu). Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), dovolání v této části zamítl [§ 243d písm. a) o. s. ř.].

73. Ohledně pohledávek na dani z přidané hodnoty za zdaňovací období leden až červenec 2009, září 2009 a listopad 2009 přiznaných dalšími platebními výměry specifikovanými v odstavci [42], v celkové výši 14 879 449 Kč, však závěr odvolacího soudu, že i pro ně platí omezení popěrných důvodů dle § 199 odst. 2 insolvenčního zákona, neobstojí, jelikož v době přezkoumání nešlo o pohledávky přiznané „pravomocnými“ rozhodnutími příslušného orgánu, ani o pohledávky „vykonatelné“. Soudy tedy byly povinny zabývat se v předmětném incidenčním sporu i jinými námitkami dovolatele než těmi, jež (s omezením plynoucím i z § 199 odst. 3 insolvenčního zákona) připouštělo § 199 odst. 2 insolvenčního zákona. Jinak řečeno, pravost těchto pohledávek jsou soudy povinny zkoumat v režimu pohledávek „nevykonatelných“, bez zřetele k tomu, že při přezkumném jednání byly (nesprávně) přezkoumány jako vykonatelné (a že žaloba byla podána v režimu § 199 insolvenčního zákona). Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), napadené rozhodnutí ve zbývajících částech zrušil (včetně závislých výroků o nákladech řízení) a věc potud vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

Č. 131

Č. 131

Insolvence, Incidenční spory, Konkurs, Společenství vlastníků jednotek, Byt, Majetková podstata, Uplatňování pohledávky
§ 9a zákona č. 72/1994 Sb., § 15 zákona č. 72/1994 Sb., § 230 odst. 1 IZ, § 168 odst. 2 písm. b) IZ, § 1180 o. z., § 1181 o. z., § 1194 o. z.

Nejsou-li v době po prohlášení konkursu na majetek vlastníka bytové jednotky řádně hrazeny náklady spojené s její správou, je společenství vlastníků jednotek oprávněno uplatňovat takto vzniklou pohledávku vůči insolvenčnímu správci dlužníka jako osobě s dispozičním oprávněním. Jde o pohledávku za majetkovou podstatou podle § 168 odst. 2 písm. b) insolvenčního zákona bez ohledu na to, zda a kdo bytovou jednotku užívá.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2018, sen. zn. 29 ICdo 97/2016, ECLI:CZ:NS:2018:29.ICDO.97.2016.1)

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalovaného proti rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 13. 6. 2016, sp. zn. 156 ICm 2201/2014, 104 VSPH 891/2015 (KSPL 56 INS 17089/2011).

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Krajský soud v Plzni (dále jen „insolvenční soud“) rozsudkem ze dne 11. 9. 2015, č. j. 156 ICm XY, určil, že pohledávka uplatněná žalobcem (Společenstvím pro dům v P.) vůči žalovanému (Mgr. F. B., jako insolvenčnímu správci dlužníka J. M.), jakožto osobě s dispozičním oprávněním, „ve výši 98 017 Kč, vyčíslená dle vyúčtování záloh částek hrazených na příspěvek do fondu oprav ve výši 1 618 Kč, náklady a služby spojené s užíváním bytu ve výši 118 Kč, provozní výdaje ve výši 165 Kč, zálohy na teplou vodu ve výši 1 521 Kč, zálohy na teplo ve výši 886 Kč a zálohy na vodné a stočné ve výši 309 Kč“ za období specifikované ve výroku rozsudku, je pohledávkou za majetkovou podstatou dlužníka (bod I. výroku) a rozhodl o nákladech řízení (bod II. výroku).
2. Vrchní soud v Praze k odvolání žalovaného v záhlaví označeným rozsudkem rozhodnutí insolvenčního soudu potvrdil (první výrok) a rozhodl o nákladech odvolacího řízení (druhý výrok).

3. Při posuzování důvodnosti žalobou uplatněného nároku soudy vyšly z toho, že:

[1] Usnesením ze dne 26. 10. 2011, č. j. KSPL 56 INS XY, insolvenční soud zjistil úpadek dlužníka a insolvenčním správcem ustanovil žalovaného. Usnesením ze dne 12. 12. 2011, č. j. KSPL 56 INS XY, insolvenční soud prohlásil konkurs na majetek dlužníka.

[2] Do soupisu majetkové podstaty dlužníka byla zahrnuta mimo jiné „bytová jednotka č. 1293/17“ včetně podílu na pozemcích a společných částech domu.

[3] Žalobce dne 6. 1. 2010 uzavřel smlouvu o dodávce tepelné energie pro vytápění a dodávku teplé vody do bytového domu s „P. teplárenskou“, dne 30. 11. 2009 uzavřel smlouvu o dodávce vody a odvádění odpadních vod se společností „V.“ a dne 2. 12. 2008 dále smlouvu o zajišťování správy s „SBD Š.“.

[4] Žalobce uplatnil u žalovaného podle § 203 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona), pohledávku za majetkovou podstatou v celkové výši 98 017 Kč. Šlo o pohledávku související s vlastnictvím bytové jednotky a členstvím vlastníka bytové jednotky ve společenství vlastníků jednotek, konkrétně o zálohy do fondu oprav a příspěvky na poskytování služeb, vzniklou za dobu po rozhodnutí o úpadku, jež měl dlužník dle listu vlastníka hradit ve formě záloh a příspěvků v celkové měsíční výši 4 617 Kč.

[5] Žalobce vyzval žalovaného k úhradě pohledávky výzvami ze dne 26. 6. 2013 a 24. 6. 2014.

4. Na tomto základě odvolací soud – vycházející z § 168 odst. 2 písm. b) a § 230 odst. 1 písm. a) insolvenčního zákona, § 9a a § 15 zákona č. 72/1994 Sb., kterým se upravují některé spoluvlastnické vztahy k budovám a některé vlastnické vztahy k bytům a nebytovým prostorům a doplňují některé zákony (zákona o vlastnictví bytů), a § 1180, § 1181, § 1194 a § 1208 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále též jen „o. z.“) – shodně s insolvenčním soudem uzavřel, že pohledávky vzniklé společenství vlastníků jednotek představované předepsanými zálohami na služby, platbami do fondu oprav a příspěvky na správu domu, k jejichž úhradě je vlastník bytu (v poměrech insolvenčního řízení osoba s dispozičním oprávněním) povinen podle výše označených ustanovení zákona o vlastnictví bytů a občanského zákoníku, jsou nákladem (na udržování a správu), jež musí nést majetková podstata, která měla také ze zpeněžení tohoto nezajištěného majetku profit (k tomu odkázal na závěry obsažené v usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 30. 1. 2014, č. j. KSPH 39 INS XY, 1 VSPH XY). Je-li v konkursu sepsána do soupisu majetkové podstaty bytová jednotka, jež není předmětem zajištění, jsou zálohy na příspěvek do fondu oprav, náklady a služby spojené s užíváním bytu, provozní výdaje, teplou vodu, teplo a vodné a stočné, uplatněné vůči insolvenční-

mu správci jako osobě s dispozičním oprávněním, pohledávkami za majetkovou podstatou podle § 168 odst. 2 písm. b) insolvenčního zákona.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

č. 131

5. Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalovaný dovolání, které má za přípustné podle § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále jen „o. s. ř.“), a to k řešení otázky dosud Nejvyšším soudem nezodpovězené, tedy „zda po prohlášení konkursu na majetek dlužníka jsou náklady spojené s užíváním bytové jednotky dlužníka vyplývající z užívání tepla, teplé vody, vodného a stočného a ostatní služby pohledávkami za majetkovou podstatou“, uplatňuje dovolací důvod podle § 241a odst. 1 o. s. ř., tj. nesprávné právní posouzení věci, a navrhuje, aby Nejvyšší soud napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

6. Dovolatel předně namítá, že rozhodnutí, na které odkazoval odvolací soud, vycházelo z odlišné situace. Šlo o „téměř prázdný“ bytový dům a spor o to, do jaké míry lze z výtěžku zpeněžení odečíst náklady spojené se správou domu zajištěnému věřiteli.

7. Podle dovolatele žalobou uplatněná pohledávka není pohledávkou za majetkovou podstatou podle § 168 odst. 2 písm. b) insolvenčního zákona. Dovolatel míní, že označené ustanovení je třeba vykládat v návaznosti na § 230 odst. 1 písm. a) insolvenčního zákona tak, že pohledávkou za majetkovou podstatou může být jen taková pohledávka, která neoddělitelně a i svým účelem souvisí s tím, aby se majetková podstata neznehodnotila či se rozmnožila. O takový náklad v posuzované věci nejde. Podle dovolatele jsou náklady na služby výlučným závazkem dlužníka, který takové služby i sám konzumuje, přičemž je třeba odlišovat náklady, jež souvisí s „věcí“, a náklady související s „osobou“, když v uvedeném případě jde o uspokojování potřeb dlužníka. Kdyby bylo úmyslem zákonodárce „podporovat dlužníky v bydlení“, v insolvenčním zákoně by takové pohledávky výslovně upřednostnil.

8. V „uznání“ žalované pohledávky jako „zapodstatové“ spatřuje dovolatel porušení zásady vyjádřené v § 5 písm. a) insolvenčního zákona, podle níž žádný z věřitelů nemá být nedovoleně zvýhodněn. Pohledávka žalobce by vznikla i bez „prohlášení úpadku“ na majetek dlužníka a v mimoinsolvenčních poměrech by nepožívala zvláštního postavení.

9. Žalobce ve vyjádření přitakává závěrům odvolacího soudu. Má za to, že posouzení pohledávky jakožto pohledávky za majetkovou podstatou vychází ze samotné podstaty vzniku povinnosti vlastníka bytové jednotky přispívat na správu domu a pozemku a platit zálohy na plnění spojená nebo související s užíváním bytu. Tato povinnost je založena § 1180 a § 1181 o. z., když k uzavření smluv s do-

davateli služeb (dodávek vody a tepla) je dle § 2 odst. 6 zákona č. 274/2001 Sb., o vodovodech a kanalizacích pro veřejnou potřebu a o změně některých zákonů (zákona o vodovodech a kanalizacích), a dle § 2 odst. 2 písm. c) bodu 5. zákona č. 458/2000 Sb., o podmínkách podnikání a o výkonu státní správy v energetických odvětvích a o změně některých zákonů (energetického zákona), ve znění účinném do 31. 12. 2015, oprávněno pouze společenství vlastníků jednotek jako subjekt, který dle § 1194 o. z. vykonává práva a povinnosti za účelem zajišťování správy domu a pozemku.

10. Zdůrazňuje, že mu vznikla jak povinnost předmětné smlouvy ze zákona uzavřít, tak dále v souladu s nimi hradit zálohy na poskytování předmětných služeb, a to pod sankcí přerušení či omezení jejich dodávek, které by nepříznivě ovlivnilo i stav budovy a bytové jednotky. Dovolatelem uváděnou skutečnost, že předmětná bytová jednotka byla po dobu úpadku dlužníka dlužníkem dále užívána, nelze přičítat k tíži žalobce. Naopak bylo na dovolateli, jakým způsobem jako osoba s dispozičním oprávněním s bytovou jednotkou naloží, např. zda dlužníka „nevyklidí“ a bytovou jednotku nepronajme. I v takovém případě by však žalobce mohl vymáhat úhradu záloh na služby spojené s užíváním bytové jednotky jen po dovolateli jako insolvenčním správci, nikoliv po nájemci bytové jednotky.

11. Žalobce závěrem odmítá námitku dovolatele, že by v důsledku vydání napadeného rozhodnutí měl být zvýhodněn oproti ostatním věřitelům. Naopak, kdyby pohledávka nebyla uznána jako pohledávka za majetkovou podstatou, byl by žalobce vůči ostatním věřitelům neodůvodněně znevýhodněn. Žalobce je totiž ze zákona povinen vynakládat prostředky na úhradu nákladů za služby poskytované dodavateli a nemá možnost přestat tyto služby hradit, i když jeho pohledávka dále v průběhu insolvenčního řízení narůstá a její výše je *de facto* závislá na postupu insolvenčního správce.

III.

Přípustnost dovolání

12. Rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (do 29. 9. 2017) se podává z bodu 2. čl. II části první zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

13. Dovolání je přípustné podle § 237 o. s. ř. pro zodpovězení otázky dovoláním předestřené a v rozhodování dovolacího soudu dosud beze zbytku nevyřešené.

IV.

Důvodnost dovolání

č. 131

14. Vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), se ze spisu nepodávají. Nejvyšší soud se proto – v hranicích právních otázek vymezených dovoláním – zabýval tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný dovolatelem, tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

15. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

16. Skutkový stav věci, z nějž vyšly soudy nižších stupňů, dovoláním nebyl (ani nemohl být) zpochybněn a Nejvyšší soud z něj při dalších úvahách vychází.

17. S přihlédnutím k době, v níž vznikaly pohledávky žalobce (v průběhu let 2011 až 2014), je pro další úvahy Nejvyššího soudu rozhodný především výklad zákona o vlastnictví bytů ve znění účinném do 31. 12. 2013 a občanského zákoníku ve znění účinném od 1. 1. 2014 (srov. § 3028 a § 3041 o. z.). Níže citovaná ustanovení insolvenčního zákona jsou pak aplikována ve znění účinném do 31. 12. 2013, přičemž do dnešního dne nedoznala změn, a to s výjimkou § 229 odst. 3 písm. b). Posledně označené ustanovení insolvenčního zákona doznalo oproti stavu k 31. 12. 2013 změny jen potud, že se ve struktuře předmětného ustanovení posunulo z písmene b) do písmene c).

Podle § 168 odst. 2 písm. b) insolvenčního zákona pohledávkami za majetkovou podstatou, pokud vznikly po rozhodnutí o úpadku, jsou náklady spojené s udržováním a správou majetkové podstaty dlužníka.

Podle § 229 odst. 3 písm. b) insolvenčního zákona, nestanoví-li tento zákon jinak, je ve vztahu k majetkové podstatě osobou s dispozičními oprávněními insolvenční správce v době od prohlášení konkursu.

Podle § 230 odst. 1 insolvenčního zákona se správou majetkové podstaty rozumí zejména činnost, jakož i právní úkony a opatření z ní vyplývající, pokud směřuje k tomu, aby a) nedocházelo ke znehodnocení majetkové podstaty, zejména aby nedošlo k odstranění, zničení, poškození nebo odcizení majetku, který do ní náleží, b) majetek náležející do majetkové podstaty byl využíván v souladu se svým určením, pokud tomu nebrání jiné okolnosti, c) se majetková podstata rozmnožila, lze-li takovou činnost rozumně očekávat se zřetelem ke stavu majetkové podstaty a obvyklým obchodním příležitostem, d) byly vymoženy pohledávky dlužníka včetně plnění z neplatných a neúčinných právních úkonů.

Podle § 246 odst. 1 insolvenčního zákona prohlášením konkursu přechází na insolvenčního správce oprávnění nakládat s majetkovou podstatou, jakož i výkon práv a plnění povinností, které přísluší dlužníku, pokud souvisí s majetkovou

podstatou. Insolvenční správce vykonává zejména akcionářská práva spojená s akciemi zahrnutými do majetkové podstaty, rozhoduje o obchodním tajemství a jiné mlčenlivosti, vystupuje vůči dlužnickovým zaměstnancům jako zaměstnavatel, zajišťuje provoz dlužnickova podniku, vedení účetnictví a plnění daňových povinností.

Podle § 9a zákona o vlastnictví bytů společenství je oprávněno činit právní úkony, především uzavírat smlouvy ve věcech předmětu své činnosti podle tohoto zákona, zejména k a) zajištění dodávky služeb spojených s užíváním jednotek, b) pojištění domu, c) nájmu v případech nájmu společných částí domu a dále k nájmu jednotek ve spoluvlastnictví všech vlastníků jednotek (odstavec 1). Společenství je oprávněno rozhodovat o rozúčtování cen služeb na jednotlivé vlastníky jednotek, není-li rozúčtování cen služeb stanoveno zvláštním právním předpisem nebo rozhodnutím cenového orgánu (odstavec 2). Společenství je oprávněno vlastním jménem vymáhat plnění povinností uložených vlastníkům jednotek k tomu příslušným orgánem společenství podle tohoto zákona (odstavec 3).

Podle § 15 zákona o vlastnictví bytů vlastníci jednotek jsou povinni přispívat na náklady spojené se správou domu a pozemku. Pokud dohoda neurčuje jinak, nesou náklady poměrně podle velikosti spoluvlastnického podílu (§ 8 odst. 2) [odstavec 1]. K účelu uvedenému v odstavci 1 skládají vlastníci jednotek předem určené finanční prostředky jako zálohu. Výši záloh si určí vlastníci jednotek usnesením shromáždění dopředu tak, aby byly kryty předpokládané náklady, které bude nutné vynaložit v následujících měsících i v dalších letech. Výši částky a den její splatnosti sděluje vlastníkům jednotek výbor nebo pověřený vlastník. Není-li výbor nebo pověřený vlastník zvolen, rozhoduje se o výši částek podle odstavce 1 nadpoloviční většinou všech vlastníků jednotek v domě. Ustanovení § 11 odst. 6 platí obdobně (odstavec 2).

Podle § 1194 odst. 1 věty první o. z. je společenství vlastníků právnická osoba založená za účelem zajišťování správy domu a pozemku; při naplňování svého účelu je způsobilé nabývat práva a zavazovat se k povinnostem.

Podle § 1180 odst. 1 věty první o. z., nebylo-li jinak určeno, přispívá vlastník jednotky na správu domu a pozemku ve výši odpovídající jeho podílu na společných částech.

Podle § 1181 odst. 1 o. z. vlastník jednotky platí zálohy na plnění spojená nebo související s užíváním bytu (služby) a má právo, aby mu osoba odpovědná za správu domu zálohy včas vyúčtovala, zpravidla nejpozději do čtyř měsíců od skončení zúčtovacího období.

18. Nejvyšší soud předeseílá, že v době po vydání napadeného usnesení se k dovoláním otevřené problematice již v podstatném rozsahu vyjádřil. V usnesení ze dne 28. 4. 2017, sen. zn. 29 NSČR 94/2014 (vydaném v řízení o dovolání proti odvolacím soudem zmiňovanému usnesení Vrchního soudu v Praze č. j. KSPH 39 INS XY, 1 VSPH XY), formuloval a odůvodnil závěr, podle něhož prohlášením

č. 131

konkursu na majetek dlužníka přešlo na insolvenčního správce dlužníka (v souladu s § 246 odst. 1 insolvenčního zákona) právo nakládat s majetkovou podstatou, jakož i výkon práv a plnění povinností, které přísluší dlužníku, pokud souvisí s majetkovou podstatou. Je-li (byla-li) majetkem náležejícím do majetkové podstaty dlužníka bytová nebo nebytová jednotka podle zákona o vlastnictví bytů, je součástí řádné insolvenční správy takového majetku v době, kdy se nachází v majetkové podstatě dlužníka, i plnění povinností, které ve vztahu k bytové či nebytové jednotce příslušelo dříve dlužníku (coby vlastníku jednotky), včetně povinnosti podílet se na správě domu, v němž je jednotka umístěna, a přispívat na náklady spojené se správou (tohoto) domu a pozemku (srov. § 13 odst. 1 a § 15 odst. 1 zákona o vlastnictví bytů). Ve stejném rozsahu, v němž má insolvenční správce plnit tyto povinnosti u jednotky, která není předmětem zajištění, je plní (má plnit) i tam, kde je jednotka předmětem zajištění.

19. Nejvyšší soud při svých úvahách vyšel z rozsudku ze dne 16. 1. 2014, sp. zn. 26 Cdo 3100/2013, v němž uvedl, že členství ve společenství vlastníků jednotek podle zákona o vlastnictví bytů je spojeno s vlastnictvím jednotky [§ 9 odst. 5, § 2 písm. h) zákona o vlastnictví bytů] v daném domě [§ 2 písm. a) a d) zákona o vlastnictví bytů], vlastníci jednotek mají právo i povinnost podílet se na správě domu, v němž je jednotka umístěna (§ 13 odst. 1 zákona o vlastnictví bytů) a mají i povinnost přispívat na náklady spojené se správou (tohoto) domu a pozemku (§ 15 odst. 1 zákona o vlastnictví bytů). Dále pak i z judikatury k otázce „správy cizího majetku“, konkrétně k otázce „správy konkursní podstaty“ v konkursních řízeních vedených podle zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, která se ustálila v závěru, že správou konkursní podstaty se rozumí zejména činnost (včetně právních úkonů a opatření z ní vyplývajících), která směřuje k tomu, aby nedocházelo ke znehodnocení konkursní podstaty, zejména aby nedošlo k odstranění, zničení, poškození nebo odcizení majetku, který do ní patří, aby majetek patřící do konkursní podstaty byl využíván v souladu se svým určením, jestliže tomu nebrání jiné okolnosti a aby se konkursní podstata rozmnožila, lze-li takovou činnost rozumně očekávat se zřetelem k jejímu stavu a k obvyklým obchodním příležitostem (srov. shodně např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 4. 2012, sp. zn. 29 Cdo 1400/2010, uveřejněný pod č. 110/2012 Sb. rozh. obč., nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 11. 2013, sp. zn. 29 Cdo 2865/2011, uveřejněný pod č. 22/2014 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek). K tomu dodal, že pro poměry insolvenční správy majetku náležejícího do majetkové podstaty dlužníka se uvedené podává přímo z díky § 230 odst. 1 insolvenčního zákona.

20. Jakkoli bylo usnesení Nejvyššího soudu sen. zn. 29 NSČR 94/2014 vydáno v řízení o vydání výtěžku zpeněžení zajištěnému věřiteli, jsou shora uvedené závěry o povinnostech insolvenčního správce v době po prohlášení konkursu na majetek dlužníka obecně platné. Sjednocující potenciál předmětného rozhodnutí dokládá i to, že na jednání občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího

soudu, jež se konalo dne 16. 5. 2018, bylo schváleno k uveřejnění ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek. Na jejich základě Nejvyšší soud činí k dovoláním otevřené otázce následující závěry.

21. Insolvenční správce, na nějž přešlo prohlášením konkursu dispoziční oprávnění k majetkové podstatě, má také povinnost plnit zákonné povinnosti související s majetkovou podstatou. Náleží-li do majetkové podstaty jednotka podle zákona o vlastnictví bytů (podle právní úpravy účinné do 31. 12. 2013) nebo jednotka podle občanského zákoníku (podle právní úpravy účinné od 1. 1. 2014), je na insolvenčním správci, aby plnil zákonné povinnosti vázané na vlastnictví jednotky, tedy také povinnost podílet se na správě domu, v němž je jednotka umístěna.

22. V posuzované věci není sporu o tom, že osobou oprávněnou k uzavření smluv s dodavateli služeb spojených s užíváním jednotek (dodávek vody a tepla) byl žalobce jakožto společenství vlastníků jednotek vykonávající práva a povinnosti za účelem zajišťování správy domu a pozemku (srov. § 9a odst. 1 zákona o vlastnictví bytů, od 1. 1. 2014 pak § 1194 odst. 1 větu první o. z.). Cenu těchto služeb pak byl žalobce oprávněn (povinen) rozúčtovat na jednotlivé vlastníky jednotek a následně je vlastním jménem vymáhat (resp. přihlásit nebo uplatnit v insolvenčním řízení). Žalobce takto stanovil dlužníku jako vlastníku sporné jednotky (posléze insolvenčnímu správci jako osobě s dispozičním oprávněním) částku ve výši 4 617 Kč na úhradu poměrných nákladů na správu domu a pozemku a jako zálohu na služby spojené nebo související s užíváním bytu.

23. Z usnesení Nejvyššího soudu sen. zn. 29 NSČR 94/2014 dále vyplývá, že povinnost přispívat na náklady spojené se správou domu a pozemku je součástí řádné správy jednotky ve smyslu § 15 odst. 1 zákona o vlastnictví bytů. Od 1. 1. 2014 je tato povinnost zakotvena v § 1180 odst. 1 větě první a § 1181 odst. 1 o. z.

24. Namítá-li dovolatel, že předmětná pohledávka by vznikla i bez rozhodnutí o úpadku dlužníka (a prohlášení konkursu na jeho majetek) s tím, že žalobce by se musel domáhat svého práva stejně jako jiní věřitelé, pak pomíjí, že na rozdíl od „jiných věřitelů“ je žalobce povinen zajišťovat správu domu a dodávku služeb do jednotek bez ohledu na to, zda některý z vlastníků je v úpadku (či v konkursu). Není tedy na rozhodnutí žalobce, zda bude pokračovat v plnění svých povinností vůči osobě s dispozičním oprávněním i po rozhodnutí o prohlášení konkursu. Jinými slovy řečeno, na rozdíl od jiných věřitelů žalobce nemůže ovlivnit, zda budou vznikat pohledávky vůči osobě s dispozičním oprávněním i po rozhodnutí o prohlášení konkursu.

25. Bez ohledu na skutečnost, zda insolvenční správce (dlužník či jiná osoba) žalobci předmětné zálohy hradí, je žalobce povinen vznikající náklady spojené se správou domu a pozemku zaplatit. Zálohy na služby svým dodavatelům žalobce odvádí pod sankci přerušení či omezení jejich dodávek. Nehrazení těchto nákladů by se dotklo samotné schopnosti žalobce provádět správu domu a pozemku v dů-

sledku nepříznivé ekonomické situace a samotné přerušení či omezení dodávek by jistě vedlo ke znehodnocení všech jednotek v domě (tedy i bytové jednotky zahrnuté do majetkové podstaty) a nemožnosti využívat tyto jednotky v souladu s jejich určením (k bydlení).

č. 131

26. Argumentaci, podle níž k udržení hodnoty či předcházení podstatnému znehodnocení bytové jednotky nebylo nezbytné, aby byly takové náklady hrazeny, Nejvyšší soud odmítl jako nepřiléhavou již v usnesení sen. zn. 29 NSČR 94/2014, v němž vysvětlil, že v hodnotě zpeněžované jednotky se obvykle promítá i komfort, který jejímu uživateli přinášejí osvětlené a vytápěné společné prostory domu a provozuschopné výtahy.

27. Pro účely posouzení charakteru (pořadí) pohledávky žalobce pak není ani významné, zda (a kdo případně) jednotku užívá, protože povinnost hradit náklady má vlastník jednotky, resp. (je-li vlastník v konkursu) insolvenční správce jako osoba s dispozičním oprávněním. Z tohoto důvodu proto není právně významné členit náklady spojené s vlastnictvím jednotky (pro účely přijetí závěru, kdo je povinen je společenství vlastníků platit) na náklady spojené „s věcí“ a na náklady spojené „s osobou“. Jinak řečeno, na povinnosti insolvenčního správce hradit společenství vlastníků náklady spojené se správou jednotky a zálohy na plnění spojená nebo související s užíváním bytu nic nemění skutečnost, zda jde o byt (ne)užívaný. Způsob nakládání s jednotkou se nijak nedotýká vztahu insolvenčního správce jako osoby s dispozičním oprávněním a společenství vlastníků jednotek. Žalobce potud přiléhavě argumentuje tím, že on sám nemá možnost ovlivnit, zda a kdo jednotku užívá, je tedy na insolvenčním správci, jakým způsobem bude s jednotkou nakládat, zda bude neužívaná, zda (a za jakých podmínek) bude jednotku užívat dlužník či zda bude pronajata třetí osobě a jak bude insolvenční správce případně vymáhat některé z těchto nákladů po osobách, které jednotku užívají.

28. Uvedené lze shrnout tak, že nejsou-li v době po prohlášení konkursu na majetek vlastníka jednotky řádně hrazeny náklady spojené s její správou, je společenství vlastníků jednotek oprávněno uplatňovat takto vzniklou pohledávku vůči insolvenčnímu správci dlužníka jako osobě s dispozičním oprávněním. Jde o pohledávku za majetkovou podstatou podle § 168 odst. 2 písm. b) insolvenčního zákona bez ohledu na to, zda a kdo jednotku užívá.

29. Jelikož se dovolateli prostřednictvím uplatněné dovolací argumentace nepodařilo zpochybnit správnost napadeného rozhodnutí, Nejvyšší soud, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), dovolání proti rozhodnutí odvolacího soudu zamítl [§ 243d písm. a) o. s. ř.].

INHALT

Entscheidungen in Strafsachen

- Nr. 1** I. Eine noch vor Eröffnung des Strafverfahrens laut Strafprozessordnung getätigte Strafanzeige (§ 158, Abs. 1, 2, StPO) kann, ohne Rücksicht auf ihre Form im Sinne des § 59, Abs. 1, StPO, lediglich hinsichtlich der eigentlichen Umstände, zu denen diese Anzeige getätigt wurde – beispielsweise, wann, wo, wer, mit wem, worüber usw. – als Beweismittel zur Ermittlung der Erkenntnisse über den Beweisgegenstand (d.h. in diesem Sinne als „Beweis“) dienen. Andererseits kann die Strafanzeige kein Beweismittel (Beweis) hinsichtlich der in ihr behaupteten Umstände (d.h. des eigentlichen Inhalts der Strafanzeige) sein, die auf die in Teil V. der StPO ausdrücklich festgelegte Vorgehensweise zu beweisen sind (ähnlich auch die unter Nr.46/1993 Sbd. von Strafentscheidungen veröffentlichte Entscheidung).
Lediglich in Ausnahmefällen kann die Strafanzeige auch hinsichtlich ihres eigentlichen Inhalts Beweismittel (Beweis) sein und dies bei Strafverfahren, die Straftaten betreffen, die wegen Verübung der Straftat der Erstattung einer Strafanzeige (Straftat der Falschanschuldigung gemäß § 345, StGB etc.) geführt werden.
- II. Bei der Beweisführung durch Strafanzeige wird im Verfahren vor dem Gericht entsprechend § 213, Abs. 1 oder Abs. 2, StPO vorgegangen. Die Bestimmung des § 211, Abs. 6, der StPO kommt bei Erstattung der Strafanzeige, durch Protokollierung durch die Polizeibehörde oder den Staatsanwalt gemäß § 158, Abs. 2, StPO, nicht zur Anwendung, denn dieses Protokoll erfüllt nicht die Erfordernisse eines amtlichen Vermerks über die Erklärungsabgabe im Sinne des § 158, Abs. 6, 8 der StPO.
Wenn die Strafanzeige erst dann entgegengenommen wurde, wenn in der entsprechenden Sache bereits die Handlungen des Strafverfahrens eingeleitet wurden (§ 158, Abs. 3, StPO), muss bei der Ausübung dieser Handlung gemäß § 158, Abs. 6, StPO vorgegangen werden und mit der anzeigenden Person eine amtlicher Vermerk über die über die Erklärungsabgabe verfasst werden, ggf. muss sie als Zeuge gemäß § 158, Abs. 9, StPO, und mitnichten gemäß § 158, Abs. 2, StPO verhört werden.
- III. Wenn von der anzeigenden Person zu dieser Strafanzeige Anlagen, wie Urkunden und Sachbeweise (z.B. bei Strafanzeigen an den Steuerverwalter Steuererklärungen und zusammenhängende Dokumente, namentlich Berichte und Protokolle über Steuerkontrollen) beigelegt werden, kann mit diesen im Strafverfahren die Beweisführung gemäß § 213 der StPO erfolgen.

INHALT

Entscheidungen in Strafsachen

- Nr. 51** Wenn ein früheres Verfahren wegen der gleichen Tat gegen die gleiche Person mit einer rechtskräftigen Entscheidung über ein Vergehen abgeschlossen wurde und die Frist zur Eröffnung des Prüfungsverfahrens gemäß § 100, Abs. 2, 3, Gesetz Nr. 250/2016 Slg., über die Verantwortlichkeit für Vergehen und diesbezügliche Verfahren, im Wortlaut späterer Vorschriften, bisher nicht abgelaufen ist, kann das Gericht die Strafverfolgung nicht aus dem im § 11, Abs. 1, Buchst. k) der StPO angeführten Grund einstellen, sondern setzt die Strafverfolgung aus dem im § 173, Abs. 1, Buchst. e) der StPO angeführten Grund lediglich aus.
- Nr. 52** Eine lediglich gegen die Begründung einer rechtskräftigen Entscheidung des Gerichts oder des Staatsanwaltes eingelegte Beschwerde wegen Verletzung des Gesetzes ist unzulässig.
- Nr. 53** Das Vergehen der Verletzung von Urheberrechten, sowie mit Urheberrechten und mit Datenbasen zusammenhängender Rechte gemäß § 270, Abs. 1, des StGB begeht derjenige nicht, der ein Rechnerprogramm verwendet, dessen Vervielfältigung er vom vorherigen Nutzer übernommen hat, der dieses Programm nicht weiter verwendet oder bereits aus seinem Gerät deinstalliert hat. In solch einem Fall geht es um keinen unberechtigten Eingriff in fremde Autorenrechte, denn das Recht des Autoren auf die Verbreitung dieses Rechnerprogramms wurde bereits bei dessen erstem Verkauf ausgeschöpft (§ 14, Abs. 2 von Gesetz Nr. 121/2000 Slg., Urheberrechtsgesetz, im Wortlaut späterer Vorschriften).
- Nr. 54** Die Gemeinde kann aus ökonomischer Sicht auch weniger vorteilhaft über ihren Besitz verfügen (verkaufen, verpachten, usw.), als es die Pflicht auferlegt, Preise in der Höhe zu vereinbaren, die am gegebenen Ort und Zeitpunkt üblich sind (§ 39, Abs. 2 von Gesetz Nr. 128/2000 Slg., Gemeindegesetz, im Wortlaut späterer Vorschriften). Deshalb ist nicht ausgeschlossen, dass die Gemeinde ihren Besitz (beispielsweise eine Wohnung) einer anderen Person nicht für den höchstmöglichen Mietpreis überlässt, wenn die vereinbarte Höhe oder ggf. mietkostenfreie Überlassung auf sonstigen wichtigen Interessen der Gemeinde beruht (§ 38, Abs. 1, Gemeindegesetz), beispielsweise auf der Notwendigkeit, soziale, kulturelle oder ähnliche Funktionen zu erfüllen, mit deren Hilfe die Gemeinde für die allseitige Entwicklung und die Bedürfnisse ihrer Einwohner sorgt (§ 2, Abs. 2, Gemeindegesetz). Unter solch einem wichtigen Interesse ist jedoch keineswegs allein der Umstand zu verstehen, dass der Bürgermeister oder stellvertretende Bürgermeister oder ein sonstiger Funktionär sich durch diese Miete der im Besitz der Gemeinde befindlichen Wohnung sein eigenes Wohnen im gegebenen Ort sichert und für die Instandhaltung und Bewachung dieser Wohnung sorgt. Wenn dem Ortsbürgermeister unter den zitierten Umständen eine im Besitz der Gemeinde befindliche Wohnung aufgrund eines Mietvertrags gratis oder zu einem unangemessen niedrigen Preis vermietet wurde, der in seiner Höhe nicht dem am gegebenen Ort und Zeitpunkt üblichen Preis entspricht, ist diese Handlung als Verletzung der Pflicht anzusehen, zweckmäßig und wirtschaftlich mit dem Besitz der Gemeinde umzugehen, wobei der Schaden

in dem Betrag der entgangenen Miete besteht. Hiermit kann der Bürgermeister die Straftat der Verletzung seiner Pflicht bei der Verwaltung fremden Eigentums laut § 220 des StGB begehen, und dies auch dann, wenn er den Mietvertrag als Mieter der im Besitz der Gemeinde befindlichen Wohnung und mitnichten als deren Vermieter abgeschlossen hat.

Entscheidungen in Sachen des bürgerlichen, Handels - und Verwaltungsrechts

- Nr. 120** Wenn ein Gebührenpflichtiger schon bei Einlegung der Klage, Beschwerde oder Revision (§ 4, Abs. 1 und § 7 Abs. 1 von Gesetz Nr. 549/1991 Slg.) nicht seiner Gebührenpflicht nachgekommen ist und deswegen vom Gericht zur Zahlung der Gerichtsgebühr binnen der von ihm festgelegte Pflicht aufgefordert werden musste (§ 9, Abs. 1, 2, Gesetz Nr. 549/1991 Slg.), gilt die Frist nur dann als eingehalten, wenn der vorgeschriebene Betrag – sei es in Stempelmarken, in bar an der Kasse oder auf dem Bankkonto – dem Gericht am letzten Tag dieser Frist zur Verfügung steht.
- Nr. 121** Die Pflicht, die Gerichtsgebühr zu entrichten, die in einem Zug mit Einreichung der Klage oder Berufung fällig war, die noch nicht entrichtet wurde, als das Gericht bereits in der Sache selbst zu handeln begann, ohne dass es den Gebührenpflichtigen zur Zahlung der Gerichtsgebühr aufgefordert hätte, kann laut Gesetz Nr. 549/1991 Slg., in der ab dem 1. 1. 2011 gültigen Fassung, nicht nach Ablauf von 3 Jahren ab Rechtskraftenerlangung des Urteils, mit dem das Verfahren abgeschlossen wurde, auferlegt werden.
- Nr. 122** Der Anspruch auf Schadenersatz, der durch den Verlust einer Postsendung bei deren Transport oder durch Minderung ihres Inhalts entstanden ist, ist ein Recht, das aus dem Postvertrag im Sinne des § 6a, Abs. 2, Satz zwei von Gesetz Nr. 29/2000 Slg., über Postdienstleistungen und diesbezügliche Entscheidungen, unterliegt der Zuständigkeit des Tschechischen Kommunikationsamtes und mitnichten der Gerichte.
- Nr. 123** Verfahren gemäß § 16a, Abs. 1, Gesetz Nr. 424/1991 Slg., über die Vereinigung politischer Parteien und Bewegungen, sind Verfahren in Statusangelegenheiten juristischer Personen im Sinne des § 85, Buchst. a) des Gesetzes über besondere Gerichtsverfahren, in denen in erster Instanz die entsprechenden Bezirksgerichte zuständig sind [§ 3 Abs. 2 Buchst. a) Gesetz über besondere Gerichtsverfahren]. Wenn das Gericht in einem Verfahren gemäß § 16a, Abs. 1, Gesetz Nr. 424/1991 Slg. feststellt, dass die angefochtene Entscheidung des Organs dieser Partei (Bewegung) im Widerspruch zum Gesetz oder den Satzungen der Partei (Bewegung) steht, spricht es (in der Regel) deren Ungültigkeit aus. Die Bestimmung des § 16a, Abs. 1 von Gesetz Nr. 424/1991 Slg. verhindert, dass die Gültigkeit der Entscheidung dieses Organs einer Partei (Bewegung) in einem anderen Verfahren beurteilt wird; sie kann daher weder im Verfahren über einen Antrag im Sinne des § 80 der ZPO beurteilt, noch als vorläufige Frage in einem anderen Gerichtsverfahren überprüft werden, sofern dies per besonderer Rechtsvorschrift nicht anders festgelegt ist. Die Anforderung gemäß § 16a, Abs. 2, Gesetz Nr. 424/1991 Slg., auf Ausschöpfung der Rechtsbehelfe beim Schiedsorgan der Partei (Bewegung) ist sachrechtliche Voraussetzung zur Geltendmachung des gemäß § 16a Abs. 1, Gesetz Nr. 424/1991 Slg. zuerkannten Rechts auf gerichtlichen Schutz der Mitglieder von Parteien (Bewegungen).
- Nr. 124** Ein gemäß § 2079 ff. des BGB abgeschlossener Vertrag gilt nur deswegen nicht als unbestimmte und unverständliche Rechthandlung, weil sein Gegenstand mehrere mobile Sachen sind, hinsichtlich derer lediglich ein zusammenfassender Kaufpreis vereinbart wurde.
- Nr. 125** Eine Person, die nach dem Tod des ursprünglichen Abnehmers in dessen Wohnung Gas abnimmt, ohne einen entsprechenden Gaslieferungsvertrag abgeschlossen zu haben, ist sich zumindest der Unrechtmäßigkeit seiner Handlung bewusst, die in der Schadensverursachung gegenüber dem Lieferanten besteht (indirekte Absicht). Der

Anspruch auf Schadenersatz für die unberechtigte Gasabnahme verjährt sich binnen einer objektiven 10-jährigen Verjährungsfrist (§ 106, Abs. 2 BGB).

Nr. 126 Bei Festlegung der Ersatzhöhe, die einem hilfsbedürftigen Geschädigten für die persönliche Hilfe obliegt, die ihm von Familienangehörigen über den Rahmen der üblichen familiären Zusammenarbeit und Solidarität hinaus gewährt wird, kann das Gericht auf subsidiarische und angemessene Weise auch von der Vergütung ausgehen, die Mitarbeitern von Pflegediensten gemäß der Bestimmung Nr. 505/2006 Slg. zuerkannt wird, es kann jedoch nicht ohne Weiteres von Beträgen ausgehen, die in der professionellen Sphäre üblich sind.

Die Erwägung des Gerichts (§ 136 ZPO) ist dann stichhaltig, wenn es den Mindestlohn gemäß Regierungsverordnung Nr. 567/2006 Slg. zugrunde legt, den der Geschädigte einer erforderlichen Anzahl von Pflegern bezahlen müsste, die einer Teilzeitbeschäftigung nachgehen, die der Dauer oder den Handlungen zur Ausübung der dringend erforderlichen Pflegetätigkeiten für seine Person entsprechen.

Nr. 127 Wenn die Rechtshandlung (Unterlassung) eines Schuldners, dessen Untätigkeit der Gläubiger anstrebt, erst nach dem 31. 12. 2013 Folgen ausgelöst hat, wird die Frage beurteilt, ob und gegebenenfalls unter welchen Bedingungen es um eine Erfüllung geht, durch die der moralischen Verpflichtung oder Anstandsaspekten gemäß Gesetz Nr. 89/2012 Slg. des BGB Genüge getan wurde.

Wenn sich ein pflichtteilsberechtigter Erbe, der im Widerspruch zum § 479 des BGB vom Erblasser im Testament übergegangen wurde, ohne jedoch enterbt worden zu sein, nicht auf die relative Ungültigkeit des Testaments beruft, geht es nur dann um eine Leistung, durch die der moralischen Verpflichtung oder Anstandsaspekten im Sinne des § 591, Buchst. d) des BGB Genüge getan wurde, wenn die moralische Verpflichtung oder die Anstandsaspekte, mittels derer dieser Unterlassung Genüge getan wurden, über die Pflicht des Schuldners, seine Rechtspflicht (Schuld) gegenüber dem Gläubiger zu zahlen, überwiegen, sofern solch eine Handlung (Unterlassung) des Schuldners seinen Vermögensverhältnissen angemessen ist und den Wert seines Vermögens nicht auf erhebliche Weise mindert und wenn die gegebenen, konkreten Umstände des Falls die Tatsache rechtfertigen, dass es der Schuldner zu Ungunsten seines Gläubigers infolge seiner Unterlassung einer Drittperson ermöglicht hat, Vermögen (Besitz) zu erwerben, das – ohne diese Unterlassung – dem Schuldner zugefallen wäre, und daher das Recht des Gläubigers völlig oder teilweise unbefriedigt bleibt.

Nr. 128 Zum Antrag auf die Löschung einer juristischen Person aus dem öffentlichen Register gemäß § 82, Abs. 1 von Gesetz Nr. 304/2013 Slg., über öffentliche Register juristischer und physischer Personen und über die Registrierung von Treuhandfonds, ist der Antragsteller nicht verpflichtet, die Zustimmung des Steuerverwalters gemäß § 238, Abs. 1, Gesetz Nr. 280/2009 Slg., der Steuerordnung vorzulegen.

Nr. 129 In der Beziehung zwischen Unternehmern bei ihrer unternehmerischen Tätigkeit ist keine einseitige Änderung der Geschäftsbedingungen zulässig, wenn diese nicht ausdrücklich von den Parteien vereinbart wurde. Wurden sie vereinbart, können die Parteien einen besonderen Mechanismus für derartige einseitige Vertragsänderungen vereinbaren, wobei jedoch derjenigen Partei, welcher der Antrag unterbreitet wird, die Möglichkeit der Wahl zwischen der Akzeptanz der Vertragsänderung oder der vorzeitige Beendigung des Vertrags eingeräumt werden muss.

Dabei kann nicht ausgeschlossen werden, dass solch eine ultimative Änderung der Geschäftsbedingungen unter gewissen Umständen auch einen Rechtsmissbrauch darstellen kann, bei dem kein Rechtsschutz möglich ist. Eine Änderung der Ge-

schaftsbedingungen, in der eine der Parteien auch für sich selbst das Recht ergänzt hat, den Vertrag unter ähnlichen Bedingungen aufkündigen zu dürfen, die bis dahin nur der Gegenpartei zustanden, kann nicht ohne Weiteres als Rechtsmissbrauch und daher als unzulässig angesehen werden.

Nr. 130

Die Einschränkung, die die laut § 199, Abs. 2 des Insolvenzgesetzes für die Gründe zur Anfechtung der Echtheit oder Höhe einer angemeldeten, vollstreckbaren und per rechtskräftiger Entscheidung des zuständigen Organs zuerkannten Forderung gelten, kommt auch dann zur Anwendung, wenn es um eine Entscheidung geht, die der Steuerverwalter als zuständige Behörde in einem Steuerverfahren erlassen hat. Im Inzidenzstreit um die Echtheit oder Höhe einer vollstreckbaren Forderung, die durch Entscheidung des Verwaltungsorgans (einschl. Steuerforderung) entstanden ist, befasst sich das Insolvenzgericht – und soll sich auch nicht damit befassen – weder mit der Frage der Übereinstimmung der Entscheidung des Verwaltungsorgans, durch welche die Forderung zuerkannt wurde, mit dem sachlichen Recht, noch ob diese in Übereinstimmung mit entspr. Prozessvorschriften gefällt wurde; mit den im Insolvenzgesetz enthaltenen Ausnahmen für die aktive Legitimation der entsprechenden Personen zur Einreichung der Klage über die Bestimmung der Echtheit oder Höhe solch einer vollstreckbaren Forderung oder für die Gründe der Anfechtung solch einer vollstreckbaren Forderung ist die Existenz solch einer Entscheidung im Inzidenzstreit völlig bedeutungslos. Im Inzidenzstreit (zur Beurteilung der Befähigung der geltend gemachten Anfechtungsgründe bezüglich der aus dem § 199, Abs. 2 des Insolvenzgesetzes hervorgehenden Einschränkungen) sind lediglich solche Prozesseinwände von Bedeutung, die die Schlussfolgerung nahelegen, dass der entsprechende Verwaltungsakt ein nichtiger Akt ist, sodass keine „Entscheidung des zuständigen Organs“ vorliegt, bzw. die Prozesseinwände, die zur Schlussfolgerung führen, dass die „Entscheidung des zuständigen Organs“ nicht „rechtsgültig“ geworden ist oder (obschon als rechtsgültig deklariert) oder bisher nicht vollstreckbar geworden ist.

Wenn im Laufe des Inzidenzstreits über die Bestimmung der Echtheit oder Höhe einer Forderung, die bei der Prüfungsverhandlung als „per rechtsgültige Entscheidung des zuständigen Organs vollstreckbare Forderung“ überprüft wurde und als solche vom Insolvenzverwalter angefochten wurde, offenbar wird, dass es zum Zeitpunkt der Prüfungsverhandlung um keine solche „vollstreckbare“ Forderung ging (beispielsweise deswegen, weil die Entscheidung des zuständigen Organs noch keine Rechtskraft erlangt hat), ist dies nicht Grund zur Abweisung der (vom Insolvenzverwalter eingereichten) Klage, der anfechtende Insolvenzverwalter ist jedoch weder in den Anfechtungsgründen laut § 199, Abs. 2 des Insolvenzgesetzes, noch betreffs des Inhalts des Anfechtungsaktes (§ 199, Abs. 3 des Insolvenzgesetzes) eingeschränkt. Die Bestimmung des § 243, Abs. 2, Gesetz Nr. 280/2009 Slg., der Steuerordnung, bindet die Rechtskraft einer bisher nicht rechtskräftigen Entscheidung des Steuerverwalters bezüglich einer Forderung, die keine (steuerliche) Forderung gegenüber der Vermögensmasse ist, an den „Abschluss“ der Überprüfungsverhandlung (d.h. derjenigen Überprüfungsverhandlung, bei welcher solch eine Steuerforderung überprüft wurde). Dies bedeutet, dass nicht einmal in den Fällen, in denen die Entscheidung des zuständigen Organs am Tage der Rechtskrafterlangung der Entscheidung vollstreckbar wird (oder werden soll), die Entscheidung des Steuerverwalters, die gemäß der Bestimmung des § 243, Abs. 2 der Steuerordnung rechtskräftig geworden ist, zum Zeitpunkt ihrer Überprüfung rechtskräftig oder vollstreckbar war. Um so mehr gilt dies in Fällen, in denen die Entscheidung des zuständigen Organs

(erst) nach Ablauf der Frist, die ab ihrer Rechtskrafterlangung gerechnet wird, vollstreckbar wird (oder werden soll).

- Nr. 131** Wenn im Zeitraum nach der Konkursöffnung (Insolvenzeröffnung) auf das Vermögen des Eigentümers einer Wohneinheit die mit ihrer Instandhaltung verbundenen Kosten nicht ordentlich erstattet werden, ist die Eigentümergemeinschaft berechtigt, die so entstandene Forderung gegenüber dem Insolvenzverwalter des Schuldners als Person mit Dispositionsrecht geltend zu machen. Es geht um eine Forderung gegenüber der Vermögensmasse gemäß § 168, Abs. 2, Buchst. b/ des Insolvenzgesetzes ohne Rücksicht darauf, ob und von wem die Wohneinheit genutzt wird.

CONTENTS

Resolutions in Criminal Law Cases

- No. 22 I.** A criminal complaint made as an act pursuant to the Code of Criminal Procedure before the initiation of criminal proceedings (Section 158(1), (2) of the Code of Criminal Procedure) may serve as proper evidence, regardless of its form within the meaning of Section 59(1) of the Code of Criminal Procedure, solely to ascertain findings on the subject of evidence (i.e. evidence in this sense), only with respect to the particular circumstances under which the complaint was filed, e.g. when, where, by whom, with whom, concerning what the complaint was filed, etc. On the contrary, a criminal complaint cannot serve as proper evidence (evidence) in relation to facts claimed therein (i.e. with regard to the own content of the complaint), which need to be proven by following the procedure explicitly stipulated in Chapter V of the Code of Criminal Procedure (accordingly, see resolution published under No. 46/1993 Coll., Collection of Court Resolutions and Opinions).
Only in exceptional cases, a criminal complaint may serve as proper evidence (evidence) likewise with regard to the own content thereof, for example within criminal proceedings conducted for a criminal offence committed by filing a criminal complaint (the crime of false accusation under Section 345 of the Penal Code, etc.).
- II.** When introducing evidence by way of a criminal complaint in proceedings before a court, the procedure set forth in Section 213(1) or (2) of the Code of Criminal Procedure should be followed. The provision of Section 211(6) of the Code of Criminal Procedure shall not be applied to introduction of evidence by way of a report on a filed criminal complaint drawn up by a police body or a public prosecutor in accordance with Section 158(2) of the Code of Criminal Procedure, since the report does not fulfil the appurtenances of an official record on the provision of an explanation within the meaning of Section 158(6), (8) of the Code of Criminal Procedure.
If a criminal complaint is accepted after the acts of criminal proceedings have been initiated in the given case (Section 158(3) of the Code of Criminal Procedure) it is necessary to proceed pursuant to Section 158(6) of the Code of Criminal Procedure when executing this act and to draw up an official record on the provision of an explanation with the person filing the complaint and/or to hear such person as a witness pursuant to Section 158(9) of the Code of Criminal Procedure, not according to Section 158(2) of the Code of Criminal Procedure.
- III.** Where the person filing a criminal complaint appended documents and real evidence thereto (e.g. criminal complaints filed by tax administrators are appended with tax returns and associated documents, namely reports and documents on tax inspections), these may be used to introduce evidence in criminal proceedings pursuant to Section 213 of the Code of Criminal Procedure.

Resolution in Criminal Law Cases

- No. 51** If in previous proceedings involving the same act against the same person ended with a final decision on an offence and the period for the initiation of review proceedings pursuant to Section 100(2), (3) of Act No. 250/2016 Coll., on Liability for Offences and on Proceedings Concerning Them, as amended, has not yet lapsed, the court cannot terminate criminal prosecution due to the reason indicated in Section 11(1)(k) of the Code of Criminal Procedure, but the court may discontinue the same due to the reason set forth in Section 173(1)(e) of the Code of Criminal Procedure.
- No. 52** A complaint claiming the violation of law and submitted solely against the rationale for a decision of the court or the public prosecutor is not permissible.
- No. 53** The misdemeanour of infringement of copyright, rights related to copyright and database rights pursuant to Section 270(1) of the Penal Code is not committed by those who use a computer programme, the copy of which they acquired from a previous user who is no longer using and deleted the programme from their device. Such a case does not constitute the unlawful infringement of copyright since the author's right to disseminate the computer programme has already been exhausted with the first sale thereof (Section 14(2) of Act No. 121/2000 Coll., the Copyright Act, as amended).
- No. 54** A municipality may dispose of (sell, lease, etc.) its property also less profitably from an economic point of view than would otherwise be adequate given the obligation to negotiate a price in an amount common in the given place and time (Section 39(2) of Act No. 128/2000 Coll., on Municipalities, as amended). Therefore, it cannot be excluded for a municipality to lease its property (e.g. a dwelling) to another person not for the highest achievable rent if the agreed amount or gratuitous lease is justified by another important interest of the municipality (Section 38(1) of the Act on Municipalities), for example by the necessity to fulfil social, cultural or similar functions through which the municipality cares for the universal development of its territory and the needs of its residents (Section 2(2) of the Act on Municipalities). However, such important interest is not the mere fact that the mayor or deputy mayor of the municipality or another municipality official secure their residence in the municipality by the lease of the dwelling owned by the municipality and that the municipality will provide for the maintenance and the security of the dwelling. If, under the stated circumstances, the dwelling owned by the municipality was leased to the municipality mayor based on a lease contract either gratuitously or for incommensurately low rent, which does not correspond to the amount common in the given place and time, such conduct may be perceived as a violation of the obligation to dispose of the property of the municipality in an efficient and economic manner, whereas the damage resulting therefrom constitutes the amount of lost rent. Thereby, the mayor of the municipality may commit the crime of violating a duty when managing another person's property under Section 220 of the Penal Code even when concluding a lease contract as the lessee of a dwelling owned by the municipality and not as the lessor.

Resolutions in Civil Law, Business Law and Administration Law Cases

- No. 120** Where the payer failed to duly fulfil their obligation to pay a fee when lodging an action, appeal or an extraordinary appeal (Section 4(1) and Section 7(1) of Act No. 549/1991 Coll.) and the court was thus forced to call upon the payer to pay the court fee within a time period designated by the court (Section 9(1), (2) of Act No. 549/1991 Coll.), such period is observed only when the prescribed amount is at the disposal of the relevant court, whether in duty stamps, in cash at the cash office or in a bank account, no later than on the last day of the specified period.
- No. 121** The obligation to pay the court fee, which was payable concurrently with the filing of an action or an extraordinary appeal but was not paid and the court has already initiated hearing in the case without calling upon the payer to pay the court fee cannot be imposed in accordance with Act No. 549/1991 Coll., in the wording effective from 1 January 2011, after the lapse of 3 years from the legal force of the decision whereby the proceedings were terminated.
- No. 122** An entitlement to the compensation of damage inflicted as a result of the loss or decreased content of a consignment sent by mail during carriage is a right arising from the postal contract within the meaning of the second clause of Section 6a(2) of Act No. 29/2000 Coll., on Postal Services, and a decision on the same falls within the competence of the Czech Telecommunication Office and not of the court.
- No. 123** Proceedings according to Section 16a(1) of Act No. 424/1991 Coll., on Association in Political Parties and Movements, are proceedings involving the status affairs of legal entities within the meaning of Section 85(a) of the Special Judicial Proceedings Act, in which regional courts exercise material jurisdiction at the first level [Section 3(2)(a) of the Special Judicial Proceedings Act].
If, in proceedings according to Section 16a(1) of Act No. 424/1991 Coll., the court finds a conflict between the contested decision of the body of a party (movement) with the law or the party (movement) rules, the court shall (as a rule) declare the same invalid. The provision of Section 16a(1) of Act No. 424/1991 Coll., prevents the examination of the validity of the decision of the body of a political party within other proceedings. Therefore, it may not be adjudged either in proceedings concerning a motion filed under Section 80 of the Civil Procedure Code or reviewed as a preliminary issue in other judicial proceedings, unless a separate regulation stipulates otherwise.
The requirement set forth in Section 16a(2) of Act No. 424/1991 Coll. for the exhaustion of remedies with the arbitration body of a party (movement) is a substantive law condition for the exercise of the right to court protection by the member of a party (movement) recognised by Section 16a(1) of Act No. 424/1991 Coll.
- No. 124** A contract of purchase entered into in accordance with Section 2079 et seq. of the Civil Code is not an indefinite and incomprehensible legal act solely because the subject thereof are several movable things in relation to which only an aggregate purchase price was agreed.
- No. 125** A person who, after the demise of the original consumer, continues to consume gas in the original consumer's dwelling without having concluded a supply contract is, at minimum, aware of the unlawfulness of their actions and of causing damage to the supplier (indirect intent). The entitlement to compensation for unlawful gas consumption thus lapses in an objective period of limitation of 10 years (Section 106(2) of the Civil Code).

- No. 126** When determining the amount of compensation to be awarded to a non-self-sufficient aggrieved party for personal care provided by family members outside the scope of common family collaboration and solidarity, the court may use the remuneration granted to social care workers pursuant to Decree No. 505/2006 Coll. as a reasonable supportive basis. However, the court cannot solely start from amounts derived from the professional sphere.
- The consideration of the court (Section 136 of the Civil Procedure Code) is substantiated when it is supported by the minimum wage according to Government Regulation No. 567/2006 Coll. that would have to be paid by the aggrieved party to the required number of caregivers whose working time corresponds to the time or procedures necessary to carry out activities associated with providing care to the aggrieved party.
- No. 127** When the debtor's legal act (omission), the ineffectiveness of which is sought by the creditor, invoked consequences only after 31 December 2013, the question of whether and/or under what conditions the same constitutes performance satisfying a moral obligation or decency considerations pursuant to Act No. 89/2012 Coll., the Civil Code should be considered.
- Where a non-excludable heir, who was omitted in the testament by the testator in conflict with Section 479 of the Civil Code and without being disinherited, does not claim the relative invalidity of the testament, the same constitutes performance satisfying a moral obligation or decency considerations within the meaning of Section 591(d) of the Civil Code only on condition that the moral obligation or decency considerations satisfied by this omission outweigh the debtor's duty to fulfil their legal obligation (debt) towards the creditor, provided that such debtor's act (omission) is commensurate to their property-related situation and does not substantially decrease the value of their property, and if it is possible, given the concrete circumstances of the case, to justify the fact that the debtor, to the disfavour of their creditor and in consequence of their omission, enabled a third party to acquire property that had not it been for such omission, would have belonged to the debtor and that, as a result thereof, the creditor's right would remain unsatisfied, in part or in whole.
- No. 128** As regards a motion for the deletion of a legal entity from a public register pursuant to Section 82(1) of Act No. 304/2013 Coll., on Public Registers of Legal and Natural Persons and Trust Fund Records, the petitioner is not obligated to submit the consent of the tax administrator in accordance with Section 238(1) of Act No. 280/2009 Coll., the Tax Code.
- No. 129** In relations between entrepreneurs pursuing their entrepreneurial activities, a unilateral change to the business terms and conditions is not permissible if not explicitly agreed by the parties. Where agreed, the parties may negotiate a special mechanism of such unilateral change to the contract according to which the party to whom a proposal is presented must have an option either to accept the proposed change to the contract or to terminate the contract prematurely.
- It is not possible to exclude that, under certain conditions, such ultimative change to the business terms and conditions may constitute the abuse of a right, which cannot be subject to legal protection. Any change to the business terms and conditions whereby one party added their right to terminate the contract under similar conditions, which so far favoured the other party, cannot be solely considered as the abuse of a right and thus impermissible.
- No. 130** Restrictions imposed by Section 199(2) of the Insolvency Act upon the reasons for the denial of the authenticity or the amount of a submitted enforceable claim

recognised by a final decision of the competent body shall be applied only with respect to a decision issued by the tax administrator as the competent body in tax proceedings.

In an incidental dispute concerning the authenticity or the amount of an enforceable claim arising from a decision of an administrative body (including a tax claim), the insolvency court does not and should not resolve the question of the conformity of the decision of the administrative body recognising the claim with substantive law and whether it was issued in compliance with procedural regulations. With exceptions given by the Insolvency Act for the active legitimisation of the persons competent to lodge an action to determine the authenticity or the amount of such enforceable claim or for reasons for the denial of such enforceable claim, the existence of such decision is of no relevance in an incidental dispute. Relevant in an incidental dispute (for adjudging the qualification of the presented reasons for denial in connection with restrictions arising from Section 199(2) of the Insolvency Act) are only those procedural objections that are capable to form a basis for the conclusion that the applicable administrative act is void (null) and therefore, the “decision of the competent body”, respectively the procedural objections leading to the conclusion that the “decision of the competent body” has not become “final” or is not yet (despite being final) “enforceable”.

If, in the course of an incidental dispute concerning the authenticity or the amount of a claim, which was examined as an “enforceable claim recognised by the final decision of the competent body” within review proceedings and as such, it was denied by the insolvency trustee, it becomes clear that the claim was not “enforceable” at the time of the review proceedings (e.g. because the decision of the competent body had not become final yet), grounds are not provided for dismissing the action (lodged by the insolvency trustee), however, the denying insolvency trustee is not restricted in the reasons for denial by Section 199(2) of the Insolvency Act or in the content of the denying act (Section 199(3) of the Insolvency Act).

The provision of Section 243(2) of Act No. 280/2009 Coll., the Tax Code, links the legal force of the not yet final decision of the tax administrator on a claim, which is not a (tax) claim towards the bankruptcy estate, to the “termination” of review proceedings (i.e. review proceedings during which such tax claim was examined). This means that not even in cases, in which the decision of the competent body becomes (should become) enforceable on the date of its legal force, the decision of the tax administrator, which becomes final in accordance with the provision of Section 243(2) of the Tax Code, was neither final nor enforceable at the time of its review. The more the above applies to cases, in which the decision of the competent body becomes (should become) enforceable after the expiry of a time period counted from (after) the legal force thereof.

- No. 131** When, at the time of issue of the bankruptcy order on the assets of an owner of a dwelling unit, the costs associated with the unit management are not duly paid, the association of dwelling unit owners is authorised to submit a claim arising therefrom to the debtor’s insolvency trustee as the person possessing the right of disposal. It is a claim towards the bankruptcy estate pursuant to Section 168(2)(b) of the Insolvency Act regardless of the user of the dwelling unit.

Tisk a distribuci zajišťuje Wolters Kluwer ČR, a. s., U Nákladového nádraží 10, 130 00 Praha 3.
Ročně vycházejí sešity 1–10 a sešit rejstříků.
Cena základního předplatného je 2 065 Kč bez DPH.

Odpovědná redaktorka:	PhDr. Mgr. Marie Novotná, tel. 246 040 417, 603 826 881, e-mail: marie.novotna@wolterskluwer.com
Administrace předplatného:	Wolters Kluwer ČR, a. s., U Nákladového nádraží 10, 130 00 Praha 3
Zákaznická linka:	tel. 246 040 400, 246 040 401 e-mail: zakaznicke@wolterskluwer.com
Distribuce:	CASUS direct mail, a. s., Žilinská 5/2773, 141 00 Praha 4
Tisk:	Serifá, s. r. o.

Vytištěno na 100%
recyklovaném papíru se
značkou Eco-label EU

Archiv časopisu je v systému ASPI.

